

СОКІЛ-БАТЬКО

альманах
1895-1995

“СОКІЛ-БАТЬКО”

СПОРТИВНО-РУХАНКОВЕ
ТОВАРИСТВО У ЛЬВОВІ

АЛЬМАНАХ
1894-1994

Львів
РВО “ОСНОВА”
1996

У збірці представлено спогади, фотодокументи та інші матеріали про багатогранну і значущу діяльність українського сокольського осередку у Львові.

Адресовано широкому колу громадськості, передусім українській молоді, оскільки історія "Сокола" — це не тільки історія розвитку спортивно-гімнастичного руху, а й історія виховного процесу молоді Галичини кінця XIX і майже I пол. XX ст.

This collection presents documents, photos, memoirs and other materials about versatile important activities of the Ukrainian "Sokil" organization in Lviv.

The book is dedicated to various readers, especially to Ukrainian youth, since the history of the "Sokil" organization is not only the story about competitive gymnastic movement in Galicia, but it is also the history of the educational and training process of Galicia Youth at the end of the XIX and the first half of the XXth century.

Редактор Ігор Гургула

**Відповідальна за випуск і упорядник
Анна Благітка**

*Видано заходами ініціативної групи в США
/пн. Орісі та Бориса Антоновичів, п. Степана Маланчука/
Канадського відділу соколів
/п. Євгена Орищина/
Львівського державного інституту фізичної культури
/ректора Мирослава Герцика,
декана спортивного факультету Оксани Вацеби/.*

*Присвячується 100-літтю
виникнення сокільського руху
в Галичині, зокрема у Львові,
колишнім соколам — мертвим і
живим, в Україні та діаспорі.*

Сокіл — це символ свободи!

Шановний читачу!

У твоїх руках — унікальне ювілейне видання. На його сторінках — столітній дух українського сокільства — значущого явища національної культури й національної історії.

Зроджене на кращих європейських традиціях, насамперед на зразках чеського гімнастичного руху, виплекане на поживному ґрунті західноукраїнської культури, українське сокільство стало справжнім символом свободи для народу, який прагнув самостійного державницького життя.

Гордістю та посвятою наповнювалася душа українця, коли чулося сокільське “Всі враз, все вперед”, “Де сила — там воля”. Унікальне Січове Стрілецтво, незборимі бійці національно-визвольних змагань 20-30-х років — усі вони були вихованцями численних спортивно-гімнастичних товариств, серед яких “Сокіл” був чи не найавторитетнішою й масовою організацією.

Перед тобою, дорогий читачу, яскраві сторінки з життя українського сокільства, яке тривало майже 50 років — з часу заснування у Львові 1894 року першого українського осередку “Сокіл” до трагічного вересня 1939 року, коли новий поневолювач західноукраїнських земель — радянська імперія, — брутально знищила всі прояви національно-культурного життя галичан. Наступні 50 років відзначалися зумисним “забуттям”: радянський офіціоз прагнув стерти з народної пам’яті сторінки боротьби за українську свободу. Лише представники української діаспори, не криючись, берегли сокільську волелюбну ідею.

У час столітнього ювілею українського сокільства, коли ще чимало літніх людей пам’ятають сокільню на Руській, 20 у Львові чи дзвінке сокільське “Гарзд!”, віримо, що пам’ять народу ніщо не знищить.

ОКСАНА ВАЦЕБА,
кандидат педагогічних наук.

"Було колись ..."

Було колись у Львові спортивно-руханкове товариство "Сокіл", засноване у 1894 році. Ентузіастами тіловиховної справи стали Володимир Лаврівський і Василь Нагірний.

Понад 100 років минуло від часу заснування. З них майже 50 років товариство діяло і розвивалося. Багатогранною і самовідданою була праця соколів на спортивно-атлетичному і пожежно-гімнастичному напрямках роботи. Невтомно і безкорисливо віддавали свій час, енергію і знання керівники секцій, голови філій і централі товариства своїм членам — посестрам і побратимам.

Наступні 50 років — заборона і ліквідація товариства, знищення всіх його надбань. Гірко і тяжко було. Великі втрати і жертви.

Здавалося, все пішло в забуття. Був страх.

Та ні! Стрепенулися соколята (хоч мало їх залишилося в Україні і в діаспорі). "Невже маємо забути славне минуле сподвижників ідеї "В здоровому тілі — здорова душа"?"

І вирішили написати спогади, зібрати рештки фотодокументів, аби видати альманах з нагоди 100-річчя від заснування сокільського руху в Галичині.

Колишні соколи передали свої матеріали Львівській групі сприяння. Ініціативна група за океаном організувала і збрала матеріали завдяки наполегливій праці бл. п. проф. А. Антоновича (колишнього члена Старшини "Сокола-Батька"). В "Екрані" в статті "Слідами минулих літ" зазначено, що "появилось у щоденнику "Свобода" звернення останнього голови "Сокола-Батька" інж. М. Хроновята до всіх колишніх побратимів і посестер — соколів, що живуть у вільному світі, допомогти зібрати матеріали і світліни з праці сокільської організації та їх відповідно зредувати в пропам'ятну книгу або у формі гарного ілюстрованого альбому. А в найгіршому разі принаймні зібрати ці матеріали в одному з українських музеїв. Там майбутній історик, що писатиме історію українського народу на західноукраїнських землях, матиме зібрані матеріали, з яких зможе висвітлити вклад праці "Сокола-Батька" з його всіма філіями та місцевими зніздами в національно-громадське життя, а зокрема в поширення фізичної культури (руханки і спорту) серед широких мас українського народу на західних землях України впродовж свого майже 50-літнього існування до вибуху другої світової війни.

Щоб не тратити дорогого часу, поки відгукнуться всі соколи і зорганізується відповідний комітет і редакційна колегія, пропагандивна і фінансова комісії, що всеціло займуться виконанням цього плану, побратим інж. Хроновят подав мою адресу, на яку просить присилати всі матеріали, світліни і грошові пожертви".

Проф. А. Антонович час від часу на сторінках преси інформував громадськість, як проходить збірка матеріалів та коштів на видання пропам'ятної книги. Закликав українську пресу реферувати "Сокільські Вісти" для своїх членів.

Продовжили цю справу пп. Орися та Борис Антоновичі. Вони самовіддано допомагали не тільки комплектувати документальний матеріал, а й збирали пожертви для видання.

Багато доклав зусиль і п. Степан Маланчук. Його наполегливість і відповідальність у справі збору матеріалів і коштів — вагомий внесок у видання книги.

Нині в Українській державі відроджується пам'ять про "Сокіл". Історія українського сокілства — це історія українського народу на західноукраїнських землях. Це вклад соколів у національно-патріотичне усвідомлення молоді. Це морально-етичне виховання високого духу українського народу.

АННА БЛАГІТКА

З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ СОКІЛЬСТВА В ГАЛИЧИНІ

Витяг з Енциклопедії Українознавства

"Сокіл", тіловиховне (руханкового профіля) т-во, яке відіграло значну роль у нац. відродженні слов. народів, зокрема чехів. Перший "С." постав 1862 у Празі (засновник Мирослав Тирш), з метою поширення не тільки фізкультури (на зразок нім. "турнфайнів"), але й пробудження нац. свідомости чes. народу (у 1930-их рр. чes. "С." нараховував 600000 чл.). За прикладом чехів ін. слов. народи перебрали сокільську ідею, засновуючи свої нац. сокільські орг-ції; 1907 вони об'єдналися у Всеслов. сокільський союз, який відбував масові сокільські здвиги з участю "С." слов. народів. По сов. окупації всі "С." ліквідовано як реакційні буржуазно-нац. т-ва; те саме в сателітних державах і в Югославії (деякі з них діють у діаспорі).

"С." у 1894-1914 рр. Укр. "С." постав 11.2.1894 у Львові (Поль. Т-во Руханкове "С." у Львові — 1867; до нього належали і дехто з українців). Статут "С." взорувався на чes. статуті "С.", територією діяльності були Галичина й Буковина. Перший гол. Василь Нагірний (до 1900), справник — Володимир Лаврівський (обидва піонери сокільського руху). Метою "С." було виховувати в укр. народі єдність, нар. силу і почуття чести шляхом плекання фізкультури, а разом з тим витривалість, рухливість, підприємність, розуміння праці в спільному гурті, дисципліну. За ініціативою А.Будзиновського "С.", поряд руханки і змагань, присвятив увагу пожежній справі (до 1932), мандрівництву, а також фехтуванню, "наколесництву" — вельосипедному спортові, з 1912 — вправам у стрілянні. Великі заслуги для розбудови "С." поклав І.Боберський, з 1901 — керівник учительського гуртка "С.", 1908 — 14 гол. "С.". Тоді ж "С." поширив свою діяльність на всю Галичину; по містах виникли перев. руханкові "С." (перший засновано 1902 у Станиславові), по селах — руханково-пожежні філії (ін. назва "гнізда") п. н. "Січ" або "С." (вибір назви залишався за засновниками філій). Зростання ч. "С." і "Січей", об'єднаних у централі "Сокіл-Батько" (з 1909 назва централі у Львові), таке: 1902 — 6, 1903 — 70, 1905 — 243, 1907 — 373, 1910 — 601, 1914 — 974. Найгустішою була мережа у Львівському пов. і на Поділлі, рідка — на Покутті й Буковині (2 клітини), на яких насамперед була поширена орг-ція "Січ"; кількість чл. бл. 33000. Додатком до тіловиховної діяльності "С." було плекання співу, музики, аматорського театру тощо. З 1912 "С.-Б." організував Стрілецькі сокільські курені (організатор С.Горук); тому і деколи назва — Руханково-стрілецьке т-во "Сокіл".

СКІЛЬКИ

„СІЧИ“ і „СОКОЛИ“

ПІД ПРОВОДОМ ТОВАРИСТВА

„СОКІЛ-БАТЬКО“ у ЛЬВОВІ

Пояснення знаків:

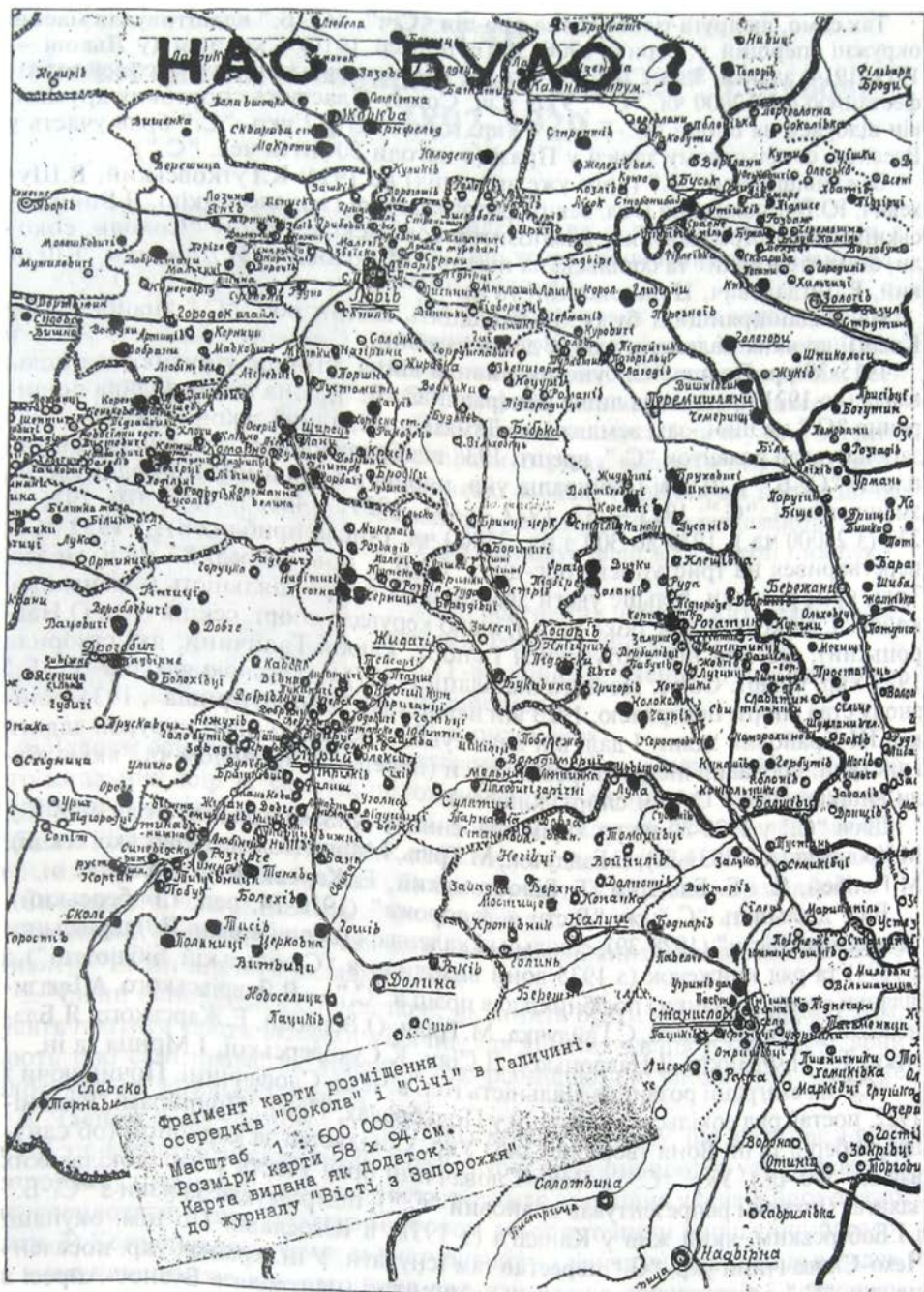
- руханкові (гімнастичні) „Соколи“.
- руханково-пожарні „Соколи“.
- руханково-пожарні „Січи“.
- осередки областний.
- осередки округів.
- межі січ.-сок. областний.
- межі січ.-сок. округів.
- межі держ.
- межі г.
- залізнич.

Пояснення до карти розміщення осередків „Сокола“ і „Січі“ в Галичині за станом на 31.3.1913, працювало 885 осередків, біль. 70 тис. членів.
1914 — 974 осередки.

Всіх громад в Галичині є 6.253,
з того 3.431 громад українських.

„Соколив“ і сок. „Січми“ заложено від 1902.р. до 31/3 1913 року 885.

913. Водаток до „Вісник з Запорожжя“ Ціна 1 к.

Так само, як друга тіловиховна орг-ція “Січ”, “С.-Б.” влаштовував масові окружні (перший у Стрию 1906, в Тернополі 1910) і крайові (у Львові — 1911, 1914) здвиги. Здвиг 28.6.1914 (т. зв. Шевченківський) був масовою мані-фестацією бл. 12000 чл. “С.”, Укр. Січ. Союзу Пласту та спортових дружин; він відбувся на площі “С.-Б.” — “Укр. городі”. 1912 укр. “С.” брав участь у Всеслов. сокільському здвизі у Празі (з нагоди 50-ліття чес. “С.”).

Важливіші діячі “С.” (крім уже згаданих) до 1914: К.Гутковський, В.Шу-хевич, Ю.Вінцовський (гол. секції фотографічної і наколесників), Я.Вінцов-ський (псевд. Ярославенко, композитор сокільського гімну “Соколи, соко-ли, ставайте в ряди” та сокільських пісень), М.Волошин, Й.Доманик, Л.Леп-кий, Р.Дигдалевич, Ціпановський та ін.

На Наддніпрянщині було кільканадцять клітин рос. “С.” (найбільша у Києві), до яких належали також деякі українці.

1915-39 рр. Працю “С.” унеможливила війна, пізніше утруднювала поль-ська влада (до 1921 працювала лише централія “С.-Б.”), вона не дозволила поши-рення “С.” на півн.-зах. землях і на Лемківщині, а нові закони про т-ва 1933 загальмували розвиток “С.”, врешті 1938 відібрала нібито “для військ. цілей” площу “С.-Б.” у Львові (найкраща укр. площа в Галичині). Це вплинуло на зменшення ч. “С.”: 1923 — 37, 1927 — 493, 1929 — 486, 1934 — 370, 1936 — 233 (з 23000 чл.), 1939 до 300 з бл. 35000 чл. (числа приблизні). З 1933 “С.” перетворився на триступневу орг-цію: “С.-Б.”, пов. осередки і місц. гнізда. Тоді, крім руханки, більше уваги звертали на спорт. діяльність (відбиванка, кошівка, легкоатлетика, бокс та ін.), якою керувала спорт. секція (гол. О.Нав-роцький), що при ній гуртувалися і спорт. клуби Галичини, які створили 1925 Укр. Спорт. Союз. По його ліквідації (1937) польською владою “С.-Б.” знову став спорт. централією. 1923 він влаштував “Запор. ігрища”, 1934 скли-кав III Крайовий здвиг. І далі він влаштував сокільські різні окружні здвиги і виступи, провадив інструкторські курси (перев. під проводом чл., які відбу-ли вишкіл у чес. “С.” чи спорт. клубах).

Діячі “С.” у 1920-30-их рр. (крім довоєнних): М.Заячківський (гол. 1922-33), М.Хроновят (гол. 1933-39), С.Гайдучок, М.Тріль, І.Мриц (гол. лещетарської секції), М.Галібей, Я. і Е. Благітки, Т. Білостоцький, Е.Жарський, А.Палій та ін.

Вид. діяльність “С.”: ж. “Вісти з Запорожа” (1910-14; ред. І.Боберський), “Сокільські Вісти” (1928-39); сокільські календарі (перші видані В.Лаврівським з 1894) та ряд книжечок (з 1935 вони виходили в “Сокільській Бібліотеці”) з ділянки спорту, руханки і посібники для праці в “С.” — В.Лаврівського, А.Будзи-новського, І.Боберського, С.Гайдучка, М.Тріля, О.Верходи, Е.Жарського, Я.Бла-гітки, Т. і П.Франків, Д.Навроцької, Д.Сіяк, К.Суховерської, І.Мрица та ін.

“С.” на еміграції розвинув діяльність гол. в Чехо-Словаччині. Починаючи з 1922, постав ряд сокільських орг-цій у Подебрадах, Празі, Пршібрамі, Ржевні-цах, Ліберці та ін. Вони творили Союз Укр. Сокільства за кордоном (об’єдну-вав бл. 500 чл.). Укр. “С.” в Чехо-Словаччині брав участь у чес. сокільських здвигах (інколи і репрезентував крайовий “С.”), підтримував зв’язки з “С.-Б.” і І.Боберським, який жив у Канаді і (з 1932) в Югославії. По нім. окупації Чехо-Словаччини укр. “С.” перестав там існувати. У ін. країнах укр. поселен-ня укр. “С.” досяг деякого розвитку в Аргентині (централія в Буенос-Айресі з кількома філіями); в Югославії українці належали до югославського “С.” (до 1940). Не мав успіху укр. “С.” ні в Канаді, ні в ЗДА, хоч там діяли досить сильні чес. і поль. “С.” (діяв однак “С.” закарп. русинів).

Л і т е р а т у р а : ж. Сокільські Вісти. Л. 1928-39; Календарі Сокола-Батька.

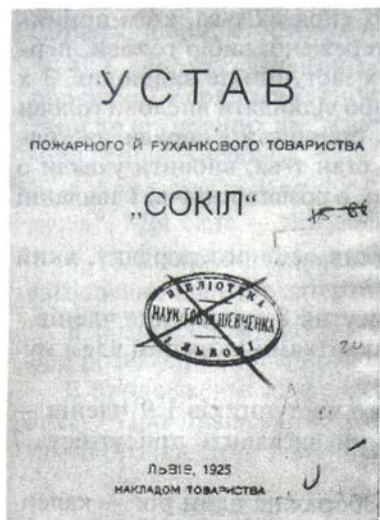
Е.ЖАРСЬКИЙ і Р.М.*

* Енциклопедія Українознавства VIII. Париж-Нью-Йорк, 1976. — С. 2940-2942.

УСТАВ

гімнастичного товариства "СОКІЛ" у Львові

рр. 1892-1929

1. Цілею т-ва є виобразувати членів в гімнастиці через спільні вправи, спільні прогульки і відчити.

В т-ві уряджуються також вправи сторожі пожежної, стрільання до цілі, їзда на коні, їзда на скороходах (велосипедах), плавання, веслування, фехтування, співи й музика.

Для оживлення духа т-ва служать відчити і розправи о річах гімнастичних, як також товариські забави, гімнастичні продукції на боєвищах і аматорські представлення.

Т-во засновує філії в Галичині і на Буковині.

2. До осягнення ціли служить майно т-ва, вкладки членів і добровільні датки.

3. Т-во приймає членів: а) основателів;
б) дійсних;
в) спомагаючих.

4. Членом основателем стає, хто зложить готівкою найменше 40 корон, або кого загальний збір за заслуги, положені около т-ва, членом таким заіменує.

Дійсним членом є, хто заплатить вписове і платить установлені місячні вкладки. Дійсний член має право: а) брати участь в загальних зборах, голосувати, вибирати і бути вибраним; б) брати участь у вправах і прогуляках.

Спомагаючі члени платять річно 6 корон.

Загальний збір має право вкладки і вписове дійсних членів підвищити або знизити. Члени платять вкладки згори.

5. Члени основателі і спомагаючі, як хотять брати участь у вправах т-ва, мусять платити також вкладки місячні, для дійсних членів установлені, вони мають такі самі права, як дійсні, з тою різницею, що спомагаючі члени не голосують на загальних зборах.

6. Членом перестає бути: 1) хто повідомить старшину, що виступає з т-ва; 2) хто з т-ва зістав виключений; в разі грубої провини против устава т-ва або розпорядку старшини і солідарности т-ва має старшина члена в його правах засуспендовати і то є загальним збором до остаточного вирішення предложити. 3) Кого старшина узнає за виступившого з причини неплачення вкладок. За виступившим же має старшина вважати членів основателів і спомагаючих, неоплачених через рік вкладок. Членів дійсних, коли не заплатили вкладок за 6 місяців.

7. В т-ві образуються також ученики, котрі однак, аби були прийняті, мають виказатися дозволенням родичів або законних своїх заступників.

Вписове і оплати за науку встановлює старшина.

8. Справами т-ва орудує загальний збір членів і старшина.

9. Загальні збори, скликані старшиною, збираються найдалше до кінця марта кожного року. Надзвичайні загальні збори скликати може старшина, коли буде потреба, зобов'язана же збори скликати на побажання 5-ї частини всіх членів.

10. Загальні збори відбуваються у присутності членів т-ва і гостей, запрошених через старшину. Право голосувати, вибирати і бути вибраним мають лише члени.

11. Загальні збори мають право рішати о всіх справах т-ва, крім припинення членів і учеників. Загальним зборам застережено: вибір голови, першого і другого заступника, членів старшини, 3-х заступників виділових, 3-х настоятелів вправ і 3-х контролорів, приймати або відкидати вислови голови і старшини, коли потреба, оцінювати чинність старшини і справи настоятелів наук, грошовий стан, як також майновий стан т-ва, вносити ухвали о зміні статуту, рішати о купні і продажі нерухомості, о розв'язанні т-ва і звиванні філій.

12. Настоятелі наук ведуть вправи і науку після осібного порядку, який ухвалюють старшини.

13. Ухвала Загальних зборів потрібна, як присутня 8-ма частина членів.

14. Вибори в Загальному Зборі відбуваються картками і кожний член мусть ті картки особисто віддати.

15. Старшина складається з голови, 2-х його заступників і 9 членів — разом 12 членів. До комплекту засідань старшини вистачить присутність 7 членів, разом з головою і заступником.

16. Вибір відбувається в марті на Загальних Зборах на один рік — календарний.

17. Старшина збирається на наради раз на місяць. Якщо особисті справи члена старшини, не має він права голосувати.

18. До кожної ухвали старшини потрібно, щоб були присутні 6 чл. і голова т-ва або його заступники.

19. Старшина вибирає з-поміж себе справника (адміністратора) і скарбника, господаря як також їх заступників.

20. Старшина орудує внутрішніми і зовнішніми справами т-ва, має право встановлювати учителів і віддаляти їх, орудувати майном, тримати дисципліну і т.д.

21. Старшина приймає членів і учеників.

22, 23, 24. Про суспензію прав членів, про заступників.

25. Ухвали і вибори становлять ся в старшині і в Загальних Зборах більшістю голосів.

26-32. Параграфи відносяться до господарської діяльності, адміністраційної, про справника, провідників, скарбника.

33-35. Місце перебування т-ва — ЛьВІВ. Мова — українська, знам'я — лев у синьому полі, поклик “БОДРІМОСЬ”. Т-во має власний прапор зі знаменом.

36. Про спори, Мировий суд.

37, 38. Т-во розв'язується, коли 3/4 всіх членів на Загальних Зборах з тим згодиться. Майно передається в т-во “ДНІСТЕР”.

Скл. у Львові 8 грудня 1892 р.

Наступний статут розширений про руханку, пописи, змагання з 1926 р.

1, 2, 3 параграфи вказують, що метою т-ва є плекати руханку, щоб розвинути силу, красу тіла, сприяти оздоровленню, виховати енергію духа, карність, дисципліну. З цією метою проводити: руханкові вправи, заняття на приладах (поруччах, козлі, коні, перекладині, шведській драбинці, перстнях-коліщатах, реку — для чоловіків), ігри, забави з м'ячем (в залі і на повітрі), плавання, веслування, їзда верхом — на конях, на роверах, лешетарство, ковзани, санчата, шерм, стріляння в ціль, пожарні вправи.

4, 5 для пожвавлення роботи т-ва, для духа проводити спільні пописи, прогульки в сокільські гнізда, товариські забави — вечори, відчити з рефератами до історичних дат, аматорські вистави, вивчення танців (народних, бальних), співи, музика.

6, 7, 8 Гасла — Кличі: “Все вперед, всі враз”, “В здоровому тілі — здорова душа”, “Де сила — там воля”. Сокільський привіт “ГАРАЗД!”

9, 10 Члени т-ва діляться на почесних, постійних, дійсних, спомагаючих, замісцевих (дальше затерто).

В розширеному статуті з 1929 р. є пожежно-руханкові вправи і замітка про розв'язання товариств в Уличному, Стебнику Дрогобицького повіту.

В продовженні діафілму є копія газети “Буковина” (Чернівці), в якій є ст.ст. “Про Львівський “Сокіл”, “Про руську друкарню в Чернівцях”, рекламні оголошення т-ва “Руслан”. Газета з 1934.*

Емблема нашивки

* Центральний державний історичний архів України. м. Львів. ф. 312, оп. 1, спр. 1.

Про сокільський прапор

У БЕРНАРДИНСЬКОМУ архіві (фонд 312, опис 1, спр.13) зберігається регулярин (правильник) прапора гімнастичного Т-ва "СОКІЛ":

1. На основі статуту Т-во "Сокіл" має право вживати прапор, приписаний цим регулярином.

2. Прапор вживається лише в торжественні дні, в публічних походах, на злетах і зборах других товариств в інших місцях. Прапор виготовляється з вовняної або шовкової тканини.

3. Прапор складається з а) плахти-фани, б) двох образів, в) держака, г) сокола, д) двох лент, е) написів на лентах.

а) Плахта зроблена з адамашку малинового кольору, з трьох боків обведена золотою торочкою (френдзлею) на 3 см, а один ріг на долині закінчений китицею на 14 см довгою.

б) По обох сторонах плахти посередині вміщено по образі, кожний образ обшитий довкола шовковою лямівкою. Образ по правім боці представляє золотого льва на синім полі, опертого передніми лапами на скалі сірого кольору, а з лівого боку — портрет одного з гетьманів України.

в) Держак, до якого червоним шнурком або стяжкою прип'ята плахта, є довгий на 380 см, грубший вдолі, а тонший вгорі, округлий, з м'якого соснового дерева, закрашений на червоно. У віддалі 145 см від долішнього кінця находиться на держаку золочена металевая куля.

г) Держак закінчений в горішній частині золоченим металевим соколом в леті, котрий вміщений на золоченій кульці, яка на споді має рурку до насаджування на держак.

д) До рурки вгорі на держаку причіплені стяжкою тої самої краски дві ленти: синя і жовта, довгі на 150 см, закінчені вдоліні золотою торочкою, довгою на 5 см.

е) На обох лентах, звисаючих в долину находяться написи: На синій ленті "Бодрімся" жовтими буквами, на жовтій "Сокіл" в _____ (місцевість) синіми буквами. І дата виготовлення прапора.

Про святочне вручення прапора є в "Сокільських Вістях" ч.ч. 7-8 за 1929 рік.

Предсідателем прапорової секції був Ярослав Вінцовський — автор Соکیلського Гімну "Соколи, Соколи, ставайте в ряди".

Прапор "Сокола" в Роздолі

“ П Р А В И Л Ь Н И К ”

про відпоручників, затверджений

Старшиною “С-Б” 6 червня 1934

Відпоручник С-Б заступає централю на визначеній території, де веде організаційну і тіловиховну роботу, відповідно вказівок централі С-Б і дбає про розвій сокільських гнізд, проводить збори, курси, видає прикази в підпорядкованій сокільській філії.

Обовязком відпоручника є присилати точно місячні звіти діяльності до центру Т-ва “Сокіл-Батько”.

Уряд відпоручника почесний, на користь працює з С-Б і сокільськими гніздами. Одержує з каси С-Б 25% вплачених членських вкладок. Сокільські гнізда в повіті є зобовязані доставляти для відпоручників підводи, покрити кошти дороги.

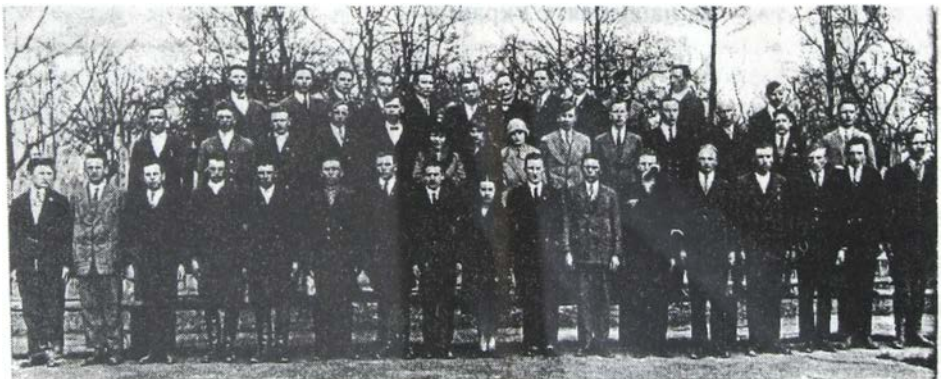
Відпоручника іменує С-Б на внесення старшини т-ва “Сокіл” в повіті на 1 рік, можна і продовжити. Кандидат мусить бути членом сокільської організації і не може бути заангажований в іншій.

Іменований відпоручник С-Б одержує люстраційну виказку, на якій зазначений територіальний округ його діяльності та урядування. Цим документом виказується перед сокільським гніздом і владою. Для допомоги С-Б може іменувати 3-х інструкторів. Вони виповняють евінденційні листки і стають замісцевими членами С-Б. Вони можуть бути відкликані відпоручником в разі потреби, бо залежні від нього, йому підчиняються.

Загін відпоручників — це представники централі Т-ва “Сокіл-Батько” і ланка зв'язку з сокільськими філіями — гніздами.

Число сокільських гнізд з кожним роком збільшувалось. В ряди соколів ставали молоді і старші — робітники, селяни, інтелігенція. Вони вбачали в сокільській організації не тільки зміцнення своїх фізичних сил, але і збагачення і розвій духовного гарту, піднесення національної свідомості, що вони українці — патріоти свого народу. Це усвідомлення було великою силою зростання числа гнізд і поширення сокільської ідеї: “В здоровому тілі, здорова душа”!

Крайові відпоручники сокільських гнізд

Соколи, соколи

Я. Ярославенко

Ходою.

Со-ко-ли, Со-ко-ли, ставаймо в ряди! Нас
поклик, бодрімоось взи ва — є. В здоро-во му
ті-лі здо-ро-ва ду-ша, де си-ла там во-ля ви-
та — є. Як славно бу-ва-ло ко-зацькі си-
ни, бо-ро-лиось до смерті за-ги-ну. Бо-
ро-тись бу-де-мо Со-ко-ли всі ми, За
на-шу святу У-країну! Як. ну!.

1. Соколи, Соколи, ставаймо в ряди!
Нас поклик "бодрімоось" взиває.
В здоровому тілі здорова душа,
Де сила, там воля витає.

Як славно бувало козацькі сини
Боролись до смерти-загину,
Боротись будемо, Соколи, всі ми
За нашу святу Україну!

2. Лети же, соколе, далеко в степи,
У гори, луги та лимани,
Прапор наш сокільський високо неси,
Під ним най народ вільний стане.
Як славно бувало...

3. Разом же, Соколи, ставаймо в ряди,
У бій за прапор, гей, сміло,
До праці для неньки у вічні часи
Несімо все душу і тіло.
Як славно бувало...

Автор гімну “Соколи, Соколи” — український композитор і диригент Ярослав Ярославенко (справжнє прізвище — Вінцковський). Народився 30 березня 1880 року у Львові в багатодітній сім’ї вчителя української мови. У 1896-1898 роках навчався у Львівській приватній музичній школі, а у 1898-1900 — у Львівській консерваторії. 1904 року закінчив політехнічний інститут. У 1905-1918 роках працював інженером в управлінні Львівської залізниці. Водночас займався музичною творчістю. Був керівником чоловічого хору львівського товариства “Сокіл”. На той час з’являється його “Марш соколів” на власний текст, який став сокільським гімном. Як хорист брав участь у “Львівському Баяні”. Був одним з організаторів Українського музичного видавництва “Торбан”.

У творчому доробку Я.Ярославенка — опера “Відьма”, “Загублена грамота”, оперета “Баб’ячий бунт”, 14 маршів для духового оркестру, низка фортепіанних і хорових творів, романсів і серенад. Його пластова пісня — “Гей, пластуни, гей, юнаки” на слова Спиридона Черкасенка для мішаного хору — присвячена ужгородським пластунам, а пластовий гімн “Цвіт України і краса”, написаний на слова основоположника Пласту Олександра Тисовського (псевдонім — Дрот), — це урочиста пісня, що зігріває дух, додає віри, сили і завзяття долати труднощі. “Школярський Гімн” Ярославенка на власний текст присвячений школярам “Рідної школи”.

Сокільський гімн “Соколи, Соколи, ставаймо в ряди...” був улюбленою піснею соколів. Патріотичний текст, бадьора мелодія, карбований маршовий ритм твору зумовили його велику популярність. Під марш “Соколи, Соколи” входили колони, відділи посестер, побратимів з прапором у зал чи на площу “Сокола-Батька” під час свят, пописів, здвигів.

Це світла пам’ять про композитора Я.Ярославенка — шанованого і улюбленого члена “Сокола-Батька”.

Помер Я.Ярославенко 26 червня 1958 року у Львові. Його іменем названо вулицю, де він жив і творив (неподалік вул. Інститутської).

Що таке сокільство ?*

Ми бачили, який великий вплив має тілесне виховання на фізичне відродження людини, а в дальшому народу.

Але на цьому не обмежується вплив тілесного виховання, воно витискає незатерте знамя також і на душі людини. Знаємо з досвіду, що всі зміни в людському тілі знаходять свій відгук у духовному життю людини, тож і ці фізичні прикмети, які завдячуємо систематичному фізичному вихованню, мусять викликати відповідні зміни в нашій душі.

Тілесні вправи зміцнюють наше тіло, скріплюють м'язи, ми стаємо фізично сильними і звинними. Хто є свідомий своєї фізичної сили і вміє нею як слід орудувати, стає певнішим себе, стає відважним. Певність себе й відвага — це духові прикмети, тісно залежні від фізичного стану людини, є отже прямим і безпосереднім наслідком доцільного фізичного виховання.

Є руханкові вправи, які вимагають великої напруги сил, а ще більше відваги. Виконуючи їх, ми не лише здобуваємо цю відвагу, але також сталимо своєю волю, учимося поборювати перешкоди, сміятись з хвилих невдач, витривало йти до наміченої мети і досягнути її.

Фізична сила є також матірню ширости, бо сильна людина не має потреби послуговуватися підступом. Той, хто почувається сильним, має все відвагу виступати явно, отверто, а якщо заходить потреба, не боїться підняти отвертої боротьби. Вслід за цим брідиться підлотою і брехнею.

Здорове і сильне тіло — це великі скарби людини. Той, хто вповні відчуває своє здоров'я і силу, вміє їх належно оцінити. У нього зроджується бажання як найдовше й всесторонно ними користуватися, він хоче зберегти їх на довгі літа. Щоби це досягнути мусить він не лише вправляти і скріпляти своє тіло, але також і морально жити.

Моральне життя є найважливішою передумовою здоров'я й сили. Неморальне життя мусить відбитися на здоров'ю. Візьмим для приміру хоч би п'янство. Як страшно ділає уживання алкоголю на людський організм, як його нищить — маємо нераз нагоду бачити. П'яниця, що йдучи заточується, паде в рів, не може встати — це наглядний доказ правдивості нашого твердження, що між моральним життям, а тілесним здоров'ям і силою є тісна зв'язь. Вони впливають на себе взаємно. П'яниця, лінух, легкодух не є спосібні до великих і морально чистих діл. Сила волі, шистрота думки, спосібність до сповнення великих діл — стоять у прямому відношенню до чистоти моралі. Томуто одною з найважливіших сокільських заповідей є заповідь Тирша: "Що осягнув ти руханкою збережи мораллю!"

Найважливішу ролю у моральнім відродженню сповняє сокільська дисципліна. Вона є тайною всіх сокільських успіхів, вона є підставою й силою нашої сокільської організації. Її головне завдання: впливати на кожного сокола і сокілку так, щоби поведився морально й гідно, щоби без надуми й викрутів ставав на службу народові, щоби служив добру і правді.

*Збережено авторський правопис.

Сокільська дисципліна є добровільна. Добровільна не у цьому значінню, що коли хоче може слухати, а коли не подобається, то відмовити послу-ху, але добровільною тому, що кожний добровільно вступає в сокільські ряди. Хто вступив в сокільську організацію, той мусить безумовно підпорядкуватися всім вимогам, які є зв'язані членством сокільської організації. Сокіл мусить сповнити всі обов'язки, які добровільно перебрав на себе, мусить стати дисциплінованим членом.

Хто порушує сокільську дисципліну, той не шанує ні себе ні других, той загрожує успіхам свого товариства й сокільства взагалі. Хто не підпорядковується сокільській дисципліні, для того нема місця серед сокільської сім'ї; того муситься виключити зі сокільських рядів.

Під сокільською дисципліною треба розуміти не лише сповнювання наказів, заряджень, приписів, правил, котрими послуговується сокільський провід, щоби удержати лад і карність в сокільських рядах. Сокільська дисципліна має ширший зміст. Бути дисциплінованим членом сокільської організації значить підпорядкуватися не лише видаваним наказам і розпорядкам, але й цим, які ніхто не видає, а які диктує нам наша душа, совість і честь, значить поступати у цілому своєму життю так, щоби якнайбільше зблизитися до сокільського ідеалу.

Ціхою дисципліни не є сліпий послух, але любов до сокільства, любов до тої великої ідеї, якій маємо і мусимо служити. Без дисципліни були б ми лише гуртом нічим не зв'язаних зі собою одиниць, без внутрішньої сили, без всякого значіння.

Тому мусимо шанувати закони, які ми собі самі дали, мусимо тривало заціпити в наших серцях ці засади, якими кермується і до яких змагає сокільство: Воля, рівність і братерство. Мусимо змагати до цього, щоби в наших душах загорів негасимий огонь, бажання і стремління до правди, добра, краси й сили.

Сокільська дисципліна має злучити в одну нерозлучну цілість любов до батьківщини, народу й волі, любов до матірньої мови, любов до правди й широкого братерства. Багатий нехай буде братом тому, кому судьба дала менше, а той, що працює умово, нехай вважає братом того, хто на руках має тверді мозолі від фізичної, але чесної праці.

Коли ми так будемо розуміти сокільську дисципліну і її підпорядкуємося, тоді без сумніву українське сокільство стане на висоті свого завдання і дійде до цієї мети, до якої змагає.

Сокільська дисципліна мусить приборкати нашу вроджену анархічну вдачу, мусить зробити нас дисциплінованими членами організації і дисциплінованими членами нації.

Дисциплінуючи своїх членів, сокільство буде вщипляти дисципліну і в широкі народні маси. А нам, Українцям, тої дисципліни дуже а дуже потрібно.

Сокільські відзнаки 1895-1936 рр. та значки інших спортивних товариств

40 років "Сокола" (1934)
Проект Павла Ковжуна (справа)
і Собчика (зліва)

Знаки на шапку
1924-1925 1923
Проект Мирона
Федусевича, призначений
для напівстрілецьких
одностроїв

Знак на сокільську шапку
1895-96 рр.

Нагрудна відзнака
1906-1910, випуск
"Сокільського Базару"

Відзнака почесних
членів "Сокола"
(до 40-річчя "Сокола",
виконання Собчика,
вул. Мохнацького 6).

РС- "Руський Сокіл"
Наремінний знак до перших
одностроїв "Сокола"
1895-96 рр.
Проект художника Івасюка

Відзнака члена спортивного
товариства "Україна"
1912-13 рр.

"Беркут"
український спортивний
кружок в Перемишлі
1923-24

С.К. (спортивний клуб)
"Русь" в Ужгороді
1923-1927

Сокільський рух в Галичині наприкінці ХІХ-початку ХХ ст.

(ідейні та організаційні аспекти)

Витоки сучасного спорту, гімнастичного, сокільського руху в Галичині припадають на кінець ХІХ-початок ХХ ст.

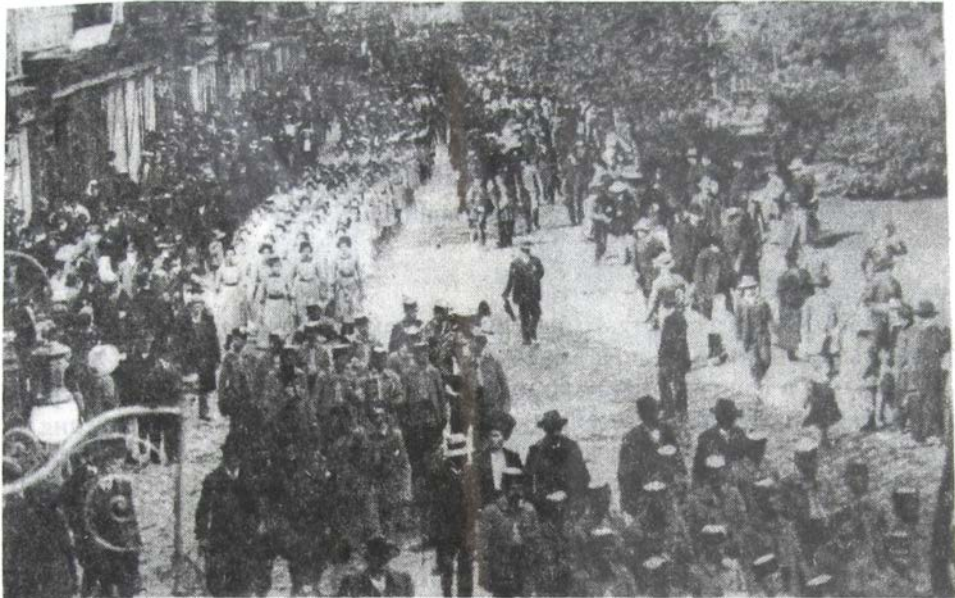
Ситуація в Галичині наприкінці минулого століття свідчить про своєрідне піднесення національного життя, активізацію народних мас, звернення до духовних цінностей, до витоків власної культури. Це виражалось у літературі, в появі цілого ряду нових суспільних організацій: “Руської бесіди” (1864), “Просвіти” (1868), Наукового Товариства ім. Шевченка (1873), створенні українського Галицького театру (1863). Активним виразником цього процесу стало і перше гімнастичне товариство “Сокіл”, засноване в лютому 1894 року.

Як відомо, перші сокільські організації виникли в Чехії на початку 60-х років минулого століття й за короткий час дістали поширення серед слов'янських народів. Ідея організатора сокільського руху Мирослава Тирша приваблювала не тільки плеканням фізичних і духовних сил, а й просвітельським характером, стремлінням до культурних цінностей.

Заснування львівського “Сокола” пов'язано з іменами Василя Нагірного та Володимира Лаврівського. Вже за перші півроку у товариство вступило понад 100 чоловік. Через рік кількість членів подвоїлась. Широке зацікавлення “Соколом” виявили студенти, ремісники й особливо молода українська інтелігенція. Серед членів львівського “Сокола” знаходимо в різні роки прізвища тодішнього редактора “Діла” — І.Белея, доктора Миколи Шухевича; молодих Богдана Лепкого — у майбутньому талановитого літератора; Осипа Коциловського — майбутнього доктора теології в Перемишлі; Ярослава Вінцовського — майбутнього композитора, відомого під псевдонімом Ярославенко; Петра, Тараса й Андрія Франків — синів великого Каменяря; Івана Крип'якевича — видатного історика; Я.Пастернака — майбутнього директора Музею Наукового Товариства ім. Шевченка. Вони та чимала кількість інших членів товариства пройшли добру школу фізичного й духовного виховання.

Активно поширюється географія сокільської ідеї. Протягом першого десятиліття нинішнього століття весь галицький край покривається сіткою сокільських товариств: у 1902 році засновуються сокільські товариства в Станиславові, Перемишлі, Коломиї; у 1903 — в Самборі, Чорткові, Тернополі; у 1904 — в Бучачі, Кутах, Бережанах, Золочеві.

Однією з цікавих особливостей сокільського руху в Галичині є широке поширення його серед селян. Сокільство в селі поєднувалося з протипожежною роботою, вкрай важливою тоді для сільських громад. У 1913 році налічувалось вже понад 600 сільських пожежно-руханкових “Соколів” та сокільських “Січей”. Крім пожежної й руханкової, у них проводилася широка культурна й просвітницька робота.

На Шевченківському Здвизі у Львові (вересень 1911 р.)

Похід соколів та сокілок вул. Академічною. Чоту сокілок веде Олена Степанів

Чота сокілок з "Сокола-Батька", що брала участь у Шевченківському Здвизі 1911 р. Серед них: Дарія Білинська-Навроцька (згодом — сокільська і пластова діячка), Олена Степанів (майбутній сотник УСС), Савина Сидорович (майбутня пластова діячка, педагог, етнограф), Ганна Дмитерко (майб. УСС), М. Гіровська, А. Ванівна (майбутня дружина поета А. Волощака)

З самого початку у львівському “Соколі” відкрились секції для старших і молодших учнів, відділи для гімназійної і ремісничої молоді, жіночі відділи. Почав діяти “Учительський кружок”, серед провідників якого відомі в майбутньому руханкові і спортові діячі: С.Гайдучок, П. й Т. Франки, Е.Любович, Т.Поліха. Організовано також “співацький кружок”, театральний, спортові секції, сокільську бібліотеку, курси пожежництва. Дуже цікавим був соціальний склад сокільських організацій. У них були представлені всі верстви населення. Так, серед 420 членів львівського “Сокола” у 1913 році третину складала молодь та студентство, понад сотню — службовці, 15 професорів, 10 адвокатів, чимало ремісників, торговців, інженерів, священників. Водночас у сокільстві недостатньо були залучені жінки. Їх налічувалось тільки 14.

Виразником поширення сокільської ідеї стала поява перших на галицькій землі сокільських і спортивних часописів. З вересня 1908 року почали виходити “Сокільські вісти” як додаток до “Свободи”. До кінця 1909 року вийшло 60 примірників. З 1910-го сокільська організація починає видавати “Вісти з Запорожа”, спершу як двосторінковий додаток до “Нового слова”, а з січня 1911 — як самостійний місячник руханкових і пожежних товариств, навіть з власним додатком “Пластовий табір”. У 1920-1930-х роках на західноукраїнських землях з’явилась ціла низка друкованих органів сокільства та молодих пластових і спортивних організацій. З’являються сокільські журнали й серед української еміграції за кордоном. Інформація цих видань дає змогу ближче пізнати тогочасну ситуацію, проїнятися атмосферою того періоду і водночас є важливою науковою цінністю.

Важливим аспектом діяльності “Сокола-Батька” була видавнича праця. Товариство поширює серед своїх гнізд підручники з руханки й пожежництва, статuti, описи вправ та інші. Таких видань у середині 30-х років ХХ ст. налічувалось понад 130 найменувань.

Отже, є підстави стверджувати, що сокільський рух на початку століття досить активно розвивався на західних землях України.

Пояснення цьому треба шукати в ідейній основі сокільства та інтересі широкого українського громадянства до сокільської ідеї. Бо вона збігалася з ідеями національного звільнення, культурного розвитку народу.

Ці народні ідеї виражались у сокільських зльотах — т.зв. Здвигах. Великі Здвиги влаштовувались у Стрию (1907, 1909), Тернополі (1910), Станиславові (1911). Найпам’ятнішим був ІІ Крайовий Шевченківський Здвиг, проведений у червні 1914 року. Але активний розвиток сокільства був зупинений розпочатою незабаром світовою війною. Колишні соколи, пластуни й січовики відгукнулись на заклик до збройної боротьби за кращу долю. Колишні руховики й змагуни поповнили лави Українських Січових Стрільців та австрійського війська.

В історії галицького сокільства чимало яскравих сторінок пов’язано з діяльністю Івана Боберського. Діапазон інтересів цього видатного діяча в галузі фізичного виховання був дуже широкий. Він — талановитий пропагандист, просвітитель, організатор спортивного та сокільського руху в Галичині. В ідею сокільства Боберський вніс власну думку, враховуючи традиції українського народу, історичні особливості Західної України. Це виразилося в його організаційній, публікаторській, практичній діяльності. Саме за найдіяльнішої підтримки Івана Боберського було створено спортивне товариство студентів вищих шкіл “Україна”.

З ініціативи І.Боберського 1911 року була розпочата “Соколом-Батьком” акція викупу земельної площі для спортивного майдану “Городу для українського населення у Львові”. Ця подія мала позитивний вплив на сокільський та спортивний рух українського населення. Все українське громадянство, закордонна українська еміграція відгукнулись на сотні письмових закликів, листівок добровільними датками. Ідея Боберського про реальну можливість плекання духовних і фізичних сил, організацію молоді, гуртувала людей. Цей задум реалізувався протягом довгих років. Результатом його був відомий львів'янам стадіон поблизу Стрийського парку.

Наші дослідження дають змогу зрозуміти, яке місце займав спортивно-гімнастичний, особливо сокільський рух, у культурному, суспільному розвитку Галичини з кінця ХІХ ст. до 1939 року. Було напрацьовано добрі традиції, багато з яких через історичні обставини втрачено. Треба глибоко пізнати залишену нам спадщину, щоб сьогодні розумно використати цей досвід у час культурного, духовного та тілесного відродження українського народу.

Виникнення українського спортивного товариства "Сокіл" та його діяльність наприкінці ХІХ-на початку ХХ століття

Одним з аспектів повернення України у середовище цивілізованих держав є участь українців у міжнародних спортивних змаганнях, що є однією з невід'ємних ознак державності. Тому зрозумілим є відродження національних спортивних традицій.

Починаючи зі середини ХІХ-ст. в Європі почав рости інтерес до спорту. Саме в Галичині, яка входила тоді до складу Австро-Угорської імперії, зародився спортивний рух на території України. Популяризації фізичного виховання сприяв приклад Чехії, де гімнастичне товариство "Сокіл", створене у 1862 році д-ром Мирославом Тиршем, стало загальнонаціональною справою, способом підняття народної свідомості, визволення з-під імперського гніту.

У 1886 році інженер Василь Нагірний у статті "Працюймо а Бог нам поможе!", яка була надрукована в часописі "Батьківщина", закликав до створення пожежно-руханкових товариств для рятування народного майна. Одним з перших осередків, відомих з періодики того часу, був пожежний "Сокіл" у селі Купчинцях, що на Тернопільщині. Хоча українське громадянство не швидко зрозуміло вагу руханки, група ентузіастів робить перші кроки. Виданий 1892 року Володимиром Лаврівським статут був затверджений тільки 26 липня 1893 року австрійським міністерством внутрішніх справ. Незважаючи на перепони австрійської адміністрації та польських політичних чинників, 11 лютого 1894 року відбулися перші загальні збори членів товариства "Сокіл" у Львові в будинку "Бесіди". Члени вибрали першу старшину. Головою обрано В.Нагірного.

Товариством зацікавилися. Однак робота велася повільно за браком досвіду та моральної і матеріальної підтримки.

У 1894 році "Сокіл" орендує зал, купує гімнастичні прилади. Тоді й розпочинаються перші руханкові заняття під керівництвом Олександра Левицького, Михайла Гамоти, Євгена Спожарського, Євгена Лукасевича. Розвиваються такі види спорту, як боротьба, шерм (фехтування), який користується великою популярністю. Вже в першому році свого існування товариство нарахує 121 член, 76 з яких займалися постійно.

У 1895 році В.Лаврівський видає календар для "соколів", правила для гри у футбол. Велика увага приділяється пропаганді сокільських ідей. Сокільство розглядається як "всеслов'янська установа, яка вправді може проявлятися у різних організаційних формах. Сокільство стає важним чинником у розвою і поступі нації, змагає до того, щоби виховати народові здорових і бадьорих синів та дочок, при чому фізичне виховання лучить нерозривно з вихованням душі. Сокільство розвиває не лише силу й красу тіла, а також душевні

якості, як мужність, хоробрість, відвагу, шляхетність серця, братську любов до Батьківщини, народу й волі”.

Новостворене спортове товариство одразу стало об'єктом політичної боротьби між народовцями і москвофілами. Особливо вона розгорілася в 1897 році, коли галицька Україна готувалась святкувати 50-літній ювілей скасування панщини. “Соколи”-народовці відмовилися святкувати з москвофілами. Але вже у 1900 році після виборів нових старшин москвофіли починають втрачати свій вплив і виходять з товариства. Хоч В.Нагірний був вдруге вибраний головою, він фактично передав керування товариством в руки доктора Гукевича (1.11.1900-17.11.1901). З цього часу ситуація в “Соколи” прояснюється і товариство починає все краще працювати.

Наприкінці 1901 року головою “Сокола” обрано Альфреда Будзиновського. Того ж року відбувся перший публічний виступ гімнастів у залі польського “Сокола”, який заслужив схвальну оцінку не тільки в українській пресі.

Товариство активізує свою роботу серед сільського населення. По селах впроваджуються пожежні вправи з метою зацікавлення селян, позбавлення їх інертності та байдужості. Створюються спеціальні пожежні курси, перші з яких відбулися у Львові з 30 квітня по 4 травня 1902 року. Активну організаційну та фінансову допомогу надало товариство “Дністер”. Загалом під керівництвом С.Горука, М.Сіяка, Л.Огоновського, А.Щербовського проведено кілька десятків пожежних курсів у цілому краю і два великі курси у Львові з участю старшин Львівської міської пожежної сторожі. Наприкінці 1913 року український “Сокол” нараховував у своїх лавах 878 пожежних товариств, розкиданих по всіх повітах Східної Галичини.

У 1901 році членом старшини “Сокола” обирають професора Івана Боберського. У червні того ж року брати Альфред та Леонард Будзиновські створюють при підтримці І.Боберського вчительський гурток. Учасниками його стає академічна і гімназійна молодь. У 1902 році постав жіночий руханковий відділ, з якого вийшли такі відомі спортсменки, як О.Суховерська (Федів), Д.Навроцька (Білинська), С.Сидорович.

Окрім руханки, український “Сокол” займається популяризацією і інших галузей фізичного виховання та спорту. При ньому створюються клуби лешетарів, ситківкарів, наколесників. Почин лешетарським змаганням дав І.Боберський, який у 1909 році об'їхав навколо Львова. Його підтримали П.Франко, А.Лукасевич, С.Гайдучок. Батьком українських наколесників був Клим Гутковський, який перед війною об'їхав майже всю Галичину, популяризуючи таким чином цей вид спорту.

За ініціативою І.Боберського 1906 року створюється “Український спортивний кружок”. За активної підтримки товариства “Сокол” виникають спортові клуби в містах Галичини: у Тернополі — “Поділля” (1909), Станіславові — “Буй-Тур”, Стрию — “Скала”, Перемишлі — веслярський клуб “Сянова Чайка”, спортові секції в Дрогобичі, Бориславі, Коломиї.

28 серпня 1908 року головою українського “Сокола” обрано І.Боберського. За його головування розвиток спорту піднявся на вищий ступінь. І.Боберський проводив роботу в кількох напрямках: активної пропаганди і популяризації спорту, організації селянства в руханково-пожежних гуртках та організації українських мішан в руханково-спортивних товариствах. Професор чітко усвідомлював, що розвиток українського спорту вимагав і створення власної спортивної термінології. І.Боберський дав нам такі поняття, як копаний м'яч (футбол), сітківка (волейбол), кошиківка (баскетбол), гаківка

(хокей), стусан (бокс), лещетарство (лижний спорт). Завдяки йому руханка стала обов'язковим предметом навчання в українських гімназіях.

Широко ведеться пропаганда спорту. Ще 1904 року вийшли друком підручники А.Щербовського "Пожарництво", "Підручник ігор та забав" І.Боберського, роком пізніше "М'ячеві ігри", "Ізда на лещетах", "Легка атлетика", "Підручник до англійських ігор". Щороку С.Горук видавав "Соکیلський календар", подаючи в ньому найважливіші події з історії України та розвитку соکیلської ідеї серед українського народу. Ще з 3 вересня виходять "Соکیلські вісти", а з 1910 року і "Вісти з Запорожжя" за редакцією доктора Дем'янчука, у яких подаються вказівки до ведення фізичного виховання в школах. 1909 року вийшли у світ "Прилюдні вправи", "Ситківка", "Порядник для Соколів і Січей" С.Горука. Видані Львівським "Соколом" у 1910 і 1911 роках брошури І.Боберського "Лавчина і Шеблівка", "Нові шляхи до тілесного виховання" великою мірою спричинилися до того, що у школах змінено навчання руханки на шведський лад, рухові ігри починають проводитися на відкритому повітрі.

Українським "Соколом" ведеться робота і в галузі культури. У Львові "Соکیل" організовує театральну секцію, яку вів А.Будзиновський. З цієї секції вийшли такі відомі артисти, як Сорока, Утрисько, Купчинські. За ініціативою Доманика засновано Український музичний інститут, під керівництвом Ярослава Вінцовського постала перша українська накладна нот, яка згодом перетворилася в окрему інституцію під назвою "Торбан".

"Соکیل" веде активну роботу з придбання нерухомого майна. Закуплено будинки в Станиславові, Коломиї, Жидачеві, Денисові, Стриганичах, спортивні площі у Тернополі, Винниках, Станіславові. Окремого руху набрав збір коштів на придбання майдану у Львові під Український Город, де, за задумом І.Боберського, мали проводитися фестини, забави та крайові здвиги.

По всьому краю проводяться руханкові вечори, прапорові здвиги в Стрию — 1909, Тернополі — 1910, Станіславові, Бережанах — 1911, Калуші, Жовкві, Снятині, Підгайцях — 1912, Олеську, Раві Руській — 1913. 15 жовтня 1911 року у Львові проходили Запорізькі ігрища. З 1912 року впроваджується секція зі стріляння, яку спочатку вважали недоречною. Цей антимілітаризм охарактеризував д-р А.Чайковський в "Ділі" від 16 грудня 1912 року. "Ми боялися, та що більше, ми вважали низше нашого людського достоїнства ходити по артикули, держатися прямо, вставати в ряди. Нам тоді здавалося, що всякі такі витребеньки то ярмо, наложене на свободну волю чоловіка, що Україну можна здобути книжками і принципами". Культивується і такий вид спорту, як боротьба, проводяться змагання. Чемпіоном Львова у 1909 році став 17-літній борець Олександр Гарасимів.

Визначною подією в громадському житті українців Галичини стали Крайові здвиги українських спортивних товариств 1911 та 1914 років у Львові, в яких активну участь взяли "Соколи". Крайові здвиги дістали широкий резонанс у західному фізкультурному русі.

До 1914 року в Західній Україні нарахувалося 974 соکیلських товариств, що відіграли значну роль у розвитку національно-визвольного руху. З їх середовища вийшла значна кількість бійців і старшин легіону Українських Січових Стрільців, Корпусу січових стрільців Є.Коновальця, Галицької Армії.

Великий здвиг

“Багато десятків років минуло від того часу, коли на наших рідних землях на поклик бойового голосу січової сурми, під грімкі звуки бадьорого і так дуже дорогого серцям нашим січового маршу — гимну “Гей, там на горі “Січ” іде!”, всюди, де жив наш селянський народ, машерували струнками колонами тисячі й тисячі української молоді, прибрані в символічні січові малинові ленти, з гордо піднятими вгору головами, маніфестуючи по наших селах і містах, а встаннє в місяці червні 1914 року в столиці Західної України у Львові, нашу, відроджену після довгих літ неволі Українську силу”.

Др. Степан Ріпецький,
“Слово на Січовім святі в Ньюарку, США”

*“Гей! “Січ” іде!
Підківками брязь!..
В нашій хаті наша воля,
А всім зайдам зась!”*

Іван Франко. “Гей! “Січ” іде!”

Кирило Трильовський

В історії народів найцікавішою видається сторінка національно-визвольних змагань, вона повна драматичних і трагічних колізій, сплесків надзвичайно високої духовності. Це в повній мірі стосується і України, зокрема — Галичини. Що не період, що не подія — то неймовірно багате джерело для досліджень не тільки історика, але й літератора, філософа, лінгвіста, економіста, соціолога. Цього року, 28 червня, минає вісімдесят літ з того дня, коли древнім, поневоленням Львовом потряс так званий Великий здвиг “Січей” і “Соколів”, що явив тоді львів’янам і всій Австро-Угорській імперії поважну ознаку незнищенності українського духу, наявність могутньої потуги українських національних сил, що змагають до визволення з-під імперського гніту.

Про цю подію нині мало хто знає, навіть не в усіх книгах з історії України про неї згадується. (Треба віддати належне ідеологічним структурам імперій, які прагнули знищити українство до кореня, — вони доклали всіх зусиль, аби створити нечуваний в історії людства духовний розрив між поколіннями українців різних періодів історичного буття.) Однак на тлі тогочасного національно-визвольного руху Здвиг був подією неординарною, а навіть — визначальною. Він немов би увінчував собою майже столітній період українського національного відродження в Галичині, звучав апофеозом у симфо-

Кирило Трильовський

Юра Соломійчук-Юзенчук

нії, головною темою якої була воля народу до власної державності, до національної свободи.

Отже, насамперед кілька штрихів з передісторії Здвигу.

“Соколи”, молодіжне спортивне й національно-просвітнє товариство, в українському середовищі знайшлося щойно в 1894 році, в той час, коли в інших слов'янських народів Австрії воно заіснувало значно раніше, — у чехів — це 1862 рік, згодом — у хорватів, словінів і на початку сімдесятих років — у поляків.

Щоправда, українці мали “Просвіту”. Однак для патріотичного й фізкультурного вишколу власне молоді потрібне було, так би мовити, спеціальне товариство. Взірець був під руками — і явилися діячі, які усвідомили таку необхідність. Це — видатний організатор економічного життя в Галичині, засновник товариств “Народна Торговля”, “Зоря”, “Реміснична бурса” Василь Нагірний та громадський діяч Володимир Лаврівський, син славного українського політика Юліана Лаврівського, директора банку, члена “Руського Собору”, засновника “Української Бесіди” та її театру, діяча “Просвіти”, віце-маршалка Галицького сейму.

Центральна організація знаходилася у Львові, мала назву — “Сокіл-Батько”. Було придбано й поле для спортивних вправ — на південь від Стрийського парку.

Через “Сокіл” в молоді роки пройшло чимало славних українських патріотів, серед яких — Іван Боберський, Степан Шухевич, Льонгин Цегельський, Ярослав Вінцковський (композитор під псевдо Ярослав Ярославенко, автор сокільського маршу “Соколи, Соколи!”), Семен Горук...

Проте в цьому товаристві гуртувалася молодь здебільшого міська, з інтелігенції, яка часом поглядала на “селюхів” звисока. Але ж основний контин-

гент української молоді (більше 80 %) належав селу, де “парубки та дівчата” “не мали голосу” ні в просвітніх, ні в господарчих організаціях, часто були полишені самі на себе; парубоцтво, рекрути — пропадали в пияцтві, в бійках. Тому провідні галицькі діячі з ростом політичної активності в масах, з утворенням українських політичних партій, почали частіше звертати погляди на юнацтво в селі. Тим паче, коли русько-українська радикальна партія на своєму конгресі 1895 року продекларувала ідею, що соціальне визволення українського народу неможливе без власної державності, власне, на підставі книги й доповіді Юліана Бачинського “Україна ірридента” (Україна — невизволена земля) було вперше проголошено й обгрунтовано постулат державної самостійності України, і за цим потягнулася нитка до наступного: яка ж сила забезпечить цю самостійність, хто буде мілітарною (військовою) підпорою тої держави? Отже, звідки Україна черпатиме бойову снагу, якщо українці через труднощі служби в чужій, німецькомовній австрійській армії зненавиділи військову службу взагалі?..

Тоді й прийшла до голови одному з найбільших організаторів радикального руху в Галичині, докторові права Кирилові Трильовському, снятинському адвокату, рятівна думка: створити так звані руханково-пожежні товариства “Січ”. Та не мавпувати їхню організацію у когось з сусідів, а взяти за взірець своє — впоряд славної “Запорізької Січі”, з її демократичними традиціями, національним духом. За статутом — навчання парубків і дівчат, молодих господарів правил пожежної охорони, руханки, а насправді — вивчення історії України, свого славного минулого, усвідомлення себе українцем, газдою на своїй землі, ознайомлення з політичним життям краю, відстоювання своїх національних прав, своєї людської гідності, стройовий і маршовий вишкіл, наближений до військового. Старшина — за козацьким звичаєм, у складі кошового, осавула, писаря, обозного, скарбника, хорунжого, вибирається відкритим голосуванням на зборах. Така “Січ” і була вперше заснована Кирилом Трильовським 5 травня 1900 року в селі Завалля Снятинського повіту на Покутті. Як писав Антін Чернецький у передмові до збірника спогадів, присвяченого 60-й річниці тої події “Гей, там на горі “Січ” іде!”, що вийшов у Канаді: “Переломити ті антимілітаристичні настрої серед народу, ідейно згуртувати українську молодь для скріплення тодішньої боротьби з австрійсько-польським окупантом і приготувати її для майбутньої боротьби за волю України — ось такі завдання поставив перед собою ініціатор і організатор “Січей” др. Кирило Трильовський!”

Ці товариства відразу припали до серця молоді, — бо ж з давніх-давен жила там ностальгія за козацтвом, перелита в ядерні слова народних пісень, — і полум’я січового руху невдовзі перекинулося з Покуття на Гуцульщину, відтак на Підгір’я, Поділля, на Буковину, власне, на всю Галичину, викликавши серйозне занепокоєння і тривогу польської шляхти, коршмарів — тобто тих, кому був недовподоби національний дух “Січей”, поклик до тверезості і самоосвіти. (Коли до намісника в Галичині графа Потоцького явилася делегація одного повіту зі скаргою на переслідування від свого старости, він сказав: “Закладайте собі “Соколи”, тільки не ті “Січі”!..” А як у 1905 році той же граф, з метою розгрому “Січей”, інспірував фальшивий суд над “Січовим Батьком” Кирилом Трильовським, то в пресі з’явилося прозоре припущення, що “Січі” Потоцькому нагадують про Жовті Води, про Корсунь... (У селах, де були чисельні і добре організовані січові товариства, в короткому часі перестали існувати коршми, зникло пияцтво, зміцніли читальні, ко-

оперативні установи, вирости Народні Доми, припинилося хрунівство при виборах. Свій вишкіл, свою організованість “Січі” демонстрували на щорічних повітових та крайових січових святах. Так, перше Січове свято крайового характеру відбулося 6 червня 1902 року в Коломиї, де Трильовський мав свою адвокатську канцелярію; друге — там же, 28 червня 1903 р.; третє — в Станіславові, в липні 1905 р.; четверте — знову ж у Коломиї, 12 липня 1906 року; п’яте — в червні 1911 р. в Станіславові й шосте — у Снятині, в липні 1912 р. (До речі, Василь Стефаник в новелі “Славайсу” згадує про це, — “Трильовський впроваджує до Снятина тисячу січовиків у червоних лентах, польське правління непокоїться та нічого не кажує”). Останнім було спільне свято з “Соколами” у Львові — Великий здвиг.

Помічниками Кирила Трильовського в січовому русі були відомі радикальні діячі — Антін Кузьмич, Іван Сандуляк з Карлова на Снятинщині, Юра Солонійчук-Юзенчук та Петро Шекерик-Доників з Гуцульщини, поет Осип Шпитко (Гриць Шипавка), Іван Чупрей з Печеніжина, Лесь Пушкар, Ярослав Навчук, Петро Білоскурський з Коломиї та багато інших; сприяли організації товариств славні політичні й громадські діячі, посли Володимир Лагодинський, Іван Макух, Євген Левицький, Теофіль Окуневський, Лев Бачинський, Тимотей Старух, Микола Угрин-Безгрішний, Євген Петрушевич, Володимир Матвієвський... Без Василя Стефаника не обходилося жодне січове свято. Іван Франко підтримував рух, — написав пісню “Гей! “Січ” іде!...” Андрій Чайковський, визначний український прозаїк, історичний романіст, очолював “Повітову Січ” у Бережанах, поетеса Константина Малицька (Віра Лебедова) написала багато текстів до січових пісень. Денис Січинський творив до них музику. На Буковині активними січовиками були — славна учительська родина Поповичів, професори університету Єротея Пігуляк та Степан Смаль-Стоцький, поет Сильвестр Яричевський. Захоплювався “Січами” й Михайло Коцюбинський. У 1909 році, їдучи на Капрі, він побував на Січовому святі в Коломиї, організованому в честь славної пам’яті Івана Мазепи, потім писав у листі до дружини: “Це щось таке гарне й величне, що трудно описати. Ціле військо, кілька тисяч і Трильовський за генерала...” Василь Пачовський написав слова пісні “Січ іде!...”, а Я.Ярослашенко поклав їх на музику. Народні вчителі, незважаючи на утиски влади за політичну діяльність, всіх сил докладали, аби мати в селі “Січ”. Тут варто згадати добрим словом і Василя Равлюка, і Луку Гарматія... Антона Онищука, Михайла Вахнюка, Додека з Гуцульщини... Були й священики — о. Попель з Довгополя, о. Волянський з Криворівні чи о. Глібовицький з Жаб’я — що шанували “Січі”. Однак чимало попів-москвофілів ще більше шкодили цьому національному рухові, ніж найперші його противники — польська шляхта, яка сповідувала ідею історичної Польщі та мріяла про повну асиміляцію українців Східної Галичини. Трильовський радо запрошував на крайові свята і гостей зі Сходу й Заходу. Часто приїздили др. Рібарж із Трієсту, голова словінських “Соколів”, др. Цар із Загребу, голова хорватських “Соколів”, польський людовець Ернест Брайтер, редактор Стейскаль з Праги. Добрим приятелем Трильовському був і Томаш Масарик, майбутній президент Чехословаччини. З українців бували: Микола Міхновський, Гнат Хоткевич, артільний батько Василь Левитський, просвітянин Сторубель з Катеринославщини, Леонід Жебуньов, Степаненко. Цікавилися “Січами” Іван Липа з Одеси, Христия Алчевська з Харкова. Співчував Трильовському в його січових митарствах норвезький письменник Бернштерне Бернсон (у той час Норвегія теж виборювала свою національну незалежність).

Керівництво січовим рухом у краю спочатку здійснював “Головний Січковий Комітет”, організований в квітні 1908 року в Станіславові, на чолі з головою Кирилом Трильовським. Після смерті Потоцького, коли намісником став професор Михайло Бобржинський, котрий почав шукати порозуміння з українцями, в грудні 1912 року Трильовський створив централю у Львові — “Український Січковий Союз”.

На цей час різко погіршилася міжнародна ситуація у зв’язку з Балканською війною, запахло порохом, здавалося, що військовий конфлікт між Австрією і Росією неминучий. Росія обов’язково схоче поглинути “Український П’ємонт”, осередок “мазепинства”. Так А. Савенко у “Кієвляніні” ще в 1911 році писав у статті “Де головний ворог?": “Польське, вірменське, фінське та інше питання — все це питання чисто окраїнні, себто другорядні. Мазепинське питання б’є Росію в саму основу її великодержавності. Величність Росії утворилася на єдності російського народу і початок російської великодержавності поклало 8.I.1654 р. приєднання Малої Русі до Московської держави... І от тепер мазепинський рух намагається зруйнувати національну, культурну, політичну єдність російського народу, зруйнувати великодержавність Росії. От де наша найбільша небезпека. Мазепинство з своєї галицької бази розлазить по всій південній Росії... Між Росією і Австрією може вибухнути війна за Галичину, бо тут готується небезпечний антиросійський осередок...”

Отже, опанувавши “Січами” всю Галичину, Кирило Трильовський як посол до Австрійського парламенту, як визначний політичний діяч, один з перших зрозумів, що настала пора “Січам” перетворитися у товариства військового характеру, аби мати формування, які на випадок війни боронитимуть свій край своїми силами, а може підуть і далі — визволяти братів з московських кайданів. Тим паче, що поляки в цьому вже випереджували українців, — свої мілітарні загони створили ще в 1908 році, за першого конфлікту на Балканах, а з 1910 року існували польські “стрілецькі дружини” на основі статуту, затвердженого владою, проводили військовий впоряд з гвинтівками. Творцями польських військових товариств був соціал-демократ Юзеф Пілсудський, котрий писав: “Тільки меч важить щось на терезах народів”.

Українці, звичайно, ще нудно дискутували. Студентство, “пластуни”, організовані Петром Франком, рвалися до “Крісів”, а старші казали, що не треба перти з мотикою на сонце, обзивали гарячих “люшньрами”, а закликали до наполегливої праці над культурним вдосконаленням та піднесенням господарчого життя свого народу.

Дискусія мала затяжний, драматичний характер, і в ній перемогла думка Української парламентської репрезентації, представників усіх українських галицьких партій, що збиралися на так званий “З’їзд нотаблів” 7 грудня 1912 року, в якій ішлося, що українці мають бути в повному порозумінні з Австрією і Німеччиною, всі надії покладати на їхню військову силу в разі боротьби за звільнення братів з-під московського ярма...

“Український Січковий Союз”, однак, не відмовився від свого наміру про доповнення січових товариств військовою організацією; в часописі “Січові вісті” за січень 1913 року було оголошено відозву до всіх “Січей”, щоб готувалися “до розправи з Московщиною”, до боротьби за визволення Наддніпрянської України.

Кирило Трильовський передбачав створити перше військово-товариство на базі “Повітової Січі” у Львові, подав на це конто статут у намісництво для затвердження.

“Повітова Січ” у місті Лева постала в 1908 році заходами Миколи Угрин-Безгрішного зі студентів університету, з працівників українських установ і українського робітництва — членів радикальної партії. Знаходилася спершу на вул. Личаківській, а відтак на вул. Коперніка, 5; першим кошовим її був письменник, журналіст Михайло Павлик.

Однак ця організація по-справжньому стала на ноги, коли кошовим було обрано Романа Дашкевича, — у березні 1913 року. Січовиками тоді були молоді Степан Індишевський, Омелян Кучерішка, Петро Завадович, Іван Тучапський, Гриць Ничка, Осип Семенюк, Микола Никорак, Олена Степанівна та інші.

А щодо статуту стрілецького товариства — то поданий варіант було відхилено. Трильовський подав ще один до міністерства внутрішніх справ, і там спіткала невдача. Тоді “Січовий Батько” вдається до хитрощів, — перекладає статут польського “Стшельца” українською мовою і знову ж звертається до намісництва як зі своїм, а вже проти цього намісництво не мало ніяких аргументів. Таким чином 18 березня 1913 року в залі “Повітової Січі” відбулися перші установчі збори військового товариства “Українські Січові Стрільці”. Цей день можна вважати початком організації збройних сил України — від часу ліквідації “Запорізької Січі”. Першим кошовим став відомий адвокат, політик Володимир Старосольський, осавулом — Дмитро Катамай (згодом автор відомої “мазепинки”). Це товариство було майже все студентським. Тому невдовзі утворилося друге, на чолі з Романом Дашкевичем, у яке входили й робітники. Жіночою четою у ньому керувала відома діячка Олена Степанівна.

Невдовзі такі ж товариства виникли в Бориславі (Клим Гутковський, Гриць Коссак, Левко Лепкий), у Сокалі (Осип Демчук, Осип Семенюк), в Яворові (Роман Харамбура).

І нарешті прийшов час, коли необхідно було зробити парадний огляд усіх національних сил — “Січей”, “Соколів”, “Січових стрільців”. Було ухвалено приурочити його до сотих роковин Великого Кобзаря — на 28 червня 1914 року.

У створений підготовчий крайовий комітет увійшли з “Українського Січового Союзу” Кирило Трильовський, Дмитро Катамай, Осип Семенюк, Микола Балицький; від “Повітової Січі” і товариства “УСС II” — Роман Дашкевич, Гриць Ничка; від “Сокола-Батька” — проф. Іван Боберський, Семен Горук, Степан Гайдучок, М. Левицький; і представник спортивного товариства “Україна”.

Перед Здвигом по всій Галичині було проведено повітові січові свята, на яких здійснено огляд “Січей” і відбір кращих товариств для Великого Здвигу. З початком червня і Львівська “Повітова Січ” відбула свято на площі “Сокола-Батька”. У святі взяли участь “Січі” з Львівського і Бобрецького повітів, а також “Січ” з Тустанович Дрогобицького повіту.

Згодом крайовий комітет відпрацював усі деталі Здвигу й призначив командантом “Січей” і “УСС” кошового Сокальської “Повітової Січі” Осипа Семенюка, а командантом “Соколів” Івана Дигдиловича.

Напередодні, 27 червня, увечері в залі Спортивної Палати відбувся святковий концерт з цієї нагоди. Перед концертом виступив Кирило Трильовський із своєю знаменитою промовою, у якій він пророчо наголосив, що: “Може вже й недалеко та хвиля, коли ми зможемо нашими шоломами зачерпнути води з Дніпра-Славутиці; води, змішаної з кров’ю наших ворогів...”, а також

*Генеральна старшина українського січового союзу у Львові.
В центрі сидить доктор Кирило Трильовський*

— Богдан Лепкий, котрий зачарував слухачів проникливим словом поета, історика.

Наступного дня зраненька проведено генеральну пробу тих “Січей” і “Соколів”, які мали пополудні показувати вправи на площі “Сокола-Батька”. Відтак товариства відбули пробу й під командою Осипа Семенюка й Івана Дигдилевича.

Тим часом поїзди, набиті січовиками, продовжували прибувати на залізничний вокзал. Панувало святкове піднесення, лунали січові пісні, колони вимашеровували до пунктів призначення, маяли прапори, на яких були зображені всі гетьмани, видатні українські діячі минулого. “Січі” Львівського повіту збиралися коло домівки “Повітової Січі” на Коперніка. Як відомо зі спогадів Романа Дашкевича й Григорія Нички, ця колона рушила походом зранку. Попереду хорунжий Іван Устиянович ніс січовий п р а п о р — малиновий, обведений синьо-жовтими трикутниками, із зображенням Івана Богуна з одного боку, та герба Києва і Львова з іншого боку. Асистентами хорунжого були Іван Тропак та Іван Тучапський. За ними марширувало двісті Січових стрільців в уніформах, відтак — “січовики” й “січовички” зі Львова, з сіл Сороки, Жидятичі, Каменопіль, Гаї, Глуховичі, Дмитровичі, Селиська, Сухоріче, Волків, Милятичі, Попеляни, Горбачі й Милошовичі в народних строях.

Загальна колона формувалася в центрі, на Академічній. На чолі колони була кінна чета “Сокола-Батька” під командою Йосифа Доманика. За нею йшли Кирило Трильовський та Іван Боберський з старшиною своїх централей, за ними Січові стрільці з кісами, а вже потім “січовики” й “соколи”. У спогадах Романа Дашкевича й Гриця Нички про це написано так: “Похід посувався повільно головними вулицями Львова під звуки оркестр. Тисячі

українського громадянства Львова й з цілого краю ентузіастично вітало машеруючі колони, а вершком одушевлення публіки були моменти, коли з'явилось озброєне новітнє українське військо в одностроях — сотні Українських Січових Стрільців! Окликам “Слава українським крісам!”, “Хай живе українське військо!” не було кінця. На вулиці Зибликевича відбулася дифіляда непроглядних лав “Січей” і “Соколів” перед святочним комітетом і представниками зорганізованого громадянства”.

Кінцевим пунктом походу було поле “Сокола-Батька”. Там відбулися вправи “Січей” і “Соколів”, свій стройовий вишкіл показав загін Січових стрільців з Борислава під командою Кліма Гутковського. Публіка зустрічала кожен номер оплесками, українці плакали з радощів. Тим паче, що на святі був і намісник в Галичині, вище австрійське військове командування, високі чини з магістрату, соймові достойники, послали до парламенту.

Треба підкреслити, що похід і вправи на майдані були надзвичайно мальовничими. Адже формою січовика вважався його народний стрій, прикрашений через груди з лівого плеча на правий клуб січовою лентою. На той час майже кожне село заховувало свою питому народну ношу, не кажучи вже про регіони, гуцули взагалі всіх перевершували барвами й вигадливістю. Таким чином колони вражали розмаїттям вишивок, стрійв народного одягу — це насамперед, а січові ленти також не були однакові. Простий січовик носив малинову ленту, десять сантиметрів шириною, у кошового була — синьо-жовта, в осавула — синя з жовтою облямівкою, в писаря — синьо-червона, в скарбника — жовто-червона, в обозного — зелено-червона, в хорунжого — синьо-жовто-синя, в барабанщика — чорна з червоними пасками по боках. А ще ж кожна “Січ” мала свій прапор з своїм гетьманом на полотнищі. Кожен січовик мав носити дерев'яний гуцульський топірець, на капелюсі мало красуватися червоне перо, пришпилене січовою зіркою.

Отже, Великий Здви́г мав своє значення в багатьох аспектах. Насамперед — це була важлива для українців політична акція, українці врешті продемонстрували, хто є господарем у столиці Галичини і Володимирії, показали, що вони вже дозріли до відвертого декларування своїх намірів, своїх прав; переконали всіх, що вони не є простою селянською масою, а людністю, яка виросла до політичної організованості; це була акція і соціально-економічного характеру, українство доводило, що всі верстви, інтелігенція в особі “Соколів” та селянство в особі “Січей”, зберігаючи свою самобутність, творять, одначе, цілісний суспільний організм; це була неповторна акція з погляду виховавчого, українці підкреслили цим, що молодь “руська” — не пущена пустопаш, а масово гуртується у своїх організаціях; нарешті — це була непересічна акція з культурницького боку, українці розкрили перед світом своє неповторне багатство в культурі побуту, поведження, мистецького оздоблення, пісенної краси тощо.

Звичайно, найбільша заслуга в тому, що Великий Здви́г у Львові відбувся, доктора, посла Кирила Трильовського.

До речі, в 1994 році 6 травня виповнилося 130 років від дня народження цього славного сина українського народу, великого будителя, організатора громадського й політичного життя українців у Галичині. Він народився в селі Богутині коло Поморян на Золочівщині в родині священика, вчився у Золочівській гімназії, відтак — у Коломийській, коли батько його переїхав на парафію до Будилова на Снятинщині, закінчив Чернівецький університет, у Львові здавав “ригорози” на доктора права, був послом у Відні, в

парламенті, а також послом до Галицького сейму у Львові. Похований у Коломиї. На жаль, нащадки досі ще не віддали належної шани пам'яті цієї видатної людини.

Отже, Здви́г відбувався якнайкраще, але під вечір прийшла чутка, що в Сараєві вбито намісника австрійського престолу й це кинуло чорну тінь на святкові радощі. Повіяло бідою.

Однак огляд українських сил був на часі, невдовзі життя це підтвердило, бо вже 30 червня 1914 року було організовано першу похідну сотню Українських Січових Стрільців на чолі з Іваном Чмолюю. Попереду були криваві бої на полях Першої світової війни, змагання з поляками за свою державу; власне, січовиків і соколів українських чекали важкі випробування, криваві заметілі.*

* Дзвін (Львів). 1994, № 6. — С. 123-128.

ВИЗНАЧНІ ДІЯЧІ СОКІЛЬСЬКОГО РУХУ

Василь Нагірний (1847-1921)

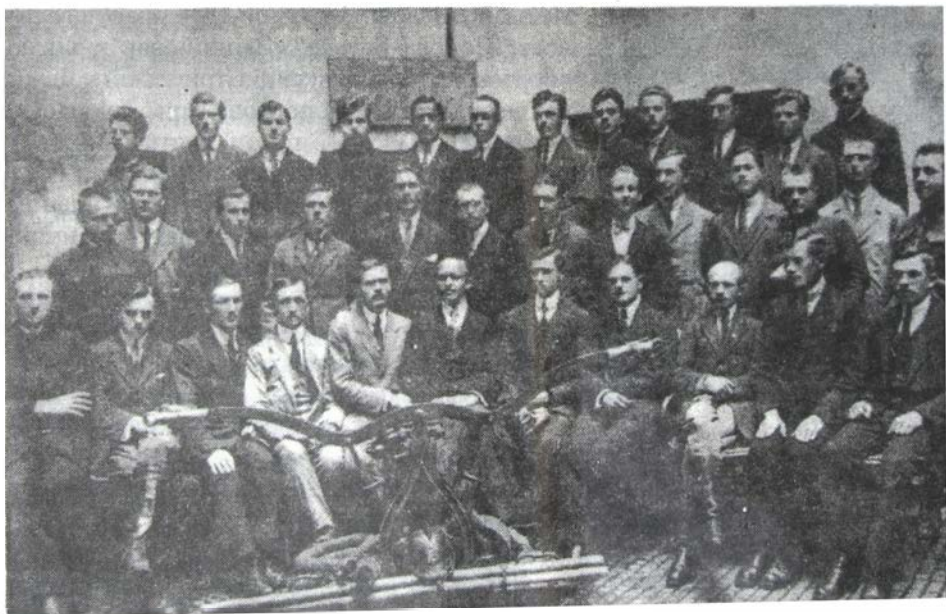
Народився у селі Гірному на Стрийщині. Навчався у Цюріху (Швейцарія). Деякий час працював там архітектором і вивчав діяльність західноєвропейських спортивних кооперативів.

У Львові писав статті на економічні теми до “Діла” і “Правди”. У “Свободі” вийшла його праця “Як собі люди в біді повинні помагати”.

Був організатором у Львові “Другого Громадського Віча” та співзасновником “Народної Торгівлі”. Створив ремісниче товариство “Зоря”, асераційне товариство “Дністер”. У 1899-1900 роках був головою Старшини спортивного товариства “Сокіл”. Заснував Ремісничу бурсу та спілку жіночої праці “Труд”.

Побудував чимало будинків у Львові та церков у селах. 1935 року Ревізійний Союз видав збірку його спогадів.

Учасники курсу протипожежної оборони

Альфред Будзиновський

У 1901-1908 роках — голова “Сокола-Батька”. За його головування в селах почали бурхливо розвиватися протипожежно-руханкові сокільські організації. Першою пожежною філією став “Сокіл” у Скнилові.

А.Будзиновський — автор книги “Пожарник”.

Окрім руханки та пожежництва, велику увагу звертав на мандрівництво, шерм, наколесництво. Мандрівництво під проводом А.Будзиновського дістає широке визнання після того, як під час однієї з мандрівок Поділлям він відкрив підземні печери, у яких зберігалися старовинні пам’ятки трипільської культури.

А.Будзиновський — організатор сокільського театру, в якому свої перші творчі кроки робив Лесь Курбас.

Під впливом голови “Сокола-Батька” в той час зі складу сокільської організації вийшли москвофіли.

Іван Боберський (1873-1947) —

педагог,

організатор сокільського руху у Західній Україні

Проф. Іван Боберський

У 1910-1914 роках був редактором “Запорізької Січі”, згодом “Січових вестей”, ряду видань з фізичного виховання.

Студював у Львові, Відні і Граці. Відвідував європейські країни з метою вивчення нових методів тіловиховного життя молоді для підготовки сокільських кадрів.

У 1900 році учителював в Академічній гімназії у Львові. З 1908 по 1914 рік був головою “Сокола-Батька”. Заініціював купівлю спортової площі на вулиці Стрийській у Львові, де відбувалися спортивні ігри, сокільські вправи, громадські імпрези, святкування, а у 1914 році — перший Крайовий Здвиг.

У воєнний час Боберський був членом Бойової Управи при секретаріаті Української Народної Республіки.

Восени 1919 року відряджений з військовою місією до Сполучених Штатів Америки, де залишився працювати для подальшої боротьби за незалежність.

З 1932 року аж до смерті проживав у Югославії (Тржіч).

На підставі архівних джерел

Роман ДАЦКО,

куратор Українських Музеїв у Детройті

Професор Іван Боберський

Сього року минає двадцять літ, як проф. Іван Боберський вступив в члени львівського Сокола. В кілька літ ціла галицька суспільність лучила поняття “Сокола Батька” з його іменем.

Нераз з далека приїзджали Соколи-селяни, щоби побачити самого батька Соколів, проф. Боберського.

Боберський в слабосильний організм товариства влив всю свою енергію, влив в нього ідею, визначив цілі, розвив його молоді крила і той з розмахом злинув в гору і розвів цілу хмару Соколів побратимів.

Сам проф. Боберський, вихований на західній культурі, перенятий її духом був з початку чужинцем серед власної суспільности. Його кличем було і є “Не словами а ділами”. Для нас смішним видавався його клич “Всі враз, все вперед”. Ще “вперед” то може би ми йшли, але до гасла “враз” ми — нація податкових індивідуалістів — не мали а то і не маємо зрозуміння.

Зрозумів, що розвій сокільських товариств залежить від молодого покоління, старався таке виховати. З нарибку сокільського, який походив головню з гімназійних учеників, виховав понад 10 учителів і учительок руханки з державним іспитом, прикував до товариства кільканадцять академиків, які посвячували весь свобідний час на безкорисну роботу в товаристві, їздили по селах, організували, переводили малі здвиги, агітували за втягненням як найбільше членів.

Не диво, що вже в 1913 році сокільська організація числила 886 товариств, які гуртували 32777 членів, 128 прапорів і 30 орхестр. Написав і видав підручники “Бігові гри і забави, мячеві гри”, “Союзнак”, “Ситківка”, “Лавчина” і “Щеблівка”, “Прорух”, “Нові шляхи в фізичнім вихованню”. Давав напрям у веденню руханки і Сокіл видав за його почином д-ра Тисовського “Пласт”. При допомозі сокільської організації старався він перетворити галицьку громаду на зорганізовану одиницю, сильну національну армію, в якій кожда одиниця була би не тільки морально а й фізично здорова, підприємлива, метка, національно горда, безкорисна в праці для власного народу, повна самопосвяти.

Проте не шадив ні труду, ні навіть власного гроша (про це міг би розповісти найліпше тов. Микола Левицький, скарбник “Сокола Батька”). Дуже рідко траплялося, щоби він відійшов з домівки товариства скорше як о 10. год. вечером. Піддавав нові гадки, вмів їх переводити в діло. Працював над чистотою руханкової слівні. Одним словом це є український Ян, котрим будучи покоління будуть хвалитися як Німці своїм.

За його почином Сокіл став видавати в році 1907 “Сокільські Вісти”, а в р. 1911 “Вісти з Запорожа”, які мали і кутик для пластунів т. зв. “пластовий табір”. По європейськи виданий календарик “Вістей з Запорожа” з 1914 дає точний, ядерний образ, що зроблено у нас на полі сокільської організації і фізичного виховання. Пробою мобілізації загальних наших сокільських сил були два здвиги в 1911 р. і 1914 р. Ми показали тоді, що живемо і мусимо

*На нараді в Тернопільському "Соколі". 1913 р.
Зліва: І. Дигдалевич, І. Боберський, Г. Будзиновський
/нач. Станіславівського "Сокола"/, Чубатий, С. Гайдучок*

жити. Половину 12000 походу творили тоді Соколи. Присутний на здвизі покійний вже др. Луценко з Одеси був захоплений нашою роботою серед селянських мас. Але як що не булоб проф. Боберського, не булоб і здвигу в 1914 р. і то у Львові, де так тяжко було переконати тоді ц. к. директора поліції Райнлендера, що ми таки се зробимо у Львові, хоть би проти заборони.

Участь чети українських Соколів в Празі в 1912. у всеславянськім здвизі була також великим плюсом для нас. Вперше станули ми як рівнорядні з иншими Славянами і дали себе їм пізнати.

Проф. Боберський спровадив фізичне виховання нашої молоді на властиву дорогу. Примінено в науці руханки і шведську методу, а передовсім гри англійські і спорти літній і зимовий.

В 1906 році його ученики оснували в Акад. львівській гімназії спортовий кружок, а в слід за тим пішли і в инших містах. З душноі салі видерлася молодь на сонце і воздух. Показалася потреба здобути для неї площі по містах, де могла би свобідно провести призначений на це час. Тож почав проф. Боберський агітацію за закупном площ. Лишень Винники коло Львова і "Сокіл" в Тернополі їх закупили. А Львів, де стільки енергії вложив в це проф. Боберський, ще не всів її здобути, хоч приходитьсѣ їй здобувати вже з рук таки своїх людей. Але молодь вірить сильно, що її добуде. Сею переважною справою интересується вже не лишень Львів але й Америка.

Мрією проф. Боберського була злука сокільських організацій з січовими в одну. Та хоч більшість Головного Січового Комітету (так говорив мені покійний Я. Весоловський) була за тим, не мож було того перевести через амбіції д-ра К. Трильовського.

Стрілецькі товариства, до яких основання дав почин в 1912 р. студент університету Чмола, перещіпив проф. Боберський до сокільських організа-

цій, змінюючи статuti на руханково-стрілецькі. З тої то сокільсько-стрілецької організації вийшов завязок Січового Стрілецтва.

З вибухом війни в 1914 р. Боберський поринає цілковито в стрілецькій організації. Як член Боевої Управи працює там безперестанно, видає “УСС в Карпатах”, “Збірник пісень УСС”, ревню працює в “Артистичній горстці”. Зібрав і заховав архів УСС, зібрав понад 3000 світлин з життя наших добровольців. Колиб не він, то нині не булоб протоколів з засідань Боевої Управи. Бо хоч мала вона секретаря, не писалися протоколи. Остало то, що для себе списував приватне, Боберський.

Інтензивно попрацював над уладженням українського відділу на воєнних виставах у Відни, які також не мало причинилися до обзнайомлення чужинців з нашою справою.

Починаючи з перших днів листопада 1918 р. працював в нашій секретаріаті військових справ, а від року перебуває в Америці, де вспів як безпартійний чоловік позискати для своєї роботи симпатії всіх партій. Недавно прислав тисячу доларів на закупно площі у Львові.

Не мож поминути його праці як педагога. Як германіст працював в акад. гімназії майже 13 літ. Ученики в початках нарікали на нього, поки не зрозуміли його. Вимагав від ученика солідности, точности, совісности, пильности. Цілею було виробити характер. З під його руки виходили найкращі гімназисти. Хто під Боберським перейшов гімназію, не потребував стидатися свого знання німецької мови і обзнайомлення з кращими європейськими творцями. Придбав для учеників в акад. гімназії таку німецьку бібліотеку, якої певне не мала ні одна галицька гімназія. Під його впливом виробляв собі ученик здоровий осуд, починав самостійно думати. Кожний крок проф. Боберського ціхував почуття власної гідности й громадянської відваги. Публично виступав в “Ділі” проти Ради шкільної краєвої і д-ра Пясецкого, котрі присвоїли собі світлини з фізичного життя в українських школах і подали на гігієнічній виставі в Парижі як свої (себто польські).

Від всіх його співробітників в “Соколі Батьку” бажаю йому скорого повороту в свободну вітчизну, бажаю йому, щоби і дальших своїх 20 літ міг посвятити для своєї учительської ідеї.*

* Український Вістник (Львів). 1921, 4 верес.

Проф. Іван Боберський, його роля і значення для української фізичної культури

*“Кріпи свої сили, бо як ти слабкий,
то світ скрутить тобі карк”.*

І. Боберський

Світлим постатям європейської фізичної культури шведові Лінгові, німцєві Яну, чеху Тиршові, великому творцеві новітньої олімпійської ідеї, французові барону П'єрові де Кубертен можемо ми, українці, з повною гордістю протиставити не менше світлу, європейської величини постать, Івана Боберського.

Він походив із старого роду, що виводиться з княжих часів. Народився 14 серпня 1873 р. в родині священика, в селі Доброгостєві в самбірській землі, що дала нашому народові світлу історичну постать Конашевича-Сагайдачного. Скінчивши гімназію та високошкільні студії у львівському університеті, І. Боберський продовжує свою науку в Граці (Австрія). Тут в українському товаристві “Русь”, разом з Козаковичем і Ціпановським, що згодом стали визначними діячами західноукраїнської руханки в Коломиї і Городенці, Боберський завзято захоплюється ідеєю фізичної культури, вправляє руханку, закінчує державний однорічний курс руханки та складає іспит на вчителя руханки середніх шкіл. Завершенням його студій фізичної культури була подорож до різних осередків фізичної культури в Німеччині, Швеції, Чехії, Франції. В цих краях він докладно й всебічно придивився до різних напрямків і методів фізичної культури, що нуртували тоді в Європі. Його синтетичний розум швидко охопив суттєві моменти та відділив зерно від полови.

Повний нових ідей і негасимого запалу до праці, Боберський повертається на рідні землі, щоб тут служити своєму народові знанням і досвідом, в ділянці фізичної культури. Свідомий піонерського характеру своєї роботи серед українського громадянства, для якого прищеплювані Боберським ідеї були новими і не завжди зрозумілими, Боберський з питомим йому завзяттям береться до праці. З його появою у Львові 1901 року, починається на західноукраїнських землях новий період фізичної культури.

Щоби виразно уявити ролю Боберського в довоєнному етапі нашої фізичної культури, мусимо хоч побіжно подати її стан в Західній Україні до приїзду Боберського до Львова. Назагал це був час повної інертності та дуже малого зацікавлення фізичною культурою, яка робила тоді свої перші несміливі кроки. Був це час, коли в Україні одна частина громадянства не мала ніякого погляду на фізичну культуру, а друга була тої думки, що ставати в лави й триматися просто — це нижче нашої людської гідності, — і що всякі такі витребеньки — це ярмо, накладене на свобідну людину (А. Чайківський в “Ділі”, Львів, 16.12.1912 р.). Відкриття Шлімана в Олімпії, великі й палкі дискусії в Західній Європі над відновленням олімпійських ігриш, велике значення фізичної куль-

тури у вихованні та для індивідуального та народного здоров'я, відкриття нових метод та поширення поняття фізичної культури на велику галузь спортивних гор, розвій сокільства в Чехії — все це не знаходило ще найменшого відгому в нашій Батьківщині. Лише невелика жмінка молодих ентузіастів з В. Нагірним та Лаврівським на чолі змагала удержувати дійсний зв'язок із Заходом. В. Нагірний ще року 1887 видає сокільський статут (який діждався затвердження лише 1894 року), а Лаврівський видає приписи для гри в копаний м'яч і ситківку та випускає сокільський календар. Час-від-часу в тодішніх журналах вміщують короткі статті, але все це без помітного успіху. Дещо рухливіше життя починається з хвилини затвердження першого сокільського гнізда у Львові 1894 р., але праця тут пливе виключно річищем доброї волі. Не зважаючи на початковий запал молоді, розгін згодом остигає за браком кваліфікованих сил та в наслідок браку моральної підтримки широким кіл українського громадянства. Публічними спортовими виступами цікавиться лише горстка ентузіастів та найближча рідня; для інших це “непотрібні” речі...

І ось у цьому інертному гурті львівського громадянства з'являється проф. І. Боберський. Уже сама його поява звертала на себе увагу; взимку він, гімназійний професор, ходив без хутра й капелюха, а влітку бігав разом з молоддю навпростець по т.зв. Кайзервальді. Недиво, що швидко він став божком молоді, провідником, що вказував новий шлях молодому поколінню.

Чого прагнув Боберський ?

Як учитель німецької мови й руханки, не міг Боберський не перевести порівняння між сучасним становищем українського народу та становищем німецького народу з періоду наполеонських воєн та не міг не звернути уваги на роль німця Яна в пробудженні національної свідомості німецького народу і в його змаганні до свободи. Він виразно бачив, що український нарід гине під ярмом чужої неволі як німці за Наполеона і тому вирішив іти слідами Яна та використати фізичну культуру як один із засобів до пробудження національної свідомості свого народу, вирвати український нарід з обійм інертності та заскорузлого австрофільства й вказати нові способи знайти шлях до волі.

“Де сила, там воля витає” поставив він клич і взявся до організації росту фізичної і духовної сили української молоді в руханкових товариствах, на плекання патріотизму, патріотизму активного, бойового, що за Шевченком кликав: “борітеся, поборете”. В тому ділі він йшов відважно й послідовно до раз наміченої мети, не цураючися навіть діл, непристойних в очах зопортунізованої, австрофільської інтелігенції. Його не манила кар'єра австрійського урядовця і вигідне життя. Він, патріот, поставив на терези відродження українського народу, усе своє. Він, людина у сто процентах вольова, ініціативна, вмів запліднювати вірою своє оточення і з'єднувати його для своїх задумів. Він ніколи не боявся перешкод, його не жалили найтяжчі завдання, для виконання яких він не жалів ні труду ні грошей.

Коли львівська польська суспільність не хотіла дати йому на сокільський виступ площі, Боберський влаштував його на хвилево піднаймленому запусеному фільварку, а зараз по виступі зорганізував спілку українців, яка той фільварок купила, а він перший із спільників подарував свій пай “Соколові”-Батькові. Як треба було вправляти з молоддю метання, а не було чим, то він кидав разом з ними каміннями, поки не знайшов столяра, який за половину ціни зробив ратище, дуже дороге, заграничного виробу.

Відвага в самостійній ініціативі та послідовність у виконванні, сполучені з вірою у власні сили та глибоким патріотизмом, — це властивості Боберського, які виробили йому у зопортунізованого громадянства опінію дивака, а у молоді — провідника-революціонера, що вказує шлях визволення із ганебного ярма накрохмалених ковнірців, австрійських урядових “банячків” (шапка, що своєю формою нагадувала горщик) та зв’язаної із цим кар’єри цісарсько-королівського урядовця.

А за тодішніх часів, австрійського своєрідного феодалізму, з сильною домішкою польської гегемонії, й морального та фізичного гніту, важко було ясно показати збайдужілим українським масам найпростіший шлях, коли пропаганду змагань за соборну й незалежну Україну вважали за державну зраду. Тому то й Боберський мусів провадити свою справу обережно, поволі готувати й поширювати круг своїх співробітників. У цій праці Боберський натрапляв на великі перешкоди, що їх ставило йому старше, австрофільське громадянство, яке боялося тіні боротьби з окупантом.

Якими шляхами прямував Боберський до накресленої мети? Яких засобів ужив, щоб досягнути її?

Свідомий того, що змагання за велику ідею вимагають досвідчених і вишколених провідників, Боберський організує першу в нас руханкову навчальну групу, організовану в учительському гуртку при “Соколі”-Батьку у Львові. Ясна річ, що створення такої школи вимагало і створення руханкової і спортової термінології. Та він не творить штучної термінології, механічно перекладаючи її українською мовою з інших мов, а старанно шукає словного окреслення для цілком нових для нашої мови й досі невідомих понять, намагаючись затримати всі властивості нашої мови. Він вимагав в українській фізичній культурі українського духу й рідного вислову. Це ж він створив нам такі словні новотвори, як ситківка, копаний м’яч, лешетарство, булавка, стусан і т.д., що звучали тоді може дещо дивно для непризвичаєного вуха, але сьогодні здобули собі право громадянства.

До організованої вишкільної групи втягає Боберський шкільну гімназіальну молодь, якій присвячує й без того надобов’язкові години навчання руханки. До його часу, навчання руханки було обов’язковим предметом. Згодом він спричинився чимало до того, що руханка стала обов’язковим предметом навчання. Він теж виховує і перших жінок-спортсменок, які переборюють нехіть до спорту серед українських жінок та торують шляхи для теперішньої рівноправності наших “спортсвумен”.

Підготувавши таким способом на курсах провідників та організаторів, Боберський провадить працю в двох напрямках: організація селянства в руханково-пожежних гуртках та організація у руханково-спортових т-вах міського українського громадянства.

В першій царині, разом із своїми товаришами Боберський до 1914 року засновує в Західній Україні 974 сокільських товариств, які були рушієм організацій молоді в усьому краї. Вже цей факт промовляє проречисто про велику заслугу Боберського в організації селянських мас, які знаходять у “Соколах” ті виховні моменти, яких не заступить ніщо інше.

Але на цьому не вичерпується роля Боберського як організатора сокільських товариств. Він спонукує до ширшої праці й січові товариства, які до війни зросли до 794 гнізд. Майже що третє село Галичини мало свої руханкові товариства. А це на тодішній час було дуже багато.

Популяризація і пропаганда фізичної культури серед нашого громадянства в той час — це окремий великий розділ у діяльності Боберського. Треба собі усвідомити, що тогочасні журнали й часописи шкодували й одного рядка на ці справи. Щоб не бути залежним від непевного настрою редакторів, Боберський видає перші в нас руханково-спортові журнали, а також згодом редагує сторінки руханки й спорту в деяких журналах. Він може нам стати за приклад спортового журналіста й пропагандиста: летючки, гасла, картки, діяграми, пісні з нотами, світлини, відзнаки, афіші, тощо — все це виходило обдумане й запроектоване його серцем, головою й руками. Він пише перші підручники розваг та ігор, руханкових вправ, копаного м'яча, ситківки, гаківки тощо. Він об'їздить Галичину з першими рефератами про значення фізичної культури для нашого народу, молоді й жіноцтва. Публічними виступами змушує наше громадянство дещо глибше глянути в суть цієї справи. Спочатку це виступи в залах, але згодом він виводить руховиків на зелену мураву, вивозить своїх соколів на здвиги до Праги 1912 р., бере участь у конгресі робітників фізичної культури у Відні 1910 р. Завершенням його невсипущої праці був величавий ювілейний шевченківський здвиг 1914 року у Львові. Була це повноцінна маніфестація українців у Львові. 12 тисяч руховиків, гості з-над Дніпра, безліч глядачів — ось подія, що про неї заговорив західний руханковий світ. Для нас значення цього здвигу полягало в тому, що це була перша, великих розмірів маніфестація єдності, організованості та фізичної тугости в новому періоді нашого національно-суспільного відродження.

На цьому здвигу виступили й духові діти Боберського — Українські Січові Стрільці, перші зав'язки новітньої української збройної сили. В їхньому формуванні та вишколюванні відіграв Боберський одну з перших ролей. Він ставив справу ясно: сьогоднішній спортсмен-руховик, має завтра стати бойовиком. Ставлячи перед своїми вихованцями-руховиками найвищий обов'язок змагатися і боротися за добро Батьківщини — Боберський не звільняє і себе від цього: з вибухом світової війни він сам опиняється у управі стрілецтва і стає його невтомним опікуном. Згодом, 1918 року, стає працівником секретаріату військових справ З.У.Н.Р., а року 1919 службово виїжджає до Канади по допомогу для здесяченої хворобами армії.

Пам'ятний здвиг 1914 року виявляє теж на денне світло українських спортовців, які робили перші свої кроки під дбайливим оком Боберського. Тоді занотовано перші досягнення Щупаківського, Товпаша, Купчинського й інших визначних постатей нашої легкої атлетики того часу. Проте, Боберський ясно і чітко ставив їм їхні завдання та допомагав їм їх досягнути. Також від Боберського виходить поштовх до організування 1914 року перших Запорізьких ігор, які відіграли таку важливу роль у нашому недавньому спортовому житті в Галичині і які заініціювали створення низки спортових товариств.

З його ініціативи і на його гроші видає львівський "Сокіл" книжку д-ра Тисовського "Пласт", що була першим посібником для поширення пластової ідеї між нашою молоддю й започаткувала славний розвиток Українського Пластового Укладу.

Щоб для молоді придбати рідну твердиню, Боберський пропагує потребу будови в кожному селі й місті руханкових залей і спортових майданів, а перед громадянством Львова ставить завдання купити площу під "Український город". По довгих трудах і жертвенних дарах майже всього українського

Члени комісії з фізичного виховання. 1912 р.

*1-й ряд (зліва): Тарас Франко, учительки школи УПТ
(на вул. Мохнацького у Львові): Негребецька, Ясеницька, Рижевська.
2-й ряд (зліва): Ліщинський, інспектор українських приватних шкіл,
Петро Франко, учитель, Коць — член С.-Б.*

громадянства щастить йому завершити це велике діло свого життя і купити на вулиці Стрийській шостигектарову площу, яка стала твердинею для української молоді в часах польської окупації, наставленої на її винародовлення.

Чи досягнув І. Боберський своєї мети?

Уже цей, далеко неповний, нарис діяльності Боберського показує, що праця його не пішла намарно. В невідрадних умовах, серед ворожого майже оточення виховав Боберський нове покоління руховиків і спортсменів і на всю широчінь показав їм мету їх діяння. Він виховав покоління, для якого фізична культура стала щоденною потребою, яке одночасно стало громадянами свідомими своїх завдань і обов'язків щодо свого народу і Батьківщини. Сталевий вояк, крицево-кришталевий характер, велике, повне любови до рідного краю серце, здорова душа — все це в здоровому тілі. Ось що ставив він за ідеал українській молоді. Цей девіз стояв перед Боберським у його невтомній праці під час творення величавої будівлі української фізичної культури. Це гасло, втіленням якого був він сам, надавало Боберському впертості й сили в його, здавалось, безвиглядному прагненні до того, щоб горстка фанатиків ідеї української фізичної культури, згуртованих в одному гнізді, розрослася до густої сітки організацій по всьому краю, та розворушила найширші маси західноукраїнського суспільства. Він ясно сформулював і на всю велич підніс перед нами гасло: "Фізична культура на службі нації". Він показав нам шлях, яким маємо йти, "все вперед, всі враз".

Тому вручення йому ще за життя, за стародавнім козацьким звичаєм, срібної булави, як символу проводу, було правдивим відзеркаленням його становища і виявом вдячності всього суспільства, вслід за чим віддані сучасники надали йому заслужений і правдивий почесний титул

"БАТЬКО УКРАЇНСЬКОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ".*

* Альманах Ради фізичної культури. 1945-1948. С. 11-14.

Відвідини з Канади

Вечером дня 16. лютого 1928 р. загостив до Львова на короткий час професор Іван Боберський, який перебуває тепер стало в Канаді. В імені українського громадянства в краю святочно витали його в дні 19. лютого б. р. члени товариства “Сокіл-Батько”.

Вже о год. 11-й перед полуднем того дня збиралися львівські члени, члениці й доріст в домівці “Сокола-Батька”. На стіні, на сокільському прапорі виднів портрет Дорогого Гостя. На салі стіл застелений червоною китайкою, а на ньому статуетка злітаючого сокола, булава, символ сокільського проводу й золота книга жертводавців Українського Городу.

Чотирикутником усталилися в салі відділи. Відділ молодих учеників під проводом М. Тріля, молодих учениць під проводом Д. Коцюбівної. Відділ старших учениць під проводом Д. Навроцької, творить вулицю здовж рухівні а кінчить її при вході відділ членів під проводом начальника С. Коцюби. Всі в руханкових строях. Ціла Старшина зібралася, зібралися майже усі члени “Сокола-Батька” і його співробітники, прибуло багато гостей. Точно о год. 12.30 входить проф. І. Боберський з Миколою Левицьким, найстаршим членом Старшини. Старшина в одностроях з містоголовою Стахієм Стеблецьким впроваджує Дорогого Гостя до рухівні. Начальник С. Коцюба кликнув тверде “По з і р !” Хвилина тиші й з двох соток грудей несеться грімке “Г а р а з д !”. Всіх очі звертаються до входу, хор “Сурма” під батуту д-ра В. Неділки співає “Соколи-Соколи” а Гість бистрим, рівним кроком переходить в супроводі Старшини в почесний чотирикутник. Стає. Звертається лицем. І дивно! Та сама струнка, пряма стать, давна елегантність руху. А є вже йому 55 літ. Його ученики вже посивіли й полисіли, а Він виглядає молодший від них. Він не дався побити життєвим і народнім невздам. Лиш риси лица заострилися і прибрали вираз ще більшої рішучості, неуступчивості й сили духа. Глядить спокійно по салі. Хор кінчить: “Боротись будемо Соколи всі ми...” З промовою до Дорогого Гостя звертається місто голова Стахій Стеблецький.

Вельмиповажаний Пане Професоре а Дорогий нам Гостю!

Як лиш перед кількома днями прилетіла до нас мила вістка, що Ви Пане Професор, вертаючи назад до Канади, відвідаєте також Львів, зродилася самочинно в рядах тутешнього Сокільства думка, щоби Вас милий нам Гостю якнайкраще між своїми а zarazом прихильними Вам давніми й теперішніми Другами достойно привитати. І сталося як загал Сокільства бажав собі. Я отже в імені Старшини й всіх членів “Сокола-Батька” витаю Вас щирим серцем, якраз в цій нашій домівці, що була свідком довголітньої, безупинної і плодотворної праці свого Голови.

А витаємо Вас сокільською піснею “Соколи ставаймо в ряди”, бо якраз клич цієї величної пісні якби підхоплений з Вашої між нами візрцевої діяльності, в сокільських слухняних, завзятих рядах. Одну ділянку Вашої праці мушу окремо зазначити. Є це велика ідея придбати під “Український Город” (Український Парк) у Львові 11-морговий майдан, бо без такого городу нема життя не тільки руханковим змагальним товариствам у Львові але й в краю. Ми, після вашого виїзду за море, вже без Вас хоч після довшої перерви, відновили в цьому напрямі діяльність а zarazом пригадали цілій українській Нації отсю переважну пекучу справу. А коли знаємо і те, що далеко за морем

поміж американськими Українцями, де Ви тимчасово перебуваєте, живе така сама ідея-думка, то вже сьогодні можемо висказати цю певну надію, що ось небавом на великій і вже на вічні часи в цілості викупленій нашій площі (парку), то є на цьому “Українському Городі” повитаємо Вас, Дорогий Гостю, при найближчім Краєвім Сокільським Здвизі, на чолі хочби кількох сотень наших заморських Братів.

Кінчу сокільським кличем “Все вперед всі враз!”

Промовець і Гість подали собі на знак привітання руки. Підходить професор С. Гайдучок, клонить голову й твердим голосом промовляє:

Дорогий наш Учителю і Товаришу!

Мені Твоєму учневі і одному з Твоїх співробітників припала нині честь витати Тебе. Все ще однак в тій самій рухівні й домівці нашої сокільської родини, в якій майже 10 літ тому Ти нас оставив.

Як в кожній родині так і в сокільській є звичай, з нагоди довгої розлуки, поділитися споминами з дорогою особою про спільно прожиті, поділитися сумним, похвалитися новим здобутим як і засягнути поради.

Ти певне пригадаєш собі цю рухівню, цю канцелярію, з найменшими дрібничками. Шукаєш за колишніми лицями, повними життя гумору, радості й охоти до праці. Шукаєш тих, що тут працювали “При шумливих кроснах часу” як казав Гете. Та дармо питати будеш за багатьома з них. Не сидить вже при своєму столику неутомимий Сень Горук, не кликне на рухівні “Позір!” стрункий Омелян Гузар і Клим Гутковський не поведе наколесників і не приходить тут Буфан, простий робітник, що за тяжко зароблений гріш поїхав з нами в перше репрезентувати Українців між Славянами в Празі. Доношу Тобі, що й гордощі Сокільства Осип Будзиновський, Войтович, Глуховецький, Яримович, Носковський, ні Федь Черник, ані Шебець не станули на Твоє привітання з шоломом на голові, а з крісом в руках. Всі вони й багато, багато других, яких тут не вчислити, покинуло нашу сокільську родину на віки. З

Старшина “Сокола-Батька” вітає проф. І. Боберського у Львові 1928 р.

Стоять (зліва): Любомир Огоновський, Олександр Любінецький, Іван Мриц, Михайло Галібей, Степан Гайдучок, Тимотей Білостоцький, Богдан Макарушка, Іван Панчак, Степан Коцюба, Омелян Верхола, Михайло Тріль.

Сидять (зліва): Ярослав Вінцовський (Ярославенко), Нестор Яців, Олександр Сопотницький, Станіслав Лаврів, проф. Іван Боберський, Дарія Навроцька, Микола Левицький, Тарас Франко, Степан Лотоцький

сумом але й з гордістю ділюсь з Тобою цими вістками, бо вони не даром співали “душу тіло ми положим”. І тисячі сокільських гнізд прикрила зелена мурава, а щоб не бути голословним, то вкажу хочби на стронятинський Сокіл, що в 1914 році дав 16 УСС-ів. І знай, що вони всі живуть між нами, все їх згадуємо, так як і Тебе, хоч цілих 8 літ не був Ти між нами. Ми живемо традицією. І знай, що хоч так довго не було Тебе між нами, ми заховали у себе Твій авторитет і впоювали пошану до того авторитету в молоде покоління, яке тут бачиш. Не стати нас на блеск і дорогі дарунки для Тебе, але знаємо, що то скромне а шире прийняття у Тебе більше варта від тамтих, бо походить з глибини серця.

А тепер перейду дорогою споминів науки й праці з Тобою, як і праці Твоєї. Чи памятаєш, як то Ти перший прорубував дорогу для руханки й спорту, тому 27 літ у цьому галицькому пралісі? Біжиш Ти, професор гімназії з нами учениками, в вільних пополуднях, біжиш з “цісарського ліска” аж у місто! Всі чудуються — якто професор біжить? Так біжить! Розрухує молоде покоління, вчить його перемагати самого себе, викресати з себе повну енергію. Відкрити в собі силу. Не піддатися! Перестежити противника! А в десять літ Твоїми заходами молоде покоління вже кріпить свої сили на своєму українському майдані. Мало було у нас діячів з такими успіхами! А той учительський кружок, перші вчителі руханки, яких Ти виховав, перші українські руханкові й спортові твори, які дав не тільки сокільству, але народові. З подивом гляділи усі в галицькій громаді на Твою енергію, ініціативу, безтовимість у праці. Ти вчив нас всіх працювати й знаходити радість в праці. Своім приміром вчив Ти нас жертвувати для ідеї не лише час, але майно і своє я. А Твої години німецької мови в школі! І ті, що не все відповіли Твоїм вимогам, згадують з признанням про тебе і про Твою працю для них.

А ті засідання в “Соколі-Батьку” в пізню ніч. Ми всі під Твоїм проводом не дбали про сон, щоби працю повести вперед.

Ти умів надати провід, але й умів робити сіру, буденну роботу. Робив її часто за других, і байдуже Тобі було, коли вони записували її на своє власне конто.

І коли в 1911 р. після першого краєвого здвигу сокільство вручало Тобі булаву за 10-літню працю і провід, то вручало з пошаною і словами: “Веди нас далше”.

І пішла нова праця, а звітом тої роботи був здвиг в 1914 р.

Сокіл Батько зумів тоді злучити всі руханкові товариства, — які оцінили справедливо Твій розважний провід — в одну силу. Вона то викликала великий, краєвий здвиг Соколів, Січовиків, Пластунів, С.стрільців, змаговиків, які поставили 12.000 людей до празничного походу через Львів, город князів Данила і Льва.

А потім та Твоя невсипуща праця в Боєвій Управі, в українським стрілецтві, в Українській Галицькій Армії! Колись, шойно пізніше оцінять належно Твою роботу, коли буде змога перевірити її як слід. Приходиться мені, перед Тобою стати з нашим повоєнним дорібком і мушу піднести, що в найтяжчий час ми бралися до праці. Після невдач вертали ми до праці, одні з вязниць, другі з воєнного лихоліття. Завдяки уважливості Дирекції Дністра привели ми до ладу домівку, в якій не так давно іржали воєнні коні, а потім служила вона за магазин на муку для голодних. Тепер в ній наново звенить сміх і лунає пісня, а молодь кріпить сили, сталить волю, вчиться поборювати перешкоди. Пішла й праця над розбудженням руханки й змагу в краю і коли Сокіл-Батько дав

почин, всі руханкові й змагові улади, взялися до праці. А отці видання, які Тобі тут вручаю, нехай будуть для Тебе доказом нашої праці. Видали ми в першу чергу "Впоряд", щоби навчити молодь наново ставати в ряди й слухати наказу. Ми видали наново Твій збірник забав й гор, а тут перед Тобою 10 вязанок вправ, підручник для дівчорі укладу Твоїх учеників, підручник веж, що має навчити націю видержувати в низах тягар будови, яка підноситься в гору. І підручник пожарництва ми видали. Скромний наш дорібок а всеж ми не дармували. Старалися іти шляхом начеркненим Тобою. Провір, оціни, порадь і заохоти до дальшої праці, та вкажи дальшу дорогу!

Стиснули собі мовчки руку і пара молодих соколят (14-літній Мирон Левицький і 10-літня Дануся Гайдучківна) станули перед ним. Мирон промовив:

З далекої Канади
Витай нам Гостю дорогий;
Тобі сокільський доріст радий,
Привіт із ширих шле грудий.
Прийми ці цвіти ветеране
Провіднику сокільських мас,
Хай сильна Україна стане
Під стяг один пригорне нас!

Білявенька Дануся вручила китицю і тепер слідувала відповідь Гостя. Поволи, з розвагою і переконуючо начеркнув напрям:

"Дорога Молоде! Любі Товариші! Високоповажані Гості! Пані й Панове!

На альпейських вершинах зійшлися під цю хвилю народи на олімпійські змагання. Вислали вони свій найкращий цвіт, найгнучкіший поставою, найбистріший очима, найпруdkіший ногами, найміцніший руками й найвитреваліший грудьми. На лискучих тафлях леду, на спадах альпейських гір і на снігових площинах, між швайцарськими селами Енгадіну, відбуваються змагання народів. Це великі світові олімпійські змагання, які 10-го лютого 1928 р. почалися і ще не скінчилися.

Йдуть тепер змагання дружин в боротьбі, яка переводиться у грі званій гаківкою. Це мірення сил тіла й духа, вишукування способів, як злучити свої сили, як їх доповнити, якими шляхами суперника захопити, де відкрити його слабі сторони, як виконати удар, щоби поцілив, щоби в найкоротшому часі й при найменшій силі досягнути як найбільший вислід. Здається, що це невинна гра. Однак у цих змаганнях є символ дорівнання сусідам і приятелям, дорівнання і перевищення противників. Це шукання сили відпорної, шукання енергії заціпної, перевірка своїх блудів і слабих сторонів.

І коли там, в цих днях сурми грають гимни й кличі кожного народу, то прийде час, що заграють і нам сурми, коли гадка ревности проникне кожного з нас. А мусимо стреміти до того, щоби бодай в більшій частині народу розбудити зацікавлення принадою життя, яка лежить в розвиванню і лученню сил і змаганню до перемоги. Коли зрозуміємо, що нас обов'язує правило, закон напруги наших сил, тоді не лишимося мертвими на місці, без ніякої цікавості, без життя.

Не можемо голосним пригадуванням наших недомагань пригноблюватися, бо що була в нас щира воля дійти до мети, була щира охота перемогти, це чуємо. Колиж це знаємо і собі пригадуємо, то не можемо бути так ворожими для себе, не можемо бути для себе зідливими, щоби відмовляти собі всякої здатності до дальшого життя.

І. Боберський зі сплетами (лещетами) у Канаді

Дружина гравців, чи жіноча чи мужеська, зложена з 9 чи 11 людей, уміє так координувати свої сили, як рука пальці — це ідеал, який маємо досягнути на всіх царинах товариського, суспільного, економічного, господарського, торговельного, громадянського, політичного, державного життя. Треба лучити сто рамен, тисяч рамен, мільон рамен. Стає нам в пригоді велика сила руханки й спорту. Члени народу, які виступають в дружинах у грі, виступлять опісля в інших дружинах від товариського життя аж до державного і, — відкидаючи постійно помилки, недостачі, недомагання, переочення, — будуть доходити до найкращих успіхів. Зміритися з кимсь, — в тім полягає цікавість життя і принада! Цю принаду відкриваємо, коли до того не уживаємо якоїсь низької методи. Змагання з другими дружинами, племенами, народами, державами, — найбільша принада життя. Але це не лише принада, це неумолиме право життя, це примус! Хто не розуміє тої принади, робиться мертвим і попри нього переходять з погордою, бо він зрікається свого життя, він не видить в життю жадної краси, стає тяжким, тупим, бездушним, байдужим. Біля нас, за нами, перед нами, скрізь люди, племена, громади, які розуміють цю принаду більше або менше, і вони нас спонукують не зупинятися, але доповнювати недостачі наших сил. Наші недостачі є такі самі, як тої дружини, що недописала в грі. Численні недостачі виказала наша дружина при цій великій гаківці, в яку ми забавилися!

Нарід, що не має фізичної сили, не може існувати. Нарід, що своєї фізичної сили не плакає, не може жити і нидіє. Коли ми тут зішлися, то сталося на це, щоби пригадати собі, що ми працювали, що щось бажалося, що то бажання було сильне, що бажання перейшло в діло. Нашу волю й охоту здержує кожний противник. Він уживає способів, щоби нас спинити. Мусимо вишукати способи, противника загальмувати й отворити собі дорогу до воріт. Коли ми тут зішлися, нехай лишається в нашій пам'яті охота бути сильними! Сила не йде лише від одиниці, головна сила йде від громади, що бажає і розуміє лучність сил до праці.

Там за морем, в Північній Америці, звідки я приїхав, живе частина українського народу, переходить один мільон людей. Це край, в якому зрозуміння сполуки сил дійшло до вершка. Виховання тіла є там поставлене в першу точку обов'язку народу, який хоче міритися з другими. Там бачиться, що засада солідарности, шукання перемоги злукою є впоювана від наймолодших літ а признання для переможця є шляхотним чувством, яке справляє радість. Як господар будує хату на луці, де нема нічого, він ставить всі будинки, обгороджує обійстя, дає браму, окрашує цвітами, білить, і він творить якусь цілість органічну, як і народи в Північній Америці будували свої обійстя на диких просторах і від самого початку уміли оцінити чинник виховання звинности тіла й сполуки умової вже в перших літах молодости, щоби ця сполука умова стала просто інстинктом, так, що мимохіть шукає горожанин нового світа сполуки з другим, порозуміння, інформації, кооперації. Дятого там повстало слово трест. Це велика піраміда лучности сил. Лучність увійшла в ум від найперших початків молодости, бо вихованням тілесним виховали ці народи сприт духовий, який провадить до найбільших осягів. Як при мості одна залізна штаба є скручена шрубою з другою і творить цілість, так само виглядає конструкція найбільшого підприємства торговельного, господарського, політичного, державного, тільки що замість залізних штаб тримаються разом люди. Людина має розуміти, що він є лучником, однак рівночасно коміркою діяльности. Ніколи не є діяльний без лучби і на відворот. Люди наші, які

живуть в Америці й Канаді, наповнюють свого духа охотою до праці. Коли я там пережив 8 літ, виджу, що звідти може прийти значна поміч, коли приїде якийсь гурток людей назад і принесе охоту й розуміння до праці і спокуси, та розвине енергично, яку небудь ділянку життя, чи економічного, чи культурного, чи політичного.

Я кінчу й дякую за ширі слова. Розумію, що слово було висказане, щоби ми могли скріпитися і набрати охоти до діла, а про діло говорить Старшина “Сокола-Батька”, говорять референти поодиноких секцій. Однак треба зрозуміти спокусу сил, як це розуміє Американець. Коли Товариство “Сокіл” відзивається до своїх членів, треба зрозуміти й послухати, виконати, що воно бажає. Бо Старшина, це люди які видять дорогу, а загал має йти за її вказівками. У нас треба просити. Але тут скритий закон нашого існування. Яке низьке слово: “п р о с и т и”. Т-во, Старшина, Провідники відділів пояснюють, пригадують, бо чоловік забуває. Нераз забуває власну валізу, як іде на залізницю, так забуваємо нераз найважливіше правило життя і йдемо на свою власну загибель. Коли Старшина дає плян, треба його виконати. Коли щось постановляє, треба допомогти, дати свою частину роботи, бо цього вимагає наше добро, ваше добро, кожного добро, хосен кожної людини, цілої громади й народу. Наша доля є спільна, наш труд є спільний, наш хосен є спільний, наша перемога є для нас усіх. Чи до цього треба п р о с и т и — п р о с и т и ?! Яке погубне слово. Для того не прошу, а пригадую, взиваю! Бо довкола нас другі працюють, там відзиваються сурми, що гомонять іменами народів. А нас треба просити, нам треба кланятися, щоби ми пам'ятали про своє життя, щоби ми не лежали бездільно при дорозі народів! Коли я тут випадково приїхав, то при цій нагоді віддаю Вам привіт від Українців в Канаді і думаю, що позволите мені передати їм Ваш привіт. (Оплески.)

Дякую за слова признання, які були висказані, але всі ми знаємо, що признання звернене до мене належиться цій залізній пробоевій четі, що мала відвагу від 1910 року йти в тім Товаристві до року 1914, а опісля на різних місцях в часі великого змагання народів, уміла на різних місцях виказати свій хист і свою силу. Бажаю, щоби пробоева дружина йшла даліше — і вона йде, бачимо це з відомостей по часописах і з листів. Провід Т-ва “Сокіл” має добрі пляни і збирає громаду, щоби пізнала цю принаду життя. Для того будемо його слухати, йти за його вказівками, а дійдемо до успіхів, якими не тільки Т-во буде тішитися, але ціле наше громадянство, цілий нарід і знова прийде час перевірити свої вишколені лученням сили. Хай цей час, який напевно настане, не захопить нас неприготованими, щоби ми не далися просити, — просити до життя! Великий час, який йде і прийде, поставить нас всіх знову перед іспит і перевірить наші сили, так як інженер перевірює новозбудований міст, коли пускає через нього тяжку льякомотиву. Тому треба йти за проводом Товариства, розвивати й лучити свої сили.

Бажаю Вам, щоби Ви зрозуміли бажання Старшини, і щоби Ви всі розумівалися власних обов'язків, як хоронити своє життя від погибелі, як розвивати свою витривалість. Тоді вийдемо не лише рівними, але переможцями, а на альпейських вершинах залопотить у воздуху наш прапор і загомоніють сурми гимном нашої побіди!”*.

* Промову І. Боберського записав стенографічно Михайло Тріль у Львові в домівці “Сокола-Батька” 19 лютого 1928 від год. 1-шої до 1.45 в полудне.

Скінчив, підніс зі стола булаву вгору, немовби дав знак в похід. Коли положив булаву на стіл, заспівав хор кантату:

“Засяло сонце золоте,
Народ збудивсь зі сну,
Усе зірвалось, що живе
Вкраїну боронить свою!

Шумлять твої прапори
Малинові, краю мій!
Ідуть у похід соколики
Ідуть вони у славний бій!

І Ти соколе молодий
Прапор угору все держи!
За край, за рідний край —
Ти з ворогом в бій іди!”

Кінцеве слово виголосив довголітній містоголова “Сокола-Батька” д-р М. Волошин, співробітник в сокільстві від 1911 р. і подав до відома, що Іван Боберський передає від себе жертву 50 долярів на викупно подальших 20 метрів квадратних землі під Український город і частинну збірку з Канади на 33 кв. метрів се є 78 долярів. Д-р М. Волошин передав гроші скарбникови М. Левицькому. Тепер підходили до гостя його товариші, громадянські діячі, з якими у Львові приходилося йому працювати і витали Його.

Оглянув Золоту Книгу і вписався на спомин.

Проф. С. Гайдучок представив йому провідників в “Соколі-Батьку”, які під цю хвилю ведуть вправи членів і молоді.

Спровола розходилися гості о год. 2. (14.) домів, піднесені на дусі з новою охотою до праці.

Микола Заячківський (1870-1938)

Галицький громадський і економічний діяч. Голова "Мішанського братства". Референт Українського театру при товаристві "Бесіда" у Львові. Довголітній головний директор "Народної Торгівлі". У 1922-1933 роках — голова "Сокола-Батька". Голова товариства Опіки над емігрантами. Радник Промислово-торговельної Палати у Львові. Почесний член Українських Купців. 1914 року був вивезений на Сибір. У 1918-1920 роках працював у Києві в кооперації. Потім у Львові до 1933 р.

*Голова "Сокола-Батька" М. Заячківський
зі соколами серед посестер, побратимів і доросту*

Похорон голови "Сокола-Батька" М. Заячківського

ЖИТТЄПИС

Народився 18 січня 1894 року в місті Риботичах Добромільського повіту. Народну школу закінчив у Риботичах. У 1906-1914 роках навчався в українській гімназії у Перемишлі. З вибухом 1-ої світової війни зголосився до Українського Легіону УСС. Був інструктором I-ої сотні УСС у Перемишлі. З від'їздом I-ої сотні до Львова призначений інструктором II-ої сотні в Перемишлі. Тим часом австрійська армія почала відступати, а коли московські війська наблизилися до Перемишля, усім добровольцям у Перемишлі було наказано зголоситися до австрійської поборової комісії. Таким чином я опинився при австрійському 10-му полку піхоти, з яким евакуювався на Мадярщину. Відбув військовий вишкіл, закінчив з відзнакою військову школу в Безінгу, дістав звання десятника, а незабаром кадет-аспіранта та кадета (Австрія потребувала молодих старшин). Навесні 1915 року з похідним куренем як чотовий командант вирушив на російський фронт. Перші бої провів при відбитті Перемишля. За здобуття форту на Пралківцях відзначений Золотою медаллю хоробрості та піднесений до рангу хорунжого. У 1916 році став чотарем. Того ж року активувався, а в листопаді 1917 року дістав звання поручника (оберляйтенанта). Як сотенний командант брав участь у боях на російському та італійському фронтах. На початку 1918 року призначений відпоручником-інструктором до української Дивізії Сірожупанників, яка формувалася з колишніх полонених українців у Володимирі-Волинському.

1 листопада застало мене у відпустці в рідних Риботичах. З першого дня формував курінь і зводив успішні бої під Нижанковичами. З 27 листопада 1918 року по 15 травня 1919-го був командантом запасного куреня та Старшинської школи в Самборі. Організував Самбірський курінь, який було приєднано до XI Бригади 3-го Корпусу УГА. Як командант того куреня брав участь у Чортківській офензиві. За ті бої курінь дістав похвальний лист від генерала К. Кравса, у якому Самбірський (2-й) курінь названо "найкращою частиною УГА". Відтак цей курінь у складі XI Бригади під командою отамана К.Шльосера зводив успішні бої проти большевиків під Крижополем, Бершадю, Христинівкою та проти денікінських частин під Уманню. Згодом я перейшов до штабу XI Бригади. Разом з іншими опинився в "Чотирикутнику смерті" на широких степах України. Після роззброєння решток УГА був полонений поляками. Утік з перехідного табору полонених у Проскурові та перейшов до частин генерала Удовиченка в Могильові над Дністром. Наприкінці серпня 1920 року з групою генерала К.Кравса перейшов Карпати та опинився в таборі інтернованих у Ліберці (Райхенберг), а відтак у Йозефові в Чехословаччині.

З 1921 по 1926 рік навчався у Високій Технічній Школі в Празі (відділ агрономії). 7 травня 1926 року нелегально перейшов чесько-польський кордон у Тешині й повернувся на рідні землі.

15 вересня 1926 року приступив до праці в Крайовому Молочарському Союзі "Маслосоюз" у Стрию, а з переходом дирекції до Львова став началь-

ником відділу “Маслосоюзу” та управителем Молочарської школи в Стрию. 1928 року у Львові зайняв посаду начальника організаційного відділу “Маслосоюзу”. У 1932 році став першим заступником дирекції, а у 1937-му — одним з трьох членів дирекції “Маслосоюзу”. Усі сили віддавав справі реорганізації кооперативного молочарства. Окрім того, був членом Головної Ради товариства “Сільський Господар”, “Просвіти”, Управи Товариства Українських інвалідів (УКТОДІ). З 1934 року аж до війни (1939 р.) щорічно обирали мене Головою централі Руханково-Спортивного товариства “Сокіл”.

З приходом большевиків до Львова перейшов новий кордон на захід поблизу Рави Руської. Заснував новий відділ “Маслосоюзу” в Ярославі (що вже давно було заплановано, але тодішня влада не давала згоди). Згодом у Кракові став господарським референтом при новоствореному УЦК. Організовував нові та відновлював роботу закритих молочарень на Лемківщині, Посянні, Холмщині та Підляшші. У лютому 1940 року разом з проф. В.Кубійовичем здійснив організаційну поїздку на Холмщину та Підляшшя.

У Кракові особисто видав посвідчення на працю в генерал-губернаторстві майже 200 нашим знаним громадянам і таким чином звільнив з німецьких переселенських таборів. Серед них: інж. Ю.Павликовський, інж. А.Палій, дир. А.Мудрик, інж. Е.Храпливий, інж. С.Яріш, дир. С.Кузик та багато інших. Коли вони прибули, дав їм приміщення і працю.

На початку 1940 року у Кракові виникла нова комбатантська організація, рада якої налічувала 12 членів. Став її головою.

У 1941 році разом з дир. А.Мудриком виїхав до Львова і взявся до відбудови кооперативного молочарства. Погодивши з обидвима членами дирекції, став управителем новоствореного німцями Обласного Союзу молочної і товщевої господарки (Дістріктсфербанд дер Мільх унд Фетвїртшафт). Я був єдиним “Гешефтсфірер” в усьому генерал-губернаторстві не німець і не “фольксдойче”... На тій посаді займався всіма організаційними і технічними справами молочарської кооперації в Західній Україні, бо за “Маслосоюзом” німці залишили лише право торгувати. Водночас я перебував у складі дирекції “Маслосоюзу”, брав участь у частих засіданнях і нарадах. Використовував усі можливості для поширення та закріплення тоді вже безконкурентної молочарської ділянки на західноукраїнських землях. У той воєнний час виникло чимало нових молочарських будинків, багато молочарень було механізовано, а постачання молока досягло небувалої висоти. Щомісяця відбувалися з'їзди молочарських організаторів, на яких останнім давалися вказівки, як найкраще мають допомагати українському селу в часи окупації. Окрім молочарень, створено нові сироварні (ділянка, до того часу в нас занедбана). При сироварні в Сокалі відкрито було сироварський курс.

З приходом большевиків у липні 1944 року довелося знову усе залишати. В еміграції у Німеччині вів два молочарські курси при ІРО в Графенашау. Окрім того, викладав молочарство в УТГІ в Регенсбурзі. Був асистентом, а згодом, написавши працю під назвою “Кооперативне молочарство на західноукраїнських землях”, став доцентом УТГІ.

Через участь у Військовій Управі Дивізії “Галичина” довгий час не міг отримати дозвіл на виїзд до США. У 1950-1951 роках працював у Мюнхені головою Управи УСХС. У 1952-1953 — секретар Президії УНРади та книговод Виконавчого органу УНР у Мюнхені. 1953 року виїхав до США. У Клівленді залучився до суспільної праці української громади. Став головою Товариства українських інженерів і разом з ними заснував товариство “Самопоміч”, яке

*Інж. Михайло Хроновят (4-й справа) серед Управи (Старшини)
"Сокола-Батька" на святі*

очолив. Заініціював організаційний комітет у справі заснування кредитової кооперативи в Клівленді. Очоливши комітет, протягом року наполегливо працював і довів справу до заснування кредитівки. Після трирічної нечинності відділу Українських Комбатантів (ОБВУА) став головою відділу та налагодив працю. Протягом семи років щорічно обирали мене головою відділу (ОБВУА). Як колишнього організатора УСС у Перемишлі прийняли в члени Братства УСС 1954 року. На установчих загальних зборах Відділу за патріархальний устрій у Клівленді вибрано мене головою Відділу. На цій посаді працював шість важких років.

Після двох серцевих приступів лікарі порадили залишити суспільну працю.

Одружений, маю одного сина і внука*.

Інж. Михайло Хроновят вже покійний. Помер і його син. Вічна їм пам'ять! (прим.упорядника)

"Сокіл-Батько" Руханково-спортове товариство у 1934-1939 роках

У 1934 році мене обрали головою руханково-спортового товариства, Крайовою централею якого був "Сокіл-Батько" у Львові. Я не хотів прийняти ту посаду, адже, окрім того, що був начальником організаційного відділу у Крайовому Молочарському Союзі "Маслосоюз" у Львові, належав до проводу різних центральних організацій і мав дуже мало вільного часу, щоб виконувати обов'язки ще й голови Крайової сокільської централі. Коли ж і надалі наполягали, аби я прийняв головування після дир. Миколи Заячківського, взявся я до "забобону". Звернув увагу, що народився того ж року, коли постала на наших землях сокільська організація, а це недобрий знак... Я висловив побоювання, що стану останнім головою "Сокола-Батька" (на жаль, мої побоювання сповнилися!). Та це нікого не переконало, і мусив я взяти ще й цей тягар на свої плечі. На кожних наступних Загальних Зборах "Сокола" мене поновлювали на цю посаду аж до другої світової війни, поки не зліквідували нашу важливу та заслужену організацію.

1933 року на площі "Сокола-Батька" відбувся здвиг української молоді з усього краю під кличем "Молодь Христові". За винайм площі під той величавий здвиг Митрополита Канцелярія виплатила нам стільки, що ми могли за ті гроші поставити нову огорожу навколо усієї площі "Сокола-Батька".

Старшина "Сокола-Батька". У центрі сидить Михайло Хроновят

Коли я став головою “Сокола-Батька”, програма сокільського здвигу була вже складена, і в краю йшла інтенсивна підготовка до 40-літнього сокільського ювілею. Десять тисяч Соколів старанно вивчали вправи, які під музику мали показувати на площі.

За час мого 5-літнього головування Старшина “Сокола-Батька”, яка складалася з 12 членів, щосереди увечері збиралася на засідання.

Були намагання з боку націоналістів опанувати сокільською організацією, але вони не вдалися, бо не мали підтримки більшості на Загальних Зборах “Сокола-Батька”. Тоді був створений т. зв. Спортовий Союз, у якому вирішальне слово мали крайні елементи, а на сокільську організацію почали тиснути не тільки поляки, але й свої ура-патріоти. Знайшлися й такі, яким сокільська організація видавалася малолояльною до влади, і вони створили нову спортивно-руханкову організацію під назвою “Луг”. На чолі тієї лояльної до польської влади організації став Роман Дашкевич. Отже, доводилося нам відбивати атаки з усіх боків, а що найприкріше — від своїх зліва і справа!

Коли лави Соколів вишикувалися на площі “Сокола-Батька” у Львові 1934 року в присутності численної публіки та деяких гостей з-за кордону і почала награвати музика до перших вправ, частина Соколів вчинила “бунт” — стояли непорушно, ігноруючи команду. Вправи було зірвано. Це був прикрий і досі нечуваний у молодечих лавах випадок несубординації. Слідство довело, що бунт на площі “Сокола-Батька” підготували і провели наші “націоналісти”, зігравши на тому, що, мовляв, на площі грала міська, фаєрманська музика (отже, польська), яка, до речі, грала на всіх дотеперішніх здвигах. Справді, зі Стрия приїхали Соколи з музичними інструментами, але вони нікому не сказали, що мають бажання грати до вправ. Окрім того, всім було відомо, що ті музиканти ще не досвідчені, і нікому й на думку не спало, що вони зуміють це зробити.

Львівська музика складалася не тільки з поляків і жидів. Між музикантами були й українці. Вони виступали вже довший час, і ми не могли заступити їх іншими, бо таких не було.

А безпосередньо перед вправами йшла сильна ворожа агітація націоналістичних демагогів. Двох я особисто спіймав на “видолинку” (бічній площі, яка прилягала до головної). Це було подружжя ревних націоналістів, ура-патріотів. На здвизі між представниками закордоння була одна англійка, делегатка від жіночої організації. Вона сиділа на трибуні разом з п. Міленою Рудницькою і ніяк не могла збагнути, як українці можуть бути таким недисциплінованим народом...

Я не зустрічав у націоналістичних джерелах згадки про той бунт на площі “Сокола-Батька”. Очевидно, самі дійшли висновку, що немає чим хвалитися. Адже був це скандал не тільки сокільський, а загальноукраїнський!

Як уже зазначав, окрім праці в “Маслосоюзі”, я виконував ще й багато інших суспільних обов’язків (був членом Головної Ради Товариства “Прогресу”, “Сільського Господаря”, членом Управи Товариства Українських Інвалідів (УКТОДІ), Спілки Українських Агрономів та інших). Траплялося, що на один день було призначено водночас кілька засідань, на яких “обов’язково” треба було бути. Неділі і свята були днями, коли виїжджали у села. Отже, не було в мене відпочинку зовсім, бо доводилося виїжджати в терен на Загальні Збори або анкети тієї чи іншої районної молочарні.

У 1937 році “Сокіл-Батько” вирішив організувати невеликий здвиг сокільських гнізд, який ставив за мету підбити підсумки дотеперішньої праці

та накреслити подальші напрямки. Але без згоди влади ми не могли влаштувати жодної імпрези на площі “Сокола-Батька”. Тому подали відповідного листа до воєводства. Час здвигу наближався, а ми все ще не мали дозволу з воєводства. Тоді я пішов туди і повідомив п. Харевича, що був правою рукою воєводи Білика, а потім запитав, як буде зі здвигом. Дістав лаконічну відповідь: здвиг соколів не відбудеться. Після цих слів я повернувся й мовчки вийшов, на велике здивування п. Харевича, який, мабуть, думав, що буду його просити. Таким чином запланований здвиг не відбувся.

Площа “Сокола-Батька”, на якій вправлялася щоденно вся українська молодь, де відбувалися народні здвиги (сокільські, “Просвіти”, кооперації), не давала полякам спокою. Вони постановили забрати її і тим унеможливити виховання української молоді. Величає свято “Молодь Христові” допекло полякам, і незабаром нам повідомили, що на площі “Сокола-Батька” задумали побудувати аеродинамічний інститут. Обіцяли дати іншу площу. Це викликало різну реакцію української громадськості. Одні переконували: йдіть на угоду, бо інакше не дістанете нічого. Інші наказували: не смієте йти на угоду з поляками, навіть якщо все втратите! У тій ситуації становище Старшини “Сокола-Батька” було незавидне. Відповідала ж за все вона, а не “порадники”. Нарешті з Варшави прибув у тій справі генерал Лянгнер (цей генерал у 1939 році віддав Львів більшовикам). Ми пішли до нього з інженером А.Палієм (заступником голови). Генерал дістав мапу Львова і почав пропонувати різні місця замість нашої площі. Ми не могли прийняти тих пропозицій, бо вони нам не підходили. Отже, з того нічого не вийшло. Ми зайвий раз переконалися, що не йшлося полякам про аеродинамічний інститут, а виключно про те, щоб забрати в нас площу. Незабаром ми в цьому пересвідчилися.

У 1938 році помер генерал Мирон Тарнавський. Українці вирішили гідно попрощати свого колишнього вождя. Головну роль у тій справі відвели насамперед його колишнім воякам. Комбатантська організація у Львові “Молода Громада” зібрала сходи, на яких було обрано спеціальний комітет, що мав зайнятися похороном генерала. Головою того комітету став полковник Андрій Мельник, а я — його заступником. Ми провели кілька нарад і вирішили усі справи, а головне — призначили функції всім членам комітету. Я отримав завдання зайнятися порядком у похоронному обряді, визначенням місця для кожної організації під час збору і самого походу з катедри св. Юра на Янівський цвинтар. Залучив до цієї праці усіх львівських соколів. Ми склали план та визначили місце для кожної організації. Уся передбачувана маса народу не могла поміститися на Святоюрській площі. Отже, довелося заздалегідь визначити деяким організаціям для збору окремі вулиці, які виходили на Святоюрську площу.

На похорон прибула велика кількість народу з усього краю. Втримати порядок було нелегкою справою. За дві години до похорону прибув я зі соколами на Святоюрську площу і побачив, що, незважаючи на наш план, уся площа заповнена львів'янами так, що вивіз тлінних останків нашого вождя зі Святоюрського подвір'я ставав проблемою. Треба було за будь-яку ціну звільнити площу. Та ніхто не хотів цього робити. Тоді я покликав соколів, і ми почали напирати на натовп. Через годину нашої боротьби таки вдалося з великими зусиллями промостити бодай сяку-таку доріжку. На мені була не тільки сорочка, а й плечі маринарки мокрі. Відтак соколи дбали, щоб кожна організація, за встановленим порядком, виходила зі своєї вулиці

і приєднувалась до похоронної процесії. Все діяло, як годинник, і це визнали навіть польські старшини, які стояли збоку і спостерігали за довгим походом. Коштувало це багато праці, але ми були задоволені, що наша остання народна маніфестація у Львові відбулася гідно й величаво. І цим треба було насамперед завдячувати соколам!

Як уже було сказано, на галицькому терені діяло кілька спортивно-руханкових товариств, які шкодили одне одному. Але найменш доцільним у ті часи було створення нової організації “Луг”. Недоцільність тієї конкуренції була наочною, і тому недивно, що деякі свідомі громадяни намагалися довести ці товариства бодай до якогось порозуміння у досягненні тієї ж мети.

У той час працював у Ревізійному Союзі Українських Кооператив (РСУК) інспектор Андрій Жук, знаний ще до першої світової війни патріот зі східних земель, який перебував у Львові, а в часи I світової війни у Відні належав до засновників “Союзу Визволення України” (СВУ). У міжвоєнний час ми часто зустрічалися при різних нагодах кооперативної діяльності. А.Жук був одним з тих, які цікавилися спортивним вихованням української молоді і дуже вболівали, щоб у цій галузі була єдність. Він часто говорив зі мною на ту тему і все переконував у слушності переговорів. Я визнавав його слушність, але зазначав, що сам цього не можу зробити, адже для переговорів потрібно щонайменше дві сторони. Тоді інспектор запевняв мене, що сам подбає про другого партнера, котрий напевне погодиться приступити до розмови на цю тему. Знаючи п. Р.Дашкевича ще з гімназійних часів, я не мав сумніву, що з того нічого не вийде. Однак, аби не думали, що ця справа провалилась через нехтї з нашого боку, я дав інспекторові А.Жукові згоду на розмову з Р.Дашкевичем. Інспектор організував нашу зустріч у Віденській кав'ярні. Я прибув у призначений час і застав за столиком Р.Дашкевича. Він читав газету. Після привітання і деяких загальних фраз я прагнув приступити до хвилюючої теми. Однак п. Дашкевич недоречними дотепами переводив розмову на іншу тему. Після кількох спроб завести серйозну розмову на тему соколів та лугів я переконався, що з тією людиною взагалі серйозно поговорити не вдасться. Я махнув рукою і вийшов з кав'ярні... Тим принаймні досяг того, що п. А.Жук дав мені спокій з “порозумінням”.

II світова війна, мабуть, і вирішила долю площі “Сокола-Батька”. Одного дня на площі появився озброєний відділ польського війська. Вояки зняли великий сокільський шильд, який був прибитий над брамою, і окупували площу “Сокола-Батька”. Так конфіскували нашу власність. Можна було лише дивуватися тому шовіністичному засліпленню. У той час всі вже розуміли, що наближається їх кінець, а вони не мали іншого клопоту, окрім того, щоб придумати, як допекти “гайдамакам”.

У зв'язку з проголошенням самоостійності Карпатської України розпочався і в галицьких селах деякий рух, що було зрозуміло й виправдано. Треба було тільки побоюватися, аби наші селяни не піддалися на якусь ворожу провокацію, що могла б призвести до небажаних жертв. Тому я й виїхав до Підгаєць, у яких було оголошено анкету делегатів довколишніх сіл. У понеділок я повернувся до Львова. Довідався від дружини, що мене викликають до воєводства. У письмовому повідомленні не було вказано причини, отже, не знав, про що саме піде мова. Прийшов до воєводства, і возний скерував мене у великий зал на першому поверсі. Відчинив двері і побачив посередині залу довгий стіл, за яким сиділа українська еліта, представники всіх установ на чолі з д-ром Костем Левицьким. Вони побачили моє здивоване обличчя і

почали сміятися. Я сів поруч з директором А.Палієм і запитав, у чому справа. Довідався, що всі чекають на воеводу Білика, який викликав представників усіх українських установ на конференцію. За хвилину увійшов до залу воевода, а за ним його прибічник — Харевиц, усім добре відомий україножер. Промова Білика зводилася до того, що кожна установа мусить щось дати на “фундуш народови”. Потім він почав викликати окремих представників, аби ті висловилися з того приводу. Першим виступив д-р Кость Левицький від Центробанку. За ним усі решта — хто по-українськи, а хто по-польськи. Я сидів з іншого боку стола, неподалік Білика і Харевица, і мав досить часу обмірковувати, що мені як представникові “Сокола-Батька” сказати. Я збагнув, що це єдиний шанс завдати удару по злочинській польській політиці після конфіскації площі “Сокола-Батька”. Коли прийшла моя черга, я сказав по-українськи:

— Вважаю за грубе непорозуміння, що запрошено сюди товариство “Сокіл-Батько” після того, як насильно, без будь-якої винагороди забрано йому площу. Усім відомо, що це була єдина площа, на якій вправлялася українська молодь і за винайм якої під різні імпрези товариство отримувало прибуток. Вважаю, що це дуже непродумана справа, коли після всього того від нас вимагають, аби ми заявили тут, скільки дамо на “фундуш народови”...

При цих словах Харевиц схилив голову і, мабуть, з радістю увесь заліз би під стіл. Моя промова зробила помітний вплив як на наших представників, так і на воеводу Білика, не кажучи вже про Харевица. Вона нагадала усім, що поляки і так у нас все відбирають, не питаючи. Після тієї конференції приходили до мене деякі наші представники (Зенон Пеленський, Степан Кузик та інші) і вітали з “мужнім виступом”. Харевиц був би, напевне, мені помстився, але не було ні нагоди, ні часу, бо незабаром мусили обидва з Біликом втікати вночі до Румунії.

Друга світова війна привела на наші землі червоного диявола, а з ним прийшло цілковите знищення всього нашого добробуту, ліквідація організованого життя, у тому числі й сокільської організації на чолі зі “Соколом-Батьком”.

Після того, як наприкінці вересня 1939 року тодішній командант Львова генерал Лянґнер віддав Львів більшовикам, наші соколи зробили собі задоволення: пішли на площу “Сокола-Батька” і прибили сокільський шильд на його давнє місце над вхідною брамою. Однак наявність більшовицьких орд у Львові і в краю тяжіла над усім, як хмара.

Через кілька днів після приходу більшовиків до Львова у “Маслосоюз” зайшов енкаведист і сказав, що хоче поговорити зі мною, але не тут, а в сокільській організації на Руській вулиці. Він запитав, чи не міг би я туди прийти о 3-й годині. Я відповів, що о 3-й не можу там бути, бо до тієї години сиджу тут. Отже, домовилися на п'яту. Я ж хотів виграти час, аби підготувати сокільську канцелярію до тих “відвідин”. Щоправда, ми вже все там “вичистили” перед поляками і не було багато що ховати. Дещо спалили, а дещо передали до музею НТШ. Але я хотів ще й мати свідка того “візиту”. Отже, був потрібен час, щоб когось з побратимів запросити до канцелярії “Сокола-Батька”. Я зателефонував Михайлові Трілю.

Рівно о 5-й годині до канцелярії “Сокола-Батька” увійшов згаданий енкаведист і представився, що він з такої-то інституції, назвавши офіційну назву їхньої поліції. Коли ж зауважив, що це не справило на нас жодного враження (певне, думав, що ми тому не падаємо перед ним пляцком, що не

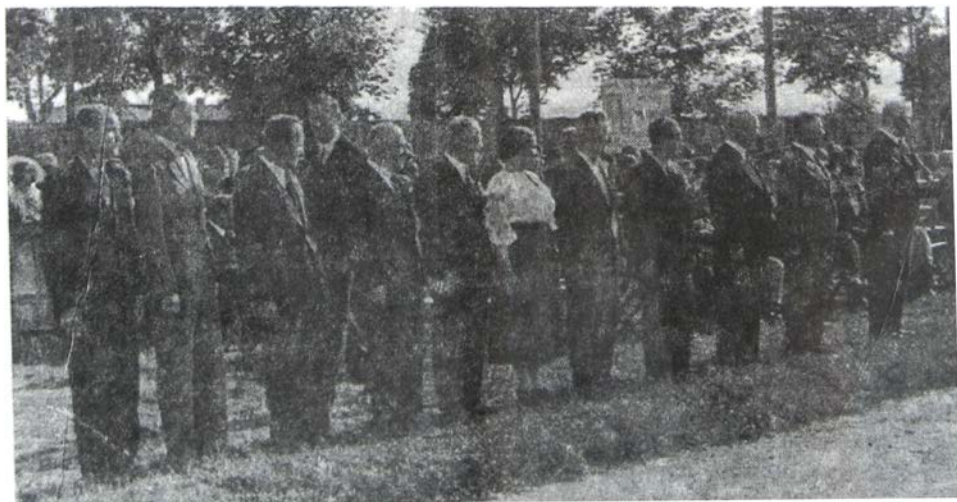
розуміємо, від чийого імені він прийшов), заявив прямо, що він з НКВД. На це я відповів: "Нічого не шкодить. Сідайте та кажіть, чого вам треба!" Він покрутив головою і почав говорити, що він хотів би довідатися, що це за така організація - "Сокіл-Батько". Я почав розповідати йому про завдання спортивно-руханкового товариства, згодом перейшов на труднощі, які нам доводилося долати. Одначе невдовзі зауважив, що ці справи його зовсім не цікавлять. Тоді я запропонував йому ставити запитання про те, що його цікавить. Він погодився і насамперед запитав, чи до нашої організації належать поляки і жиди. На це я відповів, що поляки і жиди не мають жодного інтересу належати до нашої організації, бо у них є свої подібні: у поляків — "Сокол Мацеж", а в жидів — товариство "Дрор", і що ніяка сила не притягнула б поляків і жидів до нашої організації. Він на це: "Это значит, что "Сокол-Батько" националистическая организация!" І не допомогли йому ніякі пояснення, що тут зовсім інше становище, ніж у Советах. Далі він зажадав членських списків. Я сказав, що таких не маємо, бо їх вже забрали поляки. Тоді наказав продиктувати склад Старшини "Сокола-Батька". Виходячи, сказав, що зателефонує мені, як йому буде "что-то нужно". Але більше я його не бачив, бо через два дні подався на захід, перейшовши новий кордон, який заздалегідь погодили обидва наші загарбники.

До Старшини "Сокола-Батька" в останні роки належали такі побратими:

Інж. А.Палій (заступник голови) — помер у Торонто 1962 року; Огоневський — помер; Проф. Гайдучок; І.Федів — помер у Монреалі; Проф. А.Антонович; Інж. Свірський — застрелили большевики у 1941 році; М.Тріль — помер у Детройті в 1955 році; Я.Благітка — помер в Україні; Е.Благітка; Проф. Е.Жарський; О.Вальчик; Білостоцький; О.Козачок; В.Тихоліз; д-р І.Мриц; В.Бродович; Кашубинський — загинув на війні; Савяк — трагічно загинув в еміграції; Бурачинський (молодший); Інж. М.Хроновят (колишній голова); Карпінський (2-й заступник голови).

Минуло стільки років, що пригадати вже всіх не в змозі. Тому нехай вибачать ті, яких тут не названо.

Управа "Сокола-Батька" на чолі з інж. М. Хроновятм. 1938 р.

Із споминів

Народився я 20-го вересня 1908 р. в містечку Сколе на Бойківщині. В Сколім народилися також мої три старші брати. Найстарший — Лев, другий з черги — Богдан, а третій — Андрій. Четвертим з черги був я, народжений 1908 р. П'ятий брат Євген народився в 1911 році, а наймолодший брат Мирослав у 1917. Найстарший брат Левко помер ще немовлятком.

Мій батько, Іван Антонович, походив з міста Долини, 40 км на полудне від Стрия. Там родився і його дід, що належав до найбільше свідомих жителів міста Долини. Належав він до багатих господарів-міщан. Мав у місті найбільшу бібліотеку. Помер неприродною смертю. При звоженні сіна, коли захотів здержати волів, що не могли здержати — з досить стрімкого берега — наладованого сіном воза, вибіг він перед волів і поступався взад. За плечимаросло велике дерево. Воли з розгоном притиснули його ярмом до дерева, і він помер на місці.

Батько був судовим урядником-секретарем, зпочатку в Долині. З Долини, його перенесли до Скольного, на це саме становище судового секретаря, і там нас п'ятьох родилося. В 1912 році батька знову перенесли до Долини. Ми мешкали на передмісті, що називалося Запуст, в родині Горбових, де мій батько женився. Брат мого діда по мамі, був стрийком мами. Родина Горбових була багато земельна. Вони мали двох синів: д-ра Володимира Горбового, що служив у Галицькій Армії старшиною, і молодшого сина, що провадив з мамою господарку, бо їх батько помер в досить молодому віці. Моя мама, Катерина Горбова, мала одну старшу сестру, що вийшла заміж за Антона Любачівського, який перед самою першою світовою війною виїхав до Америки і жив у Чикаго. Стрийко Антона Любачівського був батьком нашого Патріярха Мирослава Любачівського. Молодший брат моєї мами, Володимир Горбовий, закінчив правничі студії ще за Австрії і одержав був становище судді. Але в цьому часі, в 1914 році вибухла перша світова війна і його покликали як старшину до війська. Він згинув у Карпатах у селі Тухлі, біля Маківки вже у перших початках війни. Стриєчний брат мами ходив з нами до Гімназії у Долині, безпосередньо по закінченні війни. Тоді вищі класи нашої Гімназії складалися головню зі старшин, та підстаршин Галицької Армії і деяких Січових Стрільців. Нашу Гімназію Рідної Школи вже в 1921 році розв'язала польська влада, а її учні розбрелися по різних Гімназіях. Деякі дісталися до львівської Гімназії, інші до стрийської. Деякі студенти пішли до станіславівської або перемиської, а решта пішла до приватних Гімназій Рогатина і Яворова.

Др. Володимир Горбовий був часто арештований польською владою за приналежність до Української Військової Організації і мусів виїхати до Чехословаччини до Праги, де закінчив правничі студії а опісля повернувся назад до Долини, де відчинив адвокатську канцелярію і займався політичною та громадською працею. Тут був деякий час головою Сокола і боронив Степана Бандеру у Варшавському процесі. По другій світовій війні, по приході большевиків, його арештували поляки і судили у Варшаві, а опісля передали

Адам Антонович

більшевикам, де він відсидів багато літ у концентраційних таборах. Перед кількома роками, його щойно звільнили. Він жив у Долині. Ним опікувався п. Прокіп Матійшів з Чікаго. Др. Володимир Горбовий хотів скаржити Варшавський і большевицький уряд Москви на кілька мільйонів злотих. Переслав до мого сина Бориса життєпис і просив зайнятися цею його справою.

Але вертаймо до моєї вужчої родини. В часі першої світової війни мій батько служив при війську у долинському повіті, у відділі забезпечення австрійської армії харчами, та пасею для військових коней. Він належав до всіх українських товариств у Долині, а це: до Просвіти, Рідної Школи, Сокола, Сільського Господаря і хору. Він був надзвичайно очитаний. Він залишився на господарці, щоб допомогти старшому братові Володимирові закінчити богословські студії і наймолодшому братові Богданові студіювати інженерію у Відні. Оба брати були прекрасними співаками. Священик Володимир мав прекрасний тенор, а Богдан — добрий бас і був добрим диригентом. Наймолодший мій брат Мирослав народився в Долині в 1917 році. В 1918-му мій батько з братами і іншими свідомими українцями створили українську управу міста і перебрали її обов'язки, по австрійських урядовцях. Але це довго не

тривало. Прийшла польська Армія Галлера і її перші стежі виарештували всіх членів управи. Їх вивели за місто і в найближчому ліску роздягнули до білизни, позав'язували очі і всіх розстріляли. А мій батько, завдяки своєму досвідові, зробився важко хворим і вони не могли його винести з ліжка. Моя мама цих жовнів гостила і перекупила грішми. Таким способом їй вдалося врятувати батька.

Після розв'язання гімназії мій батько вписав найстарших братів Богдана і Андрія до гімназії в Перемишлі. За Богдана платив за удержання в Інституті, а Андрія зробили збірним інструктором для молодших учнів і його звільнили від оплат. Андрій належав до найздібніших учнів в обох гімназіях. З моєю і мого молодшого брата Євгена наукою було у батька багато клопотів. Як зачалася перша світова війна, я зачав ходити тільки один місяць до першої кляси народної школи. В Долині був фронт і всі школи позамикали. Опісля я ходив тільки до третьої кляси Рідної Школи, бо вже тоді мав 10 літ. Батькові вдалося перепхати мене з третьої до гімназії. Я мусів дуже багато надрабляти і вчився вдома. В цьому часі, в перших повоєнних роках, дуже зле жилося.

Професори діставали мінімальні платні, з яких не можна було вижити. Батько був скарбником Рідної Школи. В цьому часі мав “сніданковий pokій” — маленький ресторан і маленький харчовий склеп. З цього малого склепу зорганізував кооперативу, а в малому ресторанчику давав даром обіди всім професорам, що вчили в гімназії Рідної Школи. Кожного дня рано я носив з братом молоко у баньках для професорів, що мешкали у бурсі. Всі вчителі і громадянство шанували мого батька.

У шкільному 1923/24 році мене і молодшого брата записав батько до перемиської гімназії. Минулого року, найстарший брат Богдан здав там вже матуру. Андрій, що був інструктором, був вже в 8-ій клясі гімназії і мав здавати матуру. Тимчасом, під кінець шкільного року, Українська Військова Організація забила перед катедрою в Перемишлі Матвіяса, що вислугувався полякам. Тоді, поліція закрила наш Інститут, а деяких старших учнів на коротко арештувала. Мене і брата батько з трудом примістив у бурсі, яка вже була переповнена. Все таки дозволили здавати матуру аж по вакаціях. При цьому усунули всіх учнів з дальших повітів Галичини аж до Турки. Тоді нас двох мусів батько записати до гімназії в Стрию, до 5-ої кляси. У Стрию я належав до Пласту. Курінним нашого 5-ого куреня був мгр. Ярослав Рак, а гуртковим др. Ярослав Падох. В Стрию я також записався до Сокола, що мав дуже добре обсаджений інструкторський склад, фаховими руховиками. Там, я також належав і до шкільних військових відділів, і двічі в тиждень відбував військові вправи. Тут робили великі труднощі українським учням, які належали до тих відділів. При кінці року український відділ розв'язали, бо ми збойкотували польське державне свято. Того року, перед Зеленими Святами, я їздив із пластунами до села Нагуєвичі, де народився наш великий Каменярь — Іван Франко. Польська влада тричі усувала батька з посту судового урядника, і через це батько попав у великі фінансові клопоти. Він тричі вносив протест до польського уряду в Варшаві, і всі три рази справу виграв. Одначе, удержувати нас на станціях у другому місті батько не був в силі. І тоді він вирішив вписати нас всіх трьох до польської гімназії в Долині, бо всім урядникам звертали за шкільні оплати. Я найбільше противився переходити до польської школи. Вкінці мусів з тим погодитися, бо в противному разі був би не мав змоги закінчити гімназії. Там я з братами Євгеном і Мирославом переходив різні шикани, як від деяких професорів, так і від товаришів поляків.

До тої польської гімназії ходила майже половина жидів. Там я застав деяких жидів-товаришів, що ходили зі мною до нашої української гімназії Рідної Школи. Поляки шикували також жидів, але не в такій мірі як українців. Але я в нічому їм не уступав. До іспиту пішов у вишиваній сорочці. Молодший брат був спокійніший, мав добрий тенор і мусів співати у шкільному хорі, а також кожної неділі на Службі Божій у костелі. Мирослав був тоді ще малий і шойно зачав ходити до першої гімназійної. Тут директором був Гладившевський — український ренегат, одначе був справедливий і коректний супроти батька і нас. Тоді в тій польській гімназії було всього 17 українців у різних клясах. Батько з місця зажадав, щоб ми ходили до церкви і щоби релігії нас вчив український священник, а не римокатолицький. Спочатку батькові вдалося це вибороти. Але, як настав новий шкільний рік, настали для нас чорні дні. В цьому часі наша Військова Організація забила у Львові польського візитатора Супінського. У зв'язку з тим атентатом наступили великі арешти. Тих, що вбили Супінського, члени УВО перевели зі Львова до Долини, а з Долини мали їх доставити до чехословацької границі. Тут у граничних лісах був побережником батько нашого відомого тенора Юстина Тисяка, якого брат ходив зі мною до одної кляси, ще в Рідній Школі. Брат того співака мав перевести їх через границу до Чехословаччини, а він запровадив їх просто на польську граничну сторожу. Гімназія була приміщена на ринку у місті Долині. Я сидів при вікні і побачив, як скованих наших чоловіків і жінок провадили на залізничну станцію до Львова. Мене інформували, що це мій брат Андрій щасливо перевів тих, що брали участь в атентаті, до Долини. Брата також арештували у Львові, але мимо всякого фізичного насилля поліції, брат не признався до вини і хоч він відсидів довший час у в'язниці, його не засудили і звільнили. Як директор школи скликав цілу гімназію до залі, то всі учні вищих кляс дивилися на мене зі страшним обуренням. Мені здавалося, що по промові директора вони мене злінчують. Скоро ця загроза перешуміла і затихла. На мене звернули увагу професори і опікуни цього шкільного військового відділу старшин і підстаршин, що я мав добрий вишкіл зі стрийського полку і дали мені вести найменшу клітину. По їхній opinii, я найкраще вив'язувався зі своїх обов'язків, і до пів року мене зробили заступником команданта шкільного військового відділу. Коли я перейшов до 7-ої кляси, мені передали пост команданта цього шкільного відділу. Директор, опікуни гімназії та старшини були переконані, що я перенесу свою метрику до костела, але вони помилилися у своїх переконаннях. Мій батько постійно вимагав від директора, щоби ми ходили до церкви і вчилися нашої релігії. Я також ходив до директора з проханням у цій справі та вимагав, щоби мені поправили всі мої свідоцтва, де вони писали Антонович — не Антонович. За час могого побуту в польській гімназії відбув я ще два військові, шість-тижневі табори в наших гуцульських Карпатах у селі Пасічній біля Надвірної. Перед півріччям в осьмій клясі мені виправили мої свідоцтва і усунули мене з шефа шкільного військового відділу. Також директор гімназії скликав всіх учнів українців разом і заповів, що на другий рік, таки український священник буде нас учити релігії (о. М. Баюк) і після цієї з нами зустрічі, зарядив, що вже від наступної неділі будемо ходити до церкви, а не до костела, а я таки буду при maturi здавати релігію перед польським священником; а всі, що співають в хорі, мусять ходити до костела.

Ця вістка блискавично рознеслася по цілій Долині, і між сокільською молоддю, де я з ними потайки вправляв, заходячи вечорами до Народного

Дому (братської хати), задніми дверима, щоби мене ніхто не бачив. Тому, що наш Народний Дім поліція весь час слідила, підозрюючи нашу молодь у підпільній роботі — напроти головного входу по другому боці доріжки, в домі польської родини дали на мешкання польського тайного поліцейя, щоби слідив за нашою молоддю. Цей братський дім був власністю нашої церкви. Був побудований на прицерковній посілости, з великою залею. Там приміщувалися всі товариства: хор, Сокіл, читальня Просвіти, Бесіда і інші. Там живо пульсувало українське життя.

Як тільки я зложив іспит зрілости, відразу зачав виступати в праці української громади. Безпосередньо по матурі відбувалися в Долині великі окружні змагання в легкоатлетиці, стрілянні і маршах. Участь брали всі польські спортові і військові, та шкільні організації. У гімназії майже не було заважених спортовців. Всі професори, а зокрема директор, числили на мене, а я вже не хотів брати участі в тих змаганнях. Др. Горбовий, що був тоді головою філії нашого Сокола, казав мені брати участь, як довго я не одержу матурального диплому. Це були дуже великі змагання. Брало участь понад 25 різних спортових, військових та шкільних організацій. Були дуже сильні конкуренції: в бігах, в скоках, у стусанні кулею, у метанні диском і гранатами, у стрілянні і маршах. Погода була гарна. З'їхалося величезне число глядачів. Масово прийшли і наші Соколи, та студенти, і вся польська еліта. Змагання проходили справно. Я здобув для гімназії п'ять нагород: в стусанні кулею, у меті диском і гранатами, і в скоку з жердкою. В другій половині змагань дальші конкуренції відкликали через нещасливий випадок. Один, найкращий змагун в скоку з жердкою, зламав ногу.

Кілька тижнів по змаганнях, директор гімназії закликав мене відібрати собі матуральний диплом. В розмові зі мною подякував мені за всю мою працю в школі, і за мою зразкову поведінку. Своє щире слово до мене закінчив похвалами. Навіть сказав, що ще у своєму житті хотів би мати такого другого учня, як я. Сказав, що я міг би зробити в своєму житті велику кар'єру, якщо б я відповідно хотів змінити спосіб свого життя. Також і пожартував собі з мене — сказав властиво правду: "Прошу дати свою шапку, польську рогативку до музею бо вона не є знищена". — Вбирав я її на голову тільки на військових вправах гімназії.

Матуру я здав в 1928 році і безпосередньо по вакаціях я від'їхав до старшинської школи аж під Познань в західню Польщу. Поліція весь час слідила мене і мала мене на обсервації. Під вечір перед своїм від'їздом, мене попращали Соколи перед братською хатою. Я їхав кінною дорожкою до станції, що була аж за містом. На двірці я помітив, що мене обсервує поліцейський агент. Він всів до того самого вагону що я. У Стрию була пересідка і треба було більше як годину ждати на двірці. На двірці я стрівнувся з двома товаришами, що ходили там до гімназії зі мною. Вони доїзджали поїздом до школи. Розмовляючи з ними я слідкував за поліційним агентом, що висів також і скоро пішов на поліційну станцію, що знаходилася у сусідстві каси. Я звернув увагу товаришам, щоби скоро відходили, бо можуть (через мене) попастись у халепу. Я зовсім його не боявся, бо мав військову карту. За кілька хвилин він вийшов з поліційної станції з двома поліціянтами і забрали мене на станицю, де зробили у мене, в валізі і в убранні, докладний обшук. І я поїхав далі вже свобідно, без агента. Поліція думала, що я везу якісь важні секретні документи. Вечером біля десятої години, вони зайшли, у місті біля ринку, до родини Вірстюків (де жили три брати). Один — член УВО, другий

— мав крамничку, а третій найстарший був урядівцем у суді разом з моїм батьком. Вони застукали до вікна, що було закрите щільно фіранкою. Один з братів запитався, хто стукає? Відповідь була — поліція. Другий брат відповів, що нікого вночі не впускає до помешкання. Поліція може прийти вдень, завтра. По хвиливі тиші вони почули, що хтось відходить. Один з братів хотів побачити які були поліцаї і злегка відсунув з боку фіранку. І в цьому моменті впав стріл і ранив того брата в голову, ззаду. Брати зробили рух і сейчас викликали зі шпиталю лікаря, і його забрали. Директор шпиталю сказав, що їх брат мав велике щастя, що куля не попала в мозок. Він вийшов щасливо з того пострілу. Вони скаржили поліцію, але з того нічого не вийшло.

Старшинську школу я відбував біля Познаня в Польщі. В цьому році там відбували військовий перевишкіл бувші вояки, що брали участь у відбудові Польщі боях — “Чуд над Віслою” — і всі молодші, які належали до шкільних військових відділів. Я закінчив старшинську школу з дуже добрим вислідом (п’ятою льокатою на 180). Але авансував тільки до степеня старшого стрільця, з усуненням до Карного Полку Третього Легіону, що стаціонував в Ярославі. Там я дослужував кілька місяців довше. Там, поза службою, запізнався з українською громадою і в міру можностей, з нею співпрацював. Це був час пацифікації українців в Галичині. Я був також визначений до пацифікаційної частини, але в останній хвилині мене відкликали. Там, мав нагоду пізнати містечко Радимне, до якого мене висилали з групою вояків, через три місяці пильнувати касарень кінноти і телефонічної лучби. Там, і в Ярославі, я зустрічався зі своїми товаришами з перемиської гімназії. З дому я одержав вістку, що батько є дуже хворий, щоби я скоро приїжджав. Саме тоді я вже закінчив свою військову службу. Тоді я вже не чекав на моє цивільне вбрання і поїхав у військовому. На жаль я вже живого не застав, як увійшов до хати — “Ще тільки бився пульс”. Батько мене вже не пізнав. Ситуація фінансова була більш як трагічна. Старший брат (Андрій), перед кількома днями був звільнений з в’язниці і ще був у Львові. Мати і двоє братів переходили сильну грипу, бо це була гостра зима. Це був Новий рік. Я щасливо опанував ситуацію, бо за більш півтора-річної військової служби заощадив значну суму грошей (не пив, не курих). З цієї суми гроша, ми заплатили більшість похоронних витрат і влаштували батькові маніфестаційний похорон, в якому взяла участь майже вся українська громада, а при тому також з “обов’язку” і польська урядова міська еліта, бо батько був судовим урядником, а також тому, що нас трьох молодших братів ходили тут до польської гімназії, де двоє з нас здавало матуру. В цій гімназії — я очолював шкільний військовий відділ. Не забракло там і поліційних агентів між ними. Домовину батька, через ціле місто, на цвинтар, несло нас чотирьох синів. Я виступав на похороні ще у військовому однострої, бо моє убрання вислали для мене до полку до Ярослава, і ще не повернулося. Брат, що вийшов із в’язниці, Андрій, удержувався на правничих студіях у Львові лекціями. Він, через свого товариша, що був настоятелем в Малій Семінарії св. Йосафата, постарався, що Ректор (Перрідон) прийняв і мене на настоятеля. Я відбув там кілька тижневу практику і скоро запізнався зі всіма обов’язками, і тоді о. Ректор Перрідон забрав мене зі собою до Рогатина, де поляки розв’язали нашу гімназію Рідної Школи. Там, наш Митрополит Андрей Шептицький організував другу Малу Семінарію. Мені припала праця над організуванням Інтернату. Ці обов’язки не справляли мені тяжких труднощів, бо я їх переходив, ще як учень в Інтернаті у Перемишлі, в Соколі, у Пласті, у старшинській школі, включно з Карним Полком, та в польських шкільних

*Свято "Українська молодь — Христові". 1933 р.
Митрополит Андрей Шептицький на площі "Сокола-Батька" благословить соколів*

відділах. А по вакаціях, я переїхав до Львова, де обняв обов'язки настоятеля в Малій Семінарії по п. Ст. Олеськевичу, що закінчив свої філософічні студії і відійшов. Я вписався на Університет. Студював старовинну історію, а також відбував спеціальні курси фізичного виховання для учителів середніх шкіл. Курси я закінчив у трьох роках, і мене з місця прийняли до гімназії Малої Семінарії, на учителя руханки. В часі моїх студій, я чинно включився в студентське і громадське життя міста Львова. Працював там чинно в Старшині Сокола Батька, що об'єднувало около 98 Сокольських гнізд. Також запросили мене і до Централі Товариства Відродження, що поборювало вживання алкоголю і курення, що були виключно польським державним монополем. Ми закладали по селах відродженські гуртки для сільської молоді, по всіх наших гімназіях, учительських семінаріях і різних фахових школах. В Централі, мені доручили опіку над шкільними гуртками. В останніх роках перед війною, я мав зорганізованих понад 150 середньошкільників. Також, перед війною, наше товариство зорганізувало великий відродженський здвиг-маніфестацію на площі Сокола Батька у Львові, на якому почесним гостем був наш великий Митрополит Андрей Шептицький. Обов'язок організувати і провадити тим святом, припав на мене. Здвиг пройшов з повним успіхом.

Я також був чинно заангажований у великій Краєвій Маніфестації "Українська молодь — Христові", в якій виступив інтернат Малої Семінарії під моїм проводом. Це була найбільша маніфестація західних українців на наших землях у Львові. Я брав участь в організації різних спортових змагань, а також під час вакацій готував повітові сокольські свята в Долині, а перед війною працював у повітовому "Соколі" в Підгайцях, що в тих часах відпав був від централі Сокола-Батька. По закінченні історичних студій у 1936 році я одержав практику з історії в гімназії філії у Львові на 1938/39 рік. У Малій Семінарії від самого початку я опікувався різними шкільними гуртками, які організовував, а саме найбільшим гуртком (відродженецьким), що мав прекрасне різьблене табльо (раму), котре різьбив наш учень Яцків (помер у Римі). Увесь час діяла учнівська кооператива, драматичний гурток. При інтернаті існував великий учнівський хор під диригуванням Дмитра Котка, який посів друге місце серед католицьких шкільних польських хорів. Наші учні брали участь у голодових акціях (цілоденних), дохід з яких Ректорат віддавав політичним в'язням.

В неділю 27 квітня 1975 р. о год. 4^ш в полуд.

Прийдімо всі Українці Чікаго і околиці на

ФЕСТИВАЛ

ПІСНІ, ТАНКУ І РУХОВИХ ВПРАВ

для відзначення 80-ліття заснування Сокольської Організації
та 60-ліття пропам'ятного Шевченківського Здвигу, Львів

1914 р.

В програмі беруть участь:

1. Катедральний Юний Ансамбль „Верховина”
при Катедрі Св. о. Миколая.

3. Український Танцюв. Ансамбль „Дні
Змільвоки” під кер. хорго. М. Прас

2. Параф. хор Української Кат. Церкви Св. Йосифа
під дир. Ю. Позняка і заст. дир. Я. Стефанька.

4. Танцюв. Ансамбль при Парафії
Св. Володимира і Ольги під кер. А. Цепинського

5. Ансамбль балетуристів філії ОАУМ у Чікаго під керівн. п. А. Дичко

Вшануємо пам'ять тих, що поклали великі заслуги в розбудові національ
свідомості та визвольної ідеї на західних землях України !!!

Прийдімо всі звеличити світлу пам'ять не тільки десятків тисяч
поляглих на Полі Слави Соколів, але і всіх воїнів Українських Армі,
всіх помордованих у в'язницях та замучених на каторжних роботах
у концтраційних таборах

Прийдімо всі точно на год. 4^ш в полуд. до залі школи
CHICAGO STEIMETZ HIGH SCHOOL AUDITORIUM 3030 N MOBILE ST.

Прийдімо спільно виявити наш протест проти морального
фізичного винищення колись білою, а тепер червоною грабіжниц
кою Москвою всіх духових і фізичних сил Української нації та
інших поневолених москвинами народів.

Діловий Громадський Комітет під протекторатом
філії УЖКА в Чікаго.

В неділю, дня 27 квітня ц.р. відзначить

ФЕСТИВАЛЕМ

Українська Громада в Чікаго

спільно з бувшими Соколами,

що живуть на терені метрополітального Чікаго й околиці

80-ліття Сокольської Організації та 60-ліття

пропам'ятного Шевченківського Здвигу у Львові 1914 р.,

що відбувся, як протест проти заборони Шевченківських святкувань
у поневоленій царською Москвою України.

На цьому Фестивалі — пісні — танку й руханкових вправ — вшанує українсь-
ка спільнота апелем тисячі поляглих членів Сокольської Організації на полі слави в
різних українських військових формаціях, починаючи українськими Січовими
Стрільцями, а кінчаючи на УПА і ген. Чупринці, члена Сокола-Батька.

До участі в програмі запрошені всі молодіжні й студентські організації, школи,
хори й танцювальні ансамблі Чікаго і Мілвокі.

Наша масова участь у фестивалі хай буде відповіддю московським поневолювачам
України, її живої мови і національно-державницької думки.

В чергових інформаціях запізнаємо шановних слухачів з виконавцями програми,
що являються одночасно учасниками й організаторами цього фестивалю.

Діловий Комітет

Христос Воскрес !

ЙОСИФ КАРД. (Сліпий - Коберницький - Дичковський)
Верхов. Архiep. Українців, Митрополит і пр.

Ватикан, дня 25 квітня 1975

До Хвального
ДІЛОВОГО ГРОМАДСЬКОГО КОМІТЕТУ
в Чикаго, Ілліной, ЗСА.

Хвальний Комітете !

Світлі Ювілеї 80-річчя заснування Сокильської Організації — СОКОЛА БАТЬКА — і 60-річчя Шевченківського Здвигу у Львові 1914 р. пригадують нам у вдячній пам'яті пережиті, незабутні події і світлі постаті українських соколів: воїнів, державних діячів, народних провідників, які в незвичайно тяжких умовах скріплювали та підносили національну свідомість українського народу, глибоко переконані, що майбутнє буде таке, яке здобудемо його собі власними силами.

Вшанування подвигів і жертв СОКОЛА БАТЬКА нехай буде світлим прикладом і пригадкою для теперішніх і грядучих поколінь, що кращу долю здобувають ті народи, які вміють постійно і з'єдинено працювати та шанувати свою історію і її творців.

Благословення Господнє на Вас !

A large, stylized handwritten signature in black ink, likely belonging to Yosef Kard, the author of the letter. The signature is fluid and cursive, with a prominent initial 'Y'.

У 80-ліття Сокільської Організації (Сокола-Батька) та 60-ліття Пропам'ятного Шевченківського Здвигу у Львові в 1914 р.

У неділю 27 квітня 1975 р. Чикагська Українська Громада спільно з колишніми Соколами відзначила Апелем і Фестивалем пісні, танку 80-ліття заснування Сокільської Організації “Сокола-Батька” та 60-ліття Пропам'ятного Шевченківського Здвигу у Львові в 1914 р.

Наш Блаженніший Патріарх прислав на руки Ділового Громадського Комітету нашої імпрези листа зі Своїм Первоєраршим Благословенням, що його, з огляду на силу вислову признання про таку глибоко ідейну імпрезу, приводимо в цілості, з глибокою подякою для Патріарха.

Відзначення цих обох ювілейних річниць пройшло гідно й достойно, як пристойть на велику чикагську громаду, мимо великих перешкод, що виринули в останній фазі підготовки імпрези, та мимо найбільш поганої погоди в сам день виступу, тоє зливного дощу, що не переставав падати від ранку до пізнього вечора, а в полудні, коли саме їзджалися виконавці програми і гості до залі, перемінівся у велику бурю, що змусила деяких гостей завернути вже з дороги.

Ці обидві ювілейні дати припадали у минулому році. Однак тоді, мимо всіх наших зусиль, не пощастило знайти і узгіднити відповідного речинця на нашу імпрезу. Тому ми були змушені її перенести на цей рік.

Як звичайно, найбільші труднощі, а з тим неприємності й всілякі непорозуміння для організаторів в Чикаго, виринають при узгіднюванні речинців, цебто дати відбуття імпрези. Тому нічого дивного, що і наш Діловий Комітет стрінула ця неприємність, мимо того, що ми навчені досвідом, поступали згідно з прийнятим громадським порядком, що його установила найвища установа, що керує громадським життям.

У програмі сокільського ювілею заплановано участь більшого числа мистецьких одиниць. Узгіднення речинця і програми з поодинокими хорами, танцювальними ансамблями, молодіжними організаціями, школами та Церквами, вимагало багато часу і взаємного вирозуміння. Таку дату ми узгіднили з великим трудом на неділю, 27 квітня, і її зареєстрували в канцелярії Відділу УККА та одержали згоду на протекторат над нашою імпрезою.

На превеликий жаль, на той самий день 27 квітня назначено другу імпрезу поза Чикаго. І мимо телефонічної інтервенції голови Відділу УККА адв. Ю.Куляса в моїй присутності, не вдалося переконати гостей, не то, що переложити речинець їхньої імпрези, але навіть у крайності хоч узгіднити, щоби імпрези не відбувалися того самого дня в тих самих годинах. Також і моя додаткова телефонічна розмова з Детройтом, з канцелярії Ліги Американців

Українського походження, щоби узгіднити години для обох імпрез, не мала успіху і залишилась без відповіді.

Хоч-не-хоч, Діловий Комітет мусив рішитися таки на дату 27 квітня та відбутися своєю загальногромадською імпрезою. В іншому бо речинці не міг би користати з участі в програмі мистецьких установ Чикаго, з огляду на велике число місцевих імпрез, та запрошених на гостинні виступи мистецьких груп з інших осередків ЗСА і Канади.

З цього приводу Діловий Комітет мав дуже багато неприємностей і непорозумінь, включно з резигнацією деяких мистецьких одиниць від участі в програмі нашого свята. Комітет мусив витратити багато часу та енергії, щоби не допустити до зірвання імпрези. Також не міг своєчасно запросити до участі в імпрезі чужинців, щоби не осоромити перед ними нашої спільноти.

Щойно в останньому тижні перед імпрезою ситуація виявилася настільки, що можна було відважитись запросити чужі делегації до участі в апелі Соколів. Також на цьому місці слід підкреслити з великим вдовolenням, що провідники мистецьких ансамблів і товариств виказали багато громадського вироблення, бо, незважаючи на згадані вище перешкоди та зливний дощ, прибули зі своїми мистецькими групами до виконання програми.

Прибули в комплекті запрошені делегації в одностроях чеських і чесько-американських Соколів, чеських “Орлів” з прапором та словінських і словацьких “Орлів” на чолі з інж. Вол. Ріхтером, приятелем президента о.А. Волошина. Прибули в одностроях делегації філії ОДУМу і Пластової Станиці. На імпрезу прибули і запрошені гості з Чикагського університету, молоді науковці на чолі з проф. Е. Дженсоном, головою відділу поборювання рака, що відбувають свою наукову практику (японці, індійці і американці), та кілька інших американців з поза університету. Гостей впроваджував др. Борис Антонович. З українського громадянства мимо цієї дуже поганої погоди, явилось понад 350 осіб, що разом із виконавцями програми і чужими гостями дало біля 600 осіб.

Програму відкрив привітанням делегацій, наших і чужих гостей, голова Ділового Комітету проф. А. Антонович та в 15-хвилинному слові пригадав найважливіші моменти з історії сокільської організації і ювілейного Шевченківського Здвигу 1914 р. у Львові, а по закінченню цього слова висвітлив на екрані прозорки для крашої ілюстрації змісту.

Другою точкою програми був апель соколів, що відбувся на сцені, удекорований великим тризубом і портретом Т. Шевченка та прапорами згаданих чужих і наших делегацій. З боків уміщено ювілейні написи. В апелі вшановано поляглих соколів, всіх будівничих сокільської організації, всіх вояків української армії на чолі з ген. Т. Чупринкою, що вийшов з рядів Сокола-Батька та всіх чеських соколів, чесько-словацьких та словінських Орлів.

Пластунка-новачка Орина Грушецька декламувала з глибоким відчуттям вірш Б. Лепкого “Спіть, хлопці, спіть”, а п. С. Краляка — вірш “Україні”. Апель закінчився однохвилинною мовчанкою на честь поляглих.

Привіти.

По апелі голова Ділового Комітету відчитав письмові привіти від інж. Михайла Хроновята, останнього голови “Сокола-Батька” і почесного голови нашого комітету, що через серцеву недугу не міг прибути на наше свято. Другий письмовий привіт від Вільного Козацтва переслав інж. Антін Ку-

щинський, колишній активний сокіл зі студентських часів у Подєбрадах. Письмовий привіт прислала також пані Кордуба-Возняк, співробітниця проф. І. Боберського. Привіт передала також донька першого голови “Сокола-Батька” Василя Нагірного, проф. Софія Нагірна-Лєвова разом з чоловіком др. В. Лєвом з Нью-Йорку. Від чужих делегацій усний привіт в чеській мові передав інж. Вол. Ріхтер. Канадійський Відділ Ювілейного Комітету “Сокола-Батька” (Торонто) переслав свій привіт окремою телеграмою.

Дальше ведення програми перебрала панна Д. Білик і провадила справно у двох мовах до самого кінця.

Програма.

Програму виконували на зміну юний хор ансамблю “Верховина” при кафедрі св. Миколая, парафіяльний мішаний і жіночий хор української католицької церкви св. Йосифа, танцювальний ансамбль “Дніпро” з Мілвокі, танцювальний ансамбль Театральної Студії при Соборі св. Володимира і Ольги та ансамбль бандуристів і хор молодіжної організації ОДУМу, філії Чикаго.

Юний хор ансамблю “Верховина” відспівав під диригуванням п. Я. Проців п’ять пісень: “Ми молодь України”, “Збудися, Україно”, “Сонце на обрії”, “Ой, на горі” і “На базарі”. Пані Проців є вчителькою цілоденної школи св. Миколая, відома і повна посвяти виховниці та неперевершена організаторка шкільних імпрез і виступів. Тішиться великим пошанівком серед дітей, молоді і родичів. Катедральний хор в цьому році відзначає свій п’ятилітній ювілей. Опікуном ансамблю є Преосв. Владика Кир Ярослав Габро, а духовним провідником о. крилошанин В. Білінський, канцлер Епархії св. Миколая.

Парафія св. Йосифа прекраснo зарепрезентувала себе виступом її мішаного і жіночого хору. Мішаний хор виступив під диригуванням Ю. Позняка, а жіночий — Я. Стефанюка. Мішаний хор проспівав дві пісні “Пролягла доріженька” і “Україно, зоре моя”. Жіночий хор також співав дві пісні: “Вечером тихим” і “Ой, у полі верба”. Оба диригенти вкладають багато праці у школення хорів. Хори творять здисципліновані колективи і гарно презентуються своїми строями. О. парох Шарій є душею не тільки хорів, але і цілої парафії, знаний зі своєї ініціативи і активності серед своєї громади. Не тільки широко привітав почин ділового комітету ювілейних сокільських святкувань, але всеціло його підтримав і дав йому всебічну поміч. Головою хору є п. Б. Куцан — любитель хорового мистецтва і спорту.

Український танцювальний ансамбль “Дніпро” з Мілвокі під керівництвом хореографа п. Миколи Праска виступив з чотирма танками: “Українська суєта”, “Повзунець” (танок козацької доби), “Катерина” і “Козачок” у супроводі акордеону. Ансамбль і його провідник є вже відомі серед американців і українців зі своїх виступів на американських фестивалях у Мілвокі і в інших містах, де шість разів поспіль здобув першість серед етнічних груп. В ансамблі танцюють теж і американці, що полюбили наш танок і є його звеличниками.

Танцювальний ансамбль Театральної Студії при Соборі св. Володимира і Ольги під керівництвом відомого з виступів не тільки в Чикаго, але і в інших містах, п. Любо Цепинського полонив своїм виступом усіх чужинців і наших гостей. Л. Цепинський зумів свою любов і своє безмежне замилювання до театрального і танкового мистецтва передати своїм учням студії. Головою театральної студії є громадська діячка п. Оріся Гарасовська, а опікуном —

парох о.крил.Мар'ян Бутринський, приятель молоді і ентузіаст мистецтва. Ансамбль виступив у програмі з хороводом і танками “Гречаники”, “Запо-рожець” та “Гопак”, що ними зачарував гостей.

Окрасою хорового мистецтва на закінчення імпрези був виступ ансамблю бандуристів з хором молодіжної організації ОДУМ в Чикаго. Пропівали вони під вправною рукою диригента п.А.Луппо три народні пісні: “Повій, вітре”, “Вербовая дощечка” і “Ой, за лісочком”. Свій виступ закінчили відспіванням національного гімну разом з публікою.

І тут слід згадати, що ОДУМ подібно, як парафія св.Йосифа, всеціло підтримав Діловий Комітет і дав усебічну поміч, щоби цю соборницьку імпрезу перевести якнайкраще. Виступом ОДУМу завдячуємо старанням його голови п.В.Косогорові і довголітньому диригентові музичних колективів ОДУМу п.А.Луппо, який мимо відсутності найкращих бандуристів ансамблю в Чикаго, зумів підготуватися з молоддю до виступу.

Програму закінчив голова Ділового Комітету словом подяки чужим і українським гостям, її виконавцям і всім, що помагали в переведенні імпрези.

До Ділового Громадського Комітету від організацій та товариств входили в більшості їхні провідники і керівники мистецьких груп, що брали участь у програмі. Діловий Громадський Комітет працював у складі: проф.Адам Антонович, голова, три заступники: Др.Роман Кобилецький, що сповняв і обов'язки секретаря, М.Ольшанський і О.Яценків. Роман Яценків сповняв обов'язки скарбника, а Др.П.Вигінний — обов'язки координатора хорів. Активними членами Комітету були: о.Йосиф Шарий, Ю.Позняк, Я.Стефанюк, Б.Куцан, п.Я.Проців, п.М.Лисейко, адміністратор ансамблю “Верховина” п.Вол.Косогор, Анатолій Луппо, М.Праско, Любо Цепинський та зі Соколів — сот.М.Петруняк і Л.Кузик. Всі колишні Соколи Чикаго і околиці творили Соکیلський Комітет.

З великим признанням слід згадати на цьому місці і години радіомовлення, що всеціло і безкорисливо підтримали працю Ділового Комітету. Вони повели широку пропаганду своїми інформаціями серед своїх слухачів. Тому згадаємо їх всіх: радіoproграма проф.В.Івашука, Собору свв.Володимира і Ольги, катедри св.Миколая, катедри св. Володимира, панства Самбірських, Товариства Купців, промисловців і професіоналістів та спортова передача інж.Р.Дубляниці і передача ООЧСУ.

Не менш і Українські Церкви, що розпоряджають мистецькими одиницями, підтримали нашу Ювілейну імпрезу їхньою участю у виконанні програми.

Клуб Львів'ян, що його очолює Р.Яценків, з привітанням видав заклик до своїх членів своєю масовою участю звеличити ювілейні святкування Соکیلської Організації та передав 50 дол.на витрати, зв'язані з уладженням імпрези. Також своїми пожертвами підтримали імпрезу і кол.соколи: дир. Ярослав Войнарівський (50 дол.), Др.Р.Кобилецький, харчева крамниця кооперативи “Самодопомога”, Др.П.Демус, Р.Яценків і О.Яценків (по 25 дол.), дир.Т.Пилявка і інж.Р.Бігун (по 20 дол.), інж.І.Варцаба, Бабій Іван і Кашуба Богдан (по 10 дол.).

Діловий Комітет повів широку пропаганду виданням ілюстрованої лютючки, що її роздано під церквами, в школах, у домівках молодіжних організацій, на імпрезах, в книгарнях та в українських фінансових установах. Комітет видрукував велику кількість мистецьких оформлених афіш, ілюстрованих світлинами зі соکیلського життя та учасників програми.

Танцювальний Ансамбль Театральної Молодечої Студії при парафії Собору Святих Володимира і Ольги під керівництвом Люба Цепинського

Велику пропагандивну працю сокільського ювілею виконали обидва українські щоденники “Свобода” і “Америка” та чикагський тижневик “Нова Зоря”, помішуючи повні інформації про нашу імпрезу.

На нас, колишніх Соколах, що мешкають в Чикаго і околиці, припав цей почесний обов’язок започаткувати ювілейні відзначування Сокільської Організації.

Сподіваємося, що і всі інші більші й менші українські громади у вільному світі подбають про належне відзначення у себе заслуг “Сокола-Батька”, вшанують його працю. А всім його членам, що віддали своє життя на жертovníку Батьківщині, чи то на полі слави, чи в праці для українського народу, залишимо тривалий пам’ятник у виданні на їх честь пропам’ятної книги “Сокола-Батька”.

Діловий Комітет Чикаго радо служитиме всіма інформаціями тим, що підготовлятимуть у себе ювілейні сокільські імпрези.

Активізуймо і ми тут нашу молодь до громадського життя. Виховуймо її і тут на здисциплінованих і національно свідомих громадян, готових стати без найменшого вагання до боротьби за кращу долю свого народу.

Сокільські кличі: “Все вперед, всі враз”, “Не плачем, а мечем”, “Всі за одного, один за всіх” — є дуже актуальними і сьогодні для української еміграції, розкиданої по всьому світі поза кордонами нашої поневоленої Батьківщини.

Слово о. митрата Маріяна Бутринського під час похоронних відправ сл.п. проф. Адама Антоновича

Христос Рождається!

Дорогі Браття і Сестри!

У світі були побудовані два храми. Один з них руками найкращих майстрів і мистців, прикрашений дорогоцінними матеріалами, мармарами, найкращими прикрасами. Вкінці все було готове і люди не мали досить слів похвали. Казали, що він ніколи не пропаде. Але прийшов землетрус, прийшла катастрофа і чудовий будинок завалився, і нічого з нього не зісталося. Але в тому самому часі будувався інший храм, незаметно. Не видно було ні цегол, ні робітників, а по закінченні ніхто його не подивляв. Та час минав... І тоді, коли перший храм почав раптово розпадатися, то цей другий почав ставати щораз то кращим.

Це якраз цей храм, що його збудував учитель, педагог Адам Антонович...

У Святому Письмі ми читаємо слова, що їх могли би прилучити до сьогоднішньої нагоди: “Блаженні мертві, що в Господі вмирають. Від цієї хвилини, нехай відпочинуть від трудів своїх, бо діла їх слідкують за ними”. Ці пророчі слова, дорогі Браття і Сестри, є найкращою надією для покійника і потіхою для рідних. Сьогодні ми відпроваджуємо на вічний спочинок людину, що її цілком сміло можемо назвати українським аристократом духа. Цей титул, що його рідко кому належить, можемо з певністю примінити покійному проф. Адамові Антоновичеві, бо він, в повному того слова значенні, був українським аристократом духа. Це людина, в якій сполучені два основні елементи: примірний християнин і український патріот. І у покійного ця синтеза найкраще проявлялася. Проф. Адам Антонович — це відомий педагог, будівничий людських характерів. І коли сьогодні глядимо і подивляємо величаві будівлі найкращих архітектів, то мимо волі стверджуємо, що вони не тривкі. Сьогодні вони є, а завтра їх немає. Інакше мається справа з добрим учителем, педагогом, який будує будівлі нерукотворні, що розпочинають своє існування перше в школі, опісля оперті на сильних фундаментах виховання, ростуть та стають незнищимими у вічності. Таким будівничим був саме покійник, який від перших хвилин свого трудолюбивого життя, присвятив їх вихованню нашої молоді. І, коли б так прийшлося перелічити всі здобутки, усі середники, задля яких він працював, то там прямо немає кінця. Він був професором, настоятелем Малої Семінарії у Львові, був директором Української Школи в Чикаго, яку поставив на найвищому рівні. Справді, часи його директорства всі споминають як найкраще в нашій Школі. Він був засновником чудового ілюстрованого журналу “Екран”, засновником Літературного Фонду ім. Івана Франка в Чикаго, задля якого стільки наших письменників одержало відповідні нагороди. Він був душею нашої Оселі Самопомогі на Равнд Лейку, він був активним членом Пласту, він був організатором і подвижником величавого здвигу Українська Молодь Хрис-

тові. А найважливіше, тоді як наша інтелігентна молодь, по школах і в гімназіях, організувала свої гуртки Пласту, він звернув увагу на наших селянських хлопців, які були занедбані, і зорганізував для них молодечу організацію “Соколи”, яка розгорнулася в чудову організацію молоді, де співали:

Соколи, Соколи, ставаймо в ряди,

Нас поклик “бодрімость” взиває...

Сьогодні, коли ми відправляємо на вічний спочинок покійного проф. Адама Антоновича, то ми можемо лишень із жалем сказати, що ми втратили велику незаступиму людину, бо щораз більше їх відходить від нас, а на їх місце немає відповідних наслідників. Ми мусимо бути свідомі, що людина це шедевр Божих творчих рук. Лише людина була створена творчим махом Господа. Лише людина була створена Господом на Божий образ і подобу. Лише людина має розум і свободну волю, розбиває атоми, мандрує в поза атмосферичні простори... Як говорить псалмопівець: “Що той чоловік, або та людська істота, що про неї дбаєш? Мало чим зменшив Ти її від ангелів, славою і честію вінчав її, поставив її володарем творчих рук Твоїх, все кинув під її ноги”. І коли б, не зважаючи на ту унікальну досконалість людини, вважали, що на цьому світі — все є кінець, то Господь був би дуже жорстким, коли б обмежив існування людини до людського життя. Коли б не було поза гробового життя, людина не була би тим шедевром Божих рук. Коли б не було будучого життя, людина була би найбільше нещасливим створінням на землі. І тому одне життя для шедевру Божих рук ще замало. Коли ми надіємося на Христа лишень в цьому місці, то ми найбільше нещасливі з усіх людей. І тому сьогодні воскреслий Христос приходить на цей похорон, як приходить він на кожний, щоб запевнити нас про друге життя. Тому, як йому каже Христос, він так робитиме. “Я Воскресення і Життя вічне, і хто вірує в мене, той не помре, а матиме життя вічне”. Мало хто в нашій парафії носить ім’я Адама, і взагалі серед наших громадян, цього першого чоловіка, що був створений на землі. І кожний раз, тепер коли приходимо до церкви, глядім на цю ікону Зшестія в ад, і погляньмо, як Господь підносить Адама і бере його зі собою в небо. І хай ця ікона завжди привиджується і хай ця ікона пригадує нам, що цей Адам, це також наш Адам Антонович, якого Христос сьогодні бере за руку і веде до свого небесного царства; для якого він приготував стільки ідей, стільки молоді, стільки інших людей. Сьогодні, відправляючи на вічний спочинок покійного проф. Адама Антоновича, я хотів би пригадати ще раз вірш В.Симоненка, який я читаю дуже часто, особливо коли лишаються внуки визначної людини. Симоненко писав:

“Поховали хорошу людину.

Повернули навіки в лоно землі...

— Та невже ж помістили в тісну
домовину

Всі турботи його, всі надії, жалі?

— Та невже йому все від нині байдуже

Чи світитиме сонце, чи світ напливе?

Я вірю, що його думки нехитрі

додумують внуки,

І з очей, ще більше пломенітимуть
туди

Його радість і муки, що вмираючи —

Він передав для живих”.

Ми тепер перебуваємо в часі поріздвяному. Одною з найважливіших і найцінніших коляд є коляда, якій ми може часом не присвячуємо багато ваги “Бог Предвічний народився”, в якій задержалася вся суть існування людини, існування християнина.

“Бог Предвічний народився,
Прийшов днес із небес,
Щоб спасти люд свій весь”.

Ось ціль приходу Спасителя на землі: “Щоб спасти люд свій весь”.

В тому і покійного Адама, який заслужив на це своє спасення. І тому, в різдвяному часі, ми маємо звичай, щоб відпроваджуючи з церкви тлінні останки покійного, в місце “Вічна пам’ять”, ми заспіваємо цю коляду. А в між часі, покійний, не маючи змоги сам до нас заговорити, моїми устами хоче широко подякувати своїм дітям і своїм внукам за опіку над ним, широко дякує всім приятелям, які допомагали йому в видавництві Екрану, у Літературному Фонді ім. І.Франка, у вихованні нашої молоді. А рівночасно з тим покійний має ще одно останнє прохання: Ось я, відходжу до свого небесного Отця, щоб стати перед Ним, і я Вас прошу молитися за мене, щоб справедливість була за мене милосердного — яке почуємо устами співаків, коли підходитимо до цілування Хреста.

Христос рождається.

Після похорону проф. Адама Антоновича, о.митрат М.Бутринський ще раз довго говорив, перераховуючи заслуги покійного і закликаючи зберегти його спадщину.*

Текст передала з відео Олександра Мудра

*Проф. Адам Антонович відійшов у вічність 27 січня 1992 року на 83-ому році життя.

Сівач зерна добра на рідній ниві

Якими б не були можливості та ресурси молодой української держави, все ж найбільшим багатством є її люди. Люди, які навіть у найскладніших періодах української історії наближали нашу самостійність в різних галузях суспільного життя. Тому сьогодні не тільки можливо, але й вкрай необхідно повернути молодому поколінню імена людей, що тривалий час були в офіційному забутті.

Серед них і ім'я професора Степана Гайдучка. Характерно, що всі, хто був з ним знайомий, з надзвичайною теплотою і ширістю згадували про свого вчителя, колегу, батька.

Народився він на Львівщині, в селі Підтемному Щирецького (нині Пустомитівського) району в селянській родині 13 березня 1890 р. Був у сім'ї наймолодшою дитиною. Залишившись дуже рано без батька, Степан швидко привчився до самостійного життя. Після початкової школи в рідному селі, закінчив українську гімназію у Львові. Вже в старших класах гімназії заробляв на своє утримання, активно включившись у роботу спортивно-руханкового товариства "Сокіл-Батько".

Цей період був, мабуть, найважливішим у формуванні поглядів молодого Степана Гайдучка. Юнацьке захоплення ідеями всебічного фізичного виховання стало згодом основою усього його життя. Український "Сокіл" у перші десятиліття ХХ ст., в час хвилі національного піднесення, став однією з найдієвіших виховних інституцій, практично зав'язком українського війська. З іншого боку, доля подарувала Степанові незрівнянний таленту вчителя. Завжди підтягнутого, врівноваженого гімназійного професора Івана Боберського — згадував не один випускник Академічної гімназії у Львові тих років. "Боберський мав на мене в гімназії найбільший вплив", — визнавав пізніше Євген Коновалець. В учнівському спортивному гуртку під орудою проф. Боберського (який вже на той час був головою львівського "Сокола"), разом з Петром, Тарасом — синами Івана Франка й ін., набуває перших теоретичних і практичних знань провідника руханки і Степан Гайдучок.

Тоді ж починає С.Гайдучок свої перші кроки як публіцист. Він активно співпрацював з багатьма західноукраїнськими газетами і часописами. Його матеріали друкувалися — в "Ділі", "Громадському Вістнику", "Новому Часі", "Раді", "Новій хаті"; в перших спортових виданнях Галичини "Вістях з Запорозжя", "Сокільських вістях", "Нашій Батьківщині" й ін., а також і в закордонних українських виданнях "Канадійський Фармер", "Український Сокіл" (Прага).

У двадцятилітньому віці С. Гайдучок вступає до університету на медичний факультет. Щоб мати змогу заплатити за навчання і заробити на прожиття, викладає руханку в жіночих школах Українського педагогічного Товариства у Львові та в гімназії СС Василянок. Не покидає праці і в "Соколі-Батьку".

Похорон проф. С. Гайдучка. 1976 р.

За пропозицією свого духовного наставника, учні І. Боберського восени 1911 року утворили окремо від “Сокола” Спортивне Товариство Студентів вищих шкіл “Україна”. В далекому 1911 році, коли українська національна ідея тільки формувалася, відкриття спортивного товариства з омріяною назвою “Україна”, було сміливим кроком молодих студентів в процесі національного самоствердження. Серед організаторів і перших членів товариства був і Степан Гайдучок. На перших Загальних Зборах СТ “Україна” його обирають “начальником змагової комісії”.

Виділявся активністю Гайдучок і при створенні першого на західно-українських землях спортивно-гімнастичного часопису “Вісті з Запорожа” (1911 р.) — органу українського сокільства. На сторінках цього видання з’являється чимало думок і заваг молодого автора.

У 1913 р. у Львові виходить перша книжечка Степана Гайдучка “Вправи вільноруч”. Наступного року в його молодість увірвалася війна. Сокільські і спортові замисли, як і медичні студії в університеті довелось відкласти. Його було покликано до австрійського війська. Гайдучкові довелось служити в Штирії молодшим лікарем при словінському піхотному полку. Пізніше перебував на італійському фронті. В часі відпустки в 1917 році одружився з учителькою Стефанією Богуславською з Глинян. З італійського фронту потрапив у Домб’є в Сілезії. Звідти, як і багато інших галичан, вірних ідеям незалежності рідної землі, непростими шляхами добирається до Львова, щоб зголоситися до українського війська. На початку грудня як санітарний поручник потрапляє лікарем до 4 Золочівської Бригади УГА. Дружина Стефанія теж пішла з чоловіком до війська, щоб “завивати рани героям, ходити коло хворих, добрим словом вливати надію в їх пригноблену душу”. Однак, безжальна хвороба обірвала її сповнене патріотизмом життя наприкінці грудня 1919 року в Немирові коло Винниці. Степанові Гайдучку довелось пережити

всі труднощі УГА на наддніпрянській Україні. Пережив і важкі табірні умови в Тухолі. Дочка Степана Гайдучка зберігає спогади тата про війну, які ще чекають свого опублікування.

Після війни — Львів у польських руках, Гайдучок не міг поновитися в університеті, протягом двох років не міг влаштуватися на роботу, врешті влаштувався вчителем руханки у філії Академічної гімназії у Львові. Тут тривалий час, аж до вересневих подій 1939 р. всю свою енергію, силу завзяття віддавав роботі з дітьми. Його теплота, сердечність та віра в незалежність України передавались і його учням.

Основою Гайдучкового впливу на учнів була його любов до руханки і спорту. Не в одного гімназиста на довгі роки зародилось особливе ставлення до фізичного загартування, як до основи життєвого й духовного поступу...

Крім самовідданої праці в гімназії, та ще й у приватній єврейській гімназії, весь свобідний час присвячував справам спортивним і сокільським. В 20-30-і роки Гайдучок фактично був найавторитетнішою людиною в спортивному і сокільському житті.

Він був свідомий тих проблем, які повсюдно ширились в українських селах в часи польського панування — злигодні, бідність, брак лікарського забезпечення — а звідси й погане здоров'я молоді. Тому таким вагомим своїм помічником вважав у цій ситуації спорт, фізичну культуру, фізичне загартування як засіб боротьби за сильне, здорове, красиве молоде покоління.

Не тільки як талановитий педагог виділявся Степан Гайдучок. Його ім'я залишиться в історії як історіографа, аналітика українського сокільства й спортивного руху в Галичині, яскравого публіциста. Його творчій працездатності можна тільки дивуватись. Бувало в одному числі "Сокільських Вістей" чи іншого видання, друкував кілька своїх статей чи завваг. Часто підписувався криптонімом — Гакстен (Га[й]дучо[к] Сте[па]н) чи дивним на перший погляд псевдом Blue Boy. Зрозуміти такий підпис можна, коли дізнаєшся, що один із його найближчих приятелів ще з юнацьких років — Петро Франко (старший син Івана Франка) підписувався Red Boy. Петрове волосся було, як і в батька, рудого відтінку...

Взагалі, тематика Гайдучкової публіцистики досить широка. Своїми публікаціями колишній воїн УГА підтримує ідеї української визвольної боротьби, описуючи пам'ятні сторінки українського стрілецтва.

Своїм обов'язком вважав С. Гайдучок розповісти про своїх сучасників — провідників ідеї фізичного й духовного розвитку українського народу. Він один із перших збирає, систематизує й узагальнює досвід свого вчителя — Івана Боберського, до якого ставився з неприхованим пієтизмом. Довготривалий (1914-1942 рр.) листовний зв'язок Гайдучка з Боберським (Боберський від 1920 р. мешкав постійно за кордоном) потребує окремого наукового дослідження.

Степан Гайдучок перший висвітлює в пресі проблему жіночого спорту, будучи одним із його ініціаторів; активно пропагує справу викупу спортивного майдану у Львові — площі "Сокола-Батька", торкається зародження пластового руху в Галичині, подає інформації про сокільські чи Лугові свята; друкує матеріали з методики фізичного виховання.

Привертає сьогодні увагу історична розвідка С. Гайдучка "Фізичне виховання українського народу" ("Сокільські вісті", 1935 р., ч.3, ст.7-8, ч. 4, ст. 11-12). Це, по суті, одна з перших в Україні спроб цілісного бачення історії української фізичної культури і розвитку українського спорту в різних регіонах та на еміграції.

У 20-30-і роки не одну статтю професор Гайдучок присвятив одному з найболючіших питань кожного українця — штучному поділові, в силу обставин, українських земель. Він прагнув донести своїм землякам правдиву картину життя, в першу чергу на спортивній ниві, по той бік Збруча. Про це свідчить ряд оглядів: “Ми й вони” (“Сокільські вісті”, 1929, ч. 9, ст. 14-15; “Тілесне виховання в У.Р.С.Р.” “Сокільські вісті”, 1929, ч. 11-12, ст. 2-4; “За Збручем” “Сокільські вісті”, 1936, ч. 8, ст. 6; “Зв’язки галицьких Соколів з наддніпрянцями перед війною” “Літопис Червоної Калини”, Львів, 1937, ч. 7-8, ст. 21-24; “Побратим Микола Міхновський” “Сокільські вісті”, 1939, ч. 5, ст. 3-4). Тут, на галицькій землі, де українці відчували польське поневолення і де не було ейфорії захоплення радянською владою, ці статті і сьогодні дають змогу об’єктивно оцінити високий рівень спортивних результатів на Радянській Україні і ту інтернаціоналізацію українського спорту, що за цим стояла...

З реорганізацією в 1939 році Львівського державного медичного інституту Степан Гайдучок — організатор і перший завідувач кафедри фізкультури. Пізніше (окрім періоду німецької окупації Львова) працює на цій кафедрі старшим викладачем аж до виходу на пенсію в 1952 році.

С.Гайдучок — автор понад 10 книг з питань тіловиховання. Його посібник “Відбиванка” (Львів, 1930 р.) став, фактично, першим українським підручником з волейболу в Галичині. Заслугує введення в науковий обіг одна з останніх його книг “Вплив фізичного виховання на вдачу нашої молоді” (Львів, 1938 р.). Поки що невідомою є доля двох рукописів його книг, написаних уже в радянські часи: “Путівник туриста по західних областях України” (1947 р.) та “Погляди І. Франка на туризм” (1949 р.).

Найціннішою, на наш погляд, книгою в творчому доробку Степана Гайдучка є унікальна в бібліографічному чи радше в історіографічному плані, збірка “Півстоліття сокільських видань” — Львів, 1937 р. Автор подає анотовану характеристику усіх сокільських видань, афіш, листівок, відзнак від 1887 р. до 1937 р.

У 1976 році, коли Степанові Гайдучку виповнилось 86 років, серце цієї людини перестало битись. Він прожив довге, непросте життя, наповнене прагненням бачити здорову, міцну націю в своїй незалежній державі. В тій державі, яку сьогодні маємо щастя будувати, в якій нікому не вдасться перервати живий зв’язок поколінь, в якій знову знайдеться серед українського загалу самовідданий провідник, людина переконана ідеєю плекання сильної тілом і духом нації. Нації, яка сьогодні переживає економічні, екологічні, демографічні труднощі...

“Дорогому Сівачу зерна добра на рідній ниві” — написано над могилою професора Степана Гайдучка на Личаківському цвинтарі. Віриться, що це зерно зродить щедрий врожай.*

* Нові Дні. 1994, січень.

Ми й Вони

Товариство “Сокіл-Батько” вважало до війни за свій святий обов'язок удержати звязки з Великою Україною, де панував режим царату і не можна було сподіватися, що там розвинеться Сокільство.

З Придніпрянщини найбільше цікавився бл. п. Мик. Міхновський присяжний суддя з Харкова. Він то пробуваючи в Галичині навязав звязки з проф. Боберським тодішнім головою, які держалися аж до війни. Живіші зносини почалися з виїздом відпоручника “С.-Б.” Софрона Шебеця на тодішню російську Україну в зв'язку з викупном “Українського Майдану” у Львові. Вже на перший Здви́г Микола Лисенко уложив був перший сокільський марш під назвою “Святочний похід”, а Микола Нечуй-Левицький прислав свою лепту на викупно майдану. В письмі своїм дорікав, що не розуміє що то є руханкове товариство, уважаючи слово руханка за штучне. Шебець в своїй поїздки навязав зносини з многими Українцями і зацікавив їх українським сокільством. Невсипуча переписка проф. Боберського з ними, яка сягала Петрограду, Одеси і Владивостоку зробила неодного з них свідомим Українцем. На пражському Здви́зі в 1912 р. звязки наших соколів з Придніпрянцями значно поширилися. Брали вони тоді участь в Празі, декотрі в російських сокільських одностроях. Наглядний наш вплив на них, можна було бачити вечером на Жофінськьому острові, в часі Здви́гу коли то вони в часі гимну “Боже царя храни” сиділи демонстративно разом з нами, протестуючи цим способом перед очима москалів проти гнету царату. А були вони з Одеси, Харкова, Києва і т.д. Личні знакомости з ними довели тепер до особистої переписки і впливу галицьких соколів. Бл. п. Міхновський і Луценко вступили в члени “Сокола-Батька”, а молодші як Єремійв і Мазуркевич з Києва заклали окремий тайний гурток при російським Соколі. Надходив Здви́г в 1914 р. Моя жива переписка з ними мала за ціль, спонукати їх виступити з вправами на краєвім здви́зі у Львові і в той спосіб доказати соборність Придніпрянської України. Та наступила невдача. В Києві з нагоди 100-ліття уродин Т.Шевченка студентство влаштувало демонстрацію в березні 1914 р. Єремійва і Мазуркевича арештовано і вже в листах висланих з тюрми, (в якій просиділи більш 6 місяців), упередили нас про долю їхнього виступу у Львові.

На Здви́зі в 1914 р. появилвся тільки Др Луценко з Одеси разом зі своєю донькою. За це однак всі, що навязали лучність з Галицьким Соколом між своїми знакомими збирали датки на Український Майдан у Львові. Похвалитися мушу, що вдалось мені зукраїнізувати одну московку, п. Набоких, жінку звісного проф. університету в Одесі, яка жертвувала свої дорожочні на викупно “Українського Городу” у Львові. Слід наприкінці додати, що коли “Сокіл-Батько” посвячував свій прапор, то Українки Києва передали ленту від себе до прапора з такою напистою: “Соколови-Батькови” 1911 Українки з Київ: Хай прапор Батька зеднає Соколів понад Дністром та над Дніпром.

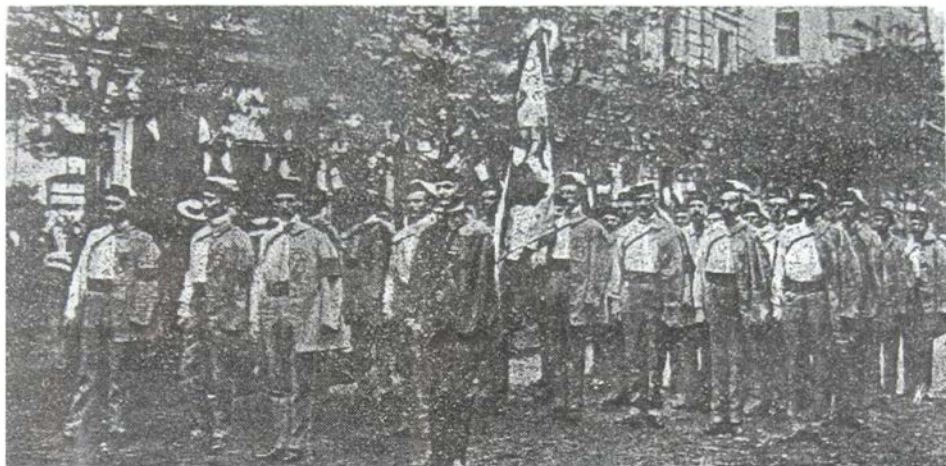
Нагла війна перервала звязки. Все таки слід підчеркнути, що ті Соколи, які були закинені воєнним лихоліттям між братів наддніпрянців старалися

повідати працю в напрямі ідей голошених галицьким сокільством. Був це в першу чергу, побр. Ігор Федів, що став організовувати перші Січові Товариства в Кисві і його околицях.

Другого треба згадати Тараса Франка, що працював якийсь час над розвитком руханки в школах вже Радянської України.

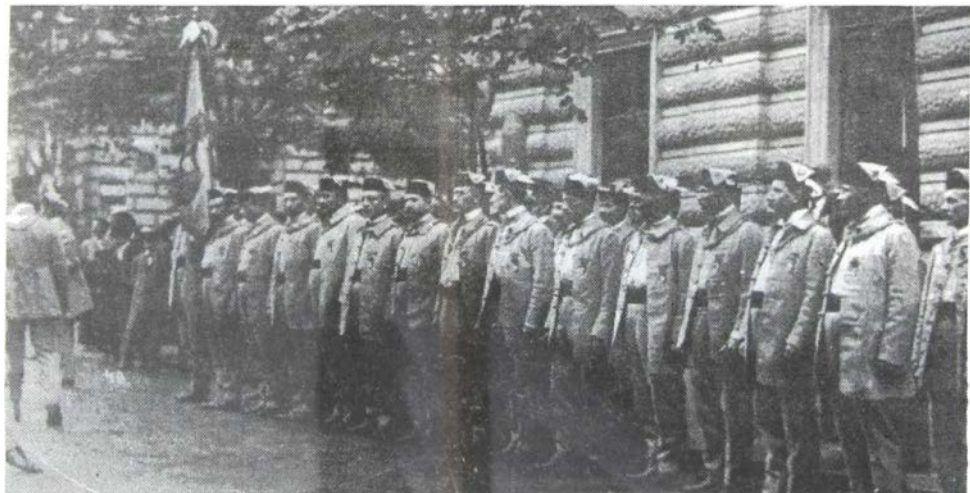
Про вплив сокільства на американських Українців в Канаді і Америці багато можна було би говорити і писати та брак місця каже мені обмежитися. Зазначу хіба ще, що завдяки виданням сокільським дійшло там до ведення вправ. Жертвою сокільського обов'язку впав на канадійській землі побр. Залітач, що причинився вельми до поширення руханки в наших канадійських школах.

Відколи ж голова "Сокола-Батька" проф. Боберський осів в Канаді на еміграції, як правдивий сокіл багато сокільської праці вложив він в доробок канадійської України.

Чота "Сокола-Батька" на Всесокільському здви́зі в Празі. 30 червня 1912 р.

*Чота українських соколів з Галичини на Всесокільському здви́зі у Празі 1912 р.
Від українських соколів та від усіх українців з-над Дністра і Дніпра вітав здви́г
голова "Сокола-Батька" Іван Боберський*

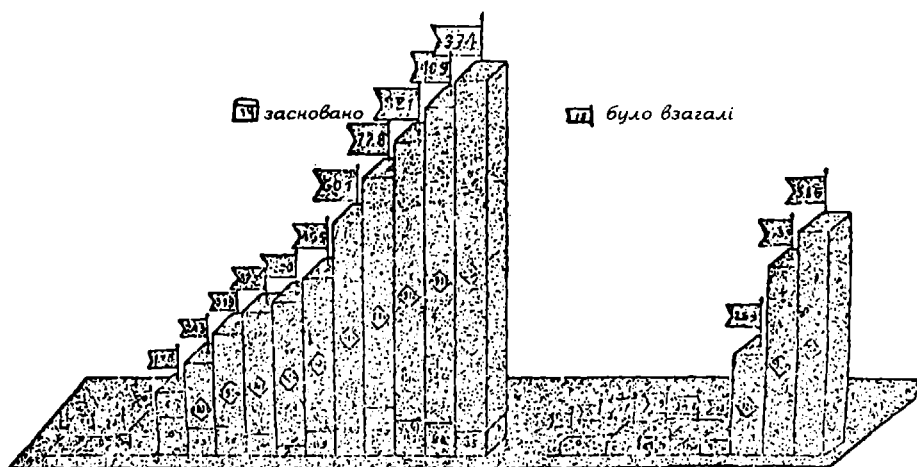
Деякі цифри про сокільську організацію за 35 літ

Як відомо повстання нашого сокільства датується від 1894 р. Перейшовши перші тяжкі часи та організаційний ступінь в львівському “Соколі” (теперішньому Соколі-Батьку) доперва з роком 1902 починається сокільство поширювати по поодиноких селах і містах Галичини. Пропагандову роботу за основуванням сокільських гнізд робив Володимир Лаврівський, що був одним із цих, які помимо впертости тодішнього намісництва довели до затвердження статута Сокола у Львові. В календарнику “Сокіл” (вийшов за 1894, 1895, 1896, 1897 рік) помістив перший впоряд, про пожарництво і статут, з якого зробив осібну відбитку. В часописах накликував до основання сокільських товариств в краю.

Основування сокільських товариств стали переводити в діло від 1902 року Альфред Будзиновський і Сень Горук, який з часом став головою організаційно-пожарної секції в Соколі-Батьку й вів її взірцево поки не вступив 1914 р. до У.С.С.

До війни стан нашого сокільства представляється ось як:

Кількість
сокільських організацій
в поодиноких роках

Діаграми уложив побр. І. Федів

1894 р.	основано	товариств	1	було	1
1901 "	"	"	0	"	1
1902 "	"	"	5	"	6
1903 "	"	"	64	"	70
1904 "	"	"	100	"	170
1905 "	"	"	73	"	243
1906 "	"	"	76	"	319
1907 "	"	"	54	"	373
1908 "	"	"	27	"	400
1909 "	"	"	65	"	465
1910 "	"	"	136	"	601
1911 "	"	"	127	"	728
1912 "	"	"	93	"	811
1913 "	"	"	88	"	909
1914 "	"	"	65	"	974

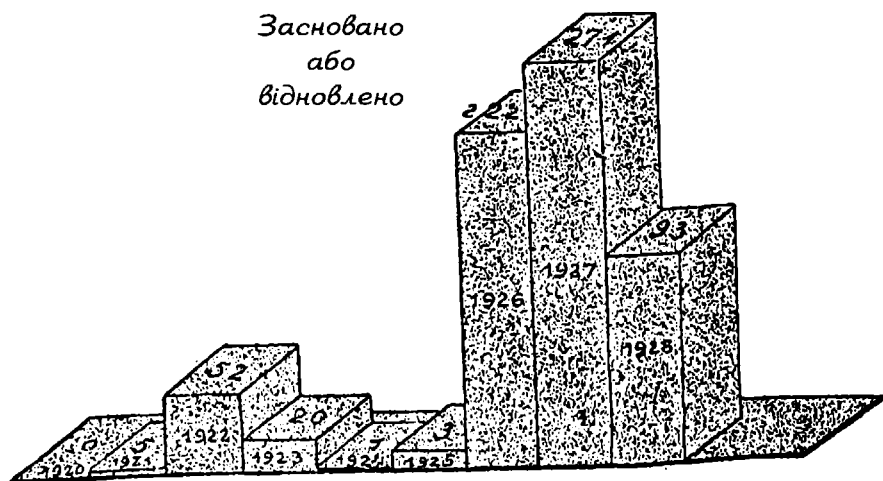
Як бачимо з повишого зіставлення, то сокільська організація обхопила до війни, 974 місцевостей Галичини. Як знова бачимо зі скількості поодиноких гнізд заложених на протязі поодиноких років, то не в кожному році розвій йшов рівним кроком. І так по 1902 р. до 1908 р. число заложених товариств зростає і в поодиноких роках не виказує надто великих різниць. Це треба пояснити собі цим, що це по аграрних страйках в Галичині і населення шукає само своєї сили, організуючися в сокільські товариства.

Низьку цифру з 1908 р., що різко відбиває від інших літ, слід пояснити собі атентатом Січинського на намісника Австрії, Потоцького.

З одного боку репресії, а з другого боку атентат своїми наслідками відтягнули увагу суспільности від сокільської організації.

Високі цифри 1910 і 1911 р. можна пояснити в першу чергу цим, що це роки, перший, перед І здвигом сокільства у Львові, другий, рік самого здвигу.

По війні представляється розвій нашого сокільства ось якими цифрами заложених чи відновлених товариств:

Діаграми уложив побр. І. Федів

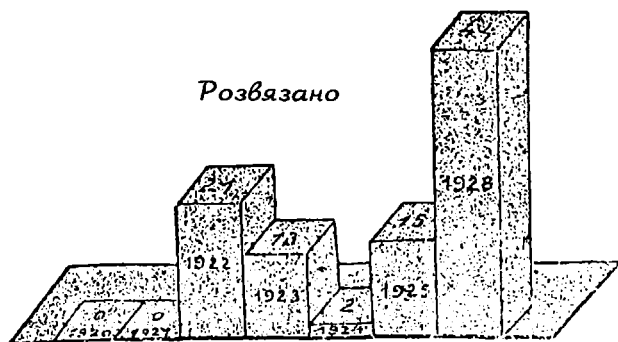
рік	основано або відновлено	розв'язано	було
1920	—	—	1
1921	5	—	6
1922	52	21	37
1923	20	13	45
1924	1	2	44
1925	13	15	42
1926	252	—	254
1927	281	—	493
1928	92	44	586

Зрозуміле, що кількість заложених товариств в даних роках залежала і від цього, чи в даному окрузі був добрий організатор. Такими були: Мусикевич в Стрию, Іван Коссак в Чорткові, браття Будзиновські в Станіславові, старшина Сокола в Тернополі, Сроковський в Золочеві і багато других.

Час війни, це час застою в розвою сокільської організації. Не диво, бо часть нашого сокільства опинилася в рядах У.С.С.-сів, а часть в австрійській армії. В той час вели працю лиш Сокіл-Батько й Сокіл III і почасті підльвівські гнізда: Грибовичі великі, Підберізці, Жиравка, Солонка, Містки, Бродки, Чижикив, Винники, що взяли участь в святі повстання української держави в марті 1918 р. у Львові.

По нашій програній війні (в часі цієї війни ні одно товариство не проявляло діяльності) — в році 1920 працює лиш сам Сокіл-Батько. Суспільність в краю була занята повоєнними турботами, та немала настільки духовної рівноваги, щоби зайнятися відбудовою організації. До цього стояли на перешкоді тяжкі адміністративні відносини, що відемно відбивалися на нашому культурному житті.

Як з повищих цифр бачимо, то з перепонами, розвій організації стрічався від 1920 до 1925 рік включно. Відновлювані товариства адміністрація на основі сухих приписів закривала, а нових ізза браку затвердженого статута не можна було основувати. І хоть здавалося, що праця вложена тодішнім головою організаційної секції В. Кузьмовичем безвислідна, то всеж таки вона підготовляла ґрунт до дальшого розвою сокільства. Як тільки голова стрийського Сокола Д-р Я. Селезінка уложив статут, який власти затвердили, робота з 1926 р. пішла наглядно вперед. І як бачимо з цифр масово стали повставати нові сокільські гнізда, до чого причинюється у високій мірі організаційний діл Сокола-Батька, під проводом В. Гафтковича. Слід одначе підчеркнути, що послідний рік виказує знова досить високу цифру розв'язаних товариств.

Діаграми уложив побр. І. Федіє

"Доріст" "Сокола-Батька" в Борщеві. 1929 р.

Про що свідчать ці сухі цифри за 35 літ існування нашого сокільства?

Прецінь в цих цифрах буде як в кожному житті багато одиниць мертвих, слабосильних. Може відбули тільки перші загальні збори й тим покінчили свою діяльність? — На ці заміти не відповідаю, бо відповіді треба шукати в цифрах з життя товариств.

Саме мною заподані цифри свідчать незбито, що сокільська ідея знайшла собі й має тверду почву в душі українського народу й що помимо несприятливих обставин вона все буде для нього жива.

Замітка: Цифри взяв я зі звітів, які до війни виготовив бл. п. Сень Горук. Їх порівнював я з реєстром сокільських товариств бувшого ц. к. намісництва у Львові й доповнив повоєнними даними, взятими з архіву Сокола-Батька й річного звіту за 1927 р.

Приказ зперед 25 літ

Минуло літ двадцять п'ять, як появився у "Вістях з Запорожа" з дня 8.8.1914 р. такий приказ:

Приказ "Сокола-Батька".

Члени всіх філій "Сокола-Батька", як "Січей", так і "Соколів", мають стати тепер членами "Українських Січових Стрільців" та після точок в "Оповіщенню" мають до них зголоситися. В стрілецьких справах всі тепер підпадають під приказ "Української Боевої Управи" у Львові, яка є начальною старшиною "Українських Січових Стрільців" аж до відкликання.

Львів, 8 серпня 1914 р. І. Боберський, голова, Р. Волошук, начальник.

Прийшлося соколам ділом доказати те, про що вони співали в сокільській пісні, що прирікали на сокільський прапор.

І соколи приказ виконали. Хто не опинився в австрійському війську, той спішив у ряди Українських Січових Стрільців. Тай ті, що опинилися в австрійських рядах, леліяли в душі думку, що й вони стануть по якомусь часі в ряди рідного війська. І надії їх не завели. Станули добровільно вже в перших днях у стрілецькі ряди: Черник, Перфецький, Андрейчин, Зелений, Яримович, Сух, молоденький Е. Носковський побіч старшого брата Зенона Носковського, Леницький, Єзерський, Іванець і т.д. Цьокан і Сроковський привели Золочівщину, Коссак Іван Чортківщину. Ставали в стрілецькі ряди і голови сокільських гнізд, як д-р О. Левицький з Долини, побіч недолітків соколят.

Вже 27 вересня 1914 р. звели Українські Січові Стрільці перший бій з москалями під Сянками. Перший бій від майже двох соток літ за "Україну, за її волю, за честь і славу, за прапор!"

А 3 грудня 1914 писав голова "Сокола-Батька", тоді скарбник "Української Боевої Управи", І. Боберський у листі до мене: "Противники налітають на себе воздухом і підкопуються рівночасно до себе ярами. В глибині океанів шукають себе вороги. Хто переможе?"

Імя українського народу згубилось би в навалі назв інших народів, у суматосі географічних новин, які відкриває перша-ліпша патруля. Воно знайшлось би хіба на списі жебраків, якби не Стрільці. Ті Стрільці, про котрих одні невіри говорили, що нам з ними нічого не можна вибороти, яких знов галайки уважали за хосенний маневр для їх політичного особистого заробітку, ті Стрільці пригадують тепер цілому світові, що українці хотять дихати своїми грудьми.

Правда, багато Стрільців не має сил до виконання своїх задач, а багато їх старшин могли б бути ліпшими знавцями молодечої психіки і мати більше такту та розуміння своєї задачі. Але на всякий випадок стоїмо через цю громадку Стрільців на березі європейського овиду. Наш дециграм тягару положили ми в Карпатах на таріль європейської ваги та положимо, здається, кілька грамів над Чорним Морем та на кубанських степах..."

Своїх грамів на вагу не довелося покласти Українським Січовим Стрільцям на кубанських степах. Але вони збільшували тягар вартости української нації і на Волині і на Херсонщині. На широких просторах Української Землі їхня назва запала тягарем традиції в душу кожного українця.*

* Діло (Львів). 1939, 11 серп.

Хроніка Закупна Українського Городу від рр. 1911-1929

Дня 10 вересня 1911 року уладжував “Сокіл-Батько” І Сокільський Здвиг у Львові. Сей Здвиг мав дати перегляд наших сил, та показати чужинцям нашу народну свідомість та організацію. Сподівання сповнилися. До самого походу вулицями Львова стануло 6.000 Соколів.

Сам Здвиг вимагав осібного майдану, де б могли зійтись сокільські чети і стати до вправ. Тому то тодішній голова “Сокола-Батька” проф. Іван Боберський піднаймив на ту ціль майдан біля стрийської рогачки у Львові. Здвиг минув, але потреба майдану не лишень для Сокільства, але й для цілого народу, а передовсім для Українців м. Львова ставала з кожним днем пекучою. Українці м. Львова не мали де відбувати своїх фестинів і забав, українська шкільна й ремісничка молодь не мала де кріпити своїх фізичних сил, старші не мали де набирати національної свідомости.

Проф. Боберський взявся перевести цю ідею в життя, скликав багатих громадян на раду і представив їм плян викупна того майдану і цілого маєтку разом 11 1/2 (одинайцять і пів) моргів з тим, що “Сокіл-Батько” мав від них з часом, поступенно відкупити для народніх цілей, принайменче площу під Український майдан. Тими громадянами, що завязали спілку і викупили цілу посілість, були: Др. Микола Шухевич, Др. Тадей Соловій, Кость Паньківський, Др. Степан Федак, Др. Дмитро Левицький, Микола Заячківський, Іван Боберський, Лесь Кульчицький, Олекса Сероїчковський, Др. Кость Левицький і І. Сполітакевич.

Вони то завдяки проф. І. Боберському випередили Поляків, які довідавшись про продаж також зголосилися до купна.

Тепер взявся проф. Боберський за збірку грошей на викупно майдану. Се було вже в серпні 1911 р. Зазначити треба, що він вкладав всю свою душу і працю, щоби добути гроші у суспільности патріотичної на словах, а не на ділах, та що збірка пішла, це виключно його заслуга. Цілу площу вже в серпні розпарцелював він на 22.620 метрів. Кожний метр мав коштувати 5 корон.

По удачнім Здвизі засипав Сокіл цілу Галичину листами зі закликами о викупно метрів. В р. 1911 і 1912 вийшло таких писем 33 тисячі, до 27.000 Українців. За два роки зібрано 22.014 корон 17 сот. І жується проф. Боберський в Вістях з Запорожа чч. 77-78 з 28.XI.1913 р.

“На 27. тисяч висланих листів, а 7. тисяч пригадок 14. тисяч людей не прислало навіть 5 крейцарів на Український Город у Львові. В народнім гимні співаємо: “Душу тіло ми положим за нашу свободу”, а відтягаємося положити за цю свободу пять корон”.

Пропаганду в пресі за викупном “Українського Городу” вели Остап Грицай і Петро Карманський.

Дня 22. марта 1923. — Саля Народного Дому

Руханково-вокальний

--- ВЕЧІР ---

СОКОЛА-БАТЬКА

при ласкавій співучасті Вп. П. А. КРУ-
ШЕЛЬНИЦЬКОЇ оперової співачки, В. МА-
СЛЮКА оперового співака і хору Товари-
ства „БАНДУРИСТ“.

===== ПРОГРАМА: =====

- 1) Вправи палицями руховиків. Уклад тов. Т. ФРАНКА.
- 2) Промова. Тов. Др. М. ВОЛОШИН.
- 3) Ритмічні вправи м'ячками руховичок. Уклад тов. О. СУХОВЕРСЬКОЇ.
- 4) а) М. Лисенко: „Сй чогаж ти почорніле“
б) Мауербер: „Roberto diavolo“
відспіває п. В. МАСЛЮК.
- 5) Вправи на кони руховиків. Уклад Тов. П. ЗИМАКА.
- 6) а) С. Людкевич: „Народні пісні“
б) М. Лисенко: „Встає хиара за лиману“
відспіває хор Тов. „Бандурист“.
- 7) Плестичні вправи руховичок. Уклад Тов. О. СУ-
ХОВЕРСЬКОЇ.
- 8) а) Д. Січинський: „Фінале“ } відспіває п. А.
б) В. Барвінський: „Косар“ } КРУШЕЛЬНИЦЬКА
- 9) Вежі руховиків. Уклад Тов. С. ГАЙДУЧКА.

Фортеп'яновий супровід сбирав п. В. Барвінський.

Дірігент хору Тов. Др. В. Неділка.

Початок точно о годині 7:30 вечером.

=====

Дохід на улагодження площі С. Б.

=====

На Придніпрянщину виїхав відпоручник “Сокола-Батька” Софрон Шебець, який в 1919 р. помер як сотник У. Г. Армії. Його шестимісячна поїздка по більших містах України а то й Кубані не принесла сподіваних жертв. Можна було покрити лише кошта поїздки. Одинокі: Микола Міхновський в Харкові і Др. І. Луценко в Одесі поставилися прихильно до так важної справи. І в Америці пішла агітація за жертвами на Український майдан у Львові. Працю в тому напрямі вів делегат галицьких Українців Семен Демидчук. Прислужився своїм впливом також американський Українець Орест Жеребко, який студіював на львівському університеті.

Готівка з початком 1914 р. дійшла до висоти 37. тисяч 232 к. 13 сот. Відкуплено тоді два уділи від п. І. Сполітакевича за ціну 30. тисяч корон.

Наступила всесвітня війна. Вона перервала збірку жертв якраз тоді, коли можна було сподіватися, що поплинуть обильно жертви, які щойно тоді американські Українці зачали надсилати. Наприклад родина Крайківських з Едмонтон в Канаді закупила 100 метрів квадратних, себто жертвувала 500 корон.

Хотя й війна перервала збірки, не покидав проф. Боберський думки закупна майдану. Він видав у Відні в р. 1917 металеві відзнаки, які масово розійшлися і тою дорогою вдалося доповнити капітал і викупити третій уділ (всіх уділів було 20), від п. Миколи Заячківського за дешеву ціну.

В часі польсько-української війни, годі було думати про цю справу. Але вже в р. 1920 І. Боберський приїхавши до Америки побіч інших збірок рушив справу закупна майдану. На його руки жертвував Др. Гриневецкий, отаман Січового Союзу Сполучених Держав 1000 доларів, які переслав І. Боберський через Краєвий Союз Кредитовий до краю. Із незалежних від товариства причин, вихіснувало товариство ті гроші, щойно в 1925 р. Мимо повоєнного лихоліття змогло Товариство завдяки ощадній господарці в Товаристві, заходами та впливами голови Миколи Заячківського викупити, ще один уділ.

Ширшої акції в справі викупна площі не змогло Товариство скорше почати, бо щойно по тяжкій війні зачало працю на ново. На 20 уділів цілої посілості (11 1/2 моргів), “Сокіл-Батько” має для Українського Народу чотири уділи на яких, тяжать ще деякі незначні доплати. Два уділи дарував один громадянин, який не бажає виявлення свого назвиська. Остає отже до викуплення 14 уділів. На них мусить зложити Українське Громадянство біля 20 тисяч доларів. Золота Книга жертводавців має дати можливість, кожному громадянину в неї вписатися і доказати своєю жертвою, відповідною до його маєткової спромоги, чи він розуміє значіння фізичного виховання молоді та українського Львова.

В р. 1925 передав Краєвий Союз Кредитовий висланих І. Боберським від Дра. Гриневецького з Чикаго суму 1000 доларів і за це “Сокіл-Батько” викупив уділ від Дра К. Левицького.

Не було кому займатися збіркою дальших жертв на викупно Українського Городу і тому лише впливали час від часу малі жертви.

В р. 1926 вибрано містоголовою т-ва, наградника Стахія Стеблецького, який перейняв обовязок збіркової акції. Почав він її в грудні 1926 р. Завдяки його невтомним особистим заходам заінтересувалося громадянство, дальшим викупном землі. До 1 квітня 1928 р. успів він зібрати в тяжкому році повені в Галичині 1.712 доларів. Величезний це успіх праці одиниці!

"Золота книга". Писар "Сокола-Батька" записував до цієї книги прізвища людей, які допомагали закупити землю під Український Город у Львові

Проф. І. Боберський також інтересувався викупном, мимо свого перебування в Канаді. Безнастанно накликував в письмах до Старшини "С.-Б.", щоби продовжувати збірку. Сам же в Канаді популяризував ідею, друкуючи заклики Старшини в канадійських часописах і календарях. В часі свого побуту в краю в березні 1928 р. привіз 112 доларів.

Дня 10 травня 1928 р. заключено угоду з Др. М. Шухевичем і викуплено за суму 650 доларів пів уділу.

В цей спосіб "Сокол-Батько" стає власником посілости спілки на нецілих 5 моргах. Дня 31.IX.1928 р. викуплено 1/20 себто один уділ від Ольги й С. Шухевич за ціну 1500 ам. доларів. Тим способом Т-во є власником половини, цілої посілости. На весні 1929 р. закуплено за ціну 1500 ам. доларів дальший уділ від Д-ра Дмитра Левицького. Дня 31 липня 1929 р. доведено до кінця переговори з "Центробанком" завдяки голові побр. Заячківському Миколі, в цілі узицання гарантії до висоти 8000 доларів на дальше викупно площі.

В цей спосіб "Сокол-Батько" бажає викупити дальші паї, від поодиноких співвласників, поширюючи площу, так потрібну для Українців у Львові, як і в цілому краю.

Зв'язки галицьких Соколів з наддніпрянцями перед війною

1. Два підписи.

У мене низка підписів, зібраних між наддніпрянцями в Празі в 1912 році. А два з них найбільше приковують думки. Один розмашний це підпис Миколи Міхновського з Харкова, а другий підпис це Др. І. Луценка з Одеси.

Ще як нині пам'ятаю наші приготування до виїзду на всеславянський сокільський Здвиг до Праги. На два дні перед виїздом туди чи не було це 25 червня 1912 р. по 7 годині вечора зайшов як щоднини до домівки Сокола-Батька голова І. Боберський. З ним разом увійшов дебелий, широкоплечий, більш як середнього росту, повнолиций мужчина. Літ біля сорока. Чорний вус, борідка в клин. Розумні, повні думки очі. Твердий, владний погляд. "Адвокат Міхновський з Харкова", представляє професор Боберський і додає "їде з нами на здвиг до Праги". Ми представляємося Міхновському і додаємо, що знаємо його як оборонця в процесах на Придніпрянщині, про які й до нас доходили вістки. Міхновський оглянув домівку, рухівню і відійшов з Боберським. Як цей нам казав, Міхновський інтересувався нашими інституціями у Львові. До Праги їхав він в одному купе з Боберським. Боберський ось як згадує його в своєму листі з 28.V.1937, писаному до мене: "Міхновський високої постави, приємних чертв лица з дзвінким голосом уймав собі людей смілостю в поведенні і отвертістю в розмові. Поводився так, неначе б не виріс в Росії серед московських поліціантів і жандармів, але на свободних просторах непроходимого степу або безмежного моря. Хотів своїм ділом причинитися до свободи і самостійности української землі".

Як читач бачить зі знімки, то в Празі ми з ним стрічалися. Міхновський з Праги поїхав на короткий час до Ніцци і десь в першій половині липня повертався назад через Львів. На засіданню старшини 11.VII.1912 прийнято його в члени Сокола-Батька. Сокільські взаємини з ним затіснилися. При виїзді зі Львова нас п'ятох в одностроях під проводом голови І. Боберського прашало Міхновського на пероні двірця Підзамче у Львові. Чи не 60 рублів передав тоді на руки Боберського як даток від себе на викупно Українського Городу у Львові. Щиро розцілювався з нами всіма і поспішним на Підволочиська відїхав. Ми знали, що він душею при нашому ділі. І хоч його в Харкові недолюбливали, як це твердить в своїх листах підпоручник Сокола-Батька Софрон Шебець (він туди їздив в 1912 і 1913 р. збирати на викупно Українського Городу, то все ж при його допомозі зібрав Шебець в Харкові біля 500 рублів на викупно Українського Городу.

На слід побуту Міхновського в Галичині наткнувся я в моїй мандрівці по Гуцульщині. У Жабю-Ільці у дзядзя Кисілевського* переглянув я книгу його

* Теофіл Кисілевський, народній учитель в Жабю-Ільці, на довго ще до великої війни самочинно організував у себе в школі туристичний захист. Купив за свої гроші ліжка і в часі ферій приміщував туристів в шкільних класах. Варта згадати, що в р. 1913 львівські січові стрільці, що тоді під проводом І. Чмоли робили літні гірські вправи, гостювали у нього.

гостей туристів. Під датою 27.VII.1907 р. вписався також Микола Міхновський як турист з Харкова (Слобідська Україна). Згадує свою їзду дарабами Черемошем. Був він тоді в Галичині разом з Омельком Степаненком, ветеринарним лікарем з Харкова.

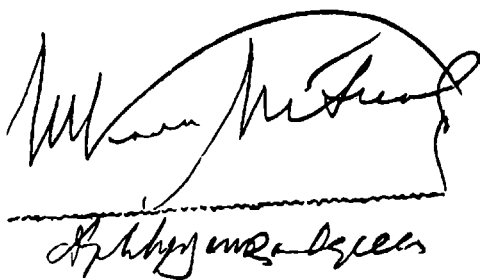
Другий, що заставляє мене його згадати, це Др. І. Луценко з Одеси, цей самостійник, що то першу допомогу в р. 1918 прислав галичанам з Одеси, а сам згинув, чи не в 1919 році з рук большевиків.

От так сидимо ми на здвизі першого дня в Празі на трибуні призначеній для сокілства. Сиджу я, Огоновський, небіщик Омелян Гузар. Навязали ми знайомість з кількома словінцями, аж тут причіпився до нашої групи знаний тоді русофіл Марушак ще з якимись русофілами, та давай викрикувати, що ми германофіли і т.п. Неприємна наша ситуація була, бо ми не хотіли допустити до бешкету. Встаємо, аби якось поспекатися напасти, в тім прямує до нас групка російських соколів з якимсь сивим, середнього росту дідком. Він то перший зорієнтувався хто ми. Правдиво по російськи звернувся до галицьких русофілів! “Що це ви падлеци чіпаєтеся до них? Щойно вчора дістали ви від нас відправу, а тепер до них причіпилися”. Кацапів якби зимною водою змив. Мовчки зникли. Почалися взаємні пізнання. Дідок виявився др. Луценком з Одеси. Показалося, що між російськими соколами було повно українців-придніпрянців. Під нашим впливом однострої російських соколів поскидали і менше свідомі українізувалися. Передовсім жіноцтво. Сходилися ми з придніпрянцями на Жофінському острові і в кавярні Радецького. Коли музика грала “Боже царя храни”, то разом з нами преспокійно сиділи на згіршення других славянських соколів. З Др. Луценком стрічалися ми майже що дня. Мені відомо було, що він займався спиритизмом, а навіть був написав брошуру під заг. “Псіхічна енергія”. Як я його про це запитав, сказав, що спиритизм вже закинув. Між нами навязалися тісні взаємини, а Софрон Шебець в листі з Одеси з 14.XI.1912 року до проф. Боберського так характеризує Др. Луценка: “Найбільшу ролю відіграє тут Луценко. Се чоловік розумний, сміливий, енергійний. Одним словом як Ви кажете “ярус”. Знає де раки зимують. Ми були з ним в клубі в неділю вечором, то зібрали хоч було мало людей, щось до 50 рублів. Він вчепиться і панни і пані і жида і грека і німця і всі йому дають і люблять його”.

Як мене в Празі інформувала п. Набоких або п. Богданова, обі одеситки, то він крім того, що був лікарем (чи не вислуженим військовим), мав аптечний склад в Одесі.

В р. 1914 приїхав він разом зі своєю донькою на Шевченківський здвиг до Львова. Я трохи ними займався. Комітет здвигу примістив їх в одному готелі при теперішній вул. Легіонів.

Дочка зробила на мене враження хоровитої. Бліда, аж жовта курила папіроску за папіроскою. На здвизі держався я близько Др. Луценка, що здвигом був захоплений. Побачив, це з признанням підносив, зорганізований народ в одну цілість. Дивувався, як нам удалось так зорганізувати селянські маси. У них, по

Підписи згорі: Микола Міхновський,
внизу: Др. Іван Луценко.

його словам, це було немислиме. Як сам казав, то носився з гадкою поширити уніятську церкву на тодішній російській Україні. Плянував будувати уніятську церкву в Одесі та хоч відносився в тій справі навіть до австрійського конзуля, нічо з цього не вийшло. Австрія боялася як небудь дразнити Москву. Виїхати в наші Карпати по здвизі відмовлявся. Казав, що вже був, але за гроші хоче мати також вигоду, а там немає пансіонів на європейський лад.

Ми всі групою фотографувалися в Празі. Завдяки М. Єремієву, що мав апарат фотографічний. Дивним дивом з галичан ніхто не мав апарату, хоча були між нами заможні люди. Боберський щойно приучував людей прикладати вагу до знімок.

І коли я вже згадав Луценка, то на згадки про нього я потрапив в Шпиківі на Брацлавщині в 1920 році в січні. На квартирі попали мені в руки записки комісара запорожської дивізії. От тих кілька вісток, що я запам'ятав та й в 1920 році записав:

В Києві в боях з Денікіном стратила дивізія часть коней і артилерії.

Наказ з Головного Командування, аби придніпрянські частини не купували коней в галицьких стрільців, аби не приймали в свої частини галицьких дезертирів.

Непідхлібно висказувався в своїм рапорті комісар про старшин Волоха і Данченка.

Знайшов я в записках і вістку про дочку Др. Луценка. Дійшло до відомого комісара, що вона проживає біля Бердичева в дуже невідрадних відносинах. Просив в своїм рапорті, аби їй дати державну допомогу.

Між підписами з Праги знаходжу підписи і тодішньої молоді та про наші взаємини хіба зможу на підставі їхніх листів говорити. Тут зазначу, що торкаються їхні листи в першу чергу придніпрянців в нашому здвизі в 1914 р.

2. Із сокільських листів.

Нав'язані наші знайомства з придніпрянцями на всеславянському здвизі в Празі в 1912 р. продовжували ми в переписці з ними. Я особисто переписувався з Одесою і Києвом а передовсім з тими українцями, які були членами російських, сокільських товариств. Ішло мені в першу чергу про те, щоби довести до того, аби вони згуртувалися в окремі українські гурти хоча б в російських гніздах, а далі змагав я до того, щоби вони взяли активну участь у Шевченківській здвизі в 1914 р. у Львові. Як читач з поданих нижче листів зауважить, то сповняла наша переписка ще й ширшу українську працю. Зазначу, що між придніпрянцями були добрі руховики, як одна зі знімок вказує на це.

В першу чергу листувався я з М. Єремієвим й Г. Мазуркевичем. Зазначу, що М. Єремій в повороті з Праги, вертався через Львів, тут замешкав був в Народній Гостинниці і познайомився докладно з нашою сокільською працею. Попавши на еміграцію в Чехословаччині він багато праці й свого руханкового знання присвятив нашому сокільству на еміграції. Та про це ще не час писати.

От кілька його листів до мене:

Дорогий Друге, Ви певно уже зовсім забули про моє існування, так довго я не подавав про себе вістки, але сталося через те, що я повернувся додів якраз у жнива і мені не було часу взятися за перо. Доїхали ми добре як не рахувати того, що нас на кордоні трохи обікрали і хоча вже скоро місяць удома, але все

згадуємо Львів і те, з якою щирою приємністю провели там час з Вами. Дуже дякую за надіслані книжки та іншу літературу, я там знайшов багато цікавого і на випадок відкриття Українського Сокола в Києві буду тепер більш підготованим для ведення справи в чисто українському напрямку. Взагалі я тепер постараюся прикласти всі свої сили для того, щоб привезти на Ваш здви́г у 14-му році чету українських соколів з Києва. Тов. Панич* рішуче відмовився їхати до нас через військові вправи і я маю надію тільки на Вас, як що Вам нічого не стане на перешкоді, дуже прошу приїхати, коли знайдете для себе зручним. Ще раз дякую за те добре відношення, що ми зустріли у Львові і чекаю листа.

Ваш Мих. Єремійв.

— Лист недатований, печатка поштова Київ 18.VIII.1912, я ж одержав лист на село 22.VIII.1912 р.

Українці з Києва у здви́зі 1914 року у Львові не взяли участі. Причини вияснять пони́жчі листи.

Київ 4.II. ст. ст. 1914. Дорогий Друже, одержав я Вашого листа ще перед кількома днями, але не спромігся я відповісти зразу через те, що в той сам час складав іспити на політехніці. Дуже вдячний Вам за памятку, та перепрошую, що давно не писав, але я дуже зайнятий академічними справами, бо скоро кінчаю школу. Щодо Вашого запитання, то в цьому напрямку буде мною зроблено все що можливо, але нізачо поручитись не можна, бо у червні цього року має відбутися здви́г соколів рос., а тому що всі наші Українці працюють по російських товариствах, то всі значні гімнасти мусять бути там. У всякім разі прошу дуже написати, коли саме має відбутися здви́г і яка буде приблизно програма, бо від терміну багато залежить. Сам же я особисто у останніх числах травня маю їхати на наукову експедицію до Сибіру і на великий жаль не зможу узяти участі у здви́зі.

Прошу скорої відповіді, з щирою пошаною Гаразд.

Мих. Єремійв.

Тимчасом наступили в Києві арештування серед молоді у звязку з демонстраціями молоді проти уряду, що не давав змоги відсвяткувати як слід Шевченкового ювілею. І ось що пише Єремійв М.

Київ 10.V.14. ст. ст. Дорогий Друже, давно вже я не писав Вам, але так склалися обставини, що раніш не міг, а потім згубив Вашу адресу і не знав куди написати.

Не знаю чи відомо Вам, що з ласки уряду я мусів просидіти 1 1/2 місяця на скарбових хлібах і квартирі. Це сталося через те, що мене було арештовано підчас ювілею Шевч. укупі з Маз. і нас держали 6 тижнів не подаючи абсолютно ніякого обвинувачення. Мене пустили а Маз. буде сидіти ще до 7.VI. ст. ст. себто 3 1/2 місяці.

Добре у нас жити і таким чином виховується любов до російської культури. Всі ці несподіванки зашкодили всьому, що я мав зробити до вашого здви́гу і як не сумно тепер нічо зробити не можна. Дуже жалкую, що не побачимось і прошу написати як іде справа сокільська. Гаразд.

Мих. Єремійв.

Грицько Мазуркевич, про якого згадує Єремійв під Маз., був це також наш знайомий зі здви́гу в 1912 р. З ним я також переписувався.

В листі з 30 грудня 1912 р. до мене між іншим пише ось що:

* Член С-Б, урядовець Маслосоюзу до війни.

“Цікаво-б було мені товаришу почути від Вас про войовничий настрій опанувавший, як мені здається (читаючи “Діло”) надовсім українцями в Галичині. Чого це Ви всі так рветесь до бою? Яку Ви маєте мету у війні з Росією? Яка користь з того і для Вас і для Нас? Як матимете вільного часу, напишіть мені про ці мої запитання. Вони мають для мене свою вагу...”

Мабуть я переконливо відповів на його запитання. Ось що пише він в наступному листі:

Київ, 6.II.1914. Товаришу! Перш за все здивований, чому це Ви називаєте мене “Пан”, “Добродію”? Гадаю, що ми занадто мало знаємо один другого, але багато спільного маємо тому, що наша життєва межа: боротьба за Україну! Най наші шляхи розходяться — мета одна. Тому вживаю терміну “товариш”.

Зараз то цікавить нас у даний мент Український Сокільський здвиг. Чи можливо буде організувати групу у Галичину, зараз трудно сказати.

У київському Соколі, українців чимало, але велика більшість неспвідома, а що до свідомих — з гімнастичного боку не дуже. З цієї причини почав листуватись з іншими українськими містами. Може що і вийде з цього. Багато перешкоджає організувати групу це “І Всеросійський слет” теж у червні. Отже багато треба бороти перешкод а також і з матеріального боку. Але не будемо відчаюватись.

В звязку з Укр. Сокільським здвигом маю до Вас деякі прохання. Перш-за-все треба мати програму Сокільського здвигу, зміст окремих вправ і т.д. В друге цікаво знати коли саме почнеться у червні цей здвиг.

Гаразд!

Г.Мазуркевич, Київ, Предмостна-Слобідка, Петербурська ул. № 10.

Дальший лист Мазуркевича писаний в київській тюрмі на картці, видертій з більшого нотатника. Ось він:

Товаришу! Пишу цього листа Вам з тюрми. Заарештовано мене в звязку з шевченківськими днями за 2 дні до них, себто 23 лютого. Напевне знаєте, що робилось у Києві 25-26 лютого. Та я не був тільки учасником, а навіть свідком цього грандіозного вибуху. Але морально задовольнен...

“Покарано” мене на 3 і пів місяця й кінець цієї “кари” скінчиться 7 червня. Таким робом, товаришу, мені ні в яким разі не прийдеться поїхати у Львів. Праця, яку я почав що-до львівського здвигу: переписка з іншими городами, навчання вправам деяких київських соколів — все це зруйновано таким робом. Нема кому передати цю працю, бо Єремєєва теж заарештовано на півтора місяця (його заарештовано у той день коли й мене). Взагалі страшенно багато позарештовано українців.

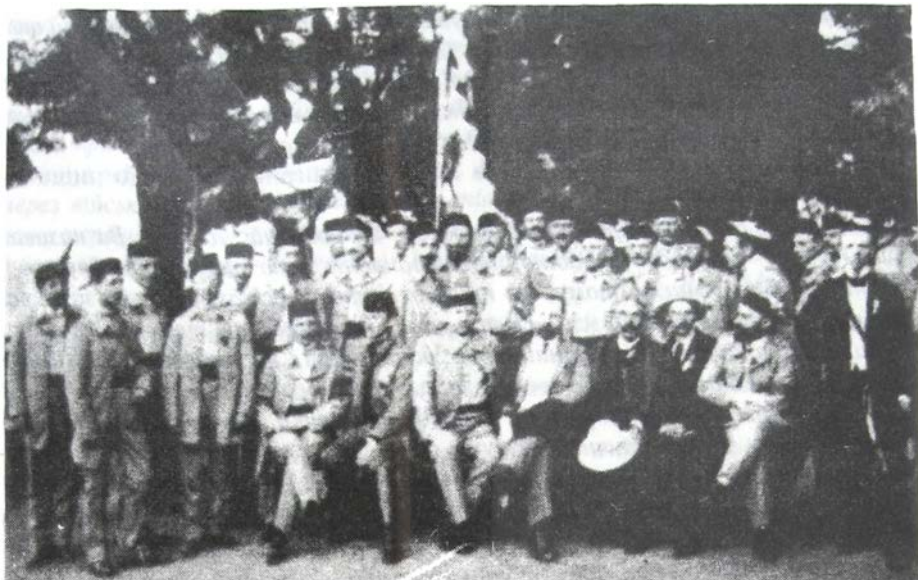
Більш Вам покищо не напишу, бо не знаю, чи попаде й цей лист до Вас, тому що передавати треба його нелегально. Писати мені можете по тій адресі, яку маєте. Ваші листи мені передаватимуть у вязницю. “Вісти з Запорожжя”, Ваші листи та ще деяка література сконфіскована жандармерією.

Хай цвіте ваша праця! Гаразд! Грицько Мазуркевич.

П. С. Тому, що Ваша адреса у мене сконфіскована та непам'ятаючи її — пишу у Сокол. Напишіть Вашу адресу.

Очевидно Києвлани не взяли участі в здвизі з вправами, бо оба організатори ізза арешту не були в змозі її даліше повести.

Переписувався я і з Одесою а радше з одеситками. Це впливало настільки, що зачали відписувати українсько-російським жаргоном. Учителка О. Богданова стверджує, що свідомих “українцев” в Одесі “очень мало”.

Соколи з Києва та Харкова у Празі. У 1-му ряді в центрі — адвокат М. Міхновський, справа від нього — Мазуркевич. 1912 р.

От накінець ще один лист читачеві, аби переконався про доцільність нашого виїзду на всеславянський зди́в, з яким то виїздом і участю ані руш не хотіла погодитися “Нова Буковина” ч. 73. з 3.VII.1912, що виходила в Чернівцях. Лист до мене:

Високоповажаний Добродію! Це була для мене велика радість, як я повернулася до Одеси і знайшла і Ваш лист й образи, й “Вісти з Запорожжя”. За все прийміть мою велику дяку, а найбільш за те, що не забули. Для мене знайомство з українцями в Празі має велике значіння і тим більш було мені приємно, що і мене не забули. Що належить до збірок, про які Ви пишете, то я зараз посилаю від себе 10 руб. на ті Ваші квадраткові метрі, а як що насбіраю то теж пришлю.

Добрий Добродію, чи Ви розумієте “мою” українську мову? Я її ще не знаю, але маю надію, що буду знати. Почала її учить и може навчусь. Пишу про це, щоб Ви не сміялись з мого до Вас листа. За фотографію як то буде мілость Ваша мені її прислать буду багато дякувать. Ще раз прийміть дяку за Вашу доброту і напишіть мені. Ваша вірна помішниця О. Набокихъ. Одесса, 6 серпня 1912 р. Торговая кв. 8.*

Пані Ольга Набоких це була росіянка, на яку мав вплив Др. І. Луценко і яка, як бачимо з її листа, схилилася своїми симпатіями до українців.

Живу переписку з придніпрянцями провадив проф. І. Боберський, голова Сокола-Батька, передовсім у справах збірки на викупно українського городу. Знову відпоручник Сокола-Батька Софрон Шебець в р. 1912 і 1913 відвідував українців від Петербурга по Тифліс та затіснив сокільські звязки з придніпрянцями**.

* Це група зі зди́ву в Празі, що знімав М. Єремійв.

** По випечатанню цієї статті передаю листи, писані до мене, в Бібліотеку Н. Т. Ш. у Львові.

*** Літопис Червоної Калини. 1937, № 7-8. С. 21-24.

Михайло Тріль

Народився 1905 року в Західній Україні. Навчався на факультеті права. Після закінчення університету відслужив два роки в польській армії.

Усе своє життя він присвятив спортивній діяльності. Був обдарованим атлетом, брав участь у місцевих та міжнародних спортивних змаганнях. До 1931 року був начальником “Сокола-Батька”. А до 1939 року завідував канцелярією “Сокола-Батька”. Ретельно виконував усі справи, пов’язані з діяльністю централі.

Після II світової війни емігрував до Сполучених Штатів Америки. 1953 року закінчив інженерний інститут. Працював на інженерному факультеті до кінця своїх днів.

Усі матеріали, пов’язані з діяльністю “Сокола-Батька”, віддав Українському музею-архіву в Детройті.

Михайло Тріль

*Членкині "Сокола-Батька"
П'ятий зліва у верхньому ряді — М. Тріль. 1933 р.*

Пам'яті М.Тріля

З Детройту надійшла сумна звістка: відійшов від нас навіки незабутній побратим Михайло Тріль. Старша генерація українських спортсменів, а особливо члени сокільської організації, добре знали Покійного як організатора й провідника тіловиховання на Західній Україні.

М. Тріль народився 1905 року у Львові. Вже як учень середньої школи, під впливом незрівнянного нашого тіловиховника, професора Степана Гайдучка, усією душею прикипів до спортової діяльності. Як студент факультету права, став членом товариства "Сокіл", належав до гуртка інструкторів тіловиховання і всеціло посвятився праці для українського сокілства. Тут прославився як знаменитий організатор, начальник тіловиховних курсів та сокільських здвигів. Одначе найбільше заслужився Покійний як автор численних складанок руханкових вправ, що їх виконували українські соколи на своїх здвигах, а також методичних підручників для інструкторів тіловиховання з вправами на приладах (коні, поруччях, дручнику) і численних збірок руханкових вєж.

Був хорошим теоретиком фізичної культури, великим знавцем українського тіловиховного назовництва (термінології), а тому підручники, які він написав, є багатим і єдиним джерелом слівні. На жаль, збереглося їх дуже мало. М. Тріль мав рисунковий хист і сам ілюстрував усі праці, а це надзвичайно полегшувало розуміння фахових назв. Не диво, що ті підручники тіловиховання були в загальному користуванні серед учителів, тіловиховних інструкторів, спортових і молодіжних організацій.

Під час німецької окупації Тріль був у Львові керівником спортового відділу міської управи, завідував численними спортовими спорудами, басейнами, а особливо чудовим спортивним залом і критим басейном. Завдяки тому українські спортові організації могли користуватися всіма спортовими спорудами у Львові.

В еміграції у Німеччині працював у Раді Української Фізичної Культури, що видала дві складанки руханкових вправ "Привіт Рідній Землі" його укладу. Був також і корисним працівником Централі ЗУАДК у Мюнхені. Відзначався надзвичайною скромністю: не шумними словами, а невтомною, послідовною працею вписався в історію українського тіловиховання.

Тому похилім прапори наших організацій, спортові друзі й сокільські побратими, й віддаймо останню почесь Покійному Побратимові Михайлові Трілеві, заслуженому діячеві української фізичної культури. Світла йому пам'ять!

Начальник “Сокола-Батька”

Після закінчення студій у Чехословаччині (1932 року) в Подебрадській академії прибув до Львова і став активним членом “Сокола-Батька”. Ще студентом займався руханкою в чеському “Соколі” з українською групою. Отримав добру підготовку у вправах на реку (турніку), брусах, коні, козлі, кільцях. Виконання ним різних вправ на приладах викликало у нас щире захоплення. Незабаром був призначений керівником руханкових груп і учительського (інструкторського) гуртка. Згодом — начальником “Сокола-Батька” (С-Б). Ім’я його — Ярослав Благітка.

Багато часу, праці, енергії віддавав він соколам. Організував різні секції, підбирав для їх ведення надійних керівників. Руханку і вправи на приладах у відділах учасників, посестер, побратимів вели Вальчик, Бродович, Козачок, Тихоліз. Жіночими групами керували Дарія Сіак, Ірина Оглій (займалась метанням диска, ратищем, кулею).

Соколи масово брали участь у легкоатлетичних секціях. Натхненником і порадиником був завжди добрий і ширий друг — інж. Я.Благітка — начальник С-Б і С-IV (на їх прохання). Нікому не відмовляв у допомозі. Був добрим організатором і творцем різних імпрез. Укладав вправи вільноруч, вежі (2-3-ступеневі), показові вправи на приладах, складав програми концертів, свят, здвигів. Тримав тісний зв’язок з гніздами С-III, С-IV, С-V. Деякі соколи стали талановитими гімнастами (Є. Оришин, В. Козачок, Г. Лебіщак та інші).

*Начальник "Сокола-Батька"
інж. Я. Благітка показує вправи на реку.
1936 р.*

*Побратим Є. Орищин
/"Сокіл"-III/ на реку.
1937 р.*

Я.Благітка видав для провідників підручник "10 годин руханки" (1936 р.), "Жіночі вправи вінком", "Вільноручні вправи для чоловіків" та ін.

Яскравим прикладом наполегливої творчої праці Я. Благітки була підготовка і проведення у 1934 році Шевченківського здвигу до 120-річчя від дня народження великого Кобзаря. Це було величаве свято українського сокільства, демонстрація фізичних і духовних сил українського народу. Вулицями Львова крокували святкові колони соколів — посестер і побратимів з усієї Галичини, в одностроях, з прапорами і квітами. Це був останній Крайовий Здви́г українського сокільства.

Площу "Сокола-Батька" заповнили мешканці Львова та околиць. Приїхало багато гостей. Глядачі тепло вітали соколів, щедро плескали, дякуючи за цікаві, вправні виступи. Душею їх був начальник С-Б Ярослав Благітка. Він допомагав у проведенні районних сокільських свят, зокрема свята С-IV на площі, яка розташовувалася на вул. Круп'ярській.

Інж. Я.Благітка невтомно працював на ниві спортивно-руханкового товариства з молоддю. Проводив з нею руханку, заняття на приладах, організовував різні секції (напр. легкоатлетичну, боксерську (керівник Ю.Романів), лещетарську (керівник д-р Мриц)), змагання з бігу, стрибків у довжину, висоту, з листом (жердкою), готував на курсах провідників, інструкторів. Вони скеровувалися в районні гнізда, де навчали вправ, готували виступи до районних свят, проводили фестини.

Багатогранною була сокільська праця протягом останніх років до вибуху II світової війни. У вересні 1939 року прийшли "визволителі". Діяльність С-Б і всіх сокільських гнізд припинилася. Розпочалися арешти. 23 лютого 1940

Ярослав Благітка

року заарештовано Я.Благітку. У той час він був інженером-гідравліком міськкомунгоспу Львова. З тюрми на Замарстинові вдалося звільнити Я. Благітку завдяки заходам ректора університету Кирила Студинського (на той час депутата Верховної Ради України). "Колись скажете, хто Вас визволив з "братських обіймів"...".

До ув'язнення це був здоровий, гарний мужчина. Після в'язниці — немічна, хвора людина, інвалід I-ї групи. Діагноз: розсіяний склероз. Паралізовані ноги. Просидів, пролежав довгих 20 років. Терпів, страждав "без вини винуватий". Чому?..

Помер у 1965 році. Похований на Личаківському цвинтарі (82 поле).

Провідники руханкового курсу у Львові. У центрі — інж. Я. Благітка. 1934 р.

ПРЕСА ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ СОКІЛЬСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

“ВІСТИ з ЗАПОРОЖА” 30 грудня 1911 р.

І Краєвий здвиг

Перший краєвий здвиг відбув ся 10 вересня 1911 у Львові. Підготовка до здвигу тривали майже цілий рік. В суботу 9 вересня відбув ся в салі Фільгармонії привітний вечер. Голова “Сокола-Батька” розпочав вечер промовою про руханку, яка має вщепити в молоді покоління, рухливість, енергію, злуку, карність і віру в себе. В імени чеського сокільства промовляв п. Франц Машек про вільність, рівність і дружність. Іменем закордонних Українців, що були на салі, але не могли говорити, промовляв др. Л. Цегельський і передав ленту з Києва. Від Українців в полудневій Америці витав стоячий на естраді прапор “Сокола-Батька” тов. К. Гутковський. Від “Січи” в Чернівцях говорив тов. І. Стернюк. З Гамбурга від тамошньої “Січи” відчитав адресу д. Кульчицький. Від “Просьвіти” витав здвиг др. Е. Озаркевич. Про конечну потребу злуки “Січового Комітету” з “Соколом-Батьком” говорив незвичайно розумно селянин Тершаковець. В імени львівських Українок зложив голова І. Боберський ленту з написом: “Бороніть і здобуйте!” П. Ом. Ревюк, студ. прав. висказав від академічної молодіжї радість, що здвиг відбуває ся в давнім городі руських князів.

Опісля відчитав др. Л. Цегельський привітні письма і телеграми. Дві ленти від Українців і Українок північної Америки наспіли до Львова три тижні по здвизі. “Боян” під управою др. М. Волошина прикрасив піснями сей привітний вечер.

В суботу була прегарна погода, неділя була слітним днем. Лише проба вправ вільноруч відбула ся. По 10-ій годині посвятив мітрат Білецький прапор. Підчас вбивання цвяшків промовляли о. Лежогубський, др. Л. Цегельський, І. Прибила, осаул коша бобрецького “Г. К. С.” Похід вийшов з площі о 11’30. Дорогу мостило 17 їздців під проводом тов. Доманика. За ними йшли пожарники з Вигнанки, залізнична орхестра, прапор “Сокола-Батька”, президія “Сокола-Батька”, відпоручники Чехів, бразилійських Українців, черновецької “Січи”, віденської і градської “Січи”, голови окружних філій. Вожд І. Дигдалевич на кони з своїм прибічником провадив цілу армію. Всіх Соколів в одностроях було 586, Сокілок в одностроях 282, “Січи” “Головного Січо-

вого Комітету” провадив бобрецький осаул І. Прибила, що їхав на кони. В поході взяли участь ученики руських гімназій і учениці руських шкіл. Людей в поході було 7896 (8 музик). Ул. Кадетська, Коперника, Трибунальська, Ринок попри дім Просвіти, Галицька, Академічна, св.Миколая, Зиблікевича становили дорогу.

Вправи зачали ся о 4-тій год. Приказував вожд здвиговий тов. І. Дигдалевич з Тернополя. Вправи при піснях вільноруч робило на пробі 544 а тепер 344. Вказником був. тов. І. Савчинський з Романівки. Много людей думало, що через дощ вправ не буде і не ставили ся. Палицями вправляло після музики 146 руховиків. Показував тов. Ом. Гузар зі Львова. Хоруговцями маяло до свого сьпіву 93 дівчат. Показниця тов. Марія Сумик з Олеська. Ручниками після музики вправляло 145 мійських руховичок. Показниця тов О. Степанівна зі Львова. Жіночі відділи виконали лише по три вправи, бо все спізнило ся а надходила хмарна ніч. Відпали також вправи народні, на приладах, пожеарні вправи, гри і забави, біг, вежі.

Слідуючий здвиг відбуде ся в році 1914. “Соколи” і “Січи” повинні взяти ся добре до роботи, учити ся приказів, учити ся впоряд, вправляти скок, біг, мет каменем і списою, будувати вежі, робити сикавкою. Опис гор і забав розіслав “Сокіл-Батько” кожному товариству даром. Треба прочитати і провадити рухові гри кожної неділі. — Опис здвигу помістили українські, чеські, російські і польські часописи.

До наших полків в краю Галичини!

Дорогі Товариші! Наш приказ, щоби Ви дня 10 вересня 1911 точно о 6 годині рано станули з усіх округів краю до загальних вправ, виконали Ви, Дорогі Товариші, слухняно, карно і точно. Голови і начальники округів разом з членами своїх старшин передали наші прикази до поодиноких товариств міст, місточок і сіл. Всі перевели начеркнений плян, ставили ся на час, прибуваючи пішки, верхом, возами, або залізничними поїздами на терен, визначений до вправ. Мимо прикрої зливи, мимо болота відбули Ви пробні вправи перед полуднем і станули до прилюдних вправ по полудни. Слота не відобрала Вам веселости і жвавости. Ваш сьпів і вправи випали знаменито. Дуже добре виконали Ви Любі, Товаришки, вправи хоруговцями мимо того, що не відбулись ніякої загальної проби на площі до вправ. Горяче признане висказуємо нашим витревалым Товаришкам, що в легоньких одягах вичекали серед холоду, вітру, дощу, грузького болота до вправ ручниками і вивели їх з пориваючою принадою, хотяй не мали попередньої спільної проби.

Повну похвалу заслужили собі Товариші, що станули до вправ палицями. Брак проби, болотна топіль на площі і зимно не відобрали їх вправам краси і розмаху.

Повне признане висказуєм всім Товаришам і Товаришкам, що станули до загального походу. Послух приказам впорядників ніде не був нарушений. Постава і хід рядовиків і рядовичок були, загалом взявши, мимо болотної дороги і мимо дощу, прямі і бистрі.

Висказуючи горяче признанє нашим полкам, взиваємо їх до дальшої праці над собою.

Руханка, впоряд, рухові гри і забави, прилюдні вправи виробити мають у всіх верствах нашого народу рухливість, підприємчивість, витривалість, завзятє, карність. Стремить до тих прикмет, здобувайте їх постійною роботою, стережіть ся порожних слів, даремного крику, безпільної киринї, нерозумної незгоди а по літах широкого труду і стремлїнь станемо сильним і свобідним народом серед інших народів Європи!

Найблизший краєвий здвиг у Львові відбуде ся в році 1914. в столітні роковини уродин Т. Шевченка.

Все вперед! Всі враз!

Львів 12 вересня 1911.

За Старшину “Сокола-Батька”:

Іван Боберський

голова

Д-р Л. Цегельський

Д-р М. Волошин

І містоголова

ІІ містоголова

І. Дигдалевич

вожд здвигу.

Окружний здвиг

Січове окружне съвято відбуло ся в Бережанах 1 падолиста 1911 в память столітніх уродин поета М. Шашкевича. Перед домом “Надії” упорядковано людей. Промовляли послы К. Левицький, Т. Старух і К. Трильовський. О годині 12-ій вийшов похід а зайшов о 1’15 на площу вправ за місто. В поході йшло 1647 осіб з 49 місцевостей. Несено 13 прапорів, ступало 6 музик. Чоло походу творила “Січ” з Ольхович 17 люда на конях. За кіннотою провадив тов. І. Дигдалевич 204 членів філій “Сокола-Батька”. Соколів в одностроях було 63, з того 12 творило музику. Відтак ступали Січовики, опісля Січовики бережанського округа в червоних лентах і шапках. Провадив їх окружний кошовий “ГКС” др. А. Чайківський.

Площа не обгороджена, без одягальні, без перекусні. Відділ 112 дівчат виконав знані “свобідні вправи з присідами і виклонами”. Спільного виходу не було. Відділи виходили один по другім і в ріжний спосіб доставляли ся. Музика при виході не грала маршу.

Відділ 18 дівчат з Слободи Золотої виконав вправи січовою лентою. Відділ 28 дівчат з Лапшина подав вправи лентою иншого укладу. Поодинокі відділи селян виходили опісля в ріжний спосіб, щоби уставити ся до знаних вже “вправ свободних з присідами і виклонами”. Точка тревала 35 минут. Музика при виході мовчала. Відділ 24 дівчат виконав вправи хоруговцями. Відділ 72 руховиків дав 5 осьмитактових вправ топірцем, виконаних справді добре, крім третої вправи. 54 Січовичок виконало знов знані “вправи з присідами і виклонами”, а опісля 45 Січовиків пописало ся еще раз “знаними вправами з присідами і виклонами”.

Відділ 18 селян під проводом п. Паславського дав 5 справді добрих веж. Будоване і валене було нескладне.

Прикази давані ані після впоряду “ГКС” ані після впоряду “СБ”. Вагу треба положити на рухові гри, на народні вправи, на пожарництво, аби дати на кождім здвизі все щось нового. Інакше стає все монотонним. Просимо о плеканє народних танців. Членам “СБ” яко гостям належала ся одна точка в програмі вправ. Симпатичне вражінне зробила опісля подяка товариствам “СБ” за участь в бережанськім січовім съвяті. Бережанський “Сокіл” повинен би обдумати програму своєї роботи і не лишати своїх членів в Бережанах і своїх товариств в повіті без солідного і плянового проводу. Селяни охочі до роботи і науки, але “інтелігенция” не уміє найти собі часу, щоби сама щось научила ся і селян попровадила.

До роботи, панове! Не сперечаймо ся, лише працюймо!

С. ГАЙДУЧОК

Огляд

Купуйте! Артист маляр п. І. Труш подарував 1.600 пар образів “Гість з Запорожа” і “Гайліки” “Соколови”, щоби весь дохід пійшов на закупно площі під український город. Пара образів коштувала 12 корон, тепер лише 8 К за готівку або 10 К на рати. Перша рата 3 К інші 1 К.

Герб галицької України “Лев”, що був на здвигівім афішу, видав “Сокіл” осібно по 1 К 50 с. Весь дохід на закупно площі. Просимо образи і герб замовляти через фірму: І. Кривецький Львів, Ринок 10.

Памятну книгу про І. краєвий здвиг видасть “Сокіл” прикрашену сьвітлинами зі здвигу і сьвітлинами з цілої Галичини. Ціна книги 3 К.

Сокільський здвиг в Празі всеславянський відбуде ся 29, 30 червня і 1 липня 1912 року. Карта зі Львова до Праги особовиком стоїть 25 К, поспішником 34'50 К.

Се число видане за три місяці, з причини дорогих знімоч і кліш.

Кожда “Січ”, кождий “Сокіл”

дістає приказ закупити хоть один квадратний метер ґрунту у Львові, щоби український нарід мав в столиці краю свій город, свій власний ґрунт.

Один метер ґрунту коштує 5 корон. Пришліть гроші на один або два метри. Як найскорше! Гроші слати на адресу: “Сокіл-Батько” Львів Руська 20. Зложіть ся або заколядуйте, заробіть вечерницями, представленєм, фес-тином, відчитом або здвигом!

Чи товариство має книжку “Порадник для Січей і Соколів”, щоби знало, що оно має робити?

Львів 30.XII.1911.

СОКІЛ-БАТЬКО

Український город у Львові

I.

Заходить у Львові пекуча потреба більшого города, яким Українці Львова і цілого краю могли би свобідно послугувати ся, не наражені на самоволю і зневагу ворожих сусідів.

Зачнім від молодежи, яка творить будучність кожного народу.

Українських шкіл у Львові прибуває щораз більше, а число учеників і учениць росте. Молодіж прибуває до Львова з цілого краю. Маємо тепер такі наукові заведення: 1. 2. 3. Руські захоронки: пл. Солярні ч. 6., ул. св.Мартина ч. 25., ул. Личаківська ч. 32. Всі три мають разом 71 дітей. 4. Школа ім. Б. Грінченка при ул. Дунін-Борковських ч. 30, має 57 учениць і 45 учеників. 5. Школа ім. М. Шашкевича, ул. Скарбківська ч. 26, 198 хлопців, 107 дівчат. 6. Школа вправ при муж. ц. к. семінарії учит., ул. Мохнацького ч. 8., 123 хлопців. 7. Школа вправ при жін. ц. к. семінарії учит., ул. Сакраменток ч. 7. 67 дівчат. 8. Школа вправ при жін. семінарії Р. Т. П., ул. Мохнацького ч. 12, 79 учениць. 9. Жіноча школа вид. Р. Т. П., 183 учениць. 10. Жіноча семінарія Р. Т. П., 143 учениць. 11. Гімназия С. С. Василянко з правом прилюдности, 171 учениць. 12. Акад. гімназия — голов. зав. ул. Льва Сапіги, вісім клас в 16-тьох відділах 610 учеників. 13. Акад. гімн. — Філія в "Народнім Домі" — 8 клас в 16-ох відділах 763 учеників. 14. Реміснична бурса ул. Ходоровського ч. 3 бурсаків 22. 15. Торговельна школа, учеників і учениць 41. Української молодежи в укр. школах є 2658.

Маємо українську молодіж в заведеннях з польською мовою викл. Числа греко-католиків після печатаних звітів є такі; Гімназия II. 69, III. 20, IV. 114, V. 37, VII. 92, А. Міцкевича 4, Стшалковської 18, I. реальн. шк. 44, II. реаль. шк. 66, Торг. акад. 17, Ц. к. муж. сем. 82. Ц. к. жін. сем. 55.

На політехніці є 66 укр. студентів.

На університеті є 911 укр. студентів (без теологів, яких число виносить 230). Академиків, які постійно пробувають у Львові буде понад 200 (без теологів). Укр. молодежи в польських школах є 876.

Се обчислене не є вичерпуюче. Треба би перевірити всі польські приватні школи, заведення сиріт і бідних, обчислити ремісничу молодіж в варштатах, числити молодіж в торговлях. Не буде се ніякою пересадом, коли скажемо, що число укр. молодежи в українських і польських школах, варштатах і торговлях у Львові виносить понад 4.000.

Вся тота молодіж працює в школах, варштатах, писальнях, skleпах і не має ніякого місця, щоби могла по роботі в замкнених комнатах скріпити ся фізично на свобіднім воздуху, розірвати ся в інтелігентний а здоровий спосіб, деби могла відсвіжити сили до нової праці і піднести духа. Ся молодіж видить все, що она нігде не є у себе дома, що она як жебрак може жити лише на улиці.

Обставини стали в послідних роках впрост невиносимі, до послідної границі соромні і понижаючі. Де лише наша молодіж вийде розірвати ся на свобіднім воздуху, всюди її прозивають: "Batiary, świnie, wagabundy, Moskale, zbuje!" і зганяють з поля. Коли наша молодіж пробувала бавити ся на площі

“Towarzystwa zabaw mchowych”, спадали на ню і на її провідників такі самі уваги як на янівських або личаківських полях.

Молодіж виростає всюди поштуркувана, прозивана і понижувана, а в таких обставинах мусить зникнути в неї почуте амбіції, чести і національного та особистого достоїнства. Ми старші дозволяємо, аби її понижувано, а се виглядає так, що ся зневага нам обоятна. Народне достоїнство не дозволяє, щоби щось подібного дальше зносити.

Польській молодіж віддані до ужитку величаві площі: “Plac powystawowy”, “Boisko Sokola-Macierzy”. Park Towarzystwa zabaw ruchowych”, а публичні перелоги і пасовиска може молодіж уживати без ніякої перепони і зневаги.

Кілько би то молодіж дало ся стягнути і виховати в національній свідомості, наколи би она мала в столиці краю місце, де могла би збирати ся не наражена на поневірку, в переконанню, що прецінь стоїть на своїй землі. Чувство, що вона є всюди бездомною і понижуваною, мусить їй відбирати силу, відвагу, а вкінці і честь.

Перейдїм до товариств

Товариство 1. “Захоронка і 2. “Товариство вакаційних осель” розвинули би доперва тоді здорову діяльність, наколи би була площа, де наша молодіж могла би свобідно розірвати ся. Товариства, що плекають товариське жите: 3. “Зоря”, 4. “Львівська Русь”, 5. “Сила”, 6. “Руська Бесіда”, 7. “Львівський Боян”, 8. “Бандурист”, 9. “Жіноча Громада”, 10. “Академічна Громада”, 11. “Основа”, 12. “Читальня Просвіти” в середмістю, 13. Читальня на Жовківським, 14. Читальня на Личакові, 15. Читальня на Городецьким, 16. Читальня на Стрийським, — всі тоті товариства не мають цілком місця, щоби могли для своїх членів урядити товариські сходини на свобіднім воздусі. Члени всіх тих товариств є правдивими в'язнями.

Магістрат відступає “Plac powystawowy” головно для польських товариств за оплату 40 К. З укр. товариств дістають ту площу з трудом часом лише чисто добродійні товариства, але і тоді з уст мешканців міста Львова можна наслухати ся дуже “милих” уваг на адресу “bawiących się chłopów”.

Коли одно укр. товариство хотіло раз на замку винаняти город на фестин, гостинник сказав таке: “Ja panów nie potrzebuję, ja sobie bez ich towarzystwa zarobię”.

Коли тов. “Сила” прийшло в маю 1911 р. до одного пана винаняти огород на фестин, то дістало таку відповідь: “Jezeli dla “Siły” to bezwarunkowo nie wypajmię!”

Але додаймо до попередних товариств єще шість: “Сокіл-Батько”, “Січ” (Г-К-С), “Січ” (С-Б), “Сокіл” (С-Б), “Україна”, “Змаговий Союз”.

Всіх шість товариств потребує доконче більшої площі, щоби уладити на свіжім воздусі руханкові вправи, рухові ігри і забави, спортові змагання, окружні і краєві здвиги. Се прецінь є шлях до розумного, фізичного і духовного виховання суспільности.

Видимо, що 15 українських шкіл і 22 українських товариств, що численна молодіж, яка учить ся в заведеннях з польською мовою викладання, яка працює в варштатах, робітнях і торговлях, не мають ані одної площі, ані одного города до своєї розпорядимости. Се спинює або впрост унеможливорює розвій національної певности себе і національної свободи поведеня.

Гляньмо на ціле населенє!

Після послідної статистики подала “Народна Часопись” в ч. 101 з 20 мая 1911, що у Львові є 39.632 греко-католиків, а з того числа було лише 21.812 осіб, що подали руську мову за розговірну. Се число людей замкнене у Львові як лев в клітці. Той лев відважив ся кликнути “Протест” проти польських мешканців Львова, що вони не допускають Українців до ради міста Львова на радних. Протест містить ся в сотнім числі “Діла” 9. мая 1911. Так! Мусимо голосно протестувати проти несправедливостей, кривд і насильств, але мусимо також рівночасно солідно думати і широко виконувати роботу над собою, щоби наш протест не був наріканєм лінивого крикуна, але криком пильного робітника, котрому нечесні люди перешкаджають в роботі.

Треба нам подбати про середники, які підносять національну честь, а тоді вже при так значнім числі Українців здобудемо собі у Львові повагу і значіне. Одним з тих важних середників до піднесеня народної свідомости є набуте городу, в якім постійна організація має стати можлива. Зарібник, слуга, рубач, челядник, ремісник мусять почути свій український ґрунт під ногами. Найбідніша одиниця знайде кільканайцять сотиків, щоби заплатити вступ на фестин і розірвати ся між своїми. Тоді відчує, що належить до Українців і щось значить.

Фразами і протестами не наберемо сили. А чи се не страшна поява, що число осіб, що випирає ся своєї рідної мови, є у Львові таке велике?

Дивім ся на цілий край!

“Сокіл-Батько”, “Головний Січовий Комітет”, “Змаговий Союз” організують цілий край руханкою, змагом і пожарництвом, старають ся піднести в масах змисл до злуки і послуху, а через се викликати рішучість і силу. Прилюдні змаганя і загальні здвиги уважають всі інші народи за першорядний середник, щоби розвинути і скріпити національні почування маси. Таких змагань і здвигів нема де у Львові улаждувати, бо всі площі справді до сего пригожі належать до ворожих людей, які під ніякою умовиною на щось подібного не відступили би свого поля.

Хотіла би “Народна Рада” скликати у Львові яке віче під свободним небом, нема на се місця. Хотів би “Сільський Господар” уладити у Львові господарську або промислову виставу, то нема ніякої свободної площі, яка стояла би нам до розпорядимости, незалежно від химери наших противників.

Город у Львові потрібний є для Українців цілої Галичини. Львів репрезентує український нарід насупротив інших народностей в краю і державі. Було би се впрост рабським пониженем, наколи би ми такого городу не здобули у Львові як найскорше.

II.

При шуканю площі під надходячий краєвий здвиг натрапили ми на площу, знану у Львові під назвою “Tor cyklistów”.

Тоту площу винаняло вже в р. 1903 під час краєвої вистави польське товариство наколесників і уладило на перегони наколесників і моторовців. Асфальтовий шлях для перегонів будували фахові інжинери. Виглядає як еліпса, на обох кінцях до середини стрімка. Обвід виносить 400 м. Висипане самого шляху на площі і асфальтоване коштувало тоді около 10.000 зл. Площу не вспіло товариство купити і она належить до приватних властителів. Є то одинокий шлях наколесників в Галичині.

По середині шляху є свобідна лука, довга на 160 м, а широка на 69 м. Ся лука є зладжена для гри в копаного мяча, Association Football (Союзняк). Наоколо луки, попри шлях наколесників уладжена є стежка до перегонів в бігу. Поза шляхом по свобідних кутах площі уладжені є три токи для ситківки (Tennis). Два з них є цілком в добрім стані, третій треба направити.

Наоколо асфальтового шляху вибудована є огорожа з дошок, висока на один метер, шоби видці не тиснули ся на шлях, лише стояли відмежені від шляху. Ціла площа, що має вид майже прямокутний, огорожена парканом, високим на півтретя метра. Від стрийського гостинця веде на площу брама. Коли вийдемо через браму, видимо перед собою деревяну степеніцу. Степеніця має в середині одягальню, писальню і перекусню. Над тими комнатами є степені з 222 місцями до сидження, а крім того на переді 12 льож (переділок) по 4 крісла. За степеніцею стоїть деревяна комора на прилади. Від стрийського парку веде на площу друга брама.

Площа має еще стілько місця, що можна на ній уладити стрільницю і кругольню, поставити прилади до руханки, а на решті місця посадити дерева і поуставляти лавки.

Позаяк площа обгороджена і уладжена, то несе добрий дохід. Академічна гімназія винаймає три дни в тижни для своєї молодежи: понеділок, середу і суботу. Приватні спортові клуби винаймають других три дни в тижни на мет, скок, біг і рухові гри. Неділі і свята винаймають українські товариства на фестини і забави. Гра в ситківку приносить дохід від поодиноких годин. За їзду на асфальтовім шляху платять наколесники від години. Перекусня віднанята несе також чинш. Цілий сей дохід рахунково взявши, тепер еще малий в порівнянню з ціною площі. Він виносить в тім році около 2000 корон. Наколи в слідуючих роках уладить ся площу вигіднійше і стягне ся всю молодіж і публику, тоді і дохід з всіх наведених уладжень без сумніву піднесе ся. На площі знайшло би ся місце навіть на уладжене малої літної сцени, де гості сидять на свобіднім воздусі, і на уладжене літної гостиннички. Се піднесло би вигоду і видатність площі.

Як у всіх столичних містах так само у Львові ціна ґрунту є дуже висока. При важних улицях оден сяжень коштує 500-1000 корон, при менше важних 100-500 корон. Дешевші ціни на оден сяжень найти можна лише далеко на передмістях. Ціни тоті йдуть однак постійно в гору. Сяжень ґрунту, який перед двома літами мав ціну н. п. 100 корон, іде тепер по 160 К. а случаї, що ціна ґрунту в однім, двох, трьох роках стає два, три, чотири рази більшою, лучають ся дуже часто. З закупном площі під город мусимо спішити ся, наколи не хочемо платити величезні суми або купувати якоїсь площі, положеної неприлично або неприступно за містом.

Площа, котру “Сокіл-Батько” тепер винаняв, є на продаж. В порівнянню з цінами на селі є воңа дорога, але хто знає відносини Львова, мусить признати тій площі такі прикмети: 1) Площа є вже обгороджена і уладжена, як ми се в горі описали. Мимо того ціна сеї площі числить ся лише за ґрунт. Паркан наоколо площі і асфальтовий шлях для наколесників проходять даром. 2) Віддаль від ринку виносить півтретя кільометра. На львівські відносини є се вправді не близько але також не далеко. Є всяка надія, що в сю сторону піде трамвай, а тоді буде доїзд так вигідний, як его мають подібні площі в Відни, Грацу, Кракові. 3) Площа має знаменитий доступ з двох сторін: від стрийського гостинця і від стрийського парку. 4) Водопровід іде вже тепер навіть дальше поза стрийську роґачку. 5) Витворня електрики є недалеко, о

світло не тяжко. 6) Площа положена точно між стрийським парком, площею кінних перегонів а парком "Towarzystwo gier ruchowych". Она є неначе серцем товариського і забавового простору у Львові. Стрийський парк є головним місцем відпочинку і розривки для столиці краю. Туди ідуть всі. Тут відбувають ся всі забави, фестини і вистави. Душа чоловіка має сю тугу, що спішить найрадше там, де вже інші йдуть, де інші прямують і сходять ся. Для Українців буде приємно власне в тій околиці мати свої рухові гри, змагання, здвиги, вистави, де цілий Львів громадить ся. Є в тім щось з побідного чувства: "Де ви, там і ми можемо бути!" чувство, що підносить чоловіка і радує. 7) Є се площа прилично положена і проте відповідає народному достойнству. На сю площу може кождий бути гордий. Она справді може служити до нашої репрезентації. Вигляд самої площі, її дотеперішна слава, її сусідство з гарними площами, а передовсім з стрийським парком мусять кожного перекопати, що се є одинока еще площа у Львові, яку можемо набути на город, до котрого ніхто не потребує встидати ся пійти на руханку або забаву. Чиж ми, молодіж і старші, маємо бути все гірші від других і ховати ся по закутинах і сьмітниках?

8) Площа не є за велика, але вже також меншою не може бути. Чотири морги, се є власне ся найменша міра, яку площа на рухові гри для молодежи посідати мусить, а яко фестиновий город поки що цілком не є за мала. Она акурат добре вимірена, дуже ошадно але прецінь вигідно.

9) Чотири морги гарно, прилично і близько положеної площі є ліпші як яка більша площа, що є далеко, неприлично і неприступно положена, не там, де стрийський парк, до котрого всі а всі спішають. Є се велике щастє, що нам лучає ся купити площу, яка всім нашим народним цілям найліпше відповідає. Було би се похибкою не до дарованя, наколи би ми сеї нагоди не оцінили належито і не використали. Такої другої спосібности у Львові вже не будемо мали. Се кождий, хто знає Львів, мусить признати.

10) Ціна площі є дешева, бо пять корон за один метер квадративий. Сю ціну платить ся у Львові за площі, що є о много дальше, і не при улиці положені. Кождий зңавець назве при наведених прикметах тоту ціну дуже приступною. Ціна ґрунту йде безвпинно в гору і за три, чотири роки ся площа буде мала два рази більшу вартість, по дальших роках стане она еще дорозша.

Потреба площі стає ся пекучою. Українці становлять важну часть населеня у Львові. Жити тут будуть і по 10 літах і по 20 літах і по 30 літах а навіть по 50 літах, числячи від р. 1911. Здає ся, що схотять тут і довше лишити ся а навіть щось значити. Українці цілої Галичини бажають мати у Львові кріпке оперте, інакше не можуть в краю мати значіння. Гроші потрібні на закупно города мусимо зібрати як найскорше, інакше площу куплять інші. Добра нагода минає і не вертає більше. Се кождий знає зі свого житя.

Страх перед трудом не може нас спонукати відкладати роботу на пізнййше і складати її на других. Певно, що оно лекше здвигнути плечима як боротися з трудами і клопатами. Котресь поколіне мусить пробити через гори шлях, щоби другі мали вже готовий перехід і дальше вперед ступали. Тепер є найліпша спосібність, тепер треба взяти ся до діла.

"Сокіл-Батько" звиває всіх до помочи. Сотнар пшениці складає ся з самих малих зерен, сорочка з тоненьких ниток.

Ціла площа є 189'30 м довга а 119'50 м широка, обнимає проте 22.771 квадративих метрів. Числячи один метер по пять корон дістанемо суму 133.855

корон. Се є сама площа. До того прибуде належитість інтабуляційна і кошти письменного переведеня.

Позаяк ся площа з причини свого положеня і дотеперішного уладженя приносить дохід, затыгнемо на ню довг в сумі 40.000 корон, бо таку квоту банки дадуть. Сей довг дасть ся доходами з площі сплатити і сплатить ся певно і легко. Треба щось лишити і на напрямки.

Решту купна належить зібрати з датків. Сума на Українців не є велика і має сю прикмету, що всі ми від разу видимо, кілько потребуємо і яку річ за тоті гроші набуваємо. Поза тоту квоту вже нічо не потрібне. Кожий з нас знає безпечну границю, до якої маємо дійти, а свідомість такої границі додає незвичайної відваги і охоти до діла.

“Соکیل-Батько” видав 20.000 квадратових метрів. По одній стороні “квадратового метра” є світлина з вправ на площі, яку маємо купити, а по другій такі слова: “Один квадратний метер, закуплений у Львові на город для української суспільности. Стверджає “Соکیل-Батько”. Ціна пять корон”. Кожий квадратний метер заосмотрений своїм числом і кличем: “Не лебедіти, але стреміти”.

Всі члени нашої суспільности, всі свідомі борці за ліпшу будучність нашого народу нехай приступлять до тої спілки, куплять по одному, по два, по три, по чотири квадратні метри площі, а на памятку 50-літних роковин смерті Т. Шевченка здобудемо площу, яка стане підвалиною до здорового вихованя молодежи в столиці, до з’організованя найширших верств населення у Львові, до піднесеня народної свідомости і народної певности себе в цілім краю.

Початок зроблений. Один з Львовян закупив уже 999 квадратових метрів. Імени не позволено нам назвати. Нема сумніву, що по таким добрім примірі поспішають всі інші з купном.

Хто лише дістане лист від “Сокола-Батька” з просьбою о закупно одного або більше метрів, буде ласкав прислати зараз своє купно залученим чеком.

За старшину “Сокола-Батька”: І. Боберський, Посол др. Л. Цегельський, Др. М. Волошин, О. Гузар, М. Левицький.

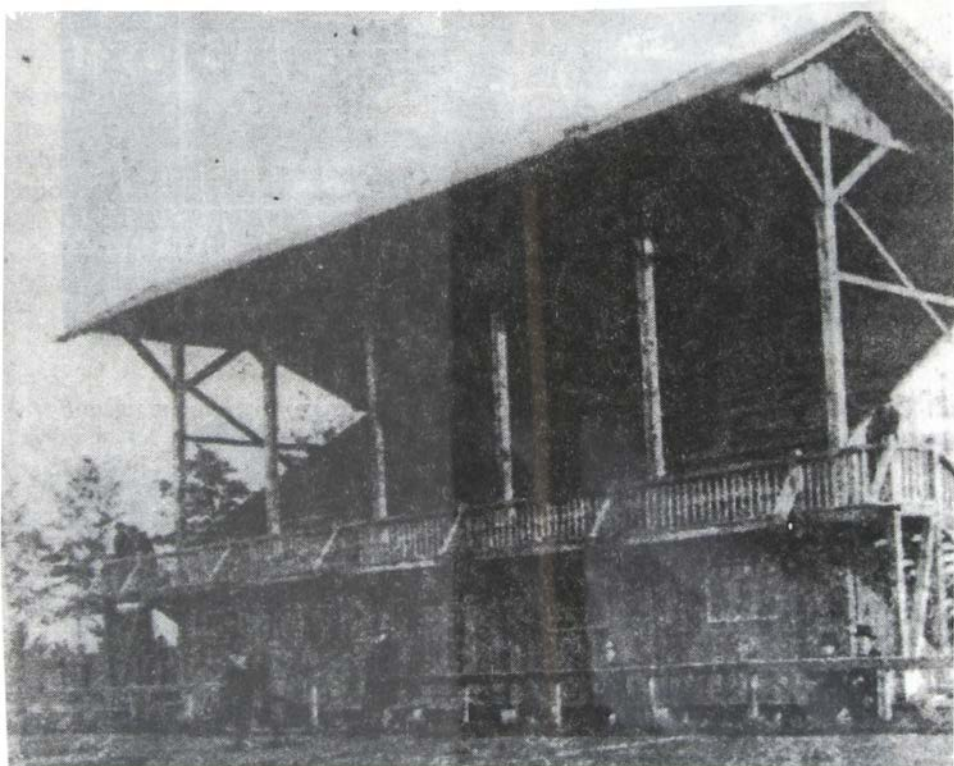
Посвячення ступениці на площі "Сокола-Батька"

Відбулося воно в неділю 25 квітня 1926 р. в само полудне при сприяючій погоді. В інших народів, а навіть у наших найближчих сусідів, таке свято нового досягнення, свято завершення колективних зусиль, а тому й рідке свято, стягнуло би на площу тисячні маси народу. У нас тим разом на площі "Сокола-Батька" мало воно "фамілійний" характер.

"Сокіл-Батько" — установа з традицією, установа, що імпонувала в нас силою своєї внутрішньої карності, силою дружньої гармонії — не даром члени звали себе друзями — що нараховувала великі тисячі членів, обходив це свято більше ніж скромно. Присутні були всі члени старшини "Сокола-Батька", не всі члени управ інших спортових централей і кількадесять осіб зпоза офіційального представництва українських фізично-культурних установ. Колиж додамо до того ще невелике число молоді, то матимемо повне число учасників, що не переходило три сотні.

Ступениця "Сокола-Батька" це в нинішніх часах і серед нинішніх українських обставин не-аби-яке досягнення. Коштує вона півтора тисячки

Трибуна на площі "Сокола-Батька"

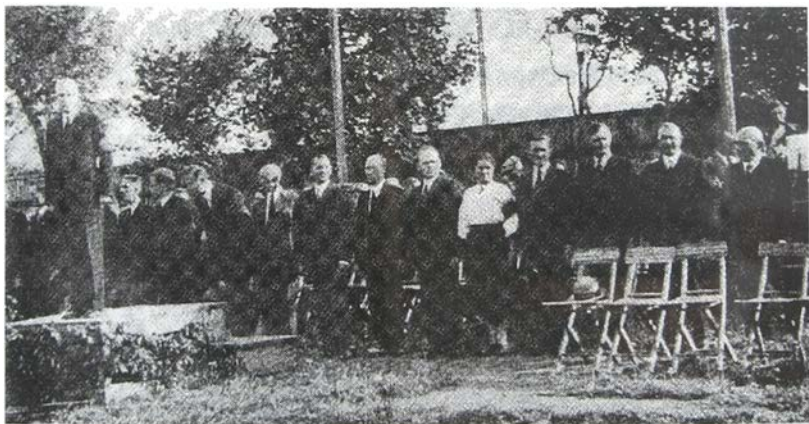

американських доларів. З того власних непозичених грошей вложив “Сокол-Батько” заледви третину. Дві третини добрі люде чи радше одна патріотична українська установа позичила. Та у цьому випадку не позичка є найбільшим подвигом, а сама ініціатива, виявлена теперішньою старшиною “Сокола-Батька” і, що найважливіше, послідовне і з правдиво сокільською енергією переведене її завершення.

Направду треба мати розмах лету сокола, треба мати відвагу орла, щоби в нинішніх часах, серед нашої суспільности і при дотеперішньому тихому бойкоті (як це показали останні загальні збори “Сокола-Батька”) тієї найповажнішої і найбільше заслуженої нашої спортової установи не тільки зважитися, але й довершити такого діла. І це треба врахувати у велику заслугу теперішньої старшини “Сокола-Батька”.

За те на рахунок нашої львівської громади треба вписати до історії її життя ще одну нову сторінку байдужости, громадської нечутливости і взагалі якоїсь атрофії резонансу на прояви громадського життя.

На площі "Сокола-Батька" у Львові

СОКІЛЬСЬКІ ВІСТИ

ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО СОКІЛЬСТВА

РІЧНИК І.

ЛЬВІВ, КВІТЕНЬ 1928.

ЧИСЛО 4.

Наказ.

Цей рік присвячений пам'яті поляглих Героїв Українського Народу у війні. Тому Старшина "Сокола-Батька" наказує слідує:

1. Всі сокільські товариства відбудуть з тої нагоди місцеві свята.
 2. Всі повітові сокільські осередки відбудуть також повітові свята.
- Заряджується: До 1. Програма місцевих свят має бути:

Р а н о :

1. Торжественна панахида за Поляглих Героїв.
2. Проба вправ.

З п о л у д н я :

1. Зібрані відділи вислухують національний гімн.
2. Вправи Соколів вільноруч.
3. Вправи Сокілок вільноруч.
4. Вправи доросту хоруговками.
5. Чвіркові вежі Соколів.
6. Забави й гри доросту.
7. Вправи списками.

До II. Повітові осередки в порозумінні і співпраці з Комітетом Охорони Воєнних Могил подбають о тревалу памятку (пам'ятник, пропам'ятна таблиця) і відбудуть свято по вище поданій програмі з тим, що влучать почесний хід попри памяткове місце. Міські Товариства доповнять програму вправами на приладах.

Г а р а з д !

За Старшину "Сокола-Батька"

М. З а я ч к і в с ь к и й
голова

С. К о ц ю б а
начальник

Т. Ф р а н к о
справник

Технічні пояснення.

Вправи до програми свята обов'язують слідує: до 2 і 3 вправи вільноруч С. Гайдучка ч: 4 і 2. Чвіркові вежі М. Тріля, вправи хоруговками І. Боберського, а саме вправа 1, 3, 5, 6 і 10, вправи списками І. Боберського. Забави й гри слідує: Хапко, Біломорець, Чорноморець, Біле й чорне, Третьак, Яструб і квочка, Пійма, Турок, Жабка (з підручника І. Боберського "Забави й гри") Огірочки, Ягілочка, Маки, Ковалі, На сторожі, Барвінок (з підручника О. Суховерської "Рухові забави й гри з мельодіями"). Якщо повітове свято влаштовується спільно з другими несокільськими товариствами, повинні бути одні й ці самі спільні вправи, як подано вище в програмі.

Руханкова секція "С.-Б."

**ЗВІТ
РУХАНКОВОГО ТОВАРИСТВА “СОКІЛ-БАТЬКО” У ЛЬВОВІ
ЗА 1927 РІК.**

(Від 10 квітня 1927 р. до 1 квітня 1928 р.)

Дня 1 квітня ц. р. відбудуться Загальні Збори “Сокола-Батька” у Львові в домівці при вул. Руській ч. 20.

Щоби делегати, які прийдуть на ці Загальні Збори могли одержати відповідні вказівки від своїх товариств, та мали змогу як слід приготувитися до нарад, забирати слово що до діяльності Т-ва і ставляти відповідні внески, поміщаємо на цьому місці звіти з праці Т-ва, які будуть зложені на цих Загальних Зборах.

СПИС СТАРШИН СОКОЛА-БАТЬКА В Р. 1927.

Президія:

Микола Заячківський, голова.
Ілярій Чапельський, економічна секція.
Стахій Стеблецький, секція закупна Укр. Городу.

Старшина:

Мирон Федусевич, справник, одностроева секція.
Ірина Лежогубська, секція жіночого однострою.
Микола Левицький, скарбник.
Степан Лотоцький, містоскарбник.
Володимир Говикович, організаційний референт.
Ярослав Сахно, заст. орг. референта.
Любомир Огоновський, пожарний референт.
Тарас Франко, спортовий референт.
Михайло Галібей, господар домівки.
Омелян Верхола, господар площі.
Богдан Макарушка, референт гігієни і ратівництва.
Дмитро Квасниця, референт пропаганди.

Заступники Старшини:

Станислав Лаврів, хорунжий.
Дмитро Хомяк, референт видавництв.
Семен Трусевич, торговельний референт.
Софія Федак.

Провідники вправ:

Степан Коцюба, начальник.
Тимотей Білостоцький, містоголова руханкової Секції.
Оксана Суховерська.
Павло Зимак, голова руханкової Секції.

Провірна Комісія:

Іван Панталюк.
Іван Павлик.
Олександр Сопотницький.

Ціль Товариства

(по статуту § 1 і 2 затвердженого Міністерством Справ Внутрішніх рескриптом з дня 21 червня 1927 р. до IV. А. А. 4221/50. 27., а поданим до відома Урядом Воевідським рескриптом з дня 12.VIII. Ч: В. Р. 3092/1927).

Ціллю Товариства є: виобразувати членів в руханці через спільні вправи, спільні прогульки й відчити, праця над культурним розвитком українського народу, через засновання читалень, бібліотек, курсів анальфабетів, кружків тверезости та взагалі просвітних інституцій.

В Товаристві уряджуються також вправи пожежної сторожі, їзди на коні і скоходах (роверах), плавання, веслування, фехтовання, співу, танців і музики.

До оживлення товариського духа служать відчити і розправи о річах руханкових, як також товариські продукції на грищах і аматорські представлення.

Товариство засновує філії на терені воевідств: львівського, тернопільського, станиславівського й краківського.

До осягнення ціли Товариства служить майно Товариства, вкладки членів, добровільні датки і евентуальні записи.

Справник і канцелярія.

В 1927 р. Старшина відбула 30 засідань від останніх загальних зборів — 25. На засіданнях проводив голова Микола Заячківський або містоголова Стахій Стеблецький.

Секцій має “Сокіл-Батько” 10: Руханкова, Організаційна, Пожежна, Економічна, Секція викупна Українського Городу, Секція Одностроя, Секція видавнича, Секція тоговельна, Секція забавова, Секція адміністрації площі.

Старшина “Сокола-Батька” сходиться правильно на засідання, на яких вирішує крім біжучих справ також справи, що мають загально народне значіння. Ухвали Старшини не лишаються на папері, але все жадається звіту від тих, кому справа була доручена до виконання. Через те виробляється почуття обовязку, що з гори переноситься на низи. Зникає тип балакуна і проєктовича а виробляється тип рядового робітника. Старшина “Сокола-Батька” що місяця вислухує звіти з праці поодиноких своїх членів і голов секцій і цим способом контролює їхню діяльність, затверджує їхні внесення та пильнує їх виконання. Дрібніші видатки є полагоджувані президіально в порозумінні зі скарбником, за те для всіх важніших видатків вимагане є затвердження повної Старшини.

Праця “Сокола-Батька” обіймає такі головні агенди: заряд площею, руханкові вправи в салі, винайм салі иншим товариствам і школам, збірка фондів на Український Город, контакт з повітовими сокільськими союзами й гніздами та заграничним сокільством, українським і чужим в кінці інструкторська й видавнича діяльність.

Крім фахової праці Старшина цікавилася також життям инших українських товариств і установ та через своїх делегатів брала участь у їхніх загальних зборах, святах, обходах, пописах і виставах. До комітету будови пам'ятника Івана Франка замість д-ра Шухевича призначено ред. Д. Паліїва. Найважлишим ділом цілої Старшини, всіх секцій і членів було улаштування величавого Сокільського Свята 19 червня 1927 року.

З инших справ згадаю участь у похороні містоголови І. Чапельського дня 5 листопада 1927 і привітання дорогого гостя з Канади проф. І. Боберського, довголітнього Голови “Сокола-Батька” дня 19 лютого 1928 р.

Начальник “Сокола-Батька”.

Руханкові вправи для відділів “Сокола-Батька” відбувалися в рухівні і літом на площі товариства. На протязі цілого року у вправах брало участь 44 членів, 35 учениць, 88 старших учеників у двох четах, 91 старших учениць у двох четах, 71 молодших учеників, 69 молодших учениць у двох четах, 71 ремісничої молоді у двох четах, 27 учительського кружка, у вишколі начальників 15 начальників і 16 начальниць.

Разом 537 вправляючих. Відділи вправляли по 2 години тижнево, учительський кружок 1 год.

Відділи вели: Членів Т. Білостоцький і С. Коцюба, Члениць П. Зимак і С. Коцюба, Старших учеників І. і ІІ. чету Т. Білостоцький і С. Коцюба, Старших учениць І чета С. Коцюба і М. Коцюбівна, Старших учениць ІІ чета М. Коцюбівна, відтак Д. Навроцька, Молодших учеників М. Тріль і В. Тихоліз, Молодших учениць І-ІІ чету М. Коцюбівна, Ремісничу молодь І-ІІ чету Я. Білостоцький, Вишкіл начальників і начальниць С. Коцюба.

Стан учащання на руханку представляється в пересічних числах так як це виказує нижче уміщена таблиця.

До розпорядимости служили такі прилади в рухівні: 2 дручки, 2 поруча, 2 коні, 2 кізлі, 6 шведських лавчин, 4 швайцарські крісла, 3 сталеві жердки до вилазу, 16 метрів нерухомої щєблівки, 1 гойдак, 1 перстень, 2 линви до вилазу, 2 линви до перетягання, 1 поміст до скоку, 2 містки, 2 пари стояків до скоку зі шнурком і латою, 4 тягарі, 1 кружчик з 4 драбинами, 60 пар булавок, 50 палиць, 1 ковбня, 1 сідло, 3 скіряні підстілки, 10 масок, 10 рукавиць і 10 шабелъ до шерму; на площі: 2 диски, 2 ратища, 3 кулі, 2 стояки до скоку, 2 стояки до кошівки, 1 жердка бамбусова до скоку, 3 мячі, 5 булавок до метання, руштовання на линви до вилазу, скочня, біжня.

Цього року за виїздом проф. Зимака працю вели виключно молоді інструктори. І коли на будуче виховані в “Соколі-Батьку” фахові учителі руханки не вернуться до праці в товаристві, конечно буде заангажувати фахового руханкового інструктора для ведення проводу всіх вправ. Найчисленніше на вправи вчашав доріст, учасники і реміснича молодь. Що до студентства вищих шкіл в порівнянні до числа перебуваючих стало у Львові на студіях на вправи вчашає дуже мало. Тому, на будуче головну увагу належить звернути на доріст, в першу чергу ремісничий, бо цей найрадше гуртується до вправ, та студентство.

В руханковій праці “Сокола-Батька” повинні йти разом всі сокільські гнізда у Львові як Сокіл ІІ, Сокіл ІІІ, Сокіл ІV, Сокіл Замарстинів і Сокіл Клепарів, а праця мусить йти в тому напрямі, щоби інструктори вели там справи аж доки не виховають вправних провідників, які вже самостійно будуть працювати.

У Львові треба порушити справу будови рухівень з руханковими приладами. Всі зусилля “Сокола-Батька” повинні йти в першу чергу у цьому напрямі, щоби здобути власну сокільню.

Мусимо також пропагувати тілесне виховання відчитами, відповідними руханковими імпрезами зимою і літом, та в карних рядах руховиків кріпити тіло та виховувати духа.

Діяльність руханкової секції “С.-Б.”.

Провід секції: проф. Павло Зимак голова, Тимотей Білостоцький містоголова, Степан Коцюба начальник вправ, Михайло Тріль справник, Мінодора Коцюбівна провідниця, Яків Білостоцький провідник.

ВІДДІЛ	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Май	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Число годин в році
	Число годин Пересічне число учасників Число записаних	Число годин Пересічне число учасників Число записаних	Число годин Пересічне число учасників Число записаних	Число годин Пересічне число учасників Число записаних	Число годин Пересічне число учасників Число записаних	Число годин Пересічне число учасників Число записаних	Число годин Пересічне число учасників Число записаних	Число годин Пересічне число учасників Число записаних	Число годин Пересічне число учасників Число записаних	Число годин Пересічне число учасників Число записаних	Число годин Пересічне число учасників Число записаних	Число годин Пересічне число учасників Число записаних	Число годин в році
Члени.....	7 14 44	7 14 20	9 14 23	5 11 23	8 11 26	7 12 27	—	—	—	6 8 21	6 13 32	4 9 32	57
Члениці.....	4 9 35	6 6 22	7 13 34	1 11 34	1 7 34	—	—	—	5 6 9	9 9 25	8 9 28	3 7 31	44
Старші ученики I.....	4 16 56	8 25 35	11 24 50	6 13 25	10 15 33	9 13 35	—	—	5 7 12	8 13 24	6 10 30	3 8 32	70
Старші ученики II.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 13 32	7
Старші учениці I.....	12 7 45	8 10 16	9 8 17	3 6 17	1 7 17	—	—	—	—	8 10 12	8 12 30	8 15 31	57
Старші учениці II.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 23 33	7 21 41	8 19 46	21
Молодші ученики.....	10 14 81	9 16 18	8 23 28	6 19 31	7 9 33	5 9 11	—	—	5 9 14	9 13 25	9 18 30	9 17 32	77
Молодші учениці I.....	7 19 36	7 18 36	9 16 36	6 12 36	10 14 23	9 15 24	—	—	7 11 29	8 10 24	8 12 31	7 16 32	78
Молодші учениці II.....	8 12 23	6 14 27	9 20 32	6 14 33	7 15 22	9 9 22	—	—	6 5 15	7 17 25	7 15 27	8 16 27	73
Ремісники I.....	4 17 36	4 19 36	4 14 36	—	—	—	—	—	8 13 13	8 12 27	5 9 27	—	33
Ремісники II.....	—	—	8 18 34	3 18 35	5 11 35	2 8 35	—	—	—	—	—	—	18
Учительськ. кружок.....	3 12 27	4 14 27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
Курс начальників.....	—	—	—	—	—	—	—	4 7 9	6 7 10	6 7 10	8 7 15	—	26
Курс начальниць.....	—	—	—	—	—	—	—	4 7 9	8 7 9	8 7 9	8 6 16	—	26

Стан української сокільської організації по кінець березня 1928.

ВОЄВІДСТВО ЛЬВІВ.

- Повіт Б е р е з і в: товариств 1. Т-во основано в 1927 р. — членів 30.
- Повіт Б і б р к а: тов. 23. Мають відбутися І Загальні Збори 3 т-ва. В 1927 р. основано 4 т-ва. Членів 1285, члениць 628, доросту 205.
- Повіт Г о р о д о к ягайлонський: тов. 17. Мають відбутися І Загальні Збори 4 т-ва. В 1927 р. засновано 3 т-ва, в 1928 р. 1. Членів 1150, члениць 275, доросту 25.
- Повіт Д о б р о м и л ь: тов. 8. в 1927 р. засновано 6 товариств. Членів 550, члениць 50.
- Повіт Ж о в к в а: тов. 2. Мають відбутися І Заг. Збори 1. В 1927 р. засновано 2 т-ва. Членів 151, члениць 45.
- Повіт Д р о г о б и ч: тов. 10. Мають відбутися І Заг. Збори 2 т-ва. В 1927 р. основано 3 т-ва. Розв'язала влада 1 т-во. Членів 730, члениць 220, доросту 85.
- Повіт Л а н ь ц у т: тов. 1. засновано в 1927 р. Членів 57, доріст 15.
- Повіт Л і с к о: тов. 1. має відбутися І Заг. Збори 1 т-во. Т-во засновано в 1927 р. Членів 31.
- Повіт Л ь в і в: тов. "Сокіл-Батько" і 24 т-ва. Мають відбутися І Заг. Збори 4 т-ва. В 1927 р. основано 7 товариств. Не затвердила влада статута двом місцевостям. Членів (без "Сокола-Батька") 1.650, члениць 680, доросту 285.
- Повіт Л ю б а ч і в: тов. 6. Має відбутися І Заг. Збори 3. — В 1927 р. засновано 1 т-во. Членів 550, члениць 85, доріст 60.
- Повіт М о с т и с к а: тов. 4. Має відбутися І Заг. Збори 1. — В 1927 р. основано 3 т-ва. Розв'язала влада 1 т-во. Членів 430, члениць 105.
- Повіт П е р е м и ш л ь: тов. 20. Мають відбутися І Заг. Збори 5 тов. В 1927 р. основано 6 товариств. Членів 1080, члениць 530, доріст 85.
- Повіт Р а в а р у с ь к а: тов. 18. Мають відбутися І Заг. Збори 5 тов., в 1927 р. основано 4 т-ва, а в 1928 р. 1 т-во, членів 843, члениць 160.
- Повіт Р у д к и: тов. 6. Мають відбутися І Заг. Збори 2 т-ва, в 1927 р. основано 4. Членів 330, члениць 215, доросту 60.
- Повіт С а м б і р: тов. 5. Мають відбутися І Заг. Збори 1 т-во. В 1927 р. основано 2 т-ва. Членів 200, члениць 68.
- Повіт С о к а л ь: тов. 14. Мають відбутися І Заг. Збори 2 т-ва. В 1927 р. основано 4 т-ва. Членів 850, члениць 310.
- Повіт С т а р и й С а м б і р: тов. 6. Мають відбутися І Заг. Збори 4 т-ва. В 1927 р. основано 2 т-ва, а в 1928 р. 1 т-во. Членів 355, члениць 140, доросту 30.
- Повіт Я в о р і в: тов. 7. Мають відбутися І Заг. Збори 2 т-ва. В 1927 р. основано 5 тов. Членів 395, члениць 105.

ВОЄВІДСТВО ТЕРНОПІЛЬ:

- Повіт Б о р щ і в: тов. 9. Мають відбутися І Заг. Збори 2 т-ва. В 1927 р. основано 4 т-ва. Членів 401, члениць 150.
- Повіт Б р о д и: тов. 2. Членів 97.
- Повіт Б у ч а ч: тов. 5. Мають відбутися І Заг. Збори 1 т-во. В 1927 р. основано 3 т-ва. Членів 385, члениць 180.
- Повіт З а л ь ш и к и: тов. 4. Мають відбутися І Заг. Збори 3 т-ва. Членів 280, члениць 37.
- Повіт З б а р а ж: тов. 4. В 1927 р. основано 2 т-ва. Членів 350.
- Повіт З б о р і в: тов. 2. Мають відбутися І Заг. Збори 1 т-во., розв'язала влада 1 т-во. Членів 88, члениць 37.
- Повіт З о л о ч і в: тов. 20. Мають відбутися І Заг. Збори 2 т-ва. В 1927 р. основано 4 т-ва, розв'язала влада 1 т-во. Членів 1286, члениць 553, доросту 150.
- Повіт К а м і н к а с т р у м і л о в а: тов. 13. Мають відбутися І Заг. Збори 2 т-ва, основано в 1927 р. 10 товариств. Членів 783, члениць 175, доросту 20.
- Повіт К о п и ч и н ц і: тов. 6. В 1927 р. основано 1. Членів 283, члениць 152, доросту 32.
- Повіт П е р е м и ш л я н и: тов. 19. Мають відбутися І Заг. Збори 6 тов. В 1927 р. основано 3 т-ва, а в 1928 р. 3, розв'язала влада 1 т-во. Членів 1180, члениць 445, доросту 280.
- Повіт П і д г а й ц і: тов. 22. Мають відбутися І Заг. Збори 8. В 1927 р. основано 12 тов, а в 1928 р. 1 т-во. Членів 1010, члениць 315, доросту 80.
- Повіт Р а д е х і в: тов. 19. Мають відбутися І Заг. Збори 3 т-ва. В 1927 р. основано 15 тов. Членів 1058, члениць 352.
- Повіт Т е р е б о в л я: тов. 5. Членів 180, члениць 35.

Повіт Тернопіль: тов. 6. Мають відбутися перші Заг. Збори 6 тов. В 1927 р. оснований 3 т-ва. Членів 343, члениць 97, доросту 82.

Повіт Чортків: тов. 22. Мають відбутися І Заг. Збори 4 т-ва. В 1927 р. оснований 8 тов. Членів 878, члениць 422, доросту 18.

ВОЄВІДСТВО СТАНИСЛАВІВ.

Повіт Богородчан: має відбутися І Заг. Збори 1 Т-во.

Повіт Городенка: Тов. 1. Мають відбутися І Загальні Збори 3 Т-ва, розв'язала влада 1 Т-во. Членів 23, члениць 18.

Повіт Доліна: Тов. 13. Мають відбутися І Заг. Збори 5 Товариств. В 1927 р. оснований 4 Т-ва, розв'язала влада 2 Т-ва. Членів 567, члениць 146.

Повіт Жидачів: Тов. 13. Мають відбутися І Заг. Збори 3 Т-ва. В 1927 р. оснований 4 Т-ва. Членів 985, члениць 357, доросту 172.

Повіт Калусь: Тов. 2. В 1927 р. оснований 1 Т-во. Членів 115, члениць 37.

Повіт Коломия: Тов. 2. Членів 30. В 1927 р. оснований 1 Т-во.

Повіт Косів: Тов. 1.

Повіт Печеніжин: мають відбутися І Заг. Збори 1 Т-во.

Повіт Рогатин: Тов. 2. В 1927 р. оснований 1 Т-во. Мають відбутися І Заг. Збори 1 Т-во. Членів 63, члениць 37.

Повіт Сколе: Тов. 5. Мають відбутися І Заг. Збори 2 Т-ва. В 1927 р. оснований 2 Т-ва. Членів 285, члениць 76.

Повіт Станіслав: Тов. 9. Мають відбутися І Заг. Збори 1 Т-во. В 1927 р. оснований 4 Т-ва. Членів 655, члениць 104.

Повіт Стрий: Тов. Союз Українських Пожарних Товариств і 34 Т-ва. Мають відбутися І Заг. Збори 1 Т-во. В 1927 р. оснований 2 Т-ва. Членів 1858, члениць 722, доросту 182.

Повіт Томашів: Тов. 5. Мають відбутися І Заг. Збори 1 Тов. В 1927 р. оснований 1 Т-во, а в 1928 р. 1 Т-во. Членів 267, члениць 136.

Повіт Турка: Товариств 1. Членів 30, члениць 7.

До діяльності секції належить руханкова праця в “Соколі-Батьку” під доглядом начальника вправ та напрям і провід тілесного виховання в краю під проводом голови.

Звіт начальника вправ обіймає працю секції в централі. Інтензивну працю у цьому році поведено в краю у співпраці з організаційною секцією. На всі курси намічені і підготовані через секцію організаційну руханкова секція доставляла інструкторів, які ці курси переводили, вчили призначених руханкових вправ, виповнюючи руханкову частину програми сокільських курсів. Цим способом секція вишколювала начальників і провідників вправ для поодиноких товариств, підготовлювала вправи на сокільські свята а тим самим поширювала розуміння тілесного виховання та сокільської ідеї.

Сокільські курси тривали від 2 днів до 5 і були призначені на короткі виклади з обсягу тілесного виховання а в переважній частині на виучування руханкових вправ. Попри руханку, руханкові вправи на сокільські свята і виступи, рухові забави й гри, початки легкої атлетики і змагів, відбувалася теоретична й практична наука пожарництва а також справи організаційно-сокільські реферовані представниками даних секцій.

Програму сокільських курсів опрацював особібно рефератом проф. Гайдучок дуже основно і це буде вихіснване як практичний порадник в праці товариств та видруковане в Сокільських Вістях.

Ряд намічених курсів розпочав 11 квітня 1927 р. краєвий курс у Львові який вели з рамени секції проф. П. Зимак, С. Коцюба, Т. Білостоцький, Д. Коцюбівна, М. Тріль, Я. Білостоцький, а спортову частину О. Верхола і Е. Жарський, ратівництво і гігієну Б. Макарушка.

До поодиноких сокільських товариств львівського повіту а також сусідніх повітів в неділі і свята їздили інструктори вчити вправ, провіряючи при тому працю цих товариств.

Виказ курсів і поїздок поданий у звіті організаційної секції.

Як інструктори з рамени секції руханкової працювали: О. Бабяківна, А. Вергановська, Л. Зайшла, Я. Конрадівна, М. Коцюбівна, О. Крамаржівна, І. Яримовичівна з відділу члениць, Бассараб Р., Білостоцький Т., Білостоцький Я., Боярський М., Галібей П., Думанський М., Дразньовський О., Коцюба С., Ласка, Макарушка Я., Масюк І., Мигович В., Мриц І., Пенцак І., Собків Б., Руденський Т., Тихоліз В., Тріль М. і Турко Р. з відділу членів С.-Б.

Вислідом цих поїздок і праці секції в краю було виведення руханкової части сокільського областного свята 19 червня 1927 р. з участю при вправах вільноруч соколів: 460, сокілок 382 та у трійкових вежах соколів: 150.

Від “Сокола-Батька” виступили відділи: молодших учениць в числі 36 до вправ хустинками, та до вправ на приладах: учительський кружок (дручок), члени (поруча), старші ученики (поруча), старші учениці (кінь), молодші ученики (два кізли), реміснична молодь (кінь). Крім цього до вправ на дручку Сокіл з Бібрки поставив рій членів. Секція не могла звернути уваги на сокільські товариства в більших містах, які розоряджують відповідними рухівними заосмотреними в руханкове приладдя, щоби виставили свої відділи до вправ на приладах.

По сокільським областнім святі відбувалися сокільські повітові свята, на яких з рамени секції для проводу їздили проф. Т. Франко і Т. Білостоцький.

На засіданні дня 15 вересня зрезигнував голова Секції проф. Зимак і провід Секції перебрав містоголова Білостоцький Т., дальші діловодства начальник Коцюба Степан, справник Тріль М., Білостоцький Я. господар, Коцюбівна Д. і Тихоліз В. провідники вправ.

Молоді руховики оставлені на власні сили продовжують і ведуть дальше руханкову працю, мимо цього що “Сокіл-Батько” виховав багато фахових учителів руханки які одначе від цієї праці усунулися. Зорганізовано всі відділи вправляючих в Соколі-Батьку.

До Сокола III у Львові призначено тов. Тихоліза а до Сокола в Замарстинові т. Білостоцького Я., які ведуть там вправи. Для начальників дооколичних львівських Товариств переведено від 21 серпня до 11 грудня вишкіл при участі 15 начальників і 16 начальниць який вів начальник С.-Б. Коцюба С.

Мимо цієї великої праці в краю за почином проф. Гайдучка С. скликано конференцію учителів руханки всіх українських шкіл в краю щоби:

- 1) застановитися над організацією учителів руханки.
- 2) повести напрям у фізичній культурі українських шкіл, руханкових і спортових товариств.

З огляду на брак заінтересування між учительством мимо повідомлення анкета не відбулася.

Ця спроба, яка не повелася не зражує секцію і вона застановлюється над відбуттям у слушний час конгресу у справах фізичного виховання, якого проект апробувала Старшина “С.-Б.” ще в 1922 р.

Заходом секції відбулися у Львові реферати на руханкові і сокільські теми а саме дня 27.XI. проф. Гайдучка “Як повинна виглядати у нас руханка на селі”, тогож 11.XII. “На дразливі питання нашого фізичного виховання”, 19.XII. проф. Франка “Руханка і спорт на Радянській Україні” і 22.XII. проф. Гайдучка “Слідами Українського Сокілства” з метою поширити заінтересування найширших кругів громадянства справами фізичного виховання і підготувати відбуття конгресу українського фізичного виховання.

Мимо підготовки не відбуло дорічного руханкового виступу пропонованого на день 18 лютого 1928 р. а то через брак відповідної салі, яка на це надавалася. Рішено відбутися його на площі в літі.

Секція відбула 18 засідань. До розпорядимости секції є руханкова бібліотека з 569 томів і часописи: Vestnik Sokolsky Sokol, Cvicitel, Cvicitelka Sokolske Besedy, Hrvatski Sokol.

Відчувається брак часописей і найновішої літератури німецької та англійської.

Секція співпрацювала в редакції "Сокільських Вістей" виповнюючи руханкову ділянку.

В цьому році опрацювали члени секції М. Тріль "Трійкові вежі" і "Чвіркові вежі" а С. Коцюба підручник "Як будувати руханкові прилади".

Господар Домівки "С.-Б."

Від 1906 року міститься "Сокил-Батько" в винайманій домівці при вул. Руській ч. 20. Зложена вона з 3-ох кімнат і рухівні. Господарем в цьому році був тов. Галібей Михайло.

В рухівні Товариства в цьому році крім відділів "Сокола-Батька" вправляли ще слідуєчі школи: Філія Державної Академ. Гімназії, III. Державний Семінар, Евангелицька Гімназія, Торговельна Школа Т-ва Просвіти, Український Пласт, Німецьке Товариство "ВІС", Жидівська Школа Заводова. Разом 7 установ. Сокильські відділи вправляли 23 год. тижнево. Поділ годин представляється ось як:

Дні і години	8-9	9-10	10-11	11-12	12-1	1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9
Понеділок	ІІІ. Державний Семинар	Філія Академічної Гімназії					ІІІ. Державний Семинар	Молодші ученики	Німецькі школи			Старші ученики	Члениці
Второк													
Середа													
Четвер													
П'ятниця													
Субота													
Неділя									Вишкіл начальників				

Домівку з рухівнею в часі ферій вибілено, прилади відповідно консервовано. Недостача фондів не дозволила справити електричного провісача а чинш плачений майже вже в довоєнній висоті, не дозволяє поробити дальших видатків на адоптації, яких вимагає так рухівня як і домівка. Для огрівання коритара поставлено печ.

В салі відбуто 9 зборів українських установ та товариств.

Сторожем був у цьому році Шинкаренко Дмитро.

Справа будови власної домівки не поступила ні кроку вперед. 35-літний ювілей існування "Сокола-Батька" будемо мусіли святкувати в чужім домі.

Господар площі "Сокола-Батька".

З площі "Сокола-Батька" користали в 1927 р. слідуючі Т-ва:

	кількість годин	кількість вправляючих	кількість видців
1. "Сокіл-Батько"	33	999	7.000
2. Сокіл IV	27	204	192
3. Т-во Луг	27 і 1/2	464	1.700
4. С. Т-во "Україна"	192	1.405	9.402
5. Р. С. К. Зоря	49	342	259
6. У. С. С. К.	16	93	70
7. С. С. Богун Левандівка	8	60	56
8. С. К. У. Д.	47	408	100
9. Головна Гімназія	94 і 1/2	1.018	—
10. Філія акад. Гімназії	77	1.002	—
11. С. С. Васіліянок	20	166	—
12. Т-во "Сила"	34	—	1.510
13. У. П. Т.	15	200	2.500
14. Україн. Спорт. Союз	12	30	2.120
15. Т-во опіки над молоддю	5	—	250
16. Сокіл Винники	2	15	30
17. Сокіл Борщовичі	2	15	26
18. Українська Захоронка	5	—	250
Разом	666	6.421	25.465

В рамках вище поданого зіставлення відбуто:

57 м'ячевих змагань, 10 фестинів, 3 Свята (Сокільське, Лугове й УПТ), 3 легкоатлетичні змагання і 1 ситківкові змагання.

З площі користало 18 Т-в. Т-ва "Україна", Зоря, Богун УССК, та со-кільські Т-ва користали з площі безплатно. Як на одну площу в теперішних розмірах це безумовно за багато. Заряд площі тільки з великими труднощами зумів усіх примістити. Тому справа дальшого викупна площі стає вельми пекучою. Спортовий рух захоплює чимраз ширші круги молоді, і для неї мусимо здобути відповідний майдан до вправ. Всі громадяне та Т-ва, які розуміють велике значіння фізичного виховання молоді своїми провідниками на власнім майдані, повинні негайно надіслати жертви на дальше закупно площі.

Забавова Секція “Сокола-Батька”.

В 1927 р. забавова секція як така не була зорганізована. Доривочну участь в ній брали: Тт. Левицька, Левицький Микола, Гафткович Володимир, Білостоцький Тимотей, Яців Нестор, Корецький Степан, Білостоцький Яків, Вінцковський Юрій, Голян Володимир, Коцюбівна Дора, Тріль Михайло, Газа І., Грещак Іван і Тихоліз Володимир.

Уладжено вечерниці дня 15.X.1927 р., 20.XI.1927 р., 14.II.1928 р. і 18.II.1928 р. з загальним чистим доходом 364'90 зл.

Вечерниці у великій мірі причинилися до співжиття і розбудження товариського духа між членами.

Видавнича Секція “Сокола-Батька”.

Брак пожарних як і руханкових підручників призначених для широких верств так сокільства як і народу, заставив нас продовжувати видавничу діяльність, яку започаткував ще в 1895 р. В. Лаврівський сокільськими календариками, продовжував Іван Боберський від 1902 р. підручниками, гор і вязанками вправ а відновила по війні в 1923 р. Руханкова Секція “С.-Б.”. Видавництва розходяться в цілому краю. Йдуть на Волинь і до Америки. Ми переконалися, що вони потрібні й нашому учительству. На Святі Рідної Школи у Львові в 1927 р. виступили з трійковими вежами нашого видання.

В 1927 року видано в місяці квітні: Пожарник А. Будзиновського колишнього голови “С.-Б.” в 3.000 примірниках. В маю 1927 р. видано Трійкові Вежі — М. Тріля, а в червні вийшли Вправи Хоруговцями та Вправи Палицями і Списами — І. Боберського. В місяцях падолисті і грудні 1927 р. вийшло дві вязанки вправ С. Гайдучка Вправи Вільноруч ч. 2 і 4. В січні 1928 р. видано Чвіркові Вежі — М. Тріля а в лютім Вправи Вільноруч ч. 3 С. Гайдучка, в марті тогож Вправи Вільноруч ч. 1, і статут пожарно-руханкового Т-ва “Сокіл”. Ці всі вязанки вправ відбивано по 1000 примірників. За час від минулих Загальних Зборів дотепер вийшло 10 видань. При технічній стороні видань працював член руханкової секції С. Коцюба.

В пляні є дальше продовжити видавничу діяльність, аби надати повного змісту нашим руханковим і руханково-пожарним товариствам.

Постачання “Сокола-Батька”.

(Торговельна Секція.)

Сокільське постачання має на цілі заосмотрювати всі сокільські товариства в руханкове і пожарне приладдя, підручники і книги до ведення товариства, відзнаки печатки, сукно на однострої і т.п. Для того увійшло постачання в звязки з відповідними фірмами, щоби дешевше набути товари, та облегчити сокільським товариствам набування їх на сплати.

Богато товариств цього не хотіло зрозуміти, і нині залягають зі своїми сплатами і через це утруднюють цілу працю, а другим товариствам набування приладів, відзнак, сукна, шапок, книг, підручників і т.п.

Для спопуляризованя сокільського руху видала секція двома воротами 4.350 більших і 1000 менших сокільських металевих відзнак.

Про діяльність секції свідчить великий касовий оборот, який тільки через не виплачення товариствами своїх зобовязань виказує втрати.

На будуче секція мусить забезпечити собі особний капітал, що дасть змогу поширити її агенди та запевнити сокільським товариствам корисніше набування товарів в центральї.

В постачанні працював кожчасно урядник товариства, при помочи тт. Дращньовського О., Яціва Н., Гафтковича В. та в порозумінні скарбника Миколи Левицького.

Однострій.

В цьому році постачання поклато натиск на це, щоби члени сокільської організації справляли якнайбільше сокільські однострої. Сокільський однострій як відомо, це видна признака карности сили і солідарности сокільства. Однострій це видна злука всіх народніх верств під прапором, на яким виписаний клич “спільність почувань та злука у боротьбі за підставову ідею сокільства.

Обовязує однострій затверджений сокільською краєвою нарадою з дня 4 березня 1923 р. Заходами постачання і організаційної секції в цему році справлено в краю понад 250 одностроїв і поверх 800 шапок.

Кидається в вічи мале число у порівнанні до числа членів, але ця акція шойно в початках і вимагає довшого протягу часу у відроджуючійся молодій організації.

Метою секції буде видати друком правильник зі взором однострою ухваленого згаденою анкетною і тоді ніякі ухилення від обовязуючого правильника (які тепер часто лучаються) не будуть мати місця.

Сокільські однострої мусять бути однакової краски і крою.

Ціна однострою без чобіт 50 зол.

Збіркова Секція до викупна Українського Городу у Львові, на Загальні Збори “Сокола-Батька” 1.IV.1928 р.

Ще в 1911 році виринула між Сокільством міста Львова, шаслива думка, а вишла вона від тодішнього голови “С.-Б.” проф. Івана Боберського, що велику 11-моргову реальність, при стрийському шляху, в найкращому місці новітнього Львова, де відбулися в 1911 а відтак в 1914 р., два краєві здвиги сокільських та січових товариств, то є побіч мійського парку, де від кількох років відбувається, шумно реклямований осінній ярмарок (“всходне таргі”) що отсю велику реальність, цей прегарний в княжім місті Лева положений шматок землі, мусимо викупити на власність для українського народу, бо його невідклично нам потреба: не лиш для українських руханкових чи спортових товариств самого міста Львова, але і цілого краю, для цілої нації. Бо лише на такім великім майдані можна відбувати більші гуртові виступи й всілякі змагання зорганізованих, навчених до послуху-карности руховиків і молоді, що чекає також на фізичне виховання, — як також відбувати краєві здвиги, фестини, ярмарки чи то Господарсько-промислові вистави.

І загомонів від 1911 р. могутній поклик Старшини “Сокола-Батька” про збірку жертв на викупно цілого 11-моргового майдану. Від тої пори зачали плисти датки (жертви) свідомих великої ідеї ширих Українців... З тих передвоєнних жертв, закупив “С.-Б.” ще перед світовою війною від трьох спільників власників три паї по 900 сяжнів землі, а відтак після війни дальші два паї, хоч ціла ціна купна за те досі не виплачена.

А коли один зі спільників тої 11-моргової реальности дарував Соколові свої два паї по 900 сяжнів то вже “Сокіл-Батько” став власником сімох паїв,

то є неповних чотирох моргів землі. Одначе для успішної нашої праці це замало, бо потребуємо безумовно ще щонайменше вісім моргів, отже побіч того що вже тимчасово “Сокіл-Батько” посідає (грише) ще дальших чотири морги з будинками, старими деревами, які дають потрібний захист чи то затінок.

Стоїмо отже при тім, що як найскорше, невідклично еше в біжучім році мусимо викупити від тих спільників, що дають нам найкорисніші умовини, ще нових 7 паїв, щоби вже мати тих необхідно потрібних нам 8 моргів. Викупно осталих трьох моргів покишо лишити треба на пізніше до часу як “Сокіл-Батько” фінансово скріпиться, або як прийдуть надзвичайні великі жертви.

Світова війна перепинила найкраще започатковане діло, так, що обновлено його аж після 10-літньої перерви в 1925 р., через збірку нових жертв на викупно землі там де на вічні часи буде “Український Город”. А щоби чим скорше придбати потрібні фонди, Старшина “С.-Б.” зладила тоді за почином проф. Гайдучка гарним орнаментом прибрану золоту книгу, де би кожний жертводавець хоч найменшу жертву записав на вічну пам'ятку для грядучих поколінь а також і для заохоти інших менше свідомих. Але обновлена діяльність не дала стільки як “С.-Б.” надіявся мабуть через те, що не було під той час метких людей до збіркової акції, бо до грудня 1926 р. прийшло до каси “С.-Б.” ледво 115 долярів і 142 зл. — Аж 1927 р. повернув цілу справу в інший бік. Загальна жертвенність в цьому році зросла, так, що небавом будемо могли з того, що вже маємо в готівці, закупити бодай два нові паї. Вибрана через Старшину “С.-Б.” під кінець 1926 р. збіркова секція до якої входять: голова секції надрадник Стахій Стеблецький і члени: Микола Левицький, проф. Степан Гайдучок, Володимир Гафткович, Нестор Яців і Ярослав Сахно, а також запрошені до помочі пані Доманик, Нагірна, Трачевська і Цегельська — зачала з більшим розмахом і завзяттям вишукувати по найдальших закутинах тих, що на “Український Город” дуже мало або нічого ще не дали, а слова заохоти і так потрібна для деяких принука, зєднали нам не одного жертводавця.

Але 1927 р. а вже особливо друга половина його, була для нашої збіркової акції, не дуже приятлива, бо такі події як катастрофа повені в Галичині, що навістила кільканайцять наших повітів, дальше громадські вибори в цілім краю, а відтак підготовка до соймових виборів спричинили, це, що сподівана і обіцяна жертвенність дещо змаліла. Проте одначе безупинні поклики і зазиви збіркової секції, її членів з осібно а то поклики в часописах, листах і пригадках, поіменні викази жертв, навіть обіцяних хоч ще неспланих і “золота книга” а вже найбільше живе слово при всякій нагоді, придбали нам в часі від грудня 1926 р. до кінця 1927 р. квоту 1.282'5 долярів в тім 8 канадійських, яка до 25 березня 1928 р. зросла вже до суми 1.712'50 долярів крім того що в 1925 р. до грудня 1926 р. прийшло до головної каси “С.-Б.” на “Український Город”, як це повище зазначено.

Засновані в деяких більших містах і подільських повітах збіркові комітети зробили (хоч не всі) своє, а найбільше там, де голова збіркової секції особисто між своїми знакомими спонукав заснування таких комітетів, яких маємо в Галичині вже 8.

Цих, що хочуть знати, як хто зрозумів велику ідею, та хто не боявся жертв, до яких ми ще раз сьогодні знова закликаємо цілу суспільність, богатих і бідніших (ті звичайно більше дають як багатші) просимо прочитати цілий

звіт із збірок, який буде у двох слідуючих числах “Сокільських Вістей” (за май і червень), де подрібно й поіменно будуть виказані усі дотеперішні жертви. А тих жертв-датків треба нам ще у цім році найдалше до осени не мало — бо майже 9 тисяч долярів, коли хочемо раз дочекатися того, чого ціла наша нація, усі верстви, ціла суспільність собі бажає, то є бачити у княжім місті Льва велику, на вічні часи, українську станицю-майдан з прегарним парком.

Велика ідея вимагає великих жертв, які чейже найдуться між нами, бо навіть хочби й який десяток тисяч долярів, це ж не так дуже великанська сума для тої нації, яка хоче жити своїм життям так, як і інші культурні народи.

Під кінець ще одно. Які то шари нашого громадянства досі обізвалися на наші поклики? Отже найбільше жертв маємо від громадянства міста Львова, хоч не бракло також жертв з цілого краю і від наших закордонних братів з Чехії, Франції, Німеччини, а навіть з Єгипту, а також із за моря з Канади. З поза Львова найбільше жертв маємо з двох повітів то є з Заліщик і Боршева, де найшлися ревні одиниці, які в повітових комітетах дуже причинилися до збіркової акції. В інших повітах такі комітети є менше діяльні. Кооперативи Східної Галичини зложили 106 американських долярів, а сокільські гнізда на цій самій території, переважно молоді, бо не давно обновлені або свіжо засновані 29 долярів і 267 зол. Деклярованих а невплачених в цілости жертв залягає майже 250 долярів.

З правдивим вдоволенням треба зазначити, що ми дістали також дійсно поважні жертви, як приміром від митрополита Шептицького 100 долярів, від Косаревица Косаренка з Берліна 500 зол., а також кілька датків по 50 долярів (Народня Гостинниця, Краєвий Союз Ревізийний і проф. Боберський). Поменші датки були переважно від 2-5 долярів. Коли від зібраних жертв відшибнути звичайні кошта оголошень в часописах, друків, листів і писарських видатків разом на: 425'96 зол., то остається нам готівка на двох щадничих книжочках двох банків “Дністер” і Центробанк у Львові, в твердій доляровій валюті 1.122 + 468'30 долярів, а решта переходово в Почтовій Касі Ошадности або в головній касі “Сокола-Батька”. Разом 1.796 долярів.

Многі жертводавці питають нас, чи спільники-власники ще невикуплених паїв дали що від себе “Соколові-Батькові” на “Український Город”. На це коротка відповідь. Деякі з них ще недавно або й давніше обіцяли відступити безплатно якусь часть своїх паїв для “Сокола-Батька” — але ці обіцянки досі ще не сповнилися.

Тому чекає нас ще велика праця не лише в самім Львові, бо тут може ще і третьої частини української 40-тисячної людности для тої акції ми не відшукали, але так само в многих повітах Східної Галичини, а також між нашими братами, які по неволі перебувають далеко на захід від Львова чи поза сокальським кордоном чи за Карпатами. А треба і це знати, що ані з Волині ані з Закарпаття ми не дістали ні одного доляра.

При всім усім надіємося, що також в біжучому році і надалше найдуться одиниці, які схочуть і зможуть вложити якнайбільше своєї праці, щоби майбутній недалекий вже краєвий здвиг відбувся величаво на власнім гарно уладженім майдані “Українського Городу”.

Після світової війни в 1923 р. старалася вже Організаційна Секція під проводом Семена Магальяса і секретаря Петра Петрика видавати сокільський орган. З браку потрібних фондів друковано лише періодично одну сторінку від 1.I.1923 — 1.IV.1923 р. в “Ділі”, яке виходило тоді як “Громадський Вістник”.

В 1926 р. при співпраці членів “С.-Б.” проф. Степана Гайдучка, Володимира Гафтковича, Тимотея Білостоцького і М. Гавруна видавано додаток до “Нового часу” під назвою “Руханка і Спорт”, в яким поміщувано відомости про українське сокільство та фізичне виховання.

В 1927 р. Організаційна Секція під проводом Володимира Гафтковича поробила серйозні заходи, в цілі видавання сокільського журналу. В липні цього року розпочато збірку датків на пресовий фонд трійковою системою і пропаговано ідею видавання “Сокільських Вістей”. Виготовлено вінету “Сокільських Вістей”, з якої видруковано 5.000 листівок, а чистий дохід з їх розпродажі призначено на пресовий фонд і перші видатки звязані з видавництвом журналу. Ці листівки розіслано в край до сокільських гнізд, а також до приватних осіб. Виготовлено спис всіх сокільських товариств, сокільських організаторів і осіб, що цікавляться сокільською ідеєю, до яких мало вислатися І. число “Сокільських Вістей”. На начального редактора упрощено д-ра Івана Гижу, а на адміністратора Степана Корецького. В склад редакційної колегії ввійшли крім двох повищих: радн. Альфред Будзиновський, Тарас Франко, Микола Левицький, Нестор Яців, а співпрацювали: Степан Коцюба, Тимотей Білостоцький, Володимир Гафткович, Іван Мриц, Яків Білостоцький, Михайло Тріль, Ярослав Сахно, Омелян Верхола і др.

Дня 1.I.1928 р. видано перше число “Сокільських Вістей” в накладі 2.000 примірників. По трех шомісячних числах Вістей вплинуло 196 передплат з краю і зі Львова. Завдяки голові “Сокола-Батька” Вп. дир. Миколи Заячківського, який особисто покрив більшу половину дотеперішних видатків “Сокільських Вістей”, журнал удержується. Дуже побажаним є, щоби сокільські гнізда зрозуміли вагу сокільського органу та кожне з них передплачувало бодай по 3 примірники “Вістей”.

**Діяльність Секції Організаційної “Сокола-Батька”.
(від квітня 1927 до березня 1928).**

В склад секції входили: Гафткович Володимир організаційний референт, Сахно Ярослав заступник орг. референта, члени секції: Яців Нестор, Дrajньовський Омелян, Корецький Степан, Хомяк Дмитро, Білостоцький Тимотей. Співпрацювали: Турко Роман, Собків Богдан, Бассараб Роман, Галібей Петро, Мигович Володимир, Полотнюк Евген, Руденський Теофіль, Білостоцький Яків, Тріль Михайло, Коцюба Степан, Боярський Мирослав, Корчинський Іван, Масюк Володимир, Макарушка Ярослав, Букало Семен, Балицький Микола, Гулей ст. теол., Зайшла Л. Крамаржівна, Л. Бабяківна, О. Коцюба Мінодора, Яримович Ірина, Конрад Слава, Вергановська А. Всі вони студенти вищих шкіл, члени С.-Б.

Організаційна секція у своїй діяльності займалася ділянкою пожарною, під проводом Альфреда Будзиновського і членів: Любомира Огоновського, Омеляна Дrajньовського, Романа Турка.

Пристапуаючи до праці в 1927 р. секція виготовила плян, перевести у Львові і в краю сокільські свята, щоби повести пропаганду серед української суспіль-

ности ставати в сокільські ряди. Секція станула на становищі, що не треба спішитися з основуванням нових гнізд, поки існуючі товариства не поведуть правильної сокільської діяльності, щоби своїм приміром заохотили інші місцевості заложити у себе сокільські товариства. Щоби успішно повести сокільську працю в краю, відбуто ряд повітових і місцевих курсів, які мали вишколити сокільських робітників. Програму курсів виготовив проф. Гайдучок, в яку входили 1) ідеологія українського сокілства, 2) пожарництво і гігієна, 3) руханка, 4) праця в товаристві. В тій цілі руханкова секція при співпраці орг. Секції вишколила інструкторів, і інструкторок і віддала до розпорядимости орг. секції.

Як виказує звіт понише, в першу чергу переведено сокільський краєвий курс, якого учасники пізнали сокільську працю і понесли її в різні закутини краю, про що свідчить цілий ряд сокільських свят.

По переведенні сокільського краєвого курсу поведено енергічну підготовку уладити сокільське областне свято у Львові, з нагоди 10-ліття зриву на Великій Україні в 1917 р.

Переведено ряд курсів і поїздок інструкторів і інструкторок на села, як виказує статистика.

По переведенні сокільського областного свята, орг. секція устроїла ряд повітових і районових зїздів, щоби допомогти місцевим сокільським робітникам в їх праці, а товариства повіту повести до кращого розвою.

Програмою зїздів було: вишкіл провідників сокільських товариств через відбуття повітових і районових курсів, 2) сокільські свята, 3) справи організації.

Попри працю для існуючих вже сокільських товариств поведено працю і в напрямі поширення організації і в різних повітах, висилаючи в тій цілі, статuti і інформації. В цьому році внесло 248 місцевостей статuti, з того 152 відбуло І. загальні збори.

Сокільська праця поширилася і на північно-західні українські землі. З Лідави п. Здолбунів на Волині, Залізці пп. Кремінець і Новгородок на Білорусі внесено статuti, які влада відкинула.

Секція уділювала правних порад у случаях перепинювання владою діяльності сокільських товариств. В цьому році завісила влада 8 товариств в виконуванні діяльності, а саме: Сокіл Білоголови п. Зборів, Церківна і Надіїв п. Долина, Глиняни п. Перемишляни, Полівці п. Чортків, Тустановичі п. Дрогобич, Судова Вишня п. Мостиська, Щеплоти п. Яворів, Сокіл в Бродках завішено, а по внесенні рекурсу дозволила влада на відновлення діяльності.

У многих случаях адміністраційні влади заборонюють переводити руханкові вправи, як в Протесах п. Журавно, Липовець, Дрогомишль п. Яворів, Павшівка п. Чортків, Яйківці п. Жидачів, і др.

В многих случаях поліція справджуючи підписи членів основателів грозить карами за ними проступки як в Арламівській волі п. Мостиська, Лідава п. Здолбунів, або грозить розв'язанням товариства за не ведення пожарної діяльності по постановам статута. У численних випадках товариства не можуть, користати з пожарних приладів, які має громада, як Стремільче п. Радехів де вїйт терроризує членів Сокола, Сторонна п. Дрогобич, Зелів п. Городок і десятки інших случаїв. На домагання сокільських товариств у громадського уряду, щоби дозволено уживати пожарних приладів на вправи, вїйти відмовляються, заявляючи, що одержали зарядження засновувати "пожарні стражи" і їм віддадуть прилади, а села нехотять "стражей" тільки рідні

товариства. В різних випадках уряд громадський навіть не старається привести до порядку знищені пожежні прилади.

Секція поклала великий натиск на пожежну діяльність товариств і подбала щоби Старшина "Сокола-Батька" видала підручник пожежництва Альфреда Будзиновського в 3.000 примірників, який то фаховий підручник об'легчив цю пекучу справу. Зі звітів поодиноких товариств, які у нещастях пожежі ведуть ратункову акцію і за справний ратунок одержують признання а навіть нагороди від міродатних чинників, як Ожидів, Красне, Соколівка п. Золочів, є найкращим свідоцтвом, що сокільські товариства сповняють свою тяжку задачу. В останньому часі діяльність сокільських товариств перепинює "Malopoľski Związek Straży Pożarnej", який намагається втягнути сокільські т-ва в свої члени.

В діяльності сокільських товариств стрічаються різні перешкоди як прим. в Коцюбинцях п. Копичинці за участь товариства в церковному поході на водосвятті на Йорданські Свята, влада загрозила розв'язанням т-ва, а старшину потягнула до відвічальности за незгодований похід. По переведенні судової розправи за правним заступництвом голови Сокола в Чорткові д-ра Електровича старшину звільнено. Заходять случаї, що влада заборонює на улаштовані сокільських фестинів з вправами, як в Підгірцях п. Львів дня 11.VI.1927 року.

З затвердженням статута "Сокола-Батька" дня 1.IX.1927 р. Орг. секція виготовила статут руханкової філії "С.-Б.", внесла але не затвердила його влада.

Бажаючи допомогти сокільським товариствам у їх розвої секція виготовила статут повітового Союзу пожежно-руханкових Товариств, взоруючися на статуті затверджені воевідством в Станиславові для повіту Стрий і внесла той статут з Жидачева, Перемишля і Підгаєць, але влада відкинула їх; статут зредаговано в друге і переслано дотичним місцевостям до поновного внесення.

Секція займалася створенням видавничого фонду сокільського журналу і в тій цілі переведено збірку на пресовий фонд, як в Стрії підчас господарської виставки і в Винниках на сокільським святі, а з окрема видано листівки з призначенням на прес-фонд і розіслано до товариств, признаючи весь дохід на часопис, щоби в цей спосіб ціла організація допомогла у видаванні журналу.

Виготовлено 1000 статистичних листків, для введення точної евіденції і розіслано в край в липні 1927 р. Видруковано 3.000 квестіонарів (річних звітів) і розіслано до всіх товариств. В січні одержано 95 виповнених звітів.

Видано приказ відбути в січні 1928 р. чергові загальні збори по всіх товариствах в краю, а з окрема вислано програмові прикази до товариств з нагоди зїздів, курсів, сокільських свят.

Вислано ургенси в справі переведення І. заг. зборів, та невикористаних статутів. Секція мусить ствердити, що багато осіб взяло статuti та не лише їх не використало, але також не звернуло.

З браку матеріяльних фондів секція не змогла висилати відпоручників на загальні збори, до віддалених повітів. В багатьох случаях молоді сокільські робітники селяни живо інтересуються сокільським рухом і самі переводять загальні збори у себе і сусідніх товариствах, виручуючи в цей спосіб місцеву інтелігенцію.

Вислано накази в справі праці сокільських товариств на 1928 р. з підручниками вправ.

Заряджено сокільський курс у Львові в днях 2-5.IV.1928 р.

Сокильські зїзди.

Чортків, 4.IV.27, перевів голова Сокола у Чорткові д-р Електорович В. і Дrajньовський О., заступлених 11 товариств.

Підгайці, 14.IV.27, перевів Яворський О., заступлених 8 товариств.

Жидачів, 22.V.27, перевів Гафткович В., заступлених 6 товариств, учасників 111, Жидачів 91, Межиріччє 9, Іванівці 5, Волцків 2, Розвадів 2, Миколаїв 3.

Комарно п. Рудки, 29.V.27, перевів Сахно Ярослав, заступлених 7 товариств.

Городок яг., 29.V.27, перевів Гафткович В., заступлених 7 товариств.

Бібрка, 26.V.27, перевів Сахно Я., заступлених 7 товариств, 20 відпоручників з Бібрки, Сугрів, Баковець, Новосілля, Ляшки дол., Бориничі, Залізці.

Бібрка, 7.VII.27, перевів Сахно Я.

Перемишль, 7.VII.27, перевів Яців Н, заступлених 12 товариств.

Золочів, 17.VII.27, перевів Сахно Я., заступлених 11 товариств.

Буськ, п. Камінка струм., 17.VII.27, перевів Тим. Білостоцький, заступлених 4 товариства.

Немирів п. Рава руська, 10.VII.27, перевів Турко Р., заступлених 7 товариств, відпоручників 27 з товариств: Немирів, Вороблячин, Грушів, Дрогомишль, Заваді, Липовець.

Підгайці, 19.VII.27, перевів Сахно Я., заступлених 12 товариств: Рудники 2, Гайворонка 2, Вишнівчик 1, Славятин 1, Шумляни 1, Яблонівка 1, Заставче 2, Зарва-ниця 2, Божикив 1, Новосілка 1, Сільце 1, Підгайці 5.

Буськ, п. Камінка струм., 21.VIII.27, перевів Вороновський Василь.

Львів, 6.IX.27, перевів Гафткович В., заступлених 9 товариств: Винники 2, Підбірці 2, Голоско вел. 2, Грибовичі вел. 2, Зашків 1, Містки 1, Пустомити 1, Товщів 1, Сокіл III. 1.

Ходорів, 21.IX.27, перевів Гафткович В., заступлених 5 товариств: Бориничі, Чорний Острів, Ляшки дол., Сугрів, Вербиця.

Городок яг., 23.IX.27, перевів Гафткович В., заступлених 8 товариств, 65 відпоручників, Городок, Мшана, Галичанів, Лісновичі, Сторона, Цунів, Каменобрид, Річичани.

Стрий, 25.IX.27, перевели надр. Стеблецький Стахій, Левицький М., Гафткович В., Лаврів Ст., учасників 47, заступлених 14 товариств.

Лагодів п. Перемишляни, 27.IX.27, перевів Сахно Я., заступлених 11 товариств, 42 учасників, Перемишляни 3, Станислав 5, Дворисика 3, Кривичі 2, Розворяни 4, Якторів 3, Погорільці 1, Лагодів 11, Унів 5, Куровичі 4, Волків 1.

Белз п. Сокаль, 2.X.27, перевели Гафткович В., Яців Н., заступлених 10 товариств, 70 учасників, Белз, Ванів, Вербіж, Довжнів, Жужіль, Осердів, Себечів, Цеблів, Стаї і Прусинів.

Дрогобич, 9.X.27, перевів Гафткович В., заступлених 4 товариства, Дрогобич, Губичі, Попелі, Тустановичі, учасників 48.

Рава руська, 16.X.27, перевів інж. Білинський О., начальник Сокола в Раві.

Комарно п. Рудки, 23.X.27, перевів Гафткович В., заступлених 6 товариств: Комарно, Клічко, Якимчиці, Конюшки тулиголов., Повергів, Тершаків, учасників 110.

Підгайці, 27.X.27, перевів Гафткович В., заступлених 12 товариств, учасників 54.

Золочів, 7.XI.27, перевів голова Т-ва Сокіл в Золочеві проф. Вацик М.

Чортків, областний зїзд 19.XI.27, перевів Гафткович В., Дrajньовський О., заступлених 16 товариств: Чортків 2, Бучач 1, Боршів 1, Мельниці 1, Зарівниці 2, Переволока 1, Новосілка язл. 3, Полівці 2, Колиндяни 2, Росохач 1, Беремяни 6, Вигнанка 2, Чабарівка 1, Босири 2, Скородинці 2, Шманьківці 3, разом 32 учасників.

Л ю б а ч і в, 19.XI.27, перевів Степан Корецький, заступлених 7 товариств: Улазів 7, Дахнів 2, Гораєць 1, Нове село 3, Липовець 4, Німетів 1, Любачів 1, разом 19 учасників.

Л а г о д і в п. П е р е м и ш л я н и, 14.I.28, перевів Сахно Ярослав.

Ходорів п. Бібрка, 5.II.28, перевів Сахно Я.

Пожарно-руханкові курси.

Квітень 1927.

К р а є в и й к у р с “С о к о л а - Б а т ь к а” відбувся в днях від 11.IV. до 15.IV.1927. Взяли участь відпоручники слідуєчих товариств: Беремяни п. Заліщики 2, Бродки п. Львів 2, Жовтанці п. Жовква 2, Белз п. Сокаль 1, Сторонна п. Дрогобич 1, Лубянки ниші п. Збараж 2, Винники п. Львів 2, Гумницька п. Камінка струм. 1, Білий Камінь п. Золочів 2, Зашків п. Львів 2, Губичі п. Дрогобич 1, Попелі п. Дрогобич 1, Цішки п. Золочів 1, Козлів п. Камінка струм. 1, Тернопіль 1, Свидниця п. Яворів 1, Туря велика п. Долина 1, Калуш 1, Калинівка п. Бібрка 1, Стрілицька нові п. Бібрка 1, Золочів 1, Жорницька п. Городок яг. 1, Нагоряни п. Львів 1, Володж п. Березів 1, Станиславів 1, Книгинин Гірка п. Станиславів 1, Сіхів п. Стрий 1, Повітно п. Городок яг. 1, Тустановичі п. Дрогобич 2, Комарно 4, Суховоля п. Городок 1, Ляшки п. Бібрка 1, Зелів п. Городок яг. 1, Каменобрид п. Городок яг. 3, разом 47 учасників.

Четовий курсу Андрій Пеленський, голова Сокола в Комарні.

Учасники мешкали в Академічному Домі. Підчас курсу звиділи пожарню мійську та Національний Музей і взяли участь в концерті в честь Т. Шевченка устроюванім середніми школами.

Пожарництво викладав Любомир Огоновський, асекурацію д-р Гижя Іван, працю в сокільськім товаристві Володимир Гафткович, бібліотекарство в товариствах Квасниця Д.

Дня 26.IV. районний курс в П і д б і р ц я х п. Л ь в і в, взяли участь: Підбірці 36 м. 16 ж., Борщовичі 7 м., разом 43 м. 16 ж. Перевели: пожарництво А. Будзиновський, руханку С. Коцюба, О. Бабяківна вправи жіночі.

На лугово-сокільськім курсі в Х о д о р о в і викладав пожарництво Альфред Будзиновський.

Від 11.-13. квітня перевів повітовий курс в Чорткові Омелян Дrajньовський.

Май.

8.V. к у р с в Р у д а н ц я х 50 м., 14 ж. Перевів О. Дrajньовський*).

13.-15.V. повітовий курс в К р а с н і м, взяли участь 13 товариств з району Красне і Буськ, перевів О. Дrajньовський.

15.-21.V. повітовий курс в Р а д е х о в і, при участі 8 товариств, перевів Т. Білостоцький, 47 учасників з Радехова, Сушна, Хмільна, Нивиць, Стремільча, Немилова, Холоїва, Монастирка огляд.

29.-31.V. повітовий курс в Ж и д а ч е в і, при участі товариств Розвадів, Миколаїв, Тейсарів, Межиріче, Жидачів, перевів О. Дrajньовський. Учасників курсу 35 м. 20 ж.

28.-31.V. повітовий курс в Л а г о д о в і, перевели А. Будзиновський і Д. Коцюбівна.

22.-23.V. районний курс в Р о з в о р я н а х, перевів О. Дrajньовський при участі 5 товариств. Розворяни 13 м. 15 ж., Вижнів 1 м., Ляшки королівські 10 м., Кривичі 2 м., Глиняни 1 м. 2 ж., разом 27 м. 17 ж.

Червень.

2.-5.VI. районний курс в Р і ч и ч а н а х п. Г о р о д о к я г., перевів О. Дrajньовський, взяли участь 4 товариства: Оброшин, Цунів, Каменобрид, Річичани 23 м. 10 ж.

* м - скорочено: мужчин, ж - жінок.

2.-5.VI. районний курс в Б о р и н и ч а х п. Б і б р к а заступлених 5 товариств при участі 40 м. 16 ж., перевели М. Боярський, Я. Сахно, С. Коцюба, Бабяківна О.

12.-13.VI. районний курс Р о з в о р я н и, при участі товариств: Ляшки королівські, Глиняни, Полюхів вел., Кривичі, Розворяни, перевів М. Тріль, учасників 53 м, 32 ж.

12.VI. районний курс в П і д г а й ч и к а х п. П е р е м и ш л я н и, перевів В. Тихоліз і Л. Зайшла, учасників 22 м, 16 ж.

18.VI. районний курс Бродки, при участі товариств: Бродки, Красів, Глуховець 41 м., 56 ж., перевели А. Будзиновський, Т. Білостоцький, Л. Крамаржівна.

13.VI. районний курс в Л а г о д о в і при участі товариств: Лагодів, Якторів, Погорільці, Коросно, Унів, Словіта, Станисмир, Двориська. Всіх учасників 253 м., 57 ж., перевели Сахно Я., Зайшла Л., Тихоліз В.

15.-16.VI. районний курс в Л и п і в ц і п. Я в о р і в, при участі товариств: Липовець 29 м., 19 ж., Дрогомишль 20 м., Грушів 13 м., Свидниця 2 м., Кобильниця руська 2 м., Смолин 1 м., разом 67 м., 19 ж., перевів А. Будзиновський.

Серпень.

21.VIII.-2.XII. кожної неділі від год. 8.-12. перед пол. курс начальників і начальниць в С о к о л і - Б а т ь к у при участі товариств: Сокіл III, Замарстинів, Клепарів, Голоско вел., Винники, Лисиничі, Підбірці, Боршовичі, Лани, Грибовичі вел. 15 м., 16 ж., переводив С. Коцюба.

27.VIII. районний курс в Л і щ и н і п. Б і б р к а, перевів М. Тріль і Д. Коцюбівна, при участі Лішин, Городище кор., Дуліби, Ляшки гор.

Вересень.

25-28.IX. повітовий курс в П і д г а й ц я х при участі 15 товариств: Божикив 2 м., Вербів 1 м., Новосілка 2 м., Славятин 1, Гайворонка 3 м., Рудники 2 м., Сільце ад Підгайці 2 м., Волощина 2, Заставче 2, Сільце ад Божикив (Луг) 1 м., Вишнівчик 1 м., Зарваниця 3 м., Галич 1 м., 12 ж., Старе місто 1, перевів Т. Білостоцький.

25.IX. курс начальників в Г о р о д к у 6 поїздок в неділі й свята, перевів М. Тріль.

25.IX. курс начальників в М ш а н і 3 поїздки кожної неділі перевів В. Тихоліз.

Жовтень.

29.-31.X. повітовий курс в Б е л з і, при участі 9 товариств: Белз 5 м., 5 ж., Ванів 2 м., Цеблів 3 м., 2, Куличків 2 м., Себечів 2 м., Вербіж 1 м., 2 ж., Осердів 2 м., 1 ж., Стаї 2 м., Вижлів (Луг) 1 м., 3 ж., разом 20 м., 13 ж., перевів Ом. Дrajньовський.

Листопад.

6.-8.XI. районний курс в Г у б и ч а х п. Д р о г о б и ч при участі 18 м. і 13 ж., заступлених т-ва Дрогобич, Губичі, перевів Т. Білостоцький.

19.-21.XI. областний курс в Ч о р т к о в і, при участі 12 товариств: Бучач 3 м., Беремани п. Заліщики 4 м., Колиндяни п. Чортків 2 м., Полівці п. Чортків 2 м., Зарівинці Бучач 2 м., Шманківці 3 м., Росохач 1 м., Новосілка язловецька п. Бучач (Луг) 3 м., Переволока п. Бучач 1 м., Борщів 1 м., Босири п. Копичинці 2 м., Скородинці 1 м., перевів О. Дrajньовський.

Грудень.

17.-19.XII. повітовий курс в К о м а р н і при участі 6 товариств: Комарно 7 м., 6 ж., Кліпко 2 м., 3 ж., Якимчиці 2 м., 3 ж., Повергів 1 м., Тершаків 1 м., Подільці 2 м., разом 15 м., 12 ж., перевів Яків Білостоцький.

Март 1928 р.

18.III. повітовий курс в З о л о ч е в і при участі товариств: Ожидів 3 м., 2 ж., Цішки 2 м., Підлисе 2 м., Закомаре 1 м., Юськовичі 4 м., Скварява 1 м., Струтин 1

м., Побіч 5 м., 5 ж., Білий Камінь 2 м., 1 ж., Переволочна 1 м., разом 10 товариств 21 м., 9 ж., курс перевів начальник Сокола в Золочеві Ю. Юркевич.

18.-25.III. повітовий курс в Радехові при участі 12 товариств: Радехів, Середпільці, Сушно, Немирів, Монастирок огляд., Нивиці, Холоїв, Псратин, Огледів, Ордів, Хмільно, Криве, разом 21 ж., 9 м., перевели Коцюба С. і Тріль М.

Поїздки інструкторів.

За шк і в п. Львів, 15.V. вправляло 22 м., 16 ж., перевели Яків Білостоцький і Крамарживна Л., 12.V. вправляло 30 м., 23 ж.

Грибовичі великі п. Львів, 15.V. вправляло 30 м., 30 ж., перевів П. Галібей, 28.VIII. вправляло 31 м., 27 ж., перевів В. Тихоліз.

Оброшин п. Городок яг., 15.V. вправляло 24 м., 13 ж., перевів І. Корчинський, 29.V. вправляло 22 м., 13 ж., перевів Полотнюк Е. і Турко Р., 28.V. 20 ж., Конрадівна Я., 2.VI. 20 ж., Конрадівна Я.

Жорниська, Зелів, Кожичі п. Городок яг., 15.V. районні вправи, вправляло 37 м., 22 ж., і 22.V. і 29.V. і 12.VI. перевели М. Боярський і І. Яримовичівна.

Ставчани п. Городок яг., 15.V. вправляло 10 м., перевів Руденський Т. і 22.V. Бассараб Р.

Мшана п. Городок яг., 5.V., 16.V. і 29.V., 30 м., 20 ж., перевів Мигович В.

Лисиничі п. Львів від 8.V. 4 поїздки кожної неділі інструкторка і три поїздки інструктор перевели Зайшла Л. і В. Тихоліз, вправляло 29 ж., 13 дівочий доріст, 24 м., 12 хлопчаний доріст.

Розділ п. Жидачів, 22.V.-25.V., вправляло 16 м., 8 ж., перевів Мигович В.

Містки п. Львів, 29.V., вправляло 26 м., 34 ж., перевели Тим. Білостоцький і Д. Коцюбівна.

Винники п. Львів, 29.V. 10 м., 12 ж., перевів Яків Білостоцький і Л. Крамарживна.

Лани п. Львів, 29.V. 20 м., перевів Коцюба Степан.

Повітно, Сторона, Цунів п. Городок яг., 12.VI. вправляло 34 м., 15 ж., перевів Турко Р. і Конрадівна Я.

Суховоля п. Городок яг., 29.V., 12.VI., Цак І., 23 м.

Пустомити п. Львів, 13.VI. перевів Масюк Володимир.

Нагорянки п. Львів, 12.VI. перевів Масюк Володимир.

Ліщини п. Бібрка, 12.VI. і 13.VI. районні вправи перевів Дrajньовський О.

Сугрів п. Бібрка, 12.VI. і 13.VI. районні вправи товариств Сугрів, вправляло 24 м., 13 ж., Демидів і Молотів 27 м., Підліски 7 м., Новосілки 7 м., 9 ж., Вербиця 3 м., 7 ж., перевів Собків Б.

Залізці п. Бібрка, 12.VI. і 13.VI. вправляло т-ва Ляшки горішні і Ляшки долішні 60 м., 60 ж., Залізці 20 м., перевів Бассараб Р.

Підбірці п. Львів, 15.V. поїздка 6 разів кожної неділі, перевели Білостоцький Яків, Тріль М., Кюцюба Степан, О. Бабяк.

Пиколовичі п. Львів, 19.VIII. вправляло 16 м., 17 ж., їздив два рази Тихоліз В. і Тріль М.

Зелів п. Городок яг., 6.VI., перевів Боярський М.

Жорниська п. Городок яг., 7.VIII. перевів Стельмах з Сокола III.

Голоско велике п. Львів, перевів вправи Симко С.

Руданці п. Львів, три поїздки В. Тихоліз, 22 м., 16 ж.

Товщів п. Львів, переводив вправи М. Думанський.

Махнів п. Рава руська, переводив вправи Н. Яців.

Соکیل III, Львів, вели вправи: Райтерівський, Дrajньовський О., Собків Б., Тихоліз В., вправляло членів 16-20, члениць 15, старших учениць 12, доросту дівочого 25, хлопчачого 22.

Замарстинів п. Львів, переводили вправи Яків Білостоцький, Д. Кюцюбівна, вправляло 10 м., 8 ж.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПОЇЗДКИ.

Підбірці п. Львів, 8.V.27. Гафткович Вол.
Сороки п. Львів, 15.V.27. Сахно Я.
Лисиничі п. Львів, 8.V.27. Гафткович В.
Бориничі п. Бібрка, 4.VI.27. Гафткович Вол.
Левандівка п. Львів, 3. і 9.VIII.27. Гафткович В., Хомяк Дм., Корецький С.
Сигнівка п. Львів, 14.VIII.27. Корецький С.
Замарстинів-Львів, 15.VIII.27. Гафткович В., Корецький С.
Збоїска п. Львів, 19.VIII.27. Гафткович В., Корецький С.
Домажир п. Городок, 7.VIII.27. Собків Б.
Поріче янівське п. Городок, 10.VIII. Собків Б.
Вороців, Карачинів, Мшана, Суховоля п. Городок, 15.VIII. Собків Б.
Цунів, Повітно, Сторона п. Городок, 22.VIII.27. Собків Б.
Мальчиці п. Городок, 9.10.27. Собків Б.
Рава руська, 3.X.27. Гафткович В., Яців Н.
Янів п. Городок, 24.VIII.27. Собків Б.
Винники п. Львів, 20.IX.27. Гафткович В., Хомяк Дм.
Підтемне п. Львів, 16.VIII.27. Думанський М.
Борщів, 20.XII.27. Дrajньовський О.

ЛЮСТРАЦІЇ ТОВАРИСТВ:

Городниця п. Городенка, 25.IV.27. перевів Гафткович В.
Руда і Піддністрияни п. Бібрка, 12.VI.27. Бассараб Р.
Винники п. Львів, 19.VIII.27. Гафткович В.
Лани, Львів, 9.X.27. перевели Сахно Я., Любінецький О.
Клепарів п. Львів, 6.X.27. Гафткович В., Дrajньовський О.
Боршовичі п. Львів, 11.XI.27. Корецький С.
Підбірці п. Львів, 13.XI.27. Корецький С., Гафткович В., Хомяк Дм.
Бучач, 17.XI.27. Гафткович В.
Сколе, 23.XI.27. Корчинський І.
Кожичі п. Львів, 15.XII.27. Гафткович В.
Старий Самбір, 22.XII.27. Гафткович В.
В повіті Перемишляни перевів люстрацію товариств в місяцях падолисті, грудні 27. і січні 28. Сахно Ярослав.
В Чортківщині переводив люстрацію товариств О. Дrajньовський в січні і лютім 1928.
В Ходорівщині переводив люстрації Гулей М. в серпні і вересні 1927.

ПОЇЗДИ НА ВІДБУТТЯ І. ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ.

Пикуловичі п. Львів, 19.VII.27. Хомяк Дм.
Кугаїв п. Львів, 21.VIII.27. Думанський М.
Любачів, 19.XI.27. Корецький С.
Голоско вел. п. Львів, 20.IX.27., Гафткович В., Корецький С.
Замарстинів п. Львів, 25.IX.27. Любінецький О.
Заснували товариства і відбули І. Заг. Збори підчас ферій в серпні 1927 Новосілка костюкова п. Залішки М. Боярський.
Залуква п. Станиславів Макарушка Б.
Гвіздець старий п. Коломия 7.VI.27. Руденський Т.

ПОЇЗДКИ НА ВІДБУТТЯ ЧЕРГОВИХ ЗАГ. ЗБОРІВ.

Станислав п. Перемишляни, 19.VIII.27. Сахно Я.
Лани п. Львів, 16.X.27. Сахно Ярослав, Любінецький О.
Підбірці п. Львів, 27.X.27. Гафткович В., Хомяк Дм.
Сокіл III. Львів, 6.XI.27. Сахно Я., Гафткович В., Корецький С.
Винники п. Львів, 27.XI.27. Сахно Я.

Германівка п. Борщів, 11.XII.27. Дражньовський О.
Старий Самбір, 22.XII.27. Гафткович В.
Замарстинів, Львів, 1.1.28. Гафткович В., Корецький С.

Соکیلські свята.

Перемиський, 5.VI.1927. "День Українського Спортівця" при участі сокільства Переміщини, 305 вправляючих соколів і сокілок, відпоручники "С.-Б." Яців Н. і Сахно Я.

Львів, Соکیلське Обласне Свято, 19.VI.1927, при участі 87 соکیلських товариств з повітів Львів, Жидачів, Городок Яг., Бібрка, Золочів, Перемишляни, Рава руська, Рудки, Камінка струм., Жовква. Прислали відпоручників: Зборів, Станиславів, Стрий, Борислав, Сокаль, Старий Самбір, Долина, Цішанів, Яворів, Радехів, Дрогобич, Тернопіль. На свято прибуло попер 2 тисячі соколів і сокілок з краю. Видців понад 7.000. Програма: год. 8. проба вправ, год. 10.30. полева Служба Божа та відслонення пропагандної таблиці в 10-ліття народного зриву на Великій Україні в 1917 р. Відкрив голова "Сокола-Батька" Микола Заячківський, посвячення доконав о. прелат Куницький та з цієї нагоди виголосив високо патріотичну промову. Год. 12.30. дефіляда соکیلських чет перед таблицею. Год. 3.30. руханковий виступ соколів (вправи вільноруч), сокілок (вправи вільноруч), соколів (трійкові вежі), доросту "С.-Б." (вправи хустинками), доросту і членів "С.-Б." (вправи на приладах), соколи (біг), закінчили вправи пожежного стягу під проводом А. Будзиновського, Вожд свята Зимак Павло.

Раваруська, 17.VII.1927. Свято Поляглих Героїв, при участі 7 соکیلських товариств, 266 учасників соколів і сокілок. Відпоручник "С.-Б." П. Помірчий.

Комарно п. Рудки, 31.VII.1927 р. соکیلське повітове свято при участі товариств: Комарно, Кліцько, Повергів, вправляючих соколів до вправ вільноруч 75, трійкові вежі 69, сокілок до вправ вільноруч 55, до дефіляди 120 учасників. Відпоручник "С.-Б." Верхола О.

Лагодів п. Перемишляни, 31.VII.27. соکیلське повітове свято, при участі 14 товариств, 244 м., 257 ж., 130 доросту. Програма: перед пол. Полева Служба Божа, проба вправ, попол. руханковий виступ, соколи вправи вільноруч, вправи списками, вправи пожежні, сокілки: вправи вільноруч, вінками, доріст дівочий вправи хустиною, доріст хлопчий вправи палицею. Пожежництвом проводив А. Будзиновський, вожд свята Тим. Білостоцький.

Жидачів, 7.VIII.27. соکیلське повітове свято, при участі 7 товариств: Жидачів, Миколаїв, Розділ, Розвадів, Іванівці, Межиріччє, Волців, вправляло 117 м., 58 ж., 20 дівочий доріст, відпоручник "С.-Б." Гафткович В. Програма: перед пол. полева Служба Божа, попол.: руханковий виступ, соколи: вправи вільноруч, палицями, трійкові вежі, сокілки і доріст дівочий вправи вільноруч і вінками, громадні вежі ставили соколи з Роздолу, змагання в копаному м'ячі дві дружини т-ва Сокіл Іванівці. Проводив святом Волод. Серафим, начальник Сокола в Жидачеві.

Підлисся п. Золочів 7.VIII.27. національне свято в честь Маркіяна Шашкевича і соکیلське повітове свято з тої нагоди. До вправ виступило 130 м., 88 ж., з товариств: Золочів, Білий Камінь, Ожидів, Скварява, Соколівка, оркестра Сокола в Краснім, кінна бандерія соколів. Вожд свята начальник Сокола в Золочеві Ю. Юркевич, відпоручники С-Б Микола Левицький, Стан. Львів, Тим. Білостоцький.

Бібрка 7.VIII.27. кооперативне свято при участі соکیلських товариств Бібреччини, вправляли на святі соколи Бібрки, Бориничі. Поверх 250 Соколів, кінних бандерій з Бібреччини і Ходорівщини, влада не допустила до міста. Делегат "С.-Б." Сахно Ярослав і відпоручники від соکیلських товариств Перемишлянщини. Програма рано: Служба Божа, похід, попол.: руханкові вправи.

Хмельно п. Радехів, 4.IX.27. соکیلське районне свято при участі 4 товариств під проводом д-ра Хавалка.

Золочів: 11.IX.27. при участі 7 товариств, 153 вправляючих під проводом начальника Сокола в Золочеві Ю. Юркевича. Відпоручник Стеблецький Ст. В програмі руханковий виступ і похід через місто.

Р а д е х і в, 18.IX.27. сокільське повітове свято при участі 7 товариств повіту, вправляючих 305 в програмі вправи соколів, вільноруч, топірцями, трійкові вежі, Соколок вільноруч під проводом справника Сокола в Радехові І. Панасюка. Відпоручник С-Б Франко Т.

В и н н и к и п. Львів, 18.IX.27. районне свято при участі товариств Винники, Лисиничі, Підбірці, Сокіл ІІІ. Голоско, Замарстинів, Сокіл ІV, Борщевичі. Вправляючих 100. В програмі: перед пол. похід і пахлаха на могилі Поляглих Стрільців У. Г. А. зложення вінців, попол. вправи вільноруч і палицею всіх соколів, вільноруч і хоругвцями соколок, хустинками дівочого доросту С-Б, трійкові вежі Соколів, національний танок (аркан), хлопячий доріст Сокола ІІІ., вправи на поручах — учительський кружок “С.-Б.”, вправи на дручку старші ученики “С.-Б.”, вежі на коні старші учениці С-Б. Проводив начальник Сокола ІІІ. Рейтарівський. Відпоручники С-Б Ст. Стеблецький, М. Левицький, Ст. Лаврів, Д. Хомяк.

Х о д о р і в, 11.IX.27, повітове кооперативне свято при участі сокільських товариств ходорівського повіту з руханковим виступом, під проводом М. Гулея. Вправляючих около 400 Соколів і Луговиків.

Н е м и р і в п. Рава руська, 9.X.27, сокільське районне свято при участі товариств: Немирів, Верхрата, Грушів, Вороблячин і Рава руська, вправляючих 96. В програмі рано Служба Божа і проба вправ, попол. руханковий виступ під проводом С. Котовича. Відпоручник С-Б Яців Н.

Г а й в о р о н к а п. Підгайці, 23.X.27. кооперативне свято при участі сокільських товариств, які виступили з руханковими вправами.

П о п р и це відбуто місцеві сокільські свята з вправами: Б о р н и ч і п. Бібрка 5.VI.27. вправляло 28 м., 28 ж., відпоручники С-Б Коцюба С. Бабяківна О. У цім святі взяли участь Соколи з Городища цент.

М и к о л а ї в п. Жидачів, 12.VI.27. при участі товариств: Бродки, Розвадів. Розділ і Жидачів, з руханковим виступом. Делегат С-Б Франко Т.

З а д в і р е п. Перемишляни 13.VI.27.

Б і б р к а 12.VI.27. свято з руханковим виступом.

К о ж и ч і п. Городок 8.V.27. при участі Соколів з Зелева, делегат С-Б Боярський Мирослав.

Б о р щ о в и ч і п. Львів, 13.VI.27. на святі посвячення угольного камення під читальню Просвіти при участі Сокола з Винник, відпоручники С-Б Хомяк Д., Білостоцький Яків.

К р а с н е п. Золочів, 17.VI.27. відпоручник С-Б Білостоцький Тим.

Цінева п. Долина, 7.VII.27.

С о к о л і в к а п. Золочів, 24.VII. і 4.XI.27. свято відслонення пам'ятника о.Кальби був. організатора сокільського Золочівщини, при співучасті дооколичних сокільських товариств.

Б у с ь к п. Камінка струм. 31.VII.27. при співучасті Сокола з Козлова.

С т а р и С а м б і р, 31.VII.27. сокільські легкоатлетичні змагання і 6.XI.27. участь в кооперативному святі з руханковим виступом.

П о п е л і п. Дрогобич, 6.VIII.27.

Б і л и й К а м і н ь п. Золочів, 12.VIII.27.

К л і ц к о п. Рудки, 28.VIII.27.

Ж о р н и с ь к а п. Городок, 28.VIII.27.

М і с т к и п. Львів, 4.IX.27.

Г р и б о в и ч і в е л. п. Львів, 11.IX.27. при участі доросту дівочого С-Б під проводом Д. Коцюбівної і Соколок з Винник під проводом О. Лазовської.

Р о з в а д і в п. Жидачів, 19.IX.27. посвячення пам'ятника Поляглим Героям.

Л у к а в и ц я в и ж н а п. Стрий, 8.V., 19.VI., 10.VII. і 28.V.27, руханкові виступи.

З а к о м а р е п. Золочів, 4.IX.27.

М о н а с т и р о к о г л я д. п. Радехів, 2.X.27. при участі сусідніх сокільських товариств.

Д о в г е п. Стрий, 10.IV.27. концерт в честь Т. Шевченка.

В и г н а н к а п. Чортків, свято в серпні.

М и л о в а н е п. Товмач, 10.IV.27. Свято Шевченка при участі сокільських Товариств: Миловане і Стриганці з руханковими вправами.

Б о л е х і в п. Долина кооперативне свято при участі Сокола в Болехові.

Багато сокільських товариств відбувало концерти, свята і фестини однак не надіслало звітів організаційній секції і з цієї причини не можемо про це помістити звітлення.

Треба підкреснути громадну участь соколів і соколок дня 13.VI. в Ходорові в поході на могили Поляглих Борців, з участю 3-ох відпоручників С-Б, Дразньовського О., Собкова Б. і Бассараба Р.

В дні 1 падолиста 1927 р. відбулися свята: "Сокола-Батька", Сокола III, Сокола в Винниках, в Комарні, Золочеві і Якторові.

19.II.28. Сокільський вечір в Б у с ь к у.

25.III.28. Сокільський вечір в К а м і н ц і с т р у м і л о в і й.

Крім повищих свят, українське сокільство було репрезентоване делегацією з вінцем 12 і 13.VI.27. (Зелені Свята) у поході на могили Героїв у Львові, дня 31.XI.27. делегація на поминах за поляглих в катедральній церкві св. Юра.

3.VII.27. вислала організація 7 представників українського сокільства з вінцем на свято 10-ліття поляглих Героїв Чеського Народу в 1917 р. в Цецовій коло Зборова.

19.VIII.27. вислано представника А. Будзиновського на стрічу українського Плас-ту Волині.

25.IX.27. Делегація української сокільської організації (45 Соколів) взяла участь у отворенню української господарської вистави в Стрії.

23.-28.X.27. у Львові, на святі книжки, устроєно сокільський кіоск, а виставку звиділи всі відділи С-Б.

Курси неграмотних.

Соколівка п. Золочів	25 учасників
Стрілиська нові п. Бібрка	40 "
Миколаїв п. Жидачів	10 "
Усте єпископське п. Борщів	25 "
Новосілка п. Підгайці	150 "

Разом..... 250 учасників

Руханкове Т—во “Сокіл—Батько” у Львові

1. БІЛЯНС за 1927 рік

СТАН ЧИННИЙ

	Зол.
Готівка.....	109·70
Льокації.....	15.280·21
Почтова щадниця.....	588·41
Інвентар:	
а) звичайний.....	588·37
б) руханковий.....	738·69
в) на площі.....	172·13 1.499·19
Бібліотека і архів.....	169·86
Недвижимість.....	11.364·35
Видання.....	3.445·31
Довжники.....	4.766·00
	<u>37.223·03</u>

СТАН ДОВЖНИЙ

	Зол.
Фонди депоновані:	
а) фонд ім. Бобер-ського.....	5.255·25
б) ф. закупна майдану.....	18.032·70
в) ф. будови дому.....	1.505·73
г) ф. одностроев.....	30·01 24.823·69
Рез. страт на видавництвах..	2.066·71
Вирителі.....	9.292·03
Власне майно.....	1.022·67
Зиск за рік 1927.....	17·93 1.040·60
	<u>37.223·03</u>

II. ЗИСКИ І СТРАТИ

ЗИСКИ:

Зол.	
2.166·44	З рахунку членських вкладок
1.084·55	датки звичайні
563·9	звизка на виданнях
1.393·69	адміністрації площі
0·00	руханкової Секції
571·79	забавової
752·59	торговельної
316·61	відсоток від льокацій

канцелярійних видатків.....	3.839·64
господарських.....	3.786·18
організаційної Секції.....	1.118·84
“Сокільських Вістей”.....	43·03
відсоток від довгу.....	978·74
амортизації:	
а) інвентаря звичайного.....	65·38
б) інвентаря руханкового.....	82·01
в) бібліотеки і архіву.....	18·88
г) нерухомостий.....	598·13 764·40

До рахунку білянсу: Зиск..... 17·93

10.548·76

10.548·76

Львів, дня 31 грудня 1927.

ЗА СТАРШИНУ “С.Б.”:

Микола Заячківський в.р.,
голова

Тарас Франко в.р.,
справник

Микола Левицький в.р.,
скарбник

ЗА ПРОВІРНУ КОМІСІЮ:

Іван Панталюк в.р.,

Іван Павлик в.р.,

Олександр Сопотницький в.р.

Статистика сокільських товариств по кінець березня 1928 р.

Число порядк.	ВОЄВІДСТВА	Число існуючих сокільськ. тов.	Число товар., які мають відбутися 1 Заг. Зб.	Число тов. оснований в році		Членів		Сокільського доросту	Число тов. роз-вяз. владою
				1927	1928	мушин	жінок		
1	Львівське	174	39	59	3	10667	3631	835	2
2	Станиславівське	89	19	20	1	4878	1660	354	3
3	Тернопільське	158	38	65	4	8702	3063	662	3
	Разом	421	96	144	8	24247	8354	1851	8

Відгуки “Сокільських Вістей”.

Наразі лише чужинна преса привітала появу “Сокільських Вістей” і так:

“Хорватський Сокіл” у березневому числі ц.р. нотує появу “Сокільських Вістей” і доволі точно зясовує працю українського Сокільства на підставі “Сокільських Вістей”.

Також “Вістник Сокільський” орган чеського сокільства обговорює перше число “Сокільських Вістей”.

З сокільського життя інших народів

Хорватське сокільство понесло велику втрату. Дня 5 березня ц.р. помер у Загребі Янко Добрічевіць, тогочасний начальник Хорватського Сокільського Союзу, в 46 році життя.

Українське Сокільство шле вислови співчуття братському Хорватському Сокільству.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Старшина “Сокола-Батька” подає сумну вістку що 22.III. ц.р. помер Денис Кучика довголітній член (від 1898), і бувший справник “Сокола-Батька”.

Покійний був основником “Сокільського Базару” з якого приходив хотів здобути сокільський дім і крім великої праці жертвував для цієї цілі чимало свого гроша.

Недовго перед смертю зі своєї невеличкої платні емеритованого урядника, мимо своєї недуги зложив покійний на “Український Город” 5 доларів.

Земля нехай буде йому легкою як сокільське перо.

ПОЗІР НАЧАЛЬНИКИ ВПРАВ!

Руханкова Секція “Сокола-Батька” комунікує, що в жіночих вправах вільноруч ч.2, на 1928 р. у п'ятій вправі “Подай Ручину” пропущено в друкарні в четвертім русі по словах “півколесом” слова “вгору”. Цілий рух має бути отже так: 4) Руки розплести і рамена переносимо (в ліктях свобідно держані), півколесом в гору і в ліво назад, де вони звисають в низ (праве рамя пішло на ліво, а ліве якнайбільше назад).

Решта без зміни.

Спорт на селі

По наших селах зростає зацікавлення спортом. Найбільше цікавиться ним доростаюча молодь. В неділю 19.V. ц.р. "Сокіл" в Борщовичах уладив біг навпростець на 3.000 м. Помимо цього, що в ночі падав дощ і було болото, о 7 год. рано стануло 10 змагунів до бігу. До мети перший прийшов Андрій Качор в часі 13.45", другий Ярослав Стадник 13.47", третій Легкий Осип 14". Час дуже мало різниться від львівського рекорду, а коли взяти під увагу болото й слизьку дорогу, то час зовсім добрий. Час, щоби й інші села розвинули більшу діяльність на полі руханки й спорту. Цим зорганізуємо сильно нашу молодь, котра тратить час і здоровля на різних гульнях і непотрібних забавах. Пам'ятаймо на це, що як виховаємо тепер нашу молодь, такий буде опісля цілий нарід. Тому всі до праці з кличем: "Все вперед, всі враз!"

А. К.

"Сокіл" в Борщовичах. Біг навпростець

Спорт

Гінці Маківка — Львів

Направду великим осягом може похвалитися львівський гурток ст. пл. “Чорноморці”, що відбув штафетовий біг з гори Маківка — до Львова, з під хреста могили У.С.С. в Карпатах на могили у Львові. Ця подія свідчить не лиш про велику ідею, що присвічувала нашим пластунам, але свідчить вона ще й про велику фізичну справність.

Цілий простір — який ділить Маківку від Львова ц.е. около 150 км перебули пластуни пластовим бігом. Цілий простір був поділений на 18 етапів, які перебігали поодинокі пластуни; біг з Маківки зачав пл. Сенів, опісля по черзі перебігали пластовим бігом пластуни з пласт. куреня “Чорноморці”: Гела, Турко, Полотнюк, Галібей, Ластовецький, Ковальський, Дурбак, Рак, Ярославич, Харкевич, Івахнюк, Котович, Росткович, Шухевич, Хомин, Карпевич, Гладкий. Біг провірювала спортова Комісія зложена з членів В.П.К., У. Спорт. Союзу, Черв. Калини, а світлини з того пропамятного бігу робив пластун Щуровський.

Зі Львова виїхали пластуни автом в суботу о год. 4.30 поп.; прибули до Тухлі о 11 в ночі, а звідси над раном вийшли на Маківку. Тут на могилі Укр. Січ. Стрільців відправив священник з Головецька панахиду, а опісля до чаші золотої нагорнено з могили землі, а по опечатанню чаші передано її першому пластунови курінному Сеніву, який зачав біг о 4.05 над раном. Шлях гінців вів через Стрий до Львова, де прибули на Янівське кладовище о год. 17.25, де відібрано чашу, а землю, яка находилася в чаші змішано з землею на могилі, чим злучено наші найдорощі памятки.

Цілий біг тревав 13 годин.

Під оглядом спортовим — немає він собі у нас рівного; є це найбільша і найбільш велична спортова імпреза а заразом перша того рода.

Пластуни доказали цим, що спорт все можна получити з високими цілями.

Честь їм за це.

Осяги Сокола-Батька в 1935 р.

На передодні Загальних Зборів

Львів, 25. квітня.

Сьогодні зідуться до нашого міста відпоручники сокільських гнізд з цілого краю на Загальні Збори нашого найбільшого руханково-спортивного союзу, що ним є сокільська централь “Сокіл-Батько”. Політаються соколи, щоби поглянути на важку працю, що її виконали у 1935. р., зясують собі свої потреби та намагання, покріпляться фізично й духовно й порозлітаються назад до своїх гнізд, щоби там продовжити гідно поважне діло.

Якже-ж працювали наші Соколи у 1935.р.

Праця у 1935.р.

Завдяки невсипущим трудам голови інж. Хроновята, містоголови інж. Палія, дир. Карпінського та цілої Старшини, що в ній засідають визначні члени нашого громадянства — вдалося “Соколові-Батькові” довести сокільську організацію до великого розцвіту, мимо всяких перепон.

У всіх гніздах цілий рік кипіла невсипуща праця! Усі гнізда мусіли працювати невпинно, щоби заслужити на ймення “найкращого гнізда” в краю.

На основі найбільшої суми добутих точок за невсипущу цілорічну працю перше місце між сокільськими гніздами заняли гнізда: — Лани, к. Ширця, Олесько, Хирів, Золочів, Угринів, к. Сокаля і Кадлубиська. Також інші гнізда хоч добули менше точок, виявили велику діяльність. Треба сподіватися, що й у цьому році праця між гніздами йтиме в такому самому, а то й ще кращо-му темпі.

Щоправда, то тих гнізд доволі мало в цілому краї.

260 гнізд — 25.000 соколів

Сьогодні централь “Сокола-Батька” нараховує около 260 гнізд, що зеднують ок. 25.000 соколів! Коли взяти під увагу важке життя, та перепони, що їх стрічають наші організації на кожному кроці своєї діяльності — мусимо прийти до переконання, що сокільська організація стоїть на кріпких основах. Щоправда, то до війни сокільський союз числив ок. 1000 гнізд та ок. 50.000 соколів.

Свобідний розвій організації був спинений введенням у життя нового закону про пожежництво з обовязуючою силою від 1. червня 1935.р. Переважна частина сокільських гнізд оперта на пожарно-руханкових статутах, була примушена під загрозою ліквідації перевести в місяці травні м.р. зміну статуту та приноворити їх до руханково-спортивного типу. Ця справа мала лихі наслідки для дальшої правильної діяльності, бо адміністраційна влада не полагоджувала їй довший час, аж вкінці відкинула внесені статuti, жадаючи деяких доповнень. По виготовленню нових статутів гнізда внесли їх удруге в грудні до затвердження.

Через протягання справи затвердження зміни статуту багато гнізд / пересудим у станиславівському воеводстві / було засуджених на примусову без-

чинність, бо місцеві адміністраційні чинники не дозволяли на якунебудь діяльність аж до затвердження зміни статуту. Крім цього переведення зміни статуту коштувало у кожному випадку понад 30 зл.

У 1935. р. адміністраційна влада розв'язала гнізда в Боршовичах, Володжі, Дрогобичі, Петрові та Яворові.

Зв'язок між централею, а гніздами удержують різні курси та поїздки. У 1935. р. відбуто 14 поїздок на інструкторські курси та люстрації, 7 поїздок на Загальні Збори і 9 поїздок на сокільські свята.

Важну роль сповнював ще сокільський орган "Сокільські Вісти" та готіві реферати, що їх розсилали усім гніздам.

З культурно-освітньої праці сокільських гнізд слід відмітити велике число відбутих рефератів, кількадесять концертів і аматорських вистав.

На кількість відбутих прилюдних виступів вплинула відомо висока стемплева оплата, зв'язана з дозволом на уладження кожної прилюдної імпрези, врешт і перешкоди, які деяким гніздам ставила адміністраційна влада, не дозволяючи на ніякі виступи.

У краю і за кордоном.

Цікаво уявляються сокільські гнізда під оглядом суспільного зрізничкування Старшини гнізд; найбільше у Старшині є рільників, бо аж 66 проц., відтак ремісників, робітників і інших 18 проц., приватних урядників 5 проц., вільних звань, як лікарі, адвокати, інженери 3 проц., купців і промисловців 2 проц., священників 1 проц. Замітна річ, що з рядів українського студентства лише нечисленні одиниці брали чинну участь у сокільській праці, однак з признанням треба ствердити, що там, де вони вложили свій труд, сокільське життя плило жвавіше.

Українське Сокільство за кордоном — зорганізоване в Союзі Українсько-го Сокільства за кордоном з осідком у Празі. Головою Союзу є побр. інж. Плятон Цісар. У склад Союзу входять Гнізда: Прага, Пардубиці, Ржевниці, Брно, Ліберець / Чехословаччина / відтак: Буенос Айрес, Кордоба, Ля Фальда / Аргентина / та Париж / Франція /. Діяльність гнізд за кордоном не обмежується лише до плекання тіловправи, але входить теж на шлях пропаганди українського імені серед чужинців. Органом Союзу є місячник "Український Сокіл", що виходить у Празі.

Сокільські видання.

На жвавіше життя у гніздах вплинули чимало видання, що їх наново почав видавати Сокіл-Батько. Крім "Основ сокільства" — що є катехизмом українського сокола, видано потрібний усім змагунам і Т-вам у цілому краю спортовий підручник "Легкоатлетика", "Свобідний дручок", "Лещетарський впоряд" і ін. Деякі видання виходять небаром у другому накладі. Під тим оглядом сокільська організація дуже випереджує інші того рода організації.

Руханка й спорт.

Ці й інші підручники дало товчок до живішого управління руханки й спортів. Усі гнізда звертали велику увагу на правильне переведення руханкових і спортових вправ через цілий рік. Тимто й працю сокільських гнізд треба ставити вище праці інших, виключно спортових гнізд. Лише праця сокільських гнізд дає запоруку масового поширення фізичного виховання

серед найширших верстов нашого громадянства по гаслам сокільського клича “У здоровому тілі — здорова душа!”

У цілому краї відбувся ряд спортових і руханкових змагань; це вказує на те, що наші села щораз більше успортовлюються. А це не маловажна справа.

“Український Город”

“Очком у голові” цілої старшини була справа остаточного викупна спортового майдану “Українського Городу”. Що вона є нашій молоді дуже потрібна — про те найкраще свідчить звіт господаря площі:

На площі вправляли: 1/ Відділи С.-Б. 12 годин тижнево, 2/ Філія держ. гімн. 5 г. т., 3/ Головна держ. гімн. 5 г. т., 4/ Україна 4 г. т., 5/ КЛК 5 г. т., 6/ УССК 7 г. т., 7/ Плай 7 г. т., 8/ Чорноморка 2 г. т., 9/ Черник 7 г. т., 10/ Стріла 7 г. т., 11/Богун з УССК-ом 4 г.т., 12/Буревій з Черником 4 г.т., 13/ Каменярі 4 г.т., 14/Сокіл III., 15/ Сокіл IV., 16/ Сокіл Голоско. 17/ Сокіл Замарстинів, 18/ Сокіл Клепарів. — На площі відбувалось 105 годин руханки тижнево / на головнім гриші і двох побічних грищах / лише на основі поділу годин, не рахуючи надчисельних понад поділ годин, котрих був усе високий відсоток. Числячи, що сезон у 1935.р. тривав від 1.4. до 30.10.1935., то є 31 тижнів, маємо в 1935.р. відбутих 3.255 годин спорту й руханки на площі С.Б.

На площі С.-Б. відбулось річне Свято “Просвіти” в жовтні 1935.р.

Кожної неділі і свята відбувались футбалеві мечі клубів У.С.С. за мінімальними оплатами. Відбувся фестин комітету будови церкви при вул. Потоцького і меч Україна — Сян на голодуючу Яворівщину. Площу відступлено оба рази даром.

Убогість наших клубів примушує старшину дарувати їм довги за площу. Не диво, що й площа дала недобір ок. 500 зл. Щоправда, то наше громадянство не жаліє грошей на викупно “Українського Городу”. У 1935.р. зібрано на ту ціль 5.165 зл. — ще останній “зрив” у 1936. р., ще остання рата — 1.000 долярів — і українська молодь дістане новий стадіон. — Тих 1.000 долярів повинно наше громадянство зібрати й задокументувати, що добро нашої молоді лежить йому на серці.

Наша найстарша тіловиховна організація

ПЕРЕД ЗАГАЛЬНИМИ ЗБОРАМИ СОКОЛА БАТЬКА

В неділю 5-го березня ц.р. відбудуться загальні збори тіловиховного товариства “Сокіл-Батько” у Львові, товариства, що вже 45 літ працює, щоб не тільки зберегти, але й закріпити та посилити бодрість нашого народу. Ріжні часи переживало це товариство, такі самі, які переживав цілий наш нарід: часи буйного розвитку, часи воєнного застою і теперішні часи важких змагань. Цей останній період наглядно характеризує звітлення з праці товариства за минулий рік.

“СОКІЛ-БАТЬКО” В 1938-ОМУ РОЦІ

В 1938-ому році Сокільська організація мала 272 гнізда, але в цьому числі було 42 гнізда, яких діяльність влада припинила, і 15 недіяльних гнізд. Для порівняння варто згадати, що в 1914-ому році Сокіл-Батько мав 974 гнізда, в 1928-ому році, тобто після воєнного розвалу — 586 гнізд. У тих 215 діяльних гніздах було зорганізованих 23.632 членів і учасників, в тому числі 11.712 руховиків. Внаслідок припинення діяльності 42-ох гнізд організація втратила загально 3.335 членів.

В 1938-ому році — як довідуємося зі звіту організаційної секції — Сокіл-Батько не вів більшої пропагандивної акції для поширення сокільських гнізд у краю з огляду на те, що не було майже ніяких виглядів на затвердження статутів владою. Але коли з різних сторін краю зверталися до Сокола-Батька в справі оснування гнізда в даній місцевості, то канцелярія Сокола-Батька полагоджувала ті справи, давала потрібні інформації й висилала статuti. Але на десятки зголошень влада затвердила лише шість нових гнізд. Число, яке далеко не зрівноважило числа розв'язаних гнізд.

З уваги на те, що не було змоги поширювати організаційної мережі, централа звертала більшу увагу на те, щоб теперішні гнізда скріпити під якісним оглядом. Тіловиховання — читаємо у звіті — як основа сокільського буття, була найважливішою справою в тій діяльності і на нього клали найбільший натиск.

Головна діяльність Товариства в 1938-ому році була спрямована на підготовку до IV-го Краєвого Здвигу Українського Сокільства, який мав виказати здобутки організації на полі тіловиховання. Підготовка до здвигу йшла повним ходом і забрала багато праці та зусиль, але влада майже в останній хвилині зїзд заборонила.

Та не тільки не відбувся краєвий здвиг. В 1938-ому році не вдалося добути від влади дозволу ні на одне окружне чи районове сокільське свято, ще більше, не було змоги відбутися місцевих сокільських свят чи хоч би скромніших спортових імпрез. Всі прохання в таких справах влада полагоджувала відмовно мотивуючи це оглядами на публічний лад і безпеку. У зв'язку з тим руханкових виступів відбулося всього 146, отже не припадає навіть один виступ на гніздо.

Діяльність гнізд проявлялася також в улаштуванні інших імпрез, як концерти, аматорські вистави, фестини, вечорниці, чайні вечори і таких імпрез було 308. Відчитів і рефератів було 1724.

Соکیل-Батько видавав у 1938-ому році далі свій орган "Сокільські Вісти" і видав "Сокільський Календарець" на 1939-ий рік.

Централя Сокільської організації, що мала в 1938-ому році 432 фізичних членів, в тому числі 97 жінок, працювала під проводом Старшини, якої головою був інж. Михайло Хроновят, заступниками голови інж. Андрій Палій та проф. Олександр Карпінський, справником Іванна Ничай, скарбником радн. Володимир Михалевич, господарем Любомир Огоновський.

СПРАВА УКРАЇНСЬКОГО ГОРОДУ

До праці Сокола-Батька належить між іншим і збіркова акція на викупно Українського Городу. В минулому році ця акція з винятком трьох перших місяців майже самочинно припинилася у звязку з передбаченою втратою тієї площі, яку держава має намір забрати на свої цілі. Старшина Т-ва спрямувала всю свою енергію в тому напрямі, щоб площу, на яку ввесь український нарід складав свої жертви, затримати дальше при Соколі-Батьку.

Широкі кола нашого громадянства поінформовані докладно про хід справи вивласнення площі. Ще в липні минулого року відбулася перша вивласнене-ва розправа у львівському магістраті. Не вважаючи на спротив правного заступника власників Українського Городу на тій розправі визначено окрему оціночну комісію, що має прийти на другу розправу з готовою оцінкою вартості площі. Але досі ця друга розправа ще не відбулася і невідомо, коли відбудеться, хоч є чутки, що в 1939-ому році на одній частині Українського Городу влада почне свою будову.

Соکیلська організація починає новий етап праці

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ СОКОЛА — БАТЬКА

В неділю 5. ц. м. подвіря Сокола-Батька вже зранку почало заповнюватися соколами. Ця неділя — це важний день у житті соکیلської організації, це день Загальних Зборів Сокола-Батька. Уставлені трійками здисципліновані соکیلські ряди йдуть до каплички Успенської церкви, в якій соکیلський духовник о. д-р Гриньох відправив Службу Божу в наміренні Товариства. По Службі Божій соколи зібралися в салі Сокола-Батька, де мали відбутися збори.

На зборах було приявних 140 осіб, в цьому 20 делегатів, що заступали 25 гнізд та 5 представників преси. Салю прибрано картинами з життя товариства та діаграмами, які ілюстрували працю товариства. На салю входить голова Сокола-Батька інж. Хроновят. Паде приказ: “Позір!” З уст сотні соколів та соколиць пливе бадьорий соکیلський гімн.

Голова інж. Хроновят стверджує, що на Зборах є приписана статутном кількістю приявних і тому рішення загальних зборів будуть правосильні. Протоколу з попередніх загальних зборів не відчитувано, але вибрано верифікаційну комісію, яка ствердила, що протокол вірно подає хід попередніх загальних зборів. Тому, що звіт старшини з діяльності Сокола-Батька за діловий 1938 рік поміщено в офіційальному органі Товариства “Соکیلські Вісти”, до того-ж українська шоденна преса, подала його у скороченні, поодинокі референти обмежилися до коротких, ядерних звітів. Про працю в товаристві та стан, в якому під сьогоднішню пору воно опинилося, говорив голова інж. Хроновят.

Від нього зібрані довідалися, що товариство працює серед дуже невідрадних обставин, стрічається у своїй діяльності на кожному кроці з перешкодами, дотого-ж влада розв'язала 42 соکیلські гнізда. Заложити вдалося ледви 6 нових гнізд і то великим накладом праці, заходів та грошей. Тому, що товариство не мало змоги розвиватися в ширину, — гнізда працювали над внутрішнім поглибленням праці, доказом чого поважний приріст членів у поодиноких гніздах.

Багато часу та мороки зайняла справа вивласнення площі Сокола-Батька, яка під цю пору трохи притихла, але висить, так сказати б, на волоску. Недалекі прийдешні дні рішать чи цю справу будуть ще порушувати, чи взагалі її кинуть в забуття. Друга прикра справа — це заборона Соکیلського здвигу в 1938 р., який мав відбутися з нагоди 45-ліття існування Сокола-Батька, разом з ювілеєм Т-ва “Просвіта”. Не зважаючи на такі та інші перешкоди товариство працювало зі здвоєною енергією, і переконанням, що вперта та посиленна праця переможе всі перешкоди, що їх приходится зустрічати соکیلській організації.

Над звітами розвинулася дуже жива дискусія, в якій дискутанти домагалися деяких вияснень від поодиноких референтів, на що референти відповідали. Загальні збори затвердили річний звіт та ухвалили старшині абсолюторію за 1938 р. Членську вкладку залишено у висоті попередніх років.

Затверджено теж прелімінар бюджету, який реферував проф. Жарський. Передбачено теж приходи на 12.915 зол., розходи на 13.292.

Підчас Зборів один із присутніх поставив внесок, щоб загальні збори перенести та продовжувати їх пополудні, і дати змогу всім зібраним взяти участь у Шевченківській Академії, уладженій нашими центральними установами. Однак Загальні Збори станули на становищі, що загальні збори проголошено раніше, ніж заповіджено академію і тому, що почалася ділова дискусія і треба ще було багато справ полагодити, рішено загальні збори далі продовжувати, але для зазначення духового звязку з зібраними на академії вшановано хвилину, в якій академія почалася співом національного гимну.

Плян праці на 1939 р. виготовила Старшина ще восени 1938 р. та розіслала його до поодиноких гнізд. Над тим пляном вивязалася дискусія, в якій дискутанти дали деякі доповнення до цього пляну.

Комісія-Матка під проводом о. д-ра Гриньоха покінчила за той час свої наради у справі доповнення Старшини. Саме перед проголошенням висліду післанець приніс привітальну телеграму від батька українського сокільства проф. Боберського, який на чужині не забуває про товариство та живо цікавиться його життям та осягами. Телеграму відчитав голова. Ось її короткі слова: “Витривалий мандрівник виходить на верх гори. Спинаятесь завзято через перешкоди. Щирий привіт шле Боберський із словінських гір”. Гучні оплески були виявом тієї симпатії та пошани, яку проф. Боберський має серед Сокільства.

На внесок Комісії-Матки вибрано: членів на три роки: проф. Білостоцького, проф. Гафтковича, д-ра Мрица та д-ра Семкова; заступниками на один рік побратимів: Кузика, Косюка, Соколовського Ю., Чорнія. Провідниками вправ: Данчевського, Бродовича, Вальчика та Соню Дзьобу. До контрольної комісії: проф. Антоновича, інсп. Фарину, дир. Павлика.

У “Внесках і запитах” обговорено справу мандрівництва, таборування, співпраці із іншими спортовими товариствами. Рішено упорядкувати площу, знівелювати та почати будову стадіону.

Перший раз мав нагоду промовляти до Сокільства сокільський духовник о. д-р Гриньох. У своїй промові він сказав, що Сокільство повинно поставити собі за завдання три слова: вірити, слухати та перемагати. Треба вірити, що правда мусить перемогти, — приказу не критикувати, але слухати та виповняти його, коли будемо його виконувати то прийде третє: перемога.

Останнє слово забрав голова інж. Хроновят, який попрощав делегатів із краю та пригадав, що всіх нас жде велика праця. Вікових занедбань у нас багато. Мусимо собі освідомити, що за нас ніхто нічого не зробить. Усе треба собі самому випрацювати. Нас чекає праця днями і ночами. Праця одного за десять. У нашій праці має пробиватись уладність, солідність та педантерія, а товариство має видати людей, на яких можна буде здатися.

Збори закінчилися в год. 3-тій сокільським гимном.

Хід Зборів був дуже діловий і поважний, всі рішення западали одноголосно.

Площа Сокола-Батька вивласнена!

Дістаємо до поміщення в "Ділі" відпис такого документу:

Wojewoda Lwowski.

L. OA. 36/82/2 ex 1939.

We Lwowie, dnia 24. marca 1939.

Zajęcie na stale gruntów,
użytkowanych przez Tow. Gimn.
"Sokil-Bat'ko" we Lwowie.

Do

Towarz. Gimn. Sportowego "Sokil-Bat'ko"

we Lwowie,
ul. Ruska 20.

Na podstawie art. 2 ust. 1 i art. 55 oraz po myśli art. 22 § 1 rozporządzenia Prezydenta R. P. z 24.IX.1934 o postępowaniu wywłaszczeniowym (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 776), jakoteż na podstawie wyniku przeprowadzonej rozprawy wywłaszczeniowej — orzeka Urząd Wojewódzki na wniosek Dowództwa Okręgu Korpusu Nr. VI. we Lwowie o zajęciu na stałe, na cele, związane z obroną Państwa na rzecz Skarbu Państwa (Zarząd wojskowy), wraz z przynależnościami następujących parcel gr. w gminie we Lwowie przy ul. Stryjskiej l. 45, objętych whł. 737 I., stanowiących własność zarejestrowanego stowarzyszenia "Krajowy Sojuz Kredytowy" we Lwowie, a użytkowanych przez Towarz. Gimn. Sportowe "Sokil-Bat'ko" we Lwowie: lkat. 1775/1 o powierzchni 45 a 32 m.²; lkat. 1777/1 o pow. 27 a 15 m.²; lkat. 1780/3 o pow. 9 a 38 m.²; lkat. 1784/2 o pow. 1 a 80 m.²; lkat. 1786/1 o pow. 87 a 63 m.²; lkat. 2025/1 o pow. 71 a 30 m.²; lkat. 2026 o pow. 98 a 01 m.²; lkat. 2027 o pow. 48 a 34 m.²; lkat. 2032 o pow. 1 ha 27 a 86 m.²; lkat. 2345/3 o pow. 4 a 42 m.²; lkat. 2346/2 o pow. 1 ha 12 a 17 m.²; lkat. 7247/2 o pow. 9 a 47 m.²; lkat. 1240 (parc. bud.) o pow. 8 a 74 m.².

Równocześnie zezwala Urząd Wojewódzki, na podstawie art. 56 (4) postępow. wywłaszczeniowego, Dowództwu Korpusu Nr. VI. we Lwowie na niezwłoczne objęcie powyższych gruntów wraz z przynależnościami.

Odszkodowanie za zajęte nieruchomości ustalone będzie w terminie poprzednim, najpóźniej w ciągu 3 miesięcy od chwili objęcia nieruchomości.

Odnośnie do sprzeciwów wniesionych w toku postępowania przez Dyрекcję "Krajowy Sojuz Kredytowy" i Towarz. "Sokil-Bat'ko" zauważa się co następuje:

Stwierdzono, że operat wywłaszczeniowy wyłożony był do wglądu wraz z załącznikami w Wydziale V. tut. Zarządu Miejskiego, w terminie dni 7 i że w ciągu powyższego terminu nie czyniono żadnych przeszkód w przejrzaniu operatu wywłaszczeniowego, zresztą zarzut ten jest bezprzedmiotowy, albowiem również w toku rozprawy wywłaszczeniowej udzielono stronom do wglądu operat wywłaszczeniowy.

Wywłaszczenie następuje w danym wypadku w interesie obrony Państwa, a odnosny w tym względzie wniosek Dowództwa Okręgu Korpusu jest miar-

odajny, wniosek ten jest również, w myśl art. 56 (2) postępow. wywłaszczeniowego, wiążący odnośnie do potrzeby, przedmiotu i rozmiaru wywłaszczenia.

Od niniejszej decyzji służy w myśl art. 25 § 2 w związku z art. 56 (1) postępow. wywłaszczeniowego odwołanie do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, które podać należy przez tut. Urząd Wojewódzki w ciągu dni 7, licząc od dnia następującego po dniu doręczenia, jednakże ewent. odwołanie nie będzie miało ze względu na interes publiczny mocy wstrzymującej, a to po myśli art. 87 (4) rozporz. Prez. R. P. z 22.III.1928 r. o postępowaniu administr. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341).

Wojewoda:

підпис.

Це письмо дістала Дирекція Центробанку як табулярний власник і Т-во "Сокіл-Батько" як ужитковець в годині 11-ій дня 27. ц. м.

Годину передтим військова влада перебрала цілу площу С.-Б. в посідання, наказуючи забрати з неї живий і мертвий інвентар до 48 годин.

Що дають за площу “Сокола-Батька”?

КОМУНІКАТ

Тому, що знову поширюються неймовірні сплетні про долю площі “Сокола-Батька”, почуваємося до обов'язку подати до відома членів і зацікавленого громадянства фактичний стан справи:

Дня 14.VI. ц. р. явилися представники “Сокола-Батька” на запросини у Воевідському Уряді на конференцію, щоб вислухати пропозиції винагороди в натурі за площу “Сокола-Батька”, яку зайняло військо.

На цій конференції представники влади запропонували в заміну за зайняту площу “Сокола-Батька” до вибору один з нижче поданих об'єктів:

1) “Ленарка” — це ґрунт у кат. гром. Кульпарків ч. 1. Поверхня 5 га 27 а 38 м кв. Довжина парцелі коло 400 м., ширина в найширшому місці 128 м. Віддалення від кінцевої трамваєвої станції 3, 5 км. Цей об'єкт має форму вузької смуги землі, що не надається хоч би на скромну спортову площу. Крім цього лежить далеко за містом, без вигідної комунікації.

2) Ґрунт у кат. гром. Голоско Мале. Поверхня може бути побільшена до 6.50 га. Цей ґрунт на багнистому терені, до того лежить над Полтвою, відомою зі свого сопуху, бо до неї вливаються усі львівські канали. Про те, щоб заложити спортовий стадіон на цьому ґрунті, не може бути й мови хочби зі санітарних оглядів.

3) Ґрунт при вул. Пасічний з поверхнею 2 га 86 а 80 м кв. На влаштування спортового стадіону не надається з причини малої поверхні і в додатку лихої конфігурації.

4) “Крушнік” — ґрунт при вул. Стрийській, зближений своїм положенням до забраної площі “Сокола-Батька”. Але запропоновано лише 2.50 га, хоч там є ще 10 га вільного, ніким не занятого терену, і можна би з нього виділити легко парцелю розміром 200х300 м, тобто з поверхнею 6 га.

Крім цього була ще згадка про “Кайзервальд”, якого терен (дебри, піски, вертепи) не надається в ніякому місці під спортовий стадіон. В тому випадку не предложено навіть ситуаційного пляну де мала би знаходитися пропонована парцеля.

Для порівняння подаємо, що площа “Сокола-Батька” положена при вул. Стрийській, припирає безпосередньо до Стрийського парку та Повиставової Площі, має безпосередню трамваєву сполуку, каналізацію, водотяги, електричне освітлення, мала упорядковані грища, та лежить в осередку інших тіловиховних стадіонів. Розміри площі “Сокола-Батька” 6 га 31 а 59 м кв., довжина 380 м, ширина 200 м.

Старшина “Сокола-Батька” розглянула ці пропозиції на своєму засіданні і ствердила, що ніодної з пропонованих парцель не можна навіть порівнювати з площею “Сокола-Батька”, яку забрало військо, бо не надається ані своїми розмірами ані положенням під будову спортового стадіону, до чого була призначена забрана площа “Сокола-Батька”, набута в тій цілі жертвами одного покоління.

З цих причин старшина “Сокола-Батька” не бачить ніяких підстав до дальшого розгляду того роду пропозицій рекомпензати за зайняту для війська площу “Сокола-Батька”.

Це становище старшини “Сокола-Батька” закомунікували її представники на другій конференції у Воевідському Уряді дня 28 червня ц. р. Представники влади заявили, що внаслідок того справа вивласнення піде далше своїм законним шляхом.

Старшина “Сокола-Батька”.

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ “СОКОЛА”

Товариство “Сокіл” видавало “Вісти з Запорожа” (1910-1914; редактор І.Боберський), “Сокільські Вісти” (1928-1939; після війни редагував І.Мриц); сокільські календарі (перші видані В.Лаврівським з 1894 року) та ряд книжечок (з 1935 року вони виходили в “Сокільській Бібліотеці” (редактор Едвард Жарський):

І.Боберський: “Рухові гри і забави”, “Вправи палицями й списками”, “Вправи хоруговками”, “18 мячевих ігор”;

Я.Благітка: “10 годин руханки”, “Жіночі вправи вінком”, “Вільноручні вправи”;

С.Гайдучок: “Відбиванка”, “Сто три вежі”, “Вправи вільноруч для мужчин 1-5”, “Долівкові вправи”, “Свобідний дручок”;

М.Тріль: “Вправи на коні”, “Вправи шабелями для учасників”, “Трійкові і чвіркові вежі”, “Вправи на дручнику”;

І.Калічак “Руханка і спорт української еміграції в ЧСР”;

С.Коцюба “Будова руханкових приладів”;

І.Мриц “Наука їзди на лешетах”;

Д.Сіак “Вправи серпами для жінок”;

К.Суховерська “Діточі забави”;

Д.Навроцька “Вправи вільноруч для жінок”, “Вправи вінком”;

Т.Франко “Історія і теорія руханки”;

Е.Благітка “Вправи”, “Вежі”;

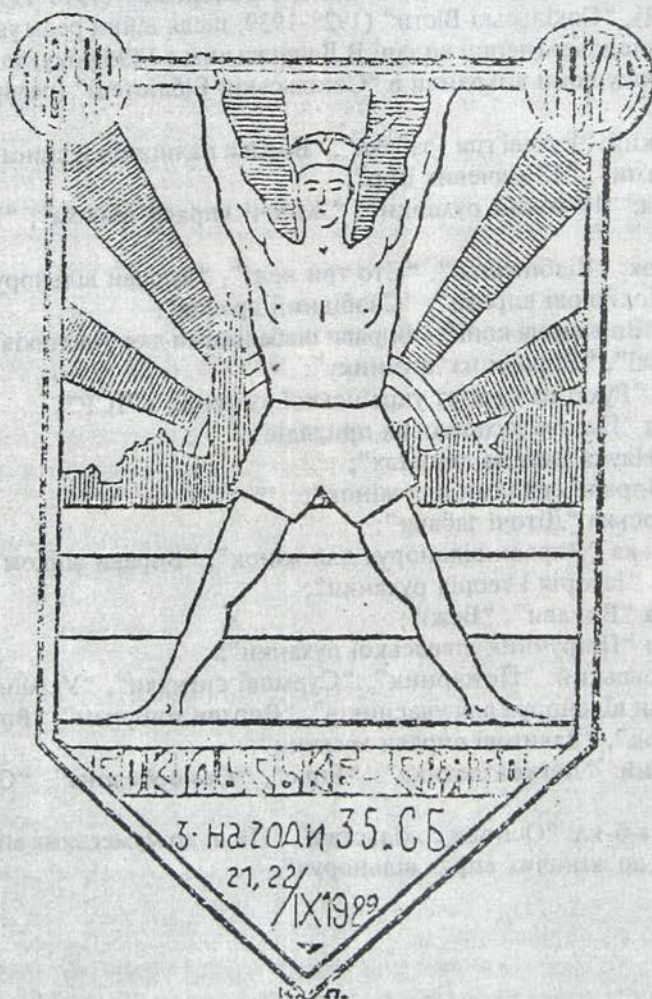
П.Франко “Підручник шведської руханки”;

А.Будзиновський: “Пожарник”, “Сурмові сигнали”, “Український впоряд”, “Вправи вільноруч для учасників”, “Вправи топірцем”, “Вправи віночком для жінок”, “Здвигові вправи мужчин”;

Е.Жарський: “Легкоатлетика”, “Бокс”, “Самооборона”, “Сокільський катехизм”;

Сокільська б-ка: “Основи сокільства”, “Пісні до мужеських вправ вільноруч”, “Пісні до жіночих вправ вільноруч”.

СОКІЛЬСЬКІ ВІСТИ

Ціна цього (збільшеного) числа 1 зол.

СОКІЛЬСЬКА БІБЛІОТЕКА

ЯРОСЛАВ БЛАГІТКА

начальник С. Б.

10 *годин*

РУХАНКИ

ВОЛОДИМИРЪ ЛАВРѢВСКІЙ
СПРАВИНКА СОКОЛА
НАКЛАДОМЪ АВТОРА

Передне слово.

Жизнь сокѣльске въ першѣмъ рускомъ товариствѣ (Сокѣль у Львовѣ) развивалась въ радости. Число членовъ стало увеличиваться и теперь выносятся воно показаны цифру 208 между ними 3 основательны, 13 спомогательны и 192 дѣйствительны; изъ которыхъ 26 принадлежатъ до стану ремѣнного, 72 академическому, 3 редакторамъ часонисей, 8 до стану купецкаго, 9 до стану адвокатовъ, 56 до стану урядниковъ, 16 до стану учительскаго, 3 помѣщиковъ, 10 живновъ, 2 лѣкарь и 3 священниковъ. Товариство устроило въ самый маленький хатѣ у Львовѣ въ домѣ при улицѣ Подвале ч. 7 сѣню гимнастичну. справляло дружокъ, поручи, ежечасно, дружки до лѣвѣнны и тѣсарки, вывѣщій транспез и колѣбѣнны, дальше тѣсаръ съ жѣстѣною штатѣю до подношени, иконѣ приборѣ до

— 4 —

борбичствѣ, 6 масокъ, 8 шабелъ, 4 рукавицы и 2 пистолеты. Вѣрны гимнастичныя розпочались 19-го марта 1894; управленіе 26 членовъ, въ одной годинѣ управлялось пересѣчно 6 членовъ. Вѣрны подбывали си три раза тыжнево въ 8 до 9 годины вечеромъ. Въ 15-го пересни 1894 подбывались такожъ вѣрны для учениковъ молодшихъ въ 6 до 7 годины вечеромъ що понедѣлка, середи и пятницѣ, а для старшихъ въ 8 до 9 годины вечеромъ що вѣдѣрка, четверга и суботы, учениковъ управлялось 28. Вѣрны въ борбичствѣ подбывались въ 22 марта 1894 два раза тыжнево въ 6 до 7 годины вечеромъ, участь въ нихъ брало 13 членовъ, въ одной лекціи управлялось пересѣчно 6 членовъ. Въ роцѣ 1895 въ одной годинѣ управлялось пересѣчно 6 членовъ, старшіе ученики управлялись лише черезъ 2 мѣсѣцѣ въ одной годинѣ управлялось пересѣчно 6 членовъ, дѣтей управлялось пересѣчно 6 въ одной годинѣ, въ борбичствѣ управлялось въ одной годинѣ пересѣчно 6 членовъ. Черезъ 2 мѣсѣцѣ подбывались такожъ вѣрны кружка учительскаго и въ нихъ брали участь въ одной годинѣ 6 членовъ. Изко въ ноябрѣ 1894 заснованы въ товариствѣ кружокъ сѣмѣнскій и сей управлялся въ сѣбѣ хоральномъ. Въ книгохѣ товариства нахо-

дѣть ея 76 книжкоюмъ змѣсту бѣлетристичного, науконого и гимнастичного. Кромѣ порядкомъ в статута, о которыхъ были заглавкѣ въ попереднихъ рѣшенихъ лишного календари, ухаживающа надзавѣдывающа заглавкѣмъ збѣру въ дѣи 1 марта 1894 порядкомъ о строю сокоблѣномъ, который черевъ ц. к. Пазістично рескриптомъ въ дѣи 19 цѣвтія 1894 ч. 276 збѣстанъ, принятый до вѣдомости; сей порядокъ находить ея въ еимъ рѣшенихъ календари. Доселѣ мають 14 членомъ поимый стрѣй. На засѣданіи старинны въ дѣи 14 надолѣста 1895 приписто уставъ сторожебѣмъ ошенихъ, зладженый д. спрашеникомъ Володимиромъ Лавровскимъ, который такжѣ друкуемо въ еимъ календари. На основѣ сего устава засновано иже одну стѣножу огнѣву въ Скинѣомъ коло Львова. Порядки для сторожей огнѣныхъ суть такжѣмъ иже въ друку. Вѣдѣнны мусимо зладити, що товариство пострѣило ея о позволеніи до збирающа ескладкѣмъ въ Галичинѣ и на Буковинѣ на фондѣ будовы власного дому.

Теперѣшній складъ старинны в слѣдующій; Голова: Другъ Василь Нагорный, Першій зступникъ д. Романъ Цеглинскій. Другій зступникъ д. Левъ Кочеровскій, спраникъ и господарь д. Володимиръ Лавровскій, скарбникъ д. Антоній Хойнацкій, І книговодець д. Юстинъ Ган-

кеничъ ІІ книговодець д. Стефанъ Пеленскій, писарь д. Василь Морозъ, книгожникъ и грамотникъ д. Романъ Стефановичъ, настоятель борбнищца д. Осипъ Галичакъ.

Ч Л Е Н Ы :

д. Будный Іванъ
д. Врецьона Григорій
д. Гамота Олексъ
д. Герасимовичъ Іванъ
д. Греникъ Іоаннъ
д. Кастиль Іванъ
д. Павлашакъ Михайло
д. Питларъ Григорій
д. Романчукъ Юліанъ
д. Рудинскій Іакобъ
д. Шевчукъ Василь

З А С Т У П Н И К И :

д. Басиль Виняръ
д. Іванъ Гамота
д. Ковальскій Димитрій
д. др. Навенцкій Левъ

П Р О В Ъ Р Н И К И.

д. Рыхвицкій Василь
д. Хлопецкій Осипъ
д. Телѣшевскій Феола

ТЕХНІЧНЫЙ ЗАРЯДЪ ТОВАРИСТВА

Настоятель впралъ.

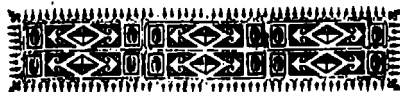
д. Гамота Михайло
д. Цеглинскій Романъ
д. Гамота Іванъ

Колѣнимо выражаючи жалъ, що до теперь не засновано жадного другого товариства Сокоблѣного, вышередили ихъ нашъ селяне, котрі засновали иже одну стѣножу огнѣву а въ колѣкохъ мѣсцевостяхъ робить заходы въ цѣли засновалы тыхъ жѣ. До нихъ кличемо нашимъ по-кликомъ.

Бодрымъ ея!

ЛѢТОПИСЬ РУСКА.

Варяго-Руси приишли до Клява	862
Крещеніе Руси	988
Панисаеа Правды Рускои	1028
Подѣлъ Руси	1054
Засидѣние Гал. Володим. княжества	1141
Першій нападъ Татаръ	1224
Коронованіе Данила на короля руского въ Дрогоичинѣ	1225
Заложеніе Львова около	1260
Завойованіе галицкои Руси Казимиромъ Великимъ	1340

Порядокъ о строю сокоблѣномъ.

§. 1. Шапка. Водзняка оцѣно-жовта кокарда въ львомъ и перомъ не довѣннымъ 0" примоуея ея меньше-больше надъ лѣвымъ окомъ. Шапка не має бутъ тажѣмъ и теила, внутри мѣе перевысшати обшитый край, абы шапка просто на голову неприягала.

§. 2 Каетанъ и штаны въ темного повняного сукна. Крѣй каетана най буде такъ зроблений, кобы мѣе камізолю, имено крѣй коло карку най буде чистый и прилегающій. Шнурокъ и гузики въ числѣ 10 приише ея на передонѣй части каетана, такжѣмъ шнуръ поединчій коло карку. Рукавы най будутъ крою цѣлкомъ змѣчайного. На передонѣй частѣ (завѣтъ у боку) двѣ кишенѣ безъ кляпъ, зовѣтъ кишель

нагрудныхъ не мае бути (манутре'могутъ бути). Штаны най посуть надѣрсно широкѣ, одныѣ не за нузкѣ.

§. 8. Рѣмѣнь чорный зъ металевымъ монограмомъ.

§. 4. Сорочка снѣг. Крѣй мая бутѣ пошитъ такѣй якъ значыла бѣла сорочка безъ змѣшанныхъ зморщынъ и вышиваныхъ окрасъ лише у карку треба еѣ осмотрити стоячимъ конѣбрикомъ замкненымъ. Нашийки (краваты) не посуть еѣ. Сорочку зашнѣва еѣ на жовту округлу снѣнку зъ зашнѣномъ.

§. 5 Чоботѣ легкѣй, не дуже высокѣй аѣ дуже низкѣй, або холнымъ до чобѣтцѣвъ (штѣлетѣвъ).

§. 6. Яко подшакѣ для достойнѣкѣвъ установленѣй шарѣы: для голоны и хорунжого снѣго-жовта, для начальника сѣня зъ жолтымъ берегами, для учителѣвъ снѣга, для прибѣчника (адъютанта) жовта, шарѣы мають бути насколько можна поединчѣй. Именно для учителѣвъ и прибѣчника безъ всѣхъ кокардъ и золотой шлийки, але мають бути якою твердою тканною подложей. Шарѣу перевѣстѣ еѣ поединчо черезъ себѣ и зыжкѣ еѣ на пузолѣ подъ лѣвымъ бокомъ. Ширина шарѣы мае бути наибѣльше 16 центиметрѣвъ; учителѣвъ и прибѣчника наколи вже зложена, наибѣльше 11 центиметрѣвъ. Шарѣ

ѣы для хорунжого бувають звычайно тонкою тканною подложей въ видѣ рушника зъ золотыми шлийками на концѣхъ. Хорунжѣй уживае такожѣ высокѣхъ бѣлыхъ рукавицъ.

Бурки (гачелюки) барвы темной не мають бути аѣ за довгѣй аѣ за короткѣй, такъ абы було видко половинѣу высокѣхъ чобѣтъ.

Примѣтка. На лѣвѣй сторонѣ казана (на грудѣхъ) посуть члены пришитѣ пружкѣ зъ снѣго-жовтой тканины означючѣй о сѣлю товариства. Повный стрѣй членамъ товариства доставляе на сплату комисѣя доставки убрания. Хто мае 10 коронъ (6 зл. в. а.) уплаченыхъ або частку тоту зложити наразѣ, одержать вскорѣ переказъ на выготовленѣ стрѣю, решту сплатити вѣдтакъ въ мѣсячныхъ ратахъ по 4 короны (2 зл. а. в.).

У Львовѣ 12 н. ст. Марця 1894

Въ Товариства гимнастичного Осѣдѣ.

УКРАЇНСЬКЕ СОКІЛЬСТВО ЗА КОРДОНОМ

На еміграції опинились десятки тисяч найактивніших українських громадян, переважно вояків українських армій. Частина їх попала до Чехословаччини. Тут за допомогою братнього чехословацького народу вони здобули й здобувають нову зброю для боротьби за своє національне Я — знання. Найзавзятіші з них пішли до своєї високої технічної школи — Української Господарської Академії в Подебрадах, незважаючи на її безправне становище. Треба віддати належне студентству Академії ще й за те, що воно не обмежилось лише суто фаховими студіями. Поруч з інтенсивною академічною працею студентство розвинуло жваву національно-громадську діяльність, закладаючи різні організації, товариства й гуртки, серед яких почесне місце належить “Українському Соколові”.

Бути в країні Мирослава Тирша й не познайомитись з його надзвичайно шляхетною ідеєю означало б культурну відсталість. Цілком природно, що ніде не могло бути кращих умов для сокільської праці, як у Чехословаччині. Тут громадянство давно вже зрозуміло значення сокільства і належно його оцінило.

Перші соколи-українці вступили до чехословацького “Сокола” в Подебрадах, що радо приймав їх у свої ряди. Частина їх вже раніше працювала в різних руханкових організаціях. Тут, за кордоном, українське сокільство,

*Інженер Василь Прохода — Голова Управи
Українського Сокільського Союзу
за кордоном. 1932 р.*

користуючись вільними умовами для сокільської праці і всебічною допомогою чехословацьких побратимів, продовжувало українську національну традицію, яку протягом тридцяти років витворив на сокільській ниві “Сокіл-Батько”.

6 вересня 1922 року було оголошено до чехословацького руханкового товариства “Сокіл” в Подебрадах 30 українців (27 мужчин і 3 жінки) на пробний шестимісячний речинець. Протягом 1922 р. зголосилося ще 17 мужчин, 1924 р. — 53, разом 100. Не всі вони виявили, на жаль, належну сокільську витривалість. З них було прийнято в число дійсних членів названого “Сокола” лише 31 побратим, які після руханкової академії 13 грудня 1924 р. дали урочисту обітницю (присягу) дотримуватись у своїй чинності всіх вимог сокільської ідеології та карности. Після сього українці утворили при “Соколі” свою тимчасову Раду, діяльність якої почала поширюватися і поза Подебради. Були нав’язані зв’язки з “Соколом-Батьком” та соколами українцями в Пршібраві. Протягом 1925 р. було оголошених до “Сокола” ще 32 українців, з яких дійсними членами стало 16 побратимів. Такий постійний зріст соколів-українців був спонукою до утворення окремої сокільської організації. 7 лютого 1926 р. відбулись Установчі збори соколів-українців, на яких було ухвалено заложити руханкове товариство “Український Сокіл” в Подебрадах. До того часу понад 3 роки соколи-українці були переважно членами Українського Академічного Спортивного Клубу в Подебрадах, у так званій “сокільській секції”. До організації соколів-українців в товариство найбільшою мірою спричинився побратим асистент Михайло Єремійв. Він був єдиним з професорського складу Академії, що працював як сокіл і сприяв організованим проявам чинності й життя українського сокільства за кордоном. Але ідеологічно-сокільському вихованню українські соколи в Подебрадах найбільше мають завдячувати побратимові Іозефові Тругляржові, вихователів Тишової сокільської округи (жупи). Цілий ряд його надзвичайно цікавих і змістовних лекцій на теми: “Значіння сокільства у визволенню нації”, “Сокільство й нарід”, “Сокільство й Спорт”, “Сокільство й політичні партії”, “Сокільство й релігія”, “Сокільство й військо”, “Сокільство й держава” й т.д. поклали міцні підвалини для завдань, напрямку й мети чинності Подебрадського “Українського Сокола”, ясно визначили його шлях для тривалого й безупинного руху вперед до ліпшого майбутнього своєї Батьківщини. Побратим Труглярж вивів українських соколів з вузько-спортивного на ідейно-національний сокільський шлях.

Та не тільки в Подебрадах українська студіююча молодь виявила свою чинність на сокільській ниві. В Брні також почали студенти високих шкіл вступати до чехословацького “Сокола”. В 1922 р. “Сокіл” Брно I мав членами 4 українців, в 1923 до них прилучилося ще 8, в 1924-му — 3 і в 1925 — 1, разом 16, крім того, були одиниці і в інших чехословацьких сокільських товариствах. Така кількість витривалих соколів викликала думку об’єднатися у свою сокільську організацію. На зборах українських соколів 4 квітня 1925 р. було ухвалено заложити гурток “Український Сокіл”, який став хоч і неформальною філією чехословацького “Сокола”-Брно I. На старосту було обрано побратима М. Дарагана, на начальника гімназійного професора побратима Ілька Калічака. Метою “Українського Сокола” в Брні було: 1) докладне пізнання засад і методів сокільського тіловиховання та всебічне плекання його для піднесення тілесної краси й сили серед українців та 2) підтримка зв’язку з нашими українськими сокільськими організаціями, передовсім в

ЧСР. Як бачимо, завдань ідеологічно-сокільського виховання українські соколи в Брні собі не ставили. Таке звуження своїх завдань постало, очевидно, внаслідок загально прийнятого серед українського громадянства погляду на сокільські товариства як на звичайні гімнастичні, чи тим паче спортові організації. Але, незважаючи на це, гурток досить успішно працював і навесні 1926 року мав у своїх рядах 18 членів, серед яких була 1 сестра. Побратим І. Калічак абсолютував двотижневу школу руханки Чехословацької Сокільської Громади в Празі. Взагалі ж Брненський сокільський гурток за сей час виконав велику працю і коли ми наслідки її не помічаємо тепер, то вони будуть в майбутньому...

В Пшібрамі, в місці осідку високої гірничої школи, студенти українці, починаючи з 1922 року, стали вступати в ряди чехословацького “Сокола”. Навесні 1924 року було їх 21, але потім кількість їх починала зменшуватись, й навесні 1926 року залишилось лише 7 соколів на чолі з побратимом Володимиром Хилецьким. Соколи-українці не створили своєї самостійної сокільської організації. Вони весь час творили сокільську секцію Українського Спортового Клубу в Пшібрамі. Основним завданням їх було “пляномірна праця в галузі фізичного виховання для користи не лише індивідуальної, але й для добра нашого народу”. А поза сим вони поклали собі метою — неухитно працювати над поширенням української ідеї. Своєю кількатиною працею українські соколи в Пшібрамі добились того, що спочатку якесь упередження, чи точніше цілком байдуке ставлення чехів до українських національних святошів змінилось і Українців почали шанувати як борців за свої національні ідеали. Так, Пшібрамський сокільський гурток скромно й непомітно виконував своє завдання, як тільки вмів і міг.

Значно меншу чинність в минулому виявили наші соколи в Празі, де українців було й є найбільше і де, здається, можна було б сподіватися належної оцінки та уважного ставлення до сокільської справи. На жаль, так воно не є. Прага велике місто. А у великому місті легко заблудити. Блудить там переважно політична еміграція в шуканні нових шляхів для спасіння України. Було й є в Празі багато різних політичних осередків, але нам не відомо, щоб який-небудь з них належно оцінював позитивну ролю сокільства. Переважно його підцінюють. Нам не відомо імени жодного старшого громадянина-українця, який виявив би себе в сокільській Празі як сокіл. Се, звичайно, мало і свій вплив на студіюючу молодь, що мимоволі втягалась в партійно-політичну боротьбу через “рецепти” спасіння України.

Перше сокілством помітно почала цікавитись наша студіююча молодь в Празі лише навесні 1924 року. Тоді, 20 квітня, 10 студентів в Празі на чолі з побратимом М. Бучинським подали прохання про прийняття їх в члени та випозичення руханкового вбрання до Чехословацького “Сокола” в Празі II. “Празький Сокол” радо прийняв їх у свої ряди і вже 12 червня дозволив їм створити український сокільський гурток при своєму товаристві. Але молоді соколи не могли ясно визначити собі завдань і напрямку своєї чинности й не знали, з ким ввійти в зв’язок. Спочатку майже до кінця 1924 р. вони себе називали — Український Гурток “Сокіл” в Празі, а пізніше установилась назва — Українське Руханкове Товариство “Січ” в Празі. Спочатку, десь в червні 1924 р. вони ввійшли в зв’язок зі старшиною “Повітової Січі” у Львові, який десь у вересні перервався. Цікавим, між іншим, є такий уступ з листівки писаря “Повітової Січі” з 8.IX.1924.: ...”Празьські “гетьманці” фашисти безправно присвоїли собі назву “Січ”. Ніколи січовики чи запорізькі, чи

повітові не були правими й монархістами. Кожен знає, що січовики — чернь Запоріжжя все були найлівіші з козаків. Новітня “Січ” як демократично-радикальна зорганізувалася проти трудовицько-опортуністичного “Сокола”. Та коли гетьманці надужили всі демократичні назви, то Ви можете прийняти назву “Запоріжська Січ” для відріжнення. Назву “Сокіл” не раджу приймати, бо соколи все правicia”...

Не відомо, як ся порада з поділом на “правицю й лівицю” вплинула на наших соколів у Празі. Залишається фактом лише те, що вони перед сією порадомою в серпні нав’язали зв’язок з “Соколом-Батьком” й підтримували його до весни 1925 р., але водночас, як уже згадувалось, в листопаді 1924 року прийняли назву “Січ”.

Навесні 1925 року гурток соколів-січовиків у Празі припинив своє існування, хоч ще в лютому мав 15 членів та мав постати жіночий відділ, до якого зголосилось 7 жінок.

Майже рік працювали завзято й все йшло добре. Та властивий не лише українській молоді солом’яний вогонь почав горіти, але скоро згорів і розпочате діло спалив. Саме тоді, коли руховики були на такій висоті, що могли б бути зразком і хісном для батьківщини, ряди їх порідили, залишились одиниці, які втратились в чужому морі. Свого сокільського проводу не утворилось, який давав би належний напрямок праці без поділу на оті “правиці й лівиці” та підтримав би такий вогонь, що не спалював би наслідків своєї праці.

Та проте навесні наступного 1926 року в тому ж “Пражському Соколі” взяли до сокільської праці студентки-українки в кількості 10 сестер на чолі з Олександром Сірополківною. Хоч вони участі у VIII Всесокільському здвизі в 1928 р. не взяли, бо не набули ще членських прав, але виявили більшу витривалість, ніж соколи-побратими перед тим.

Багато було соколів-українців і в інших чехословацьких сокільських товариствах по цілій ЧСР, в деяких з них бувало понад 10 в одному місці (наприклад, у Високому Миті), але українське сокільство про них, очевидно, ніколи не довідається.

У народі, який дуже довго перебував в поневоленні, часто відсутня належна свідомість тривалого організованого чину, відсутня вона в тій галузі діяльності, яка у своїй основі вимагає якнайтіснішого об’єднання, себто в галузі сокільській. Дехто твердить, що властивою українській натурі рисою є індивідуалізм, хуторянство і відсутність організованих витривалих проявів та стремління до об’єднання.

На нашу думку, се хибний погляд. Є се наслідок невідповідного виховання. Сокільство стремить побороти анархізм і в своєму вихованню в основу всіх основ ставить: “О д и н и ц я н і щ о — ц і л е в с е”.

Підсумком сокільської праці є сокільський здвиг. Сила сокільської організації визначається кількістю учасників на здвизі. Здвиг є водночас свого роду іспитом та оцінкою того, яку підготовку у своїй мурашиній праці зробило сокільство для вияву своєї організованої сили назовні. Наближається VIII Всесокільський здвиг в Празі. Треба було й українцям виявити перед широким форумом, що вони зробили на сокільській ниві за чотири роки свого перебування в сокільській країні.

Енергійну підготовку до сього здвигу розпочав “Український Сокол” в Подєбрадах. Потрібно було з’ясувати правне становище щодо українського

сокілства в названому здвизі та перевести об'єднання всіх українців-соколів у ЧСР. 18 квітня 1926 року був створений “Комітет заступництва Українського Сокілства за кордоном”, до якого увійшли: Управа “Українського Сокола” в Подєбрадах та по одному представникові від соколів-українців з Брна, Пшібрами й Праги-Нусле. Одержавши уповноваження від “Сокола-Батька” заступати його на VIII Всесокільському здвизі, Комітет енергійно взявся до праці. В першу чергу треба було добути матеріальні засоби. Видано відозву до українського громадянства, в якій між іншим було сказано: “Ми, українці, мусимо стати як рівні в ряд сокільських представників народів Європи. Мусимо піти в похід в українських одностроях під українським сокільським прапором. Мусимо стати до вправ і довести, що в біді та недолі ще не вмерли славні традиції козацької нації...”

Але надії на підтримку українського громадянства не виправдались. Усього було надіслано біля 1,500 кор.ч., що разом з грішми, які мав Комітет (біля 1,000 кор.ч.) складав менше третини наміченого мінімального кошторису. Тоді Комітет звернувся з проханням до Сенату Української Господарської Академії про поруку на позичку в Подєбрадському громадському банку на 3,000 кор. ч., сподіваючись, що наше громадянство бодай пізніше допоможе нашому Сокілству заплатити сей борг. Та й на сей раз марні були надії. Через два роки Сенат Української Господарської Академії сам був змушений заплатити 3,115 кор.ч. на рахунок безповоротної допомоги Українському Сокілству й за се належить йому назавжди щира подяка.

Та проте тих грошей було надто мало. Внаслідок сього за ті гроші було придбано лише український сокільський прапор та 10 сокільських одностроїв. Українські соколи зі студіюючої еміграційної молоді не могли нічого дати, крім свого щирого бажання працювати для загально-національної користі. Та все ж таки, незважаючи на загальне байдуже, а почасти й негативне ставлення до участі українців у здвизі, наші молоді соколи там були.

Поруч з перешкодами матеріального характеру українське сокілство, на жаль, внаслідок неправдивого розуміння сокільської ідеї витримало ще й натиск протестаційної акції з боку росіян та поляків. Треба сказати, що оте вороже ставлення до розвитку й чинності українського сокілства було причиною того, що “Сокіл-Батько” не був своєчасно безпосередньо запрошений на VIII Всесокільський здвиг. Лише в останні дні перед головними здвиговими днями 2-6 липня було передано офіційне запрошення через представника “Сокола-Батька”, але його “Сокіл-Батько” прийняв як образу, бо здвиг розпочався перед сим 6 червня, а крім того, при всьому бажанню не зміг би за сей час вислати навіть делегацію, понеже при тамошніх порядках на здобуття для неї закордонних пасів та віз потрібно було 6 місяць. “Сокіл-Батько” на сей раз не взяв участі у здвизі вільних слов'янських народів, хоч перед тим “Сокіл-Батько” брав участь у здвизі в Празі року 1912, надіславши делегацію — 40 руховиків. А на другому Українському краєвому сокільському здвизі у Львові р. 1914 від Чеської Сокільської Громади була делегація на чолі з побратимом Франтішком Машком і сестрою Індірою Духоновою.

Проти участі Українського Сокілства за кордоном особливо протестували не так росіяни — великороси, бо їх, по правді сказати, в Російському Сокільському Союзі майже нема, як свої такі землячки “малороси”, що ніяк не могли погодитися з самостійним виступом українців, бо, мовляв, се якась “недержавна нація”. Такий аргумент в сокільській справі є лише показником незрілості й фальшивого розуміння сокільської ідеї. Тому, не-

зважаючи на сей “протест”, справа самостійної участі українських соколів у здвизі була вирішена позитивно в Президії Всесокольського здвигового комітету, головню завдяки заступникові старости ЧСГ побрат. Фр. Машкові та побратимові Іозефові Тругляржові, нинішньому заступникові старости Чехословацької Сокольської Громади.

Хоч “Сокіл-Батько” відмовився від участі у VIII Всесокольському здвизі, Українське Сокільство за кордоном вважало своїм сокільським обов'язком, незважаючи ні на що, виконувати заповіт Мирослава Тирша так, як його розумів сам творець сокільства, а не так, як його розуміють інші. Участь українців була дуже скромною. Всього було 53 українські соколи (30 з Подєбрад, 17 з Брна та 6 з Пшібрама), з них 14 було в сокільських одностроях з 1 прапором, а решта в цивільному одязі.

Своєю присутністю на сьому здвизі українське сокільство довело перед культурними народами, що українці, незважаючи на ту руїну, яку принесла їм світова війна й несло панування большевицьких руїників, без огляду на те поневолення, якого зазнає весь український нарід, ще живуть, працюють та борються за своє краще майбутнє. Правда, не багато там було українських соколів у порівнянні з сотнею тисяч Чехословацького сокільства. Але кількості сприяють обставини, а якість поодиноких самосвідомих працівників на тлі загальної руїни є ознакою внутрішньої сили нації, що після загоєння тяжких ран виявляється й назовні.

VIII Всесокольський здвиг був визначною подією в житті українського сокільства за кордоном. Він визначив певні напрямки для організації й об'єднання своїх сокільських сил поза межами своєї Батьківщини. На здвизі не було жодного українського сокола з Праги, хоч українська еміграція з Праги мусила була дати їх найбільше. А проте здвиг покликав до життя нову українську сокільську організацію в Празі при чехословацькому руханковому товаристві “Нуслі”, до якого почали вступати українці в жовтні 1926 року. На зборах сих нових піонерів сокільської справи на Празькому було ухвалено створити руханковий гурток “Сокіл” як філію “Сокола-Батька” у Львові. Гурток на чолі з побратимом Олексою Яблонським мав тоді 20 руховиків, які активно взялись до праці.

Чинність Українського Сокола в Празі-Нуслях була спочатку дуже активною. Підтримуючи зв'язок з “Соколом-Батьком”, він подав Комітетові заступництва Українського Сокільства за кордоном думку про створення Союзу Українських сокільських організацій в ЧСР. 13 березня 1927 р. відбувся в Подєбрадах 3'їзд представників названого Комітету з Брна, Пшібрама, Праги й Подєбрад, на якому було рішено створити Союз Українських сокільських організацій в ЧСР, був прийнятий проект його статуту та призначений на 31 березня 1927 р. в Празі установчий з'їзд Союзу. 31 березня Союз уконстатувався. На голову його було обрано побратима Осипа Бойдуника, його заступником сестру Олександру Сірополкову, секретарем побратима Богдана Ніжанківського, начальником побратима Йосипа Шкеду та скарбником побр. Федора Савчука. Так розпочав працю Союз Українських Соколів, але не пощастило йому виконати тих завдань, які він собі поставив.

В сокільській праці більше як в якій іншій мусить бути постійний провід. Особливо вимагали свого проводу українські сокільські гнізда в ЧСР, де склад членів постійно мінявся. По закінченні студій наші соколи вилітали із своїх гнізд шукати своєї долі в широкому світі. А вона нам, українцям, не усміхається. В боротьбі за шматок хліба при сучасних надзвичайно тяжких

умовах життя не кожний може знаходити ще бодай якусь можливість працювати для загального добра своєї Батьківщини. Тому в кожному доброму ділі находились одиниці, які, поскільки то було можливо, широко працювали, коли ж сеї можливості не було — відходили, наступників не находилось і розпочате добре діло завмирало, щоб через деякий час знову ожити.

Після постановня Союзу почала завмирати чинність сокільських гнізд в Пшібрамі та Брні. В першому й до того було всього 7 соколів, а коли вони закінчили студії й їх не стало. В Брні сокільське життя серед студіюючої молоді завмирало більш повільно. Приток свіжих сил студіюючої молоді до високих шкіл зменшився до мінімуму. Але невеличке ядро сокільського життя не завмирало. Тому чинність Союзу фактично базувалась на двох гніздах в Празі та в Подебрадах.

Як уже згадувалось, в “Празькому Соколі” постав ще навесні 1926 р. український жіночий руханковий відділ. Після постановня Союзу він об’єднав свою чинність з Українським Соколом в Нуслях. Чинність їх в 1927 р. була цілком задовольняючою, але для більшої успішності їм бракувало виступів назовні як українським соколам, бо се ж є загальною передумовою діяльності руханкових організацій. Підготовка до тіловправних академій та сокільських здвигів активізують чинність руховиків, а самі публічні виступи приєднують нових членів. Восени 1927 року Український Сокіл в Нуслях ще нараховував в своїх рядах 28 соколів і 16 сокілок, але потім кількість їх почала зменшуватися. Вони почали закінчувати студії, а нових не прибувало. В січні 1928 року їх залишилось лише 11 побратимів та 12 сестер, а регулярно вправляло менше половини. Тогочасний староста побратим Василь Ткачук скаржився на байдужість до сокільської справи серед українського студентства в Празі та називав його на загал інертною масою. Але в сей час еміграційна політична “лябораторія” в Празі почала винаходити нові “рецепти” спасіння України від ворогів, вступивши в першу чергу в завзяту боротьбу між собою. Вона втягала до сеї “роботи” більш активну молодь, а решту привела до стану дійсно інертної маси.

Разом з завмиранням сокільського життя в Празі почала завмирати й чинність Союзу Українських сокільських організацій в ЧСР. Ще в жовтні 1927 р. голова Союзу побратим О. Бойдуник з огляду на незадовольняючий стан свого здоров’я та брак часу передав свої обов’язки заступникові сестрі О. Сірополковій. В грудні того ж року обов’язки голови перебрав начальник побр. Йосиф Шкеда, а на секретаря був кооптований побр. Ярослав Благітка. У серпні 1928 року побр. Благітка залишився сам. З сокільських організацій, які належали до Союзу, залишився лише Український Сокіл в Подебрадах, якому були передані справи та архів Союзу.

Після ліквідації неофіційно існувавшего Союзу Українського Сокільства в ЧСР залишилось лише одне Товариство “Український Сокіл” в Подебрадах. До розвитку його успішної чинности великою мірою спричинився побр. інж. Ф. Мороз, який був обраний на старосту Товариства в 1928 р. і який працював в рядах його від початку його заложення. Широ захоплений сокільською справою, уважно вивчаючи ідеологічний бік сокільства та його організацію, він віддався цілком праці в Товаристві, приділяючи їй майже весь свій вільний час, навіть тоді, коли він в 1929 р. по закінченні студій був безробітним і не мав жодних засобів до життя. Ще в попереднім році він фактично виконував обов’язки старости за відсутністю в літній період найбільш активної чинности старости побр. І. Гудилова.

Уважно слідкуючи за життям чеського сокільства, побр. Мороз ніколи не упускав нагоди будь-якого сокільського свята чи прилюдного виступу товариств не лише Тиршовій сокільській окрузі, але й тих, що належали до інших сокільських округ. Він старався завжди організувати заїзд українських соколів на ці прилюдні виступи, щоб сим інформувати чеське сокільство та громадянство про існування українського сокільства, нав'язувати в такий спосіб живий зв'язок з цілими товариствами, як і з поодинокими впливовими сокільськими діячами.

З початком 1927-28 академічного року ряди "Українського Сокола" поповнились молодими членами, не емігрантами, студентами Української Господарської Академії з Волині й Галичини. Сі молоді соколи пильно взялися до сокільської праці, регулярно відвідуючи вправи, і за короткий порівняно час виявили надзвичайний поступ в руханці й вправах на знаряддях. Та проте наступного року прийом нових студентів до Української Господарської Академії був недозволений, старі члени по закінченні студій відходили, а нових не прибувало. На початку 1930 року кількість їх зменшилась до мінімуму — 18. Змушений був від'їхати в Подебрад і побр. Ф. Мороз. На старосту був обраний побр. інж. В. Прохода, який обняв провід в критичний період життя "Українського Сокола". Всі побратими з огляду на шоре закінчення студій в Українській Господарській Академії були переобтяжені академічною працею і не в стані були виявляти в товаристві таку активну чинність, як то було раніше.

Але не сокіл той, хто в скрутні моменти безпорадно опускає руки. Саме якраз в такі моменти й потрібно виявляти максимум працездатности та витривалости, бо як казав Тирш: "Чим менше нас, тим більше на кожного з нас припадає; чи сміє хтось з нас в такому разі ухилитись від своєї праці?" І та невеличка кількість українських соколів твердо рішила нести свій сокільський прапор, як несли його досі в добі кращих часів. Вони завзято взялися знову до своєї шоденної сокільської праці. Кількість членів Товариства не тільки не зменшувалась, але навпаки бодай одиницями збільшувалась, а крім того, навесні 1931 року при ньому утворився молодий сокільський доріст (школярів від 6 до 12 років), що брав участь в повітовому сокільському здвизі. Треба сподіватися, що з сих дітей (7 хлопців та 5 дівчаток) виростуть в майбутньому віддані сокільській ідеї працівники.

Нав'язуючи нові тісніші зв'язки з Чехословацьким Сокільством, "Український Сокіл" весь час пам'ятав про своє сокільство в краю і підтримував з ним безперервний зв'язок шляхом постійного листування з "Соколом-Батьком", обмінюючись думками, спільно обмірковуючи різні питання, що висувались на порядок денний в житті Українського Сокільства на тернистому шляху до ліпшого майбутнього. "Український Сокіл" завше пам'ятав, що він на чужині поза межами своєї Батьківщини мусить бути голосом і сумлінням свого поневоленого народу, а тому сталий та тривалий зв'язок з "Соколом-Батьком", постільки на се дозволяли обставини, вважав своїм основним завданням. До визначних подій у житті Українського Сокола в Подебрадах треба віднести участь у великому здвизі Чехословацького Сокільства в Плзні 4-6 липня 1929 року, на якому були заступлені соколи і інших слов'янських народів та болгарські "юнаки". Українське громадянство підтримало заїзд Українського Сокола до Плзня матеріально. Від українських наукових та громадських організацій в ЧСР було надіслано 1,700 корон чеських, з них 1,000 корон дав Сенат Української Господарської Академії та (було надісла-

но ше) 900 корон чеських від різних осіб й українських організацій в Польщі. І хоч на сьому здвизі було лише 13 українців, але вони пробуджували симпатії чехословацьких та югослов'янських соколів до змагань Української нації. Ті побратими, що були на сьому здвизі, довго будуть пам'ятати красу, велич і силу могутніх дисциплінованих рядів Сокільства, де серед сего моря маячило 13 синіх сорочок українських соколів та звертало на себе загальну увагу й викликало бурхливі привітання на адресу України й українців.

21 червня 1931 року “Український Сокіл” взяв також участь в краєвому здвизі Чехословацького Сокільства в Пардубицях, де була уряджена велика загальнодержавна вистава тіловиховання та спорту. Було на сьому здвизі 12 побратимів з Подебрад, один з Градця-Кральового й один з Ржевниць, разом 14 під українським сокільським прапором. Особливо радісно привітала своїх соколів українська колонія в Пардубицях переважно колишніх вояків Української Галицької Армії. Наслідком сього заїзду до Пардубиць там стало українське сокільське гніздо.

Взагалі ж “Український Сокіл” протягом своєї 6-літньої організованої сокільської чинности брав участь в 35 повітових та окружних здвигах і руханкових академіях Чехословацького Сокільства, як у межах Тиршової сокільської округи, так і поза нею. Такою кількістю виступів назовні мало яке руханкове товариство може похвалитися.

З внутрішнього життя Товариства треба згадати про святочну академію 10 лютого 1929 року з нагоди 35-ліття “Сокола-Батька”. Були зачитані доповіді, присвячені життю й діяльності Українського Сокільства в краю. Присутній на академії містостароста ЧСГ (чеської сокільської громади) побр. Фр. Машек оповів свої вражіння про краєвий здвиг “Сокола-Батька” у Львові в 1914 році, на якому він був заступником Чеського Сокільства.

15 лютого 1931 року “Український Сокіл” в Подебрадах відсвяткував п'ятиліття активної діяльності (фактично роковини припадають на 7 лютого). Підсумки цієї чинности записано в книжечці на 60 сторінок друку п. з. “Український Сокіл” з таким змістом: 1. С. Черняхівський — Пройдений шлях, 2. Д. Лісовський — Руханкова чинність Українського Сокола, 3. Ф. Мороз — Кілька уваг до праці Українського Сокола, 4. Й. Труглярж — Основи сокільської ідеї, 5. А. Прагр — Сокільство й славянське зближення, 6. В. Куриленко — Свято Українського Сокола.

Протягом шести років з подебрадського гнізда абсолювувало 6-тижневий курс руханки ЧСГ (Чехословацької Сокільської Громади) в Празі 2 українські соколи, з них побр. інж. Й. Шкеда є начальником “Українського Сокола” в Буенос Айресі, а побр. М. Кравчині не пощастило попрацювати для добра рідного сокільства, стер він свої крила і залишився на віки на чужині. 2-тижневий курс ЧСГ успішно скінчили: Ярослав Благітка, Дмитро Лісовський та Іван Додура (в 1931 р.), а курс руханки Тиршової сокільської округи — 5 побратимів та у (Подебрадського) сокільського повіту — 12 побратимів. Крім того, 8 побратимів прослухало курс сокільської ідеології, який уряджувала Тиршова округа.

Так жив, працював і працює ще й сей останній рік “Український Сокіл” в межах сокільської округи імени творця сокільської ідеї Мирослава Тирша. Хоч се Товариство постійного складу своїх членів не мало та й не могло мати, бо побратими, побувши 4-5 років в Подебрадах, змушені були покидати своє сокільське гніздо й пускатись у широкий світ шукати свого щастя й долі, та проте праця в ньому ніколи не вгавала й не припинялась. За весь час

в рядах “Українського Сокола” перебувало 122 дійсних членів. В сучасний мент їх залишилось лише 23, але й вони за кілька місяців вилетять зі свого гнізда, а на їх місце не прийде ніхто внаслідок ліквідації Української Господарської Академії. Та не мусить се наводити нас на сумні думки, бо кожний з сих 122 побратимів, які виявили свою витривалість в сокільській чинності в Подебрадах, буде пам’ятати, що він є сокіл і буде на кожному кроці працювати згідно з сокільськими засадами.

Та не про себе працював й дбав “Український Сокіл” в Подебрадах. Ще перед двома роками, замість повільного “опускання на дно” та завмирання, він намагався всіма силами пробудити до організованої чинності українських соколів у Брні, Ржевничах та Празі. Кількість листування збільшилась в 5 разів. Староста побр. інж. В. Прохода виголошує доповіді на тему: “Значіння Сокілства для національно-державного відродження” в Ржевничах, Пардубицях, Празі й Брні та особисто заохочує до тривалої сокільської праці й творення своїх сокільських організацій. Найбільшим бажанням “Українського Сокола” в Подебрадах є, щоб в Празі та Брні, що постійно мають приток свіжих сил студіюючої молоді з Рідного Краю, постали сильні українські організації, які уперто й тривало без отого солом’яного вогню переводили б сокільську чинність для добра Батьківщини так, як її переводили українські соколи в Подебрадах.

Хоч організована чинність українських соколів поза Подебрадами в інших містах ЧСР занепадала, але невеликий вогник там все-таки жеврів, щоб знову потрохи розгорітись. Українських соколів, розкиданих одиницями по всій Чехословаччині, є багато. Але їх якось непомітно. Вони тратяться в чеському сокільському морі. Питома українцям скромність (за винятком здеморалізованих демагогів), з одного боку, й деяке недооцінювання як своєї праці, так і потреби організованих виступів є причиною того, що про українських соколів дуже мало знають навіть самі українці.

Се недооцінювання значіння сокільської праці шкодить нам самим. Маючи сили, ми їх не можемо як слід використати в організований спосіб. А назовні витворюється таке вражіння, що українці взагалі не здібні до однодушного організованого вияву своєї волі. Коли до сього додати ще дуже активну агітацію проти нас наших “приятелів”, то стане зрозумілим, чому витворилася про нас опінія не на нашу користь. Дехто боїться організації, щоб до неї не залізла “політика”, а з нею й колотнеча. Але в тій організації, в якій як слід розуміють основні засади сокільської ідеї, боятися “політики” (демагогів) не треба. Прикладом до сього може бути “Український Сокіл” в Подебрадах, де ніколи не було будь-яких “політичних” непорозумінь. Працювали в сьому Товаристві українці з усіх земель України від Кубані до Сяну, що без різниці їх особистих політичних переконань практично переводили в життя ідею Соборности Українських Земель. Вони творили й творять дружну єдину українську родину, пам’ятаючи Тиршове “Одиниця ніщо — ціле все”.

Після деякого занепаду українського сокільського життя поза Подебрадами з ліквідацією Союзу Українського сокілства в ЧСР, через два роки Подебрадське Товариство робить спробу якось оживити організовані прояви його знову. Треба було українським соколам за кордоном також зайняти своє становище до жорстокої “пацифікації”, себто катування безборонного й пригнобленого страхіттями світової війни українського населення під Польшею,

яка нищила разом з культурними здобутками українського народу й зародки сокільського життя там. З грудня 1930 року “Український Сокіл” в Подєбрадах ухвалив протест проти польського терору, до якого прилучились своїми підписами українські соколи в Брні, Ржевницях, Пшібрамі та Празі. Протест був післаний до Президії Чехословацької Сокільської Громади. Хоч відповіді на той протест українці, як звичайно, не одержали, але він був починком до потреби організованого прояву в творенні своїх сил, бо “Де сила прикладеться, там світ гнеться”. Понеже українці сили не мають, то й правди ніби не мають. А поскільки вони хочуть жити й здобути свою правду, то поскільки мусять почати творити для сього силу.

Після тих “пацифікацій” українська студіююча молодь почала виїздити за кордон для студій на високих школах в більшій кількості, як то було в останні роки. Восени 1930 року приїхало до Брна майже 40 студентів, більша частина яких взялася до сокільської праці. В Чехословацькому “Соколі” Брно I під проводом побр. проф. І.Калічака постало два прегарні сокільські рої, що числили по 12 членів. Як пише побр. Калічак (“Діло” з 11.VII.1931 ч. 152): “Перші дні вправ для неодного з наших були страшною мукою. Аж жаль було дивитися, як вони були незручні й немоторні, як не мали найменшої культури тіла у його володінні. Кожний новоспечений тоді член “Сокола” виходив з вправ з сею думкою, щоб більше до них не вертати. Причина лежить у тому, що ми, українці, під оглядом тіловиховної культури є майже в пеленках. Все зневірюємося, розпочатого діла не викінчуємо й чуємо нехоть до послідовної руханкової праці. Тому теж новоприбувші до “Сокола” Брно I зі страхом і з соромом побачили сю страшну різницю між виробленими змагунами й новиками. Се завважив і провідник I-го роя, тому всіма способами старався вправляючим улекшити найпримітивнішу руханку: то добрим словом, то фаховою радою, то підбадьорюванням, щоб видержали й на дусі не підупадали”.

“Кількох побратимів (найвитриваліші Городинський, Хмельовський, Пагута) видержали на своїй позиції, волею перемагаючи те, чого інші не осягнули. За кілька місяців сеї мозолистої праці більшість наших руховиків дійшла до того, що їх тіло стало еластичним і зручнішим. Сильна воля, витривалість і гаряче бажання дорівняти хоч у дечому чехам — довели до того, що наші почали виступати до шляхетної ривалізації у нерівному змазі. Перед нашими студентами лежали великі перешкоди у здобутті місця між першими, бо на новому шляху вони мусили надробляти те, що чужі методично здобували роками. Наші студенти небагато винуваті, а завинило тут вузькозоре галицьке виховання (бувше російське для наддніпрянців ще більше — В.П.), що ми під оглядом фізичного виховання стоїмо на останньому. Ба, ще більше, деякі старші відважуються твердити, що воно шкідливе... Але часть брненського українського студентства ясно бачить, що є хосенне і де саме шукати основи всенародного відродження. Ся основа лежить у духовній та фізичній рівновазі.

Нам нічого не принесуть патріотичні пісні (котрими протестуємо між чотирма стінами), пустословна фразеологія, розсіяність, нерішучість, ліризм... Нарід, котрий має духовну й фізичну силу, знає чого хоче, і здобуде те, до чого змагає. А хто (по стільки сумних досвідах) ще вірить у якусь обіцянку, ласку, чудо і добросердечні клічі, той фантаст і його безпощадно розтопчуть ті, що все прямують вперед”.

Такі завдання накреслив для найбільшої чинности нашим молодим соколам в Брні побр. І.Калічак. І треба віддати їм належне, вони послухали голосу свогого провідника. Через рік праці в брненському гнізді наших соколів не лише не зменшилося, але збільшилося. На великий жаль, їх провідник змушений був виїхати з Брна, відійшли також і старші соколи, але наші побратими тепер уже самі дають собі раду. На загальних зборах українських соколів у Брні 4 грудня 1931 року було вирішено заложити Товариство “Український Сокіл”, яке стало неформально філією “Сокола” Брно І і числить 38 членів. На старосту Товариства був обраний побратим М.Пагута, а на начальника побр. Б.Турко. В квітні 1932 року, замість вибувшого побратима Пагути, на старосту обраний побратим Є. Городинський.

Черговим завданням наших соколів у Брні для успішної праці та відповідної репрезентації українського сокілства назовні є старання про формальне визнання Українського Товариства філією “Сокола” Брно І, яка внутрі тісно співпрацюючи з матернім Товариством, назовні була б цілком автономна в своєму національно-сокілському житті. Проти сього нічого не будуть мати наші чехословацькі побратими, які як слід розуміють Тиршову ідею, а навпаки радісно привітають українську організацію. Що ж до думок про те, що для невеликої кількості членів не варто витворювати організацію, то тут як для своїх, так і для чехословацьких побратимів дозволимо собі пригадати слова нашого вчителя Тирша, що свого часу були звернені до чеських товариств, які в минулому теж занепадали і мали дуже невелику кількість членів. Він говорив: “Скрізь можна почути голоси, що невелика кількість членів не варта того, щоб ради неї існувало товариство. Але НІ! Варто того, побратими! Завжди варто встояти під прапором доброї та корисної справи. Завжди варто протриматись як зародок ліпшої майбутности. А сеї майбутности дочекаємось напевно і то в скорому часі. Стійко тримаймось, побратими, скрізь міцно зімкнутим ладом, бо ж і найменша кількість вірних друзів на кожному місці є саме тим ядром, без якого не було б майбутнього розвитку, якого скрізь дочекатись мусимо. Тримаймося ж, охороняймо свою добру, мужню справу, тим оборонимо честь і добробут власний, забезпечимо поступ, майбутність і переможемо відновлення свого народу...”

Чехословацькі побратими дочекались, дочекаємось і ми, українці, свого кращого майбутнього. Дуже відрадним є заснування 20 січня 1931 року в Ржевницях, місці осідку української гімназії, гуртка “Український Сокіл”. Склався він з учнів названої гімназії. Зродився він, так би мовити, спонтанно, виявляючи природну потребу нашої молоді в її змаганню до ідеалу й бажання працювати для добра свого народу. Гурток сей, маючи 20 членів та сокілський доріст, має у своїх рядах надійних руховиків. Ініціатором сього гуртка є побратим М. Сорока. Зі старших соколів в сьому гуртку працює побратим д-р А. Яковенко. Дуже добре ставлення до наших молодих соколів матернього чехословацького “Сокола” в Ржевницях буде запорукою, що сокілська ідея буде там належно засвоєна. Нашому українському громадянству треба пам’ятати про всебічну й матеріальну підтримку сокілської праці. Наші молоді соколи в Ржевницях настільки бідні, що не мають можливости не тільки набути собі сокілські однострої чи придбати собі прапор, але навіть купити собі руханкове вбрання (штани й черевики). На жаль, вони, не будучи самостійними, як учні гімназії, крім загальної байдужости до своєї праці, мусять переборювати ще перешкоди від своїх, які постають наслідком отого “вужького галицького виховання”, про яке згадував побратим І.Калі-

чак. Через це чинність нашого гуртка не є так успішна, як можна було б того сподіватися. Та проте його працю треба оцінювати дуже поважно.

Пробудилось третій раз українське сокільське життя в Празі там, де воно по численности української колонії мало б бути найсильнішим. Та, на жаль, там соколів менше, як українських організацій, що одна одну не визнають і “працюють для Неньки України”, взаємно поборюючи в партійно й гуртково-політичній боротьбі. Але більшість українців в Празі настільки “європеїзувалась”, що за сьогоднішнім життям не бачить завтрашнього. А все ж таки поза сими дрібницями буденного життя в Празі на тлі української науки й культури зроблено надзвичайно багато. Успішно працюють там наші наукові установи й національно-культурні організації. Переводить свою великого значіння позитивну чинність Союз Українських Пластунів емігрантів, а тепер прийшов до того й “Український Сокіл” в Нуслях, де в 1926-27 рр. наші соколи досить успішно розвинули були свою чинність. Маються поодинокі соколи-українці і в інших празьких чеських товариствах.

Активно взявся до об'єднання українських соколів у Празі енергійний та рухливий побр. інж. Ярослав Білинський. Давно бився він поки не вдалося йому 17 грудня 1931 року зібрати до купи 8 соколів, які й вирішили заложити в Празі товариство “Український Сокіл”. Осередком своєї чинності вони вибрали “Сокіл” Нусле. Ті ж побратими, які далеко живуть від сього Товариства, можуть бути членами інших сокільських товариств й там вправляти. В січні 1932 року “Український Сокіл” успішно розпочав свою чинність і за три місяці мав у своєму складі біля 30 членів. Наколи навіть половина з них згорить солом'яним вогнем, то ті 15, які виявлять належну сокільську витривалість, будуть тим здоровим ядром, до якого буде приєднуватись кращий елемент української студіюючої молоді, що постійно приїздить з українських земель до Праги для студій на високих школах. Побратим Яр. Білинський вже має кількох активних помічників, а тому треба сподіватися, що коли обставини змусять його залишити Прагу, розпочате ним добре діло на сей раз не замре.

Нарешті треба згадати про невеликий гурток “Український Сокіл” в Пардубицях в кількості 8 соколів на чолі з побратимом інж. Ю.Синявським. Постав сей гурток восени 1931 року, як наслідок заїзду на Пардубицький здвиг “Українського Сокола” з Подебрад. Всі спроби побр. П. Петренка створити сокільський гурток в Градці Кралоуе залишилися безуспішними, незважаючи на те, що там українська колонія значно більша, ніж в Пардубицях. Є ще багато українських колоній в ЧСР та, на жаль, вони не зможуть похвалитися тим, що, перебуваючи десять років в Чехословаччині, пізнали те, що тут є найліпшим і найціннішим — Сокільство.

Не лише в Чехословаччині працюють українці на сокільській ниві поза межами своєї Батьківщини. На перше місце тут належить поставити Українське Руханкове Товариство “Сокіл” в Буенос-Айресі, в далекій Аргентині. 26 квітня 1931 року там відбулись установчі збори Товариства “Сокіл”, на які прибуло 33 побратими. На старосту Товариства був вибраний побратим Максим Заболотний, а на начальника побратим інж. Йосиф Шкеда, колишній начальник “Українського Сокола” в Подебрадах. Сокільством там зацікавилась ціла українська еміграція й дійсно незабаром, незважаючи на економічну кризу та матеріальну скруту, там утворилось дві філії сього Товариства в Ля-Фальді та Кордобі, які разом з централею в Буенос-Айресі нара-

ховували в своїх рядах 81 член, в тому числі 5 сестер. Аргентинський Український Сокіл поставив собі цілком слушне далеко йдуче завдання працювати не для себе, ні для зиску, ні для слави кожного зокрема, лише для слави великої ідеї... протягом кількох поколінь відродити нарід свій... Треба сподіватись, що, як тільки ослабне сучасна криза, наші соколи в Аргентині спроможуться на урядження своїх рухівень, щоб належно плекати культуру тіла, бо тривала систематична руханка гартує не лише фізичні, але й духовні сили.

Поза сим Український Сокіл в Буенос-Айресі розвине активну чинність для поширення сокільської ідеї в сусідній Бразилії, де еміграція старша від аргентинської й якій час би вже залишити примітивне хutorянське життя та підвестись на вищий ступінь духовного й фізичного розвитку за прикладом наших чеських побратимів, які, де їх не посади, скрізь дають собі раду, а саме головне не забувають, що вони перше за все Чехи.

Найширшим нашим бажанням є постання українських сокільських організацій в З'єднаних Державах Північної Америки та в Канаді. Ми віримо в те, що се незабаром там станеться, бо сього вимагає конечність існування Української нації.

На жаль, в Європі, крім Чехословаччини, українська еміграція не може похвалитися своїми успіхами на полі сокільської чинности. В сьому відношенні ми значно відстали від росіян, що мають досить сильні гнізда на Балканах та у Франції. Правда, справжніх великоросів там майже нема, бо всі вони зайняті "соціалістичним будівництвом" в царстві кривавої червоної диктатури. Переважну силу російських сокільських рядів за кордоном творять донські й кубанські козаки та "осознавшие себя русскими" малоросійські й деякі галицькі та буковинські українці. Та все ж таки в сучасний мент є то сила не особливо прихильна до українського сокілства, хоч на основі сокільської ідеології у нас повинні бути братерські взаємовідношення. Ми, українці, готові до співпраці не лише з росіянами, але й з поляками на сокільській ниві при умові дотримання сокільського гасла: "Чужих прав шануй, але своїх нікому не даруй!" Про велику слов'янську ідею ми будемо говорити тоді з ними, коли вони стануть на правдивий сокільський ґрунт і відмовляться раз і назавжди від своїх імперіялістичних тенденцій та подадуть нам руку як рівним собі українським побратимам, а не "малоросам" чи "малопольським", бо останки холопського "малоруського" чи "малопольського" племені вимирають, а на їх місце приходять свідомі своєї національної гідності українці, які бажають своє життя творити так, як вони хочуть і розуміють, а не так, як їм буде наказано з всеросійської Москви чи всепольської Варшави.

Прояви української сокільської чинности помітні в Югославії. Навесні 1931 року були спроби створити українську сокільську організацію у Великому Бечкерекі біля Банату, але нашим побратимам надзвичайним членам югослов'янського "Сокола" було запропоновано заложити "Русское гнездо". Та минули вже часи, коли українці працювали для слави й величі москалів і вже не повернуться. Хай росіяни працюють самі для себе, а українці повинні і мусять працювати, наколи вони є справжніми соколами, для слави свого українського народу. А все-таки наші побратими у Великому Бечкерекі влітку 1931 року брали участь у здвизі Банатської сокільської округи, де вони виступали як "Українсько-Кубанський Сокільський Хор", пісні якого передавали через радіо.

Є ознаки прояву українського сокільського руху і в інших містах Югославії, там, де є українська молодь. Мусимо лише ще раз підкреслити, що основною передумовою сокільської чинности, крім повсякденної постійної праці в своєму гнізді, є виступи назовні під своїм національно-сокільським прапором.

Так на руїнах старого життя навіть в далекій чужині творяться нові національні сили, руху яких не зупинять жодні намагання наших “приятелів”. Незважаючи на все те, що діється в Краю, Українське Сокільство, як на своїх землях, так і на чужині, виборює собі, а разом з сим і своєму народові кращу долю. Майбутнє залежить від нас. Тому й на чужині Українське Сокільство мусить працювати і в своїй праці пам’ятати про моральний наказ подебрадському “Українському Соколові” нашого вихователя побратима Йозефа Тругляржа. Він писав: “Коли вірите в майбутнє й свободу свого народу, підготуйте її. Перш за все кожний з вас у себе власним вихованням. Сильних дисциплінованих людей, що не дбають про власні інтереси, а дбають лише про добро загалу, буде потребувати той мент, коли проб’є година вашої свободи... Хотів би, щоб, вертаючись до вільної своєї Батьківщини, принесли до неї те, що ми маємо найдорожче — Сокільство. Бо воно вчить дбати про загал, про добробут усього народу, стоїть понад політичною боротьбою і вузькою партійною правірністю. Ми, славяни, з своїм нахилом до анархізму, до партійного ортодоксализму, особливо потребуємо такої організації...”

Пробудження чинности українських соколів та постановня нових організацій поза Подебрадами поставили на порядок денний потребу створення Союзу Українського Сокільства за кордоном. 26 грудня 1931 року відбувся в Подебрадах ініціативний 3’їзд представників українських сокільських товариств та гуртків в Буенос-Айресі, Великому Бечкереку, Ржевниціях, Празі, Пардубиціях, до яких прилучилось своїми побажаннями Товариство в Брні. На сьому 3’їзді був прийнятий проект статуту Союзу, згідно з яким метою Союзу є об’єднування й розвиток чинности українських сокільських товариств, філій та одиниць за кордоном для піднесення фізичної й моральної сили українського народу на засадах ідеї Мирослава Тирша та Індржіха Фігнера, творців Сокільства.

“Членами Союзу можуть бути юридичні й фізичні особи, себто українські сокільські товариства й філії, поодинокі соколи й сокілки, які є дійсні, або колишні члени українських, або інших слов’янських сокільських організацій, лише в тому випадкові, коли в місці їх перебування нема української сокільської організації. Прийняття в члени Союзу вирішує його Управа після з’ясування, що організація або поодинокий сокіл(ка) виконали всі вимоги загальних сокільських принципів та традицій”.

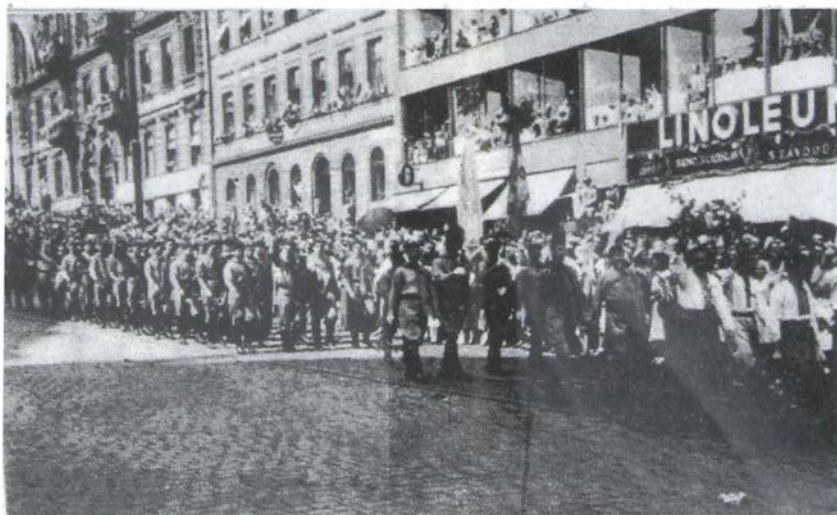
На сьому 3’їзді була вибрана тимчасова Управа Союзу, до якої ввійшло по одному представникові від всіх названих організацій, що перебувають поза Подебрадами. Президію сеї Управи склали: голова побратим інж. Василь Прохода, начальник побр. Ярослав Благітка та справник побр. Семен Черняхівський, яка й подала статут Союзу на затвердження Краєвого (Земського) уряду в Празі.

На 3’їзді було вирішено в порозумінні з “Соколом-Батьком” і з його морального дозволу та підтримки взяти участь у IX Всесокільському Здвизі в Празі 12.VI-6.VII.1932, щоби вшанувати пам’ять Великого Слов’янина Мирослава Тирша в соту річницю його народження. Українське Сокільство за кордоном підготовляється до сього величавого свята не лише європейсько-

*ІХ Всесокольський Злет. Прага, 1932 р.
Група українських соколів
у руханковій залі Чеського "Сокола" в дільниці Прага-Нусле*

*ІХ Всесокольський Злет. Прага, 1932 р.
Центральний бульвар "Вроцлавське Наместі".
Українські соколи в поході*

го, але й світового значіння. Українське Сокільство сподівається, за всебічної матеріальної й моральної підтримки всього нашого громадянства без різниці політично-групових та партійних переконань, показати, наскільки воно виконало заповіт великого слов'янського учителя, наскільки воно підготовлене до охорони своєї доброї справи, оборони честі і власного добробуту, забезпечення поступу та виборення кращого майбутнього й відновлення слави свого народу.

Українські соколи не бояться того, що їх є небагато. В сучасний мент Союз Українського Сокільства за кордоном числить в своїх рядах в Буенос-Айресі — 80 членів, в Брні — 40, в Празі — 30, в Подєбрадах — 25, в Ржевниціях — 30 та пару десятків розкиданих по цілій ЧСР поодиноких соколів, хоч фактично їх є значно більше. Але й сих пари сот сильних дисциплінованих людей, що дбають не про власні інтереси, але лише про добро загалу, об'єднані спільною великою ідеєю, можуть зробити більше, ніж мільйони пасивних обивателів.

Українське Сокільство за кордоном не видумує жодного “нового рецепту” спасіння України. Воно йде за майже 40-літньою традицією “Сокола-Батька” й на чужині виконує його 10 заповідей:

1. “Сокіл” — се символ свободи.
2. “Сокіл” стремить — виховати здорове тілом і душею молоде покоління Української нації.
3. “Сокіл(ка)” се свідомий карний громадянин Української нації.
4. “Сокіл(ка)” вчиться єдності, карности й послуху.
5. “Сокіл(ка)” слухає — тільки наказу своєї виборної старшини.
6. “Сокіл(ка)” пам'ятає, що світ посідає той, хто його здобуває:
Ділами не словами, не плачем, а мечем!
Байдужі гинуть! Нероба стає рабом.
Не лебедіти — але стреміти.

*ІХ Всесокільський Злет. Прага, 1932 р.
Делегація Українського “Сокола” складає вінок на могилу
основоположника сокільства Мирослава Тирша*

7. “Сокіл(ка)” дбає про: Народну честь, Сміле око, багато діл!
8. “Сокіл(ка)” любить Україну.
9. “Сокіл(ка)” вірить, що працею й злукою здобуває нарід свободу.
10. “Сокіл(ка)” — тільки один клич Українця(ки): “Все вперед! — Всі враз!”

Українське Сокільство йде з покликом свого сокільського гімну:

Соколи, Соколи, ставаймо в ряди,

Нас поклик “бодрімось” взиває!

В здоровому тілі здорова душа,

Де сила, там воля витає.

Лети же, Соколе, далеко в степи,

У гори, луги та лимани.

Прапор наш сокільський високо неси,

Під ним най народ вільний стане!

Разом же, Соколи, ставаймо в ряди,

У бій за прапор, гей, сміло,

До праці для Неньки у вічні часи

Несімо все душу і тіло.

Як славно бувало козацькі сини

Боролись до смерти-загину,

Боротись будемо, Соколи, всі ми

За нашу святу Україну!

Закінчуючи коротеньку історію змагань Українського Сокільства за краще майбутнє свого народу, вважаємо своїм обов’язком сказати бодай кілька слів про співпрацю Українського Сокільства з Українським Пластом. Ідеологічних розходжень між Сокільством і Пластом нема. Різниця лише в тім, що Пласт звертає найголовнішу увагу на моральне виховання дітей й молоді та наближення їх до природи, Сокільство ж — на фізичне виховання на моральних основах юнацтва й дорослих. Обидві організації в своїй праці для добра Батьківщини є рівноцінні й взаємно себе доповнюють. Соколи можуть бути членами пластових організацій й се є бажаним, бо в сьому найкраще виявляється співпраця в досягненні спільного нам ідеалу: виховати нові генерації ліпших людей.*

* Канадійський фармер. 1932.

Протокол

з ініціативного з'їзду українських сокільських організацій за кордоном

26 грудня 1931 р. в Подебрадах

Присутніх на з'їзді: 10 делегатів

Побр. Ф.Мороз	— Подебради
Я.Благітка	— “
С.Черняхівський	— “
Д.Лісовський	— “
Е.Левицький	— “
Інж. Я.Білинський	— Прага
І.Дадур	— Буенос-Айрес
Інж. В.Прохода	— Югославія
др. Яковенко	— Ржевниці
М.Марків	— Пардубиці

З'їзд відкрив староста “Українського Сокола” в Подебрадах побратим інж. В.Прохода. Він наголосив на потребі заснування Союзу українського сокілства за кордоном для більш успішної праці і об'єднань праці гнізд.

На голову обрано побратима Мороза.

Виступали всі делегати. Обговорювали потребу заснування Союзу, вибори складу Союзу, плани на майбутнє.

Побратим Мороз подає, що в Буенос-Айресі всіх членів 81 — 2 філії-гнізда, 10 жінок. На жаль, сказав — в Аргентині з фінансово скрутної ситуації не можуть взяти участь у Здвизі в 1934 році.

Побратим Благітка (Подебради) зазначає, що ніхто не говорить про технічну підготовку своїх членів, щоб мати картину нашої участі у Здвигу IX.

Головою Союзу Українського Сокілства обрано інж. В.Проходу.

Начальником — Ярослава Благітку.

КОМУНІКАТ

Управи Українського Сокілства за кордоном 24 травня 1932 р. з метою інформації про всі сокільські гнізда, про участь українських соколів у IX Здвигу, програми виступів, вказати пісні, танці, які треба вивчати на вільні вправи.

Підписи: голови В.Проходи, начальника Я.Благітки.

2 КОМУНІКАТ

в зв'язку ліквідації сокільського гнізда в Подебрадах.

Студенти закінчили студії в Господарській Академії — одержали дипломи, роз'їжджаються.

Майно передають в Союз.

Підписи — голови інж. В.Проходи і начальника інж. Я.Благітки.

Архів 312, опис 1/109

СПОГАДИ ПОСЕСТЕР І ПОБРАТИМІВ ПРО СОКІЛЬСЬКЕ ЖИТТЯ

Омельчук А.

Трийцять п'ять літ

Тільки часу переплило в широке море історії культури українського народу від часу, в якому заходами побратима Лаврівського Володимира основано "Сокіл" у Львові. Два роки треба було боротись з австрійським намісництвом, щоби задумане діло впровадити в легальне життя. В кінці в 1894 році уконституовано першу старшину "Сокола" у Львові з бл. п. Нагірним Василем як головою і Лаврівським Володимиром як справником на чолі. Зачалася праця в новій станиці народної культури тіла і духа. Захоплення було зразу дуже велике. До "Сокола" вступали і молоді і старі, кожний старався дати йому свою поміч в міру своїх сил. Брак дуже дорогих руханкових знарядів усунув в великій мірі містоначальник мійської пожарної сторожі бл. п. Еліясеви́ч Гілярій, уфундуванням деяких приладів.

Дня 19 березня 1894 р. розпочалися руханкові вправи під проводом Ол. Левицького, Мих. Гамоти, Евг. Спожарського, Е. Лукасевича і Т. Джулинського, який вів науку борбництва.

В міжчасі повстали однак спори в товаристві, які обезсилили "Сокола". З приходом молодих людей як: побр. Вінцковського Ярослава, Безкоровайного Василя, Яремкевича Ілька, Сполітакевича Івана, Левицького Миколи, Доманика Осипа, бл. п. Кучики Дениса і проч. в р. 1900 життя в "Соколі" пішло правильним шляхом.

В 1901 доповнено управу свідомими українцями і вибрано нову старшину з Будзиновським Альфредом як головою і бл. п. Кучикою Денисом як справником. Ця старшина усунула з Товариства рештки "старорусинів" і зачала відразу енергічну працю в напрямі організування своїх філій по цілїм краю. Першою пожарною філією був "Сокіл" в Скнилові під Львовом, оснований за почином о. Фолиса з руханковою філією "Сокіл" в Станиславові, за почином бл. п. Будзиновського Генриха. В році 1901 вступив в старшину "С.-Б." проф. Боберський Іван, як містоголова. Він то, як фаховий учитель руханки, поставив її на вповні тодішніх наукових підставах.

В цім часі “Сокіл-Батько” вишколює учителів руханки для середніх шкіл в особах побратимів: Осипа Коциловського, Любовича Євгена, Матренчука Спирідіона, бл. п. Семотюка Івана і других. Незвичайно вартісну силу під оглядом організаційним зискує “С.-Б.” в особі бл. п. Горука Сеня, пізнішого отамана У.С.С. який обнявши провід пожежної секції, доводить до цього, що в 1908 р. є вже 400 сільських пожежних “Соколів” в краю.

Організацію руханкових товариств по містах веде Будзиновський Альфред, яких в цім часі повстає 20.

З руханкових товариств найкраще розвинувся “Сокіл” в Станиславові, де завдяки великій посвяті Д-р Яновича Володимира і інж. Мирона Івана закуплено реальність на домівку “Сокола”.

Сокільські інструктори їздять по цілому краю. Ведуться курси у Львові і в повітах для “Соколів” і організованих рівночасно Д-ром Трильовським Кирилом радикальних “Січей”. Зачинається підготовка до почислення своїх сил на наміренім здвизі у Львові. Переводиться обласні здвиги по повітах, в яких бере участь нерідко до 3000 побратимів. Також і в інших ділянках організаційної праці бере “С.-Б.” участь і ініціативу. Заходами “С.-Б.” повстає “Вищий Музичний Інститут” у Львові, перші українські “Гальянтерійно-паперові Базари” у Львові, Станиславові і Стрию, “Українська Накладня Нот” у Львові, “Сокільський Театр” у Львові, який через 7 літ давав безпереривно вистави що суботи і неділі під проводом побр. Купчинського Тадея, піддержуючи національну свідомість серед міського населення Львова. В нім дебютував Лесь Курбас. За починаю, а також і чинною поміччю “С.-Б.” основуються у Львові і в краю повітові кредитові кооперативи. Між ними і Т-во кредитове Урядників і Священиків. Для пізнання краю організуються літні і зимові прогульки в гори. В 1901 році дня 6.IV. дав “С.-Б.” перший, публічний показ руханки в салі польського “Сокола”. На цей виступ, що виказав дійсну працю українського “Сокола”, прислали чеські “Соколи” привітні телеграми і срібну трубку для начальника вправ. Від цього часу щороку давані були публічні пописи в салі фільгармонії старого театру гр. Скарбка. З цими пописами получені були концерти з найновіших композицій наших музиків. Присутні на них італійські композитори як Леонкавалльо і Перозі одушевлялися українською мелодією. Саля “С.-Б.” ставала за тісна. Зачинають основуватися філії “С.-Б.” по передмістях. З уступленням побр. Будзиновського Альфреда з головства будучність укр. Сокільства була вже угрунтована сильно. На цім фундаменті новий голова проф. Боберський Іван розпочав превелику працю над зорганізованням загальносокільського здвигу у Львові. Опрацював потрібні підручники. Не жалуючи ні дня ні ночі, їздив особисто у всі закутини краю на підготовчій вправі, видатки покривав в львиній часті з власної кишені і довів діло до кінця. Щоби здобути місце на поміщення вправляючих, організує проф. Боберський спілку до закупна 11 1/2 моргової посілості, при стрийським шляху у Львові, підготовлює на цій посілості великий стадіон, де в 1911 р. дня 10 жовтня відбувається перший краєвий здвиг, а в 1914 році приводить на другий красвий здвиг у Львові 9581 соколів і сокілок і 2866 січовиків і січовичок. Величавий похід перейшов через Львів на площу “Сокола-Батька”, де виведено масові руханкові вправи а закінчено показом вправ двох по військовому одягнених і узброєних чет “Стрільців”, зорганізованих в Дрогобиччині бл. п. Климом Гутковським. Один день спізнення цього здвигу був би відобрав спромогу виказання сили сокільській організації, бо цей день започаткував велику світову війну.

В часі війни коні малярських гонведів а далі російської кінноти стояли в руханковій салі “С.-Б.”. Всі майже “Соколи” пішли у бій. Одні до Січових Стрільців, де їх покликувано на вищі старшинські степені, а другі до австрійського війська воювати за українську справу.

По війні зійшлися на ново наші побратими. Богато їх забракло, положили свої голови на широких побоевищах Європи. Другі мусіли в еміграції шукати захисту перед ворогами. Ці, що осталися, взялися без проволоки до праці. Завдяки містоголові побр. Д-р Михайлові Волошинові і скарбн. Миколі Левицькому вже від 20 жовтня 1920 р. старшина “С.-Б.” почали важку працю над відновленням життя в Товаристві мимо цього, що члени наражені були в кожній хвилі на тюрму.

Праця ішла над зорганізованням відділів, які вправляли в салі бурси У.П.Т. при вул. Хшановських. Вправи вів побр. Зимак Павло і Теофіль Барусевич. Перші повоєнні збори відбулися на весну 1922 р. на котрих вибрано нову старшину, на чолі якої станув побр. Микола Заячківський як голова.*

* Збережено правопис автора

Мої спомини про “Сокіл” у Львові

Даремне перешукую давню мою переписку, перекидаю записки, папери. Нема нічо, що пригадувало би перші зусилля — проби засновання нашого “Сокола”. Попадається тільки “Устав Гімнастичного Товариства “Сокіл”. Книжечка чистенька, якби нині з друкарні і пригадує мені живо того, що її опрацював, списав і видав. Більше нічо.

Отже цей автор “уставу” був одним з перших людей, які піднесли сокільський прапор понад голови нашого тодішнього громадянства. Емеритований комісар староства Володимир Лаврівський. Його спроба стрінулася з великими перепонами нашої суспільности 90-тих років. Не знайшов він серед неї ні зрозуміння, ні піддержки в своїх змаганнях. Тодішнє наше громадянство прямо обидилося, розгнівалося на “нарваного” Лаврівського, почувши про його заходи коло основання руханкового товариства, кплячи собі з його сфикованої ідеї, та милосердячися над безталанним ширителем сокільської думки.

На що нам Сокола? — питали одні — Хіба ми Поляки, чи Чехи, щоби забавлятися такими дурницями? То що иншого Поляки, мають гроші, мають силу, то треба їм і Соколів! — казали другі апостоли вагання, яких ще і нині також немало. Вони бачили в своїй уяві вже цілі полки маршруючих Соколів, в гарних одностроях, бачили гарні сокільні, що на подобу соколиних гнізд спиналися по горбах наших рідних місточок і сіл — все те вони бачили і знали, що все те поглине масу гроша — а звідки його взяти? От і журба! —

Та у нас молодих і наших все ще молодих прихильників (як В. Лаврівського, дир. Василя Нагірного і кількох других) була головна журба про те, щоби якнайскорше заснувати руханкове товариство. Устав випрацював на основі чеського статута В. Лаврівський, знайшлася і кімната на тимчасові сходи, деякі прилади до вправ, число прихильників руханкової ідеї зростало щодни.

Сам я найкраще можу засвідчити, що молоді, а то і старші члени ремісничого товариства “Зоря” у Львові, в яким я з многими товаришами щонеділі і свята бував і з многими його членами приятелював, тоті “Зоряни”, кажу, всім серцем захопилися, розгорілися для ідеї “Сокола”. “Сокола” кажу, — хоча вже тоді носилися люди з думкою, як саме назвати, охрестити грядуче товариство руханкове. Одні були за назвою “Січ”, (“Львівська Січ” се було найрадикальніше, найострійше живло межі нами;) другі радили прийняти назву “Галицький Лев”, навіть “Український Лев”. Найбільше прихильників зєднала собі назва “Руський Сокіл” згідно “Сокіл”, за якою промовляла ідея славянської спільности. Прихильники назви “Сокіл” побідили. І от дня 17 липня 1892 р. відбулися перші засновні збори товариства в великій салі “Народного Дому”. На збори зявилося багато академічної молодіжи, немало ремісників. Головою зборів вибрано професора віддай бучацької гімназії Онуфрія Геціва, референтом був В. Лаврівський, секретарювали Др. Олександр Кулачковський і я. Здивує може кого, що такий ревний москофіл з над Стрипи міг бути вибраним предсідником зборів. Нині се прямо незро-

зуміле, а тоді се було на деннім порядку. Поминувши це, що на збори явилось багато молодіжи, т.зв. “твердої”, що радо ставала під прапор “Сокола”, треба згадати хоч з прикростю, ще і те, що частина тодішньої т. зв. “радикальної” молодіжи заняла тої днини в виду новозаснованого товариства крайно байдуже, що гірше — навіть цинічне становище. Так тоді і бачилося, “рутенський” (як його називали смішком) “Сокіл” не лежить їм на серці. П. Геців промовляв дуже гарячо і здавалося широко, а тверда партія бодай в особі її заступників на згаданім зборі мала один тоді лише жаль до української партії і народности, жаль, який висказав речник тої партії поет Третяк у геніяльнім своїм вірші: “Йор, йори нам отбирають, тім Русь Матер убивають”. Впрочім кацапи видалися більшости тодішнього збору зовсім не небезпечними.

На зборах промовляли бесідники дуже гарячо, між иншим з захопленням промовляв Д-р О. Кулачковський.

Головою новоповсталого товариства вибрано дир. “Народної Торговлі” Василя Нагірного.

Приміщено “Сокіл” в 3-ох кімнатах при вул. Підваля ч. 7, в старім будинку, на місці якого пишається нині гарний будинок “Дністра”. В першій кімнаті прямо входових дверей була читальня, правобіч одягальня, ліворуч руханкова саля.

Незабаром виробилися між нашими молодцями неабиякі “Соколи”, звинні, поставні, кріпкі. З усіх пригадуються мені двох: Йосиф Коциловський і Ілько Пак, з котрих перший визначився в підношенню тягарів в дворучнім дивизі.

З того часу наш “Сокіл” зробив поступи — на жаль доля кинула мене в широкий світ і я не міг бути його співробітником.*

* Збережено правопис автора

Спомини про початки нашого “Сокола”

В році 1892-ім приїхали члени чеських сокільських товариств числом около 150 під проводом Др. Шайнера з Праги до Львова, на перший здвиг польського “Сокола”, котрий відбувався 5 і 6 червня. Українці переконані, що Чехи розвідаються і при цій нагоді і про них, заповіли за почином Волод. Шухевича і здається Франтішка Ржегоржа концерт “Бояна”. Концерт удался гарно. Тим Чехам, котрі були на концерті дуже подобалися наші пісні. По концерті часть “Бояна” удалася до “Чеської Бесіди” на гостину і там іменем Українців промовляв проф. Шухевич, даючи малий начерк наших міжнародних відносин в Галичині. Чехи прийняли наших дуже симпатично. Відвідини Українців були Полякам не до вподоби, бо опісля у своїх звітах в більший части се промовчали.

Нас кількох молодших під цю хвилю здвигу, також не дармувало. Перш усього на відозву магістрату зголосили ми кілька наших кімнат на квартири для чеських Соколів. Комісія квартирова приділила нам чотирох.

Познакомившись в сей спосіб, блище з нашими гістьми, а при них і з иншими, цілий час обводили ми їх по Львові і давали пояснення. Чеські Соколи вражали нас своєю смілістю, а також і практичністю. Вільний час (н. пр. поза програмою) зуживали на обходження торгівель поручали свої фабрики і зеднували для них замовлення.

В оден вечір заїмпровізували ми малий комерс в гостинниці коло малого театру. Бл. п. редактор Михайло Струсевиц, Др. Олекса Кулачковський і я гостили ми кільканайцять Соколів. Чехи в нашім гуртку розговорилися по ширости. З їх сторони посипалися гарячі бесіди про розвиток нашого народу і з заохотою до праці. Відповідаючи на промови Чехів звернув я увагу на бойкість чеського народу, а промову мою закінчив я ось такими словами: “Ми вишлемо на всесвітню путь і наш український Сокіл!”

Подождіть Панове, коли в друге загостите знову до Львова, то в той час привитає Вас, вже на нашій землі і наш український Сокіл!”

Слова мої заелектризували Чехів ще більше. Оплескам і поздоровленням не було кінця. За те наші зробили міні недовірчиві, а оден з них, присунувшись до мене, шепнув до вуха: “Товаришу, Ти фантаст!”

Чехи дали духовий почин до завязання нашого Сокола.

Час минав. Найбільше праці в початках вложив вислужений комісар побр. Володир Лаврівський. Перекладав з чеської мови устав і муштру. З наших товариств “Соколом” інтересувалася найбільше ремісничка “Зоря”. По вступних формальностях зійшовся в році 1894 дня 12 лютого, на перші збори малий гурток членів. Головою вибрано п. Василя Нагірного.

До товариства вступили і тодішні деякі тверді, а бл. п. Ос. Мончаловський маючи здається на меті опанувати “Сокіл” зачинає ревно співпрацювати, що йому не вдалося мимо цього, що праця ішла з початком дуже пиняво з браку догідного приміщення, де моглиби відбуватися вправи. Доперва доставши салю в домі “Дністра” життя розвивається далеко краще. Гадку про салю в будинку “Дністра” подав проф. В. Шухевич. Прийшли молоді люди, та життя Сокола поплило ширшою струєю.*

* Збережено правопис автора

“Сокіл-Батько” у Львові

(Присвячую пам'яті інж. М. Хроновята, останнього голови цього Т-ва)

У червні м. р. відвідав я разом з моєю донькою Софійкою Україну. Довше були у Львові. Відвідуючи різні історичні пам'ятки нашого дорогого Львова, зайшли ми і на вулицю Руську ч. 20, колишній будинок Т-ва “Дністер”, щоб поглянути на приміщення, де до 1939 року мав своє бюро і гарно улаштовану руханкову залу “Сокіл-Батько”.

Заля ця збереглася досьогодні. Але про існування та працю товариства “Сокіл-Батько” у Львові ніхто з присутніх руховиків, ані мешканців дому, не міг нам щось сказати. На наше питання, була відповідь: “Нам утяли історію, що діялося між двома світовими війнами і ми нічого, або майже нічого, про цей період праці в Західній Україні не знаємо”. Рівночасно було прохання: пишіть про це і друкуйте та нам присилайте, щоб ми знали і цю “діру” в нашій історії якось “залатати”.

І це стало причиною до написання цієї статті про товариство “Сокіл-Батько” у Львові, членом якого і я був і дещо про нього знаю, а зокрема хочу подати коротку інформацію про останні загальні збори цього товариства, які відбулися в неділю, 5-го березня 1939 року, 53 роки тому, на яких подано останній звіт з діяльності, що варто відмітити для історії.

Наперед пригадаймо собі і нашій молоді, тут і в Україні, головні етапи праці цього славного, в той час майже революційного, українського руханкового товариства “Сокіл-Батько” у Львові, яке було предтечею і підґрунтям для відновлення в 1914 році перших зародків нової української збройної сили, славного Легіону Українських Січових Стрільців.

Початки зорганізованого фізичного виховання в Галичині сягають кінця ХІХ сторіччя, коли за прикладом сокільського руху в Чехії (перший “Сокіл”, зорганізований у 1862 році в Празі), з ініціативи інж. Василя Нагірного та Володимира Лаврівського, засновано пожежно-руханкове Т-во “Сокіл” у Львові. Основуючі загальні збори “Сокола”, а пізніше з назвою “Сокола-Батька”, відбулися 2-го лютого 1894 року. Першим головою товариства став інж. В. Нагірний. Це товариство вперше впровадило на український ґрунт до міст руханку і спорт, а згодом воно знайшло шлях до наших сіл у формі руханково-пожежних товариств. Головним завданням Соколів було змобілізувати і активізувати українську молодь до громадської праці, а засобом до того були спільні руханкові вправи, спільні прогульки, сокільські пописи, а пізніше і спортові заняття, як плавання, веслування, фехтування, їзда на коні і на ровері, а далі різні спортові гри, включно з копаням м'ячем.

Сама назва “Сокіл” була притягаюча, бо сокіл — це шляхетний птах, з бистрим зором і могутніми крилами, неперевершеною швидкістю лету, а в геральдиці виступає як символ сміливості, шляхетності та символ свободи і змагу.

Головним гаслом соколів було: “У здоровому тілі, здорова душа”. Соколи мали свій декалог, який говорив, що члени “Сокола” мають бути свідомими і здисциплінованими громадянами української нації, мають плекати культ

національної єдності. Клич: “Всі за одного, один за всіх!”, слухати своєї старшини, дбати про народну честь і гідність та не словами, а ділами здобувати кращу долю своєму народові. Вони голосили: “Все вперед!”, “Всі враз!”, “Не плачем, а мечем”, “Не лебедіти, а працювати!” Всі ці кличі актуальні і то дуже, досьогодні.

Найбільшого розвитку і сили “Сокіл-Батько” виявив за головства проф. Івана Боберського, в роках 1908-1914. У 1914 році було 974 сокільських товариств по всіх містах і багатьох селах Західної України, маючи коло 40,000 членів, а показ своєї сили Соколи показали на величавому Сокільському Здвизі у 1914 році у Львові.

За прикладом сокільських організацій, від 1900 року почали виникати ще й “Січі”, які в 1912 році об’єдналися в Український Січовий Союз (ініціатива д-ра К. Трильовського). Далі народжується організація молоді “Пласт” у 1911 році, з ініціативи проф. О. Тисовського, а вкінці на базі “Соколів”, “Січей” і “Пласту” твориться славний Легіон Українських Січових Стрільців.

Після Першої світової війни “Сокіл-Батько” відновив свою діяльність у 1922 році. Головою став Микола Заячківський, відомий громадський і економічний діяч, організатор львівського мішанства і головний директор “Народної Торгівлі” у Львові. Він був головою до 1933 року. За польської окупації сокільська організація дійшла до найкращого розквіту в 1928 році, маючи тоді 421 гніздо (окремих товариств в території західної України — прим. А. К.), які об’єднували 34,412 членів, в тому числі 24,247 чоловіків, 8,334 жінки і 1,851 молодечого доструту (дані за “Сокільськими Вістями” ч. 4.1928).

У 1928 році приїхав з Канади на відвідини Соколів проф. І Боберський, якого особливо тепло привітала Старшина “Сокола-Батька”, до якої тоді входили: Микола Заячківський — голова, Ілярій Чапельський і Евстахій Стебельський — заступники голови, Мирон Федусевич, Ірина Лежогубська, Микола Левицький, Степан Лотоцький, Володимир Говикович, Ярослав Сахно, Любомир Огоновський, Тарас Франко, Михайло Галібей, Омелян Верхола, Богдан Макарушка і Дмитро Квасниця — члени Старшини. Заступниками були С. Лаврів, Д. Хом’як, С. Трусевич і Софія Федак.

Провідниками вправ були: Степан Коцюба, Тимотей Білостоцький, Оксана Суховерська і Павло Зимак, С. Гайдучок, М. Тріль, І. Мриц, Я. і Е. Благіт-ки. До близьких співробітників належали ще Е. Жарський, А. Палій, Д. Навроцька, Д. Сіак й ін.

Не спинаючись далі над історією “Сокола-Батька” і сокільського руху, скажу тільки, що в 1928 році всі сокільські гнізда і сам “Сокіл-Батько” відбули масові свята, присвячені пам’яті героїв українського народу, а точніше — це було відзначення 10-річчя Листопадового Зриву. З того часу польська влада почала нагінку на сокільські гнізда і сокільську працю, а навіть почала розв’язувати окремі товариства.

Найгірші загострення проти “Соколів” прийшли після горезвісної “Пацифікації” в 1930 році. У цьому останньому етапі головою товариства обирають інж. Михайла Хроновята і про нього скажу кілька слів окремо.

Інж. Михайло Хроновят (1894-1981), відомий громадський і кооперативний діяч, один з директорів “Маслосоюзу” у Львові, перебрав керму і відповідальність за долю сокільського руху в найважчі роки для українського гро-

мадського життя під Польщею. Він був головою “Сокола-Батька” від 1934 року до вибуху Другої світової війни, осінню 1939 року. За його головування відбувся ювілейний 3-їзд “Соколів” з приводу 40-річчя сокільської організації. Серед різних перепон і труднощів до Львова тоді прибуло близько 10,000 членів, щоб відзначити ці роковини. І це було останнє Сокільське Свято, бо опісля польський уряд не дозволяв на будь-які сокільські здвиги.

Останні загальні збори “Сокола-Батька” відбулися у неділю, 5-го березня 1939 року. На цих зборах зроблено перегляд 45-річної праці товариства. Збори почалися Богослуженням у каплиці Успенської церкви, до якої Соколи перейшли організовано, трійками і де сокільський духовник, о. д-р Гриньох відправив Службу Божу. По Богослужінні соколи зібралися в залі “Сокола-Батька”. На збори прибуло 140 осіб. Заля гарно прибрана картинами і діяграмами із життя та праці товариства. На залю входить голова, інж. М. Хроновят. Паде команда: “Позір!” З уст сотні “Соколів” та “Соколиць” пливе бадьорий сокільський гимн “Соколи, соколи!..” У формальній частині подано докладні звіти, з яких довідуємось, що в 1938 році сокільська організація мала ще 272 гнізда, бо багато гнізд влада закрила. Для порівняння подано, що в 1914 році “Сокіл-Батько” мав 974 гнізд, в 1928 році було 421 гніздо, а тепер із 272 гнізд, діяльних є ще 215, які мають 23,632 членів, в тому 11,712 руховиків. Усі гнізда приготувалися до IV-го Крайового Здвигу, який мав відбутися в 1938 році, а який не відбувся, бо влада не дала на це дозволу. Не могли відбутися з тих самих причин і льокальні свята, крім 146 руханкових виступів. Діяльність соколів треба було спрямовувати на інші імпрези, яких було 308 і на освітню працю, різні відчити і реферати, яких було 1,724. Централь “Сокола-Батька” мала 1432 фізичні члени, які працювали під проводом Старшини, головою якої був інж. М. Хроновят, заступником інж. Андрій Палій і Олександр Карпінський, справником Іванна Ничай, скарбником Володимир Михалевич, а господарем Любомир Огоновський.

Багато уваги в дискусії присвячено сокільській площі, яка мала назву Українського Городу, який став “сіллю в оці” польського уряду, що задумав цю площу від українців відобрати.

Під кінець зборів Комісія Матка подала листу членів до Старшини, крім голови і цілої Президії, на 3 роки обрано: проф. Т. Білостоцький, проф. Гафткович, д-р Мриц і д-р Семків. У тому часі наспіла телеграма від проф. І. Боберського: “Витривалий мандрівник виходить на верх гори. Спинаятеся завзято через перешкоди. Щирий привіт шле Боберський із словінських гір”. Гучні оплески були виявом симпатії і пошани, яку І. Боберський мав серед Сокільства.

У дискусії над звітами перший раз мав нагоду промовляти сокільський духовник о. д-р І. Гриньох, який поставив перед соколами три завдання: вірити, слухати і перемагати. Треба вірити, що правда, наша правда, мусить перемогти. Слухати приказів своєї вибраної Старшини не критикувати, тоді напевно прийде це третє: перемога.

Вкінці промовляв інж. М. Хроновят, який у своїй промові пригадав, що нас, Соколів, чекає велика праця. Праця одного за десять, бо такі настали часи. У нашій праці має виявитися точність, зарадність, солідність і педантерія, бо наше товариство має виховати людей, на яких можна буде покладатися в кожній громадській праці. Народи зборів проходили дуже поважно, ділово, наче прочувалося, що це останні сокільські збори. Вони закінчилися сокільським гимном.

Кілька днів після загальних зборів, польський уряд, за посередництвом львівського воєводи, окремим письмом з 24-го березня 1939 року, повідомив т-во “Сокіл-Батько” про перебрання військовою владою площі “Сокола-Батька” для військових цілей, наказуючи Сокільській Старшині до 48 годин забрати з неї весь інвентар. Це була пряма грабіж, щоб при її допомозі приспішити самоліквідацію, нашої найсильнішої, в тому часі організації молоді.

І що за іронія долі, Польща переживає політичну кризу. Відносини між Німеччиною і Польщею дуже напружені. Війна висить на волоску. Польща до неї не приготована. І тоді звертається до своїх національних меншин із закликом до співпраці. Напередодні Другої світової війни, львівський воєвода, Білик, завіззав до себе представників усіх українських установ, щоб вони заявили свою лояльність до польської держави і задекларували якусь поважнішу суму грошей на т. зв. “Фундуш Народови”. На цю примусову “візиту” запрошено і голову “Сокола-Батька”, інж. М. Хроновята. Коли прийшла черга на інж. М. Хроновята висловити опінію, він, українською мовою, заявив (цитую за оригінальною запискою інж. М. Хроновята з того часу): “Уважаю, що сталося грубе непорозуміння, що запрошено сюди Т-во “Сокіл-Батько” після того, як насильно, без якоїнебудь винагороди (відшкодування) забрали йому площу, яка була одинокою, де українська молодь могла вправляти, а рівночасно вона була одиноким джерелом приходів товариства з її винайму (рентування) під різні культурні імпрези. Гадаю, що це дуже непродумане, коли після того всього вимагається від нас, щоб ми заявили, скільки дамо на “Фундуш народови”.

Ця заява зробила помітне вражіння на зібраних представників і на воєводу. Він був би, пізніше, напевно шукав особистої пімсти на голові Т-ва і на самому “Соколі-Батькові”, але вже не було часу. Вибухла Друга світова війна, всі достойники польської держави, разом з воєводою Біликом мусіли втікати до Румунії, а прихід большевиків на західньо-українські землі припечатало долю “Сокола-Батька” і цілої сокільської організації до наших часів.

Закінчуючи цю статтю про останні збори “Сокола-Батька”, присвячену останньому голові, інж. М. Хроновятові, хочу її закінчити оригінальним сокільським дотепом.

Як знаємо, українські “соколи” здоровили себе привітом: “Гаразд!”, а польські “соколи” бундючним словом: “Честь!” І десь, одного разу інж. М. Хроновят мав розмову з одним польським сокільським діячем і в часі розмови цей діяч запитав інж. М. Хроновята: “Слухайце, сонседзе, пощо ви мувіце на пшивітане ‘Гаразд!’, як у вас того ‘гаразду’ нігди не било і нема”. (“Слушайте, сусіде, чому ви, “соколи”, здоровите себе словом “гаразд”, як у вас того гаразду ніколи не було і нема”).

А на це інж. М. Хроновят мав сказати: “Дорогий сусіде! Це правда, що ви говорите, але воно в нас з тим гараздом якийсь так, як у вас з вашим “честь”! Кому чого бракує, того він і шукає...”

Таким був інж. М. Хроновят, останній голова “Сокола-Батька”, колишній старшина Української Галицької Армії, відомий, пізніше, в західній Україні, як один з передових громадських діячів. Помер 20-го липня 1981 року, в ЗСА, на 86-му році життя. Ця згадка, хай буде йому посмертною подякою за довголітню громадську працю для українського народу!*

* Свобода. 1992. 9 черв.

“Соколи, соколи...” 1894 — 1914 — 1994

З відзначенням 100-річчя з дня появи УНСоюзу на Американському континенті збігається не менш важлива подія — 100-річчя постановня руханкового товариства “Сокіл” у Львові. Лучила їх спільна ідея, спільна мета: вказати нашому народові “першу нашу потребу: пізнати правду. Бо тільки ті, що знають свою національну правду можуть пізнати своє національне достоїнство, свою гідність і свої права, дані їм Богом і природою, можуть скинути з себе духовий і фізичний гніт і стати свободними й вільними панами на своїй землі”, — писав о. Григорій Грушка у першому числі ним редагованої “Свободи”.

Подібно і метою “Сокола” було виховувати в українському народі своє національне достоїнство, ширий патріотизм, свою гідність, почуття честі, народну силу шляхом плекання фізичної культури, а разом з тим плекання витривалости, рухливости, підприємливости, розуміння ваги праці в спільному гурті, організованости, дисципліни, підпорядкованости вибраному самими проводові. Постановня “Сокола” не було якимсь відокремленим явищем у змаганні українського народу Галичини до своєї мети; започаткована і з успіхом переведена на культурному, економічному чи політичному відтинку праця вимагала свого завершення і на фізкультурному полі, вислідом чого було постановня у 1894 році “Сокола”, а декілька літ пізніше, у 1900 році, — “Січі”.

Ідеї “Сокола” найшли широкий відгомін серед молоді Галичини; вже сама назва була притягаюча, бо сокіл — це шляхетний птах, з бистрим зором і могутніми крилами, швидким летом, символ сміливости, свободи. Ще більшої популярности добув “Сокіл” тоді, коли поряд руханки присвячено в “Соколі” увагу й пожежній справі; коли у 1902 році централь соколів — “Сокіл-Батько” — начислювала всього шість філій (т.зв. гнізд), то вже в 1905 році це число зросло до 243 гнізд, а в 1914-му — до 974 з близько 40,000-ми членів.

Великі заслуги для розбудови “Сокола” має проф. Іван Боберський (1870-1947) — батько українського тіловиховання, — а пропаговані ним кличі “Всі за одного, один за всіх!” — “Все вперед, Всі враз!” — “Не лебедіти, а працювати!” — “Не плачем, а мечем” і тому подібні гасла — мобілізували й активізували українську молодь до громадської праці. Село, приспане й гноблене державною адміністрацією, що була суцільно в польських руках, — перероджувалося у свідому своєї національної гідности зорганізовану громаду; воно покінчило з віковою інертністю, бездіяльністю і поклато початок довгій запеклій боротьби за національне визволення. Виявом наполегливої праці був величавий Шевченківський Здвиг 1914 року у Львові. Була це масова маніфестація “Сокола”, “Українського Січового Союзу”, “Січових Стрільців”, “Пласту”, спортових клубів, яка пройшла на власній площі “Сокола-Батька”, т.зв. “Український Город”.

Цей здвиг ошоломив поляків; вони оторопіли й здивувались: як це могли під їхнім боком вирости такі “банди гайдамакуф” — як вони згїрдливо звали українців...

Львів, — а з ним цілий край — гудів! Вулицями Львова перейшов величавий похід. “Львів дрожав від гомону і окликів, — згадує цю знаменну подію

письменник Остап Грицай. — Жінцтво сипало цвіти на дорогу соколам, січовикам, пластунам і стрільцям. Товпи народу зібралися по обох боках вулиць, куди проходили колони молоді... В поході взяло участь 153 члени з Січового Союзу Буковини, 183 пластунів, 19,581 членів січовиків і соколів. Всіх учасників в поході було разом коло 23,000 осіб, між ними було 210 кінноти, 29 оркестр”.

На переді походу, на вороному коні їхав голова, одягнений у козацький стрій, здоровив усіх, вимахуючи шапкою з червоним дном. Біля нього на конях кілька старшин в козацьких строях. За ними кінний відділ “Сокола-Батька”... за ними маршує відділ Соکیلських стрільців з крісами під командою д-ра Степана Шухевича... Грають соکیلські оркестри, лопотять соکیلські і січові прапори. Ще один відділ Львівських Січових Стрільців на конях під проводом старшини д-ра Володимира Старосольського, за ними піша сотня з модерними крісами на чолі з Климом Гутковським. Радість і захоплення в глядачів викликала сотня гуцулів з Жаб’я, Ворохти, в якій перші чвірки йшли з довгими трембітами... Бурею оплесків і окликами “Слава” вітали глядачі гуцульські відділи Січей... А дівчата з верховини! Яка краса! Які пишні в них гаптовані і вишивані строї... Відділи з Поділля в блискучих чорних чоботях, у широких солом’яних капелюхах з квіткою... йдуть, вибиваючи грімко кроки... через груди малинова лента із жовтим написом місцевості. Покуття в чудових вишиваних строях, особливо дівчата, машерують рівним кроком... Оркестра грає “Гей, там на горі Січ іде”... Оплесками і грімким “Слава” глядачі вітають відділи пластунів, всі в пластових одностроях, капелюхи з широкими крісами, в руках довгі палиці... Похід перейшов вулицями міста протягом двох годин і всі відділи вмаршували на площу “Сокола-Батька”, де почалася програма вправ поодиноких відділів. На підвищенні стояло погруддя Тараса Шевченка серед смерічок і квітів... На почесних місцях, між численними гістьми, сидів намісник (губернатор) Галичини В. Коритовський і крайовий комендант Кольошварі. Це перший раз відвідали такі високі австрійські достойники українське свято.

Вправи виконували справно, рівно і весело вільноруч, топірцями, списами, а дівчата — хустинами, лентами і вінками. Велике вражіння зробили на глядачів вправи з крісами стрільців, що розсипалися по майдані, підбігали роевими лініями і виконували напад на противника... “Се наше будуче військо”, — писав тоді репортер.

При кінці здвигу, в ложі, де сидів намісник цісаря, помічено пригнічений настрій, а за хвилину намісник зі своїм почотом, не ждучи на закінчення здвигу, схвильовано прямували до виходу...

Що сталось? За хвилину — вже знали всі: сербський патріот студент Гаврило Прінцип з Боснії вбив в Сараєві наслідника престолу архикнязя Франца Фердинанда Габсбурга і його дружину.

Був це стріл проти австрійської габсбургської цісарської династії, стріл в імперію, яка чотири роки пізніше розпалася дощенту. Репортер не помилявся: це “наше будуче військо”, — як він писав, — Українські Січові Стрільці — ставили перші кроки на тернистому шляху до сповнення мрії всіх українців: постання Української Держави.

Ідеї “Сокола” і “Січі”, як також і праця І. Боберського, знаходять признание і у відродженій Україні. Для відзначення 120-річчя з дня народження І. Боберського, Українська Спортова Асоціація у Львові влаштовує низку пропагандивних імпрез, чим прагне пригадати молоді й усій громаді, що — як колись — як це співалось в соکیلській пісні — “ішли діди на муки”, так і тепер “підуть і правнуки, за народ дадуть своє життя”*.

* Свобода. 1993, 15 верес.

“Сокіл-IV” у Львові

(Діяльність у період другої світової війни)

На вулиці Круп'ярській (бічна Личаківської), неподалік від церкви св. Петра і Павла, розташувалися три українські інституції, які у 20-30-х роках ХХ століття завдяки активній діяльності стали справжньою твердиною українства. Це “Рідна школа” з 4-ма класами, читальня “Просвіти”, при якій діяв змішаний хор і чи не найкращий у місті драматичний гурток, який мав власний театральний зал, та руханково-спортивний “Сокіл-IV”, що налічував у той час понад 100 членів у гуртках побратимів, посестер, учасників та учасниць. Діяли секції руханки (шведської і приладової), копаного м'яча, відбиванки, кошиківки, легкої атлетики, плавання і настільного тенісу. Великою перевагою для спортсменів була можливість користуватися власною спортивною площею.

Якщо йдеться про успіхи секцій, то усі вони могли похвалитися численними перемогами. У найвищому класі приладової руханки, якою займалися в залі “Сокола-Батька”, “Сокіл-IV” мав таких учасників: Залеського, Лебішака, Мироша, Лаврівського, Біленького та інж. Благітку (провідника й активного змагуна). Команда копаного м'яча з успіхом брала участь в іграх Ліги Українського Спортивного Союзу. Ланка легкої атлетики мала таких активістів: Чорного, Шевчука, Залеського, Муця, Кота і Лебішака, які щороку виступали на краєвих першостях. Команди відбиванки і кошиківки здобували навіть першість краю, а такі змагуни, як Чорний, Шевчук, Мельник, Скоробагатий, Манюх, Городиловський, Яцишин, Дзундза і Кавуля, були представниками найвищого на той час рівня нашого змагового спорту. В секції плавання добрими успіхами відзначалися В. Каськів (переможець краєвих змагань і рекордсмен довільного стилю), І. Гончар, В. Мельник. Настільний теніс був у нас розривковим спортом, хоч деякі змагуни досягали й тут значних успіхів.

Головами управи, які з завзяттям працювали, у ті часи були незабутні Юрій Салдит, Остап Домбровський. У своєму складі управа мала ідейних і здібних до організації провідників, які виховували у членів всіх секцій не лише дисциплінованість, а й прищеплювали активність. У 30-ті роки “Сокіл-IV” належав до найсильніших сокільських гнізд усієї Галичини, а його члени брали масову участь у краєвих змаганнях і місцевих пописах, були інструкторами і провідниками. В сокільській організації найважливішою особою був начальник, який керував діяльністю і складав плани. “Сокіл-IV” мав щастя бачити на тому пості найкращих своїх членів: Ю. Салдита, інж. Я. Благітку, Радловського та інших.

*"Сокол-IV" (Львів-Личаків) і "Сокол-V" (Львів-Замарстинів).
Посередині сидить довголітній голова "Сокола-IV" Юрій Салдит. 1939 р.*

Група змагунів "Сокола-IV" перед бігом навпростець у травні 1935 р.

Спогад доньки

Іван Круцько

Мій батько Іван Круцько був організатором і провідником соколів на Любачівщині. Ще до першої світової війни разом з учителем Іваном Тоганом створив осередок “Сокола” у Новому Селі.

Народився 1881 року у Новому Селі. Навчався у Перемишльській гімназії. Склавши матуру, поступив у Львівський університет. Через матеріальну скруту покинув студії і став народним учителем у селі Липовці на Любачівщині.

1912 року одружився з учителькою Марією Фешишин, яка у 1910 році заступала у Липовці народну школу. На весілля наречений прибув з групою соколів. Хлопці були одягнені в народних строях. Усе село милувалося українськими соколами.

Згодом батько зголосився до УГА, з якою подався на Східну Україну. Після війни тимчасово працював учителем. Це був час українізації, і тато планував перевезти на Східну Україну всю родину. В одному з листів писав: “Мамо, приїжджай, тут — Україна...” Але не-

забаром його заарештували. Надходили листи з Києва, Херсона, Одеси, Смоленська, Умані. Останній він адресував мені (травень 1937 року). Того ж або наступного року був розстріляний.

Іван Круцько був знаним на Любачівщині провідником молоді. Коли наприкінці 20-х років він звернувся за легальним дозволом на повернення додому, його папери потрапили на перевірку до Любачівської поліції (тоді вже була польська влада). І поліція дала відповідь: “on jest tutaj niepożądany”. Отож, справа знову повернулася до Советів, які й вирішили його долю...

Спогад, спогад, спогад ...

Давно минулі літа як гарний сон пригадуються мені. Була членкинею “Сокола-Батька”. Участь у різних видах діяльності товариства і коло друзів — посестер і побратимів — залишили глибокий слід у моїй пам’яті. Сокольське життя було різноманітним, цікавим і змістовним.

Керівництво централі (голова інж. Михайло Хроновят, начальник інж. Ярослав Благітка, справник Михайло Тріль) з увагою ставилися до кожного члена, старалися, щоб перебування в товаристві приносило користь, давало задоволення. Під пильним оком Я. Благітки — чудового гімнаста і прекрасної людини — вивчали вправи вільноруч, на приладах (коні, козлі, коліщатах, линві, латі, шведській драбинці), грали у відбиванку, кошиківку. Заняття відбувалися два рази на тиждень у руханковій залі С-Б на вул. Руській, а влітку — на площі С-Б на вул. Стрийській. Там проходили заняття з легкоатлетики. Тренувалися з бігу, метанні ратищем, диском, кулею, вправлялися в стрибках у довжину, висоту.

Успіхи з окремих видів підіймали настрій, викликали бажання працювати над собою, аби досягти результатів, які приносили радість, давали задоволення від “перемоги” (хоч маленької).

Мені подобалась руханка, радо вивчала вправи вільноруч, полюбила метання кулею, заняття на високо-низьких поруччах, взимку — ходіння на лешетах.

Добре пригадую різні змагання, виступи на сокольських святах. Особливо незабутнє враження залишилось від здвигу в 1934 році. Тоді всі посестри підготували до виступу однострої: вишивані блузочки бордовими і чорними нитками (з однаковим для всіх узором) і бордові спіднички в складку. Як вийшли колони з усіх гнізд району і заповнили площу — видовище було прекрасне. Я стояла на підвищенні перед масою вправляючих. Показувала черговість вправ і разом з усіма їх виконувала, щоб виходили чітко в такт музики. Глядачі (а була їх сила-силенна) нагородили виконавців бурхливими оплесками за красу і справність гарно побудованих вправ укладу Я. Благітки.

Ще пригадую урочисті хвилини, коли відділи посестер, побратимів, учасниць, учасників шикувалися в ряди на чолі зі своїми провідниками, щоб бути готовими до рапорту з нагоди змагань чи святкування відповідних дат. Лунала команда “ПОЗІР”, “СТРУНКО”, вносився сокольський прапор. Начальник С-Б звітував голові, членам старшини про кількість соколів та сокілок, готових до виконання завдання. Звучав гімн “Соколи, соколи, ставайте в ряди”. Всі співали натхненно, з піднесеним настроєм.

Вечорами сходилися в домівці “Сокола-Батька”, щоб краще познайомитися одне з одним, послухати реферати до знаменних дат, порозмовляти, пограти в шахи, шашки. Бажаючи вивчати танці (народні, бальні), брали участь у хоровому чи драматичному гуртках.

Цікаво відбувалися сокільські забори (дансінги), чайні вечори. Були танці, грала джаз-музика, співали пісні, проводилися товариські ігри. Весело, безтурботно почувалася молодь.

Усі забори відбувалися без спиртних напоїв. У буфетах — канапки, гарячі парівки (сосиски) з гірчицею, яблука, тістечка, цукерки.

Проф. Степан Гайдучок навчав молодь веселитися без горілки. Він був водночас головою товариства “Відродження” і пропагував тверезий спосіб життя.

Цілу ніч тривала забори під Новий 1935 рік. Я виготовила декорації, оформила руханкову залу, проектувала карнавальні костюми. Учасники забори гратували за оригінальне прибрання танцювальної залу. Всім сподобалося.

*“Маланка”. 1935 р. У центрі — інж. М. Хроноват.
Біля нього справа — Ірина Оглії*

Влітку організовували прогульки до навколишніх сокільських гнізд, допомагали сільським соколам, сокілкам проводити районні свята, фестини. Готували їх до виступів, складали програми.

Спільні заняття, прогульки, забори здружили нас. Добре згадую Ірину Харкаву, Стефу Стеткевич, Олю Мороз, Ірину Лісікевич, Стефу Пасічник, Олю Домбровську, Дору Коцюбу. А серед побратимів: Володимира Тихоліза, д-ра Мрица, братів Козачків, Гриця Лебішака, Мар’яна Гавура, Корейбу, Юльця Романіва, Євгена Оришина. Начальство виховувало з нас дисциплінованих інструкторів, керівників груп.

В здоровому тілі — здорова душа

Наприкінці XIX — на початку XX століття молодь в Україні гуртувалася в товариствах, які, окрім товариської розваги, давали ще й практичне застосування її силам. Прикладом є руханково-пожежне товариство “Сокіл”. Студентська молодь об’єднувалася в спортових клубах УССК (Український Студентський Спортовий Клуб — Черник, Плай, Карпатський лещетарський клуб та ін.).

Ремісничка молодь у Львові організувала товариство “Зоря”. Довголітнім головою його був п. Гевак, директор друкарні Наукового Товариства імені Шевченка. При товаристві було створено оркестр, який виступав на всіх національно-релігійних святкуваннях.

Постало також і товариство служниць, що опікувалося дівчатами, які приходили з сіл на службу у приватних будинках. Активну участь в цьому товаристві взяла п. Олена Ріплева, вчителька “Рідної школи” на Личакові.

1930 року польська влада заборонила діяльність Пласту. І велика частина пластового членства перейшла до “Сокола”.

Товариство “Сокіл” сіткою своїх філій охопило усю Галичину. Перед другою світовою війною діяло понад сто товариств, у яких налічувалось 1500 членів. Вони існували в Перемишлі, Стрию, Станиславові, Коломиї, Тернополі, а також в малих містах і селах. У деяких селах кількість членів товариства сягала 150 членів. До таких сіл належав Романів. Духовним провідником тут був інж. І.Фур. В селі діяла Кооператива здоров’я. Її члени сплачували незначні внески і мали право безплатного лікування. Лікарем у цій кооперативі був д-р Літинський.

Коли було засновано організацію “Пласт”, до мене звернувся проф. Тиміш Білостоцький з проханням, аби я зайнявся найменшими пластунами. Один раз на тиждень вони приходили в зал “Сокола-Батька” і, за дозволом канцелярії, відбували свої сходи, побудовані за пластово-козацькою програмою. Влітку вся молодь виїжджала в колишні козацькі табори до Підлужного на Остодір чи до Старяви поблизу Хирова.

Ще до першої світової війни була придбана площа під спортову базу “Сокола-Батька”. На ній побудували асфальтову біжню — єдину на всю тодішню Польщу. З південного боку розміщувалася трибуна для глядачів на 2000 місць. Цю трибуну у 1933 році спалили польські студенти.

Щороку на площі збиралась сокільська молодь на різні здвиги з вільноручними вправами. У червні 1914 року тут відбувся великий здвиг Соколів з усього краю і представників Центральної України.

Проводилися й з’їзди дітей “Рідної школи”. Тисячі дітей з батьками в народних строях заповнювали площу. Батьки спостерігали за вільноручними вправами, які виконували їх діти під супровід оркестру.

Під час осіннього сезону усі спортові товариства збиралися тут на легкоатлетичні змагання. Був задум назвати їх “Запорізькі ігрища”. На жаль, цей проект заборонила польська окупаційна влада.

У 1934 році на площі відбулося величне свято — Українська молодь Христові. У ньому брав участь Митрополит Андрей Шептицький. Понад 10 тисяч учасників зібрало це свято.

Польська влада розуміла, яке велике виховне значення має ця площа, і за рік до другої світової війни конфіскувала її.

До речі, на площі раз на тиждень збиралися українські діти із соціалістичного товариства “Каменяр”. Провідником цієї групи був журналіст П. Козланюк.

“Соколу-Батькові” належав також і руханковий зал на вулиці Руській, 20, у будинку асекураційного товариства “Дністер”. У ньому відбувались заняття з руханки учнів філії Української гімназії.

У 1937 році школа була перенесена на вул. Пекарську, де був власний руханковий зал. Довголітнім учителем руханки у школі був проф. Степан Гайдучок.

Кожного вечора у залі збиралася молодь з усього міста. Провідником вправ був начальник вправ при головній Управі “Сокола-Батька” інж. Ярослав Благітка.

Зал був добре обладнаний: шаблівки, драбинки під перший поверх, трапез, перстені, рек, поруччя, кінь, два козли та ін. Взимку тут відбувалися відбиванкові турніри всіх спортових товариств Львова, об'єднаних в Українському спортовому союзі. Головою союзу був великий приятель спорту і колишній змагун, директор земельного банку п. Карпінський.

На вправи часто приходили професори українських середніх шкіл: Олександр Тисовський, Мирон Федусевич, Тиміш Білостоцький, Ігор Федів, редактор Німчук, Міко Тріль. Між руховиками пригадує доктора Івана Мрица, першого сильного лешетаря, доктора Степана Коцюбу та його сестру Дору. Провідницею жіночих відділів була подруга Дарія Нижанківська-Войновська. Усі вони доклали чималих зусиль, аби виховати якнайбільше патріотично настроєної молоді, яка згодом поповнила лави Дивізії “Галичина” і УПА.

*Об'єднані сходи́ни посес́тер і побратимів " Сокола-Бать́ка",
сокі́льських гні́зд С-III, С-IV. 1936 р.*

“Сокіл-III” (Львів)

До “Сокола-III” належала переважно робітнича і студентська молодь — посестри та побратими. Головою спочатку був Григорій Оришин, а згодом — Омелян Верхола. Начальником — Юрій Онишкевич (з Унева).

Юрій Онишкевич вів руханку. Виховав добрих гімнастів: Йосифа Юзича, Євгена Оришина, Мирона і Володимира Жирків, Федора Кулечка, Івана Куця, Степана Мурина, Івана Лотоцького. З посестер: Олю Андрушак, Зоню Боднар, Ганну Джуру, сестер Стефу та Олю Михаленич.

На змаганнях з відбиванки виділялися Стефа Гнатейко, Ганна Джура, Михайло Бубела, Дем'ян Кордуба, Іван Стебельський, Володимир Жирко та інші.

Члени “Сокола” разом з “Просвітою” відзначали роковини трагедії Крут (загибель 300 студентів), Базару (розстріл 356 учасників “зимового походу” генерала Тютюнника), Маківки — походом на місце події в Карпати. Готували реферати, читали лекції.

Соколи допомагали збирати кошти для викупу площі “Сокола-Батька”, що на вул. Стрийській, утримання “Рідної школи”, “Української Захоронки”.

До “Сокола-III” згодом приєдналася дружина копаного м'яча братів Гуньків.

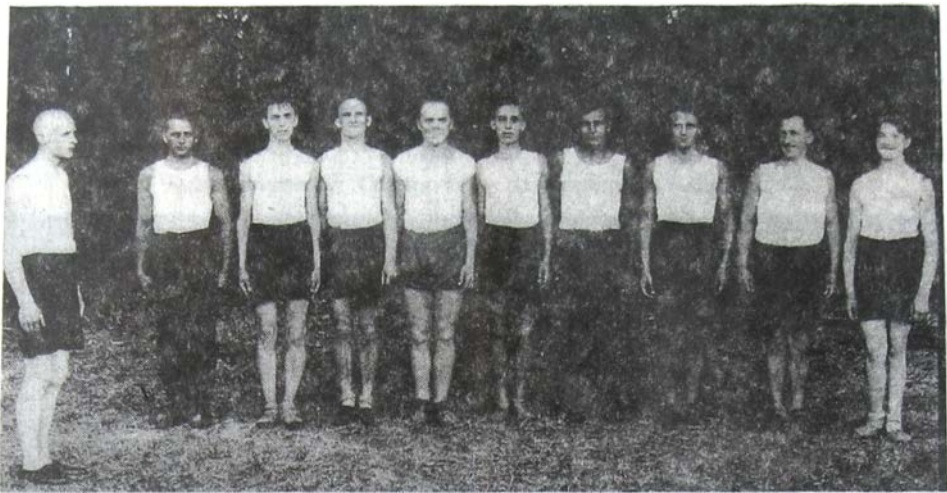
Здібних соколів скеровували на вишкіл до централі “Сокола-Батька” на курси інструкторів, провідників, відпоручників.

Доріст “Сокола-III” (Львів, 1934 р.).

Провідниця — посестра Зоня Боднар. Стоїть (вгорі) Люба Завадка.

Сидять: Леся Гавур, Оленька Возниця, Дозя Скавинська

"Сокіл-III" . 1930 р.

Члени Сокола-III завжди активно, дисципліновано брали участь у святах, виступах, здвигах, які проводилися на площі "Сокола-Батька". Останній здвиг відбувся 1934 року (на запланований 1938 року не було дано дозволу).

Крайовий здвиг 1934 року справив незабутнє враження на всіх соколів та українське населення Галичини. Це були традиційні походи, марші до площі, а потім звіт соколів перед Старшиною "Сокола-Батька", маршовий похід сокільських гнізд навколо площі зі своїми атрибутами. Глядачі сердечно вітали їх.

Готуючись до великого свята, соколи пошили однострої. Посестри — бордові спіднички у складку та вишивані блузочки (з однаковим українським узором бордовими і чорними нитками), а побратими — гранатові штани та білі трикотажні безрукавки з емблемою "Сокіл" на грудях.

Коли соколи та сокілки заповнили площу для масових вправ "вільноруч", оваціям не було меж. Видовище було грандіозне (хоч і стався прикрий інцидент зі стрийськими соколами, але він не затьмарив святкового настрою).

Звіт-рапорт готовності соколів до виступів складав начальник "Сокола-Батька" інж. Ярослав Благітка перед Старшиною та головою централі інж. Михайлом Хроновятом. Замайорів сокільський прапор на підвищенні. Заднав сокільський гімн "Соколи, соколи, ставаймо в ряди" під звуки оркестру. Співали тисячі людей на площі, а відлуння гімну котилося далеко за її межі. Потім були пописи, ігри, змагання, забави. Сокільські гнізда показували свою підготовку, справність. Здвиг закріпив ідею "В здоровому тілі — здорова душа", об'єднав під гаслом "Все вперед, всі враз!"

Спогади учасниці “Сокола-V”

У Львові на Замарстинові у домівці читальні “Просвіта” розташувався також “Сокіл-V” (філія “Сокола-Батька”). Посестри і побратими сходилися у домівку майже кожного вечора. Тут відбувалися різні заняття: бесіди на історичні та літературні теми, руханки окремих груп, репетиції театральних вистав. Кращі руховики були скеровані на інструкторські курси до централі “Сокола-Батька”, якими керував начальник С-Б Ярослав Благітка. Тут вони отримували посвідчення керівників руханки і занять на приладах. Серед них були: брати Володимир і Йосип Козачки, Роман Пузьяк, Олесь Шевчук, Володимир Деркач та інші. З посестер — Слава Демцюх, Ірина Процак, Марія Король, Галя Максимович, Оля Зачкевич. З учасниць — Тося Марешко.

При “Соколі-V” був доріст (школярі). Шонеділі всі приходили на Службу Божу, співали в хорі, а в будні старші працювали з доростом. Школярі слухали повчальні казки, оповідання про князів, гетьманів, про пороги Дніпра та Чорне море. На стінах висіли ікони та картини козацького фольклору, портрети. На сцені “Просвіти” учасники літературного гуртка проводили репетиції виступів на різні теми. Яна Москалик та я виступали у п'єсах. Згодом за гімназійних часів ми зустрілися у дружині відбиванки в “Соколі-Батьку”.

Пригадується мені мій перший “біг навпростець” пагорбами Кайзервальду.

Влітку на площі “Сокола-Батька” поблизу Стрийського парку збиралися учасники, посестри, побратими з цілого Львова. Тренувалися до змагань з легкої атлетики, відбиванки та кошиківки.

Взимку у залі “Сокола-Батька” на вулиці Руській, навпроти Успенської церкви, соколи мали нагоду займатися руханкою на приладах та грати в шахи. В неділю після обіду відбувалися заняття з народних та сучасних танців. Проводили їх Я. Благітка (учень Авраменка) та Володимир Тихоліз.

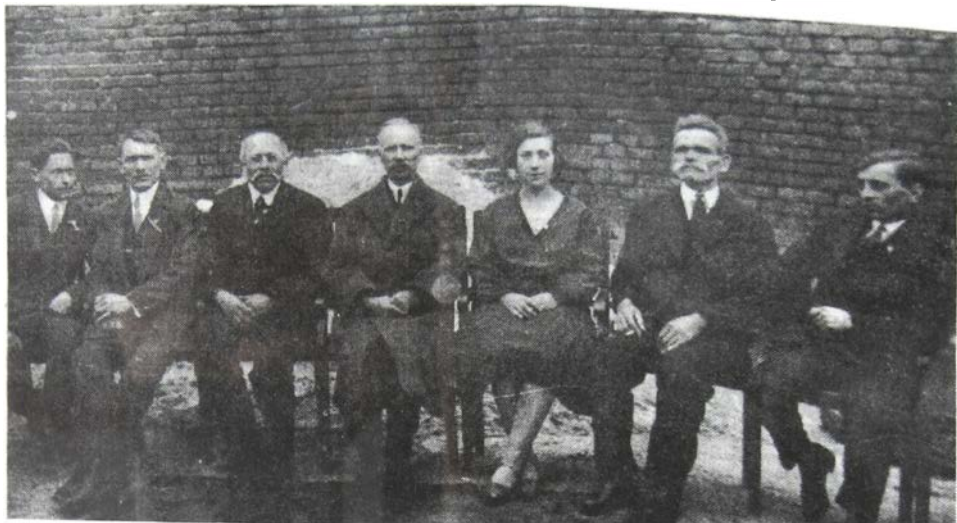

*Учасниці "Сокола-V". 1936 р.
Сидять попереду (зліва):
Марія Король, Тося Марешко,
Марися Ціхорська, Ірина Процак,
Слава Демцюх*

Відповідна атмосфера на заняттях з різних видів спорту сприяла розвитку у здоровому тілі здорового духу.

З нагоди різних святкувань лунав завжди гімн "Соколи, соколи, ставаймо в ряди" та вносили прапор.

Члени старшини "Сокола-V" — Замарстинів (Львів). 1928 р.

Сокольський рух у повіті Рава Руська

Навесні 1912 року в Раві Руській, на великій площі при вулиці Потелицькій, що над рікою Ратою, відбувся величавий повітовий збиг українців. Зібралася багатотисячна маса народу з різних сіл та повітів. Серед великого гурту людей вирізнялися соколи у своїх строях з написами їхніх місцевостей. Цей збиг дав поштовх до організації сокольських осередків у повіті Рава Руська. В той час у багатьох селах уже існували читальні “Просвіти”, в яких провідну роль відігравали вчителі українці, що виховували українську молодь в національно-патріотичному дусі.

Починаючи з 1900 року, в Рава-Руському повіті українська молодь стала створювати сокольські філії. У 1930-х роках до сокольського руху залучилася українська студентська молодь. 1929 року в Раві Руській була організована Українська Студентська Секція при повітовій “Просвіті”, яку очолив студент Політехніки Богдан Дороцький. Членами Управи, окрім мене (тоді студента права), були студент медицини Андрій Козак та семінарист Н. Близнюк.

У 1931 році я став Головою Студентської Української Секції (Громади) і водночас від початку того ж року повітовим інструктором “Сокола-Батька” у Раві Руській та Угневі. Члени Української Студентської Громади їздили з доповідями по селах, сприяючи організації в повіті сокольських осередків. Я підтримував постійний контакт із сокольськими філіями повіту та організовував нові, водночас проводив зі соколами ручні вправи та часто скликав збори провідників сокольських осередків, які відбувалися в Народному Домі Української “Просвіти” в Раві Руській при вул. Залізничній. Повітову Управу “Сокола” в 1933 році очолив Богдан Карпевич, а я був начальником.

1933 року праця соколів у всій Галичині пожвавилася у зв’язку з підготовкою до загального Здвигу соколів, який був запланований і відбувся у червні 1934 року на площі “Сокола-Батька” у Львові. Згідно з інструкціями “Сокола-Батька” усі сокольські філії почали вивчати вільноручні вправи.

Навесні 1934 року до Рави Руської кілька разів приїжджав головний інструктор “Сокола-Батька”, начальник “Сокола-III” у Львові п. Євген Оришин. Він проводив перевірку вільноручних вправ соколів Рава-Руського повіту.

У день всенародного Крайового Здвигу соколів, у червні 1934 року, майже сотня найкращих руховиків-соколів Рава-Руського повіту фірами та роверами приїхала до Львова. Як інструктор свого повіту, я був на чолі шостої колони руховиків. Інші колони очолили В. Тихоліз, Козачок та ін. На трибуні стояли члени Крайової Управи “Сокола-Батька” під проводом голови інж. М. Хроновята, а на підвищенні — Я. Благітка, начальник “Сокола-Батька”. Спочатку відбувалася дефіляда соколів перед Крайовою Управою “Сокола-Батька”. Збиг соколів на площі “Сокола-Батька” був присвячений 20-річчю вимаршу легендарних Січових Стрільців та їхньої участі у боях першої світової війни. Це був справді величавий збиг у присутності тисяч українців Галичини.

У липні того ж 1934 року відбувся повітовий попис соколів у Раві Руській. Участь взяло понад 300 юнаків і дівчат. Дівчатами керувала Туся Мастикаш

*Мішаний хор у Потеличі.
У центрі — диригент інж. Микола Мاستикаш*

з містечка Потелича. За підготовку і проведення повітового попису соколів відповідав я (як повітовий інструктор “Сокола-Батька”) і начальник “Сокола” у Раві Руській. На окрему увагу заслуговують наші друзі студенти, які вели культурно-освітню роботу з молоддю. Начальником “Сокола” у Потеличі був Василь Мастикаш.

Загалом у повіті налічувалося понад 25 спортивно-руханкових товариств “Сокіл”. Починаючи з 1930 року, польська влада не дозволяла організовувати нові осередки.

Диригентом хору у Потеличі був Микола Мастикаш. Більшість його хористів належали до соколів. Хор брав участь у відзначенні українських національних свят та річниць, кожнорічному поході на Зелені Свята, великому здвигові народу для вшанування полеглих українських вояків часів визвольної боротьби 1918-1919 років.

Наш професор Гайдучок

(Спогад з років 1936-1976)

Серед галереї гімназійних професорів, — а знав я їх немало, — до зірок першої величини відношу, безумовно, професора Степана Гайдучка, не стільки вчителя фізичної культури, або ж руханки, як це тоді називалося, скільки Вчителя з великої літери, Виховника наших характерів, що невсипуще дбав про нашу громадянську зрілість і повноцінність, нашу історичну пам'ять і національну гордість.

Мав я щастя знати професора Гайдучка протягом 40 років — від 1936 року (мені тоді було 11) по день його смерті 16 березня 1976 р.

Перше, заочне знайомство відбулося завдяки моєму старшому братові Петрові-Богдану, у якого Гайдучок був “опікуном кляси” (по-сьогоднішньому — класним керівником і виховником). Захоплено переповідав мені Богдан про дивні дива й зовсім нові, неймовірні відомості про рідне місто, яке, здавалось мені, знав я так добре. І от настала перша зустріч у хвилюючій обстановці моїх вступних іспитів до Філії Академічної гімназії у 1937 році. У великій залі за кількома столиками сиділи панове-екзаменатори від різних дисциплін. Я складав математику й одночасно поглядав за сусідній столик, куди мені зараз доведеться перейти, де Гайдучок опитував когось, здається, з історії чи географії. Раптом спостерігаю, що з-під ліктя пана професора падає зі стуком на долівку олівець. Екзаменований ввічливо подає його професорові, а ось і я займаю місце вступника. З цікавістю їм очима предмет мого заочного захоплення: спортова, елегантна, пряма статура й незвичайно глибокі, розумні очі з-за окулярів. Не пам'ятаю, про що йшла у нас розмова, старався я блиснути ерудицією своїх 12-ти років, показати, що Львів я люблю і знаю, коли раптом... знову падає олівець на підлогу, “необачно” штовхнений професором!.. “Еге, — думаю собі, — невже так дешево перевіряють у комплексі мої знання бон-тону, швидкість реакції і вміння схилитися?” Зустрілися наші очі, мої, які я хотів “іронічно” прищурити, але, крім благоговіння й переляку, мабуть, нічого не показали, і його — повні доброти й тепла.

Розпочалися гімназійні заняття, а з ними й лекції “руханки”. Відбувалися вони в ненайкраще обладнаній “руханковій салі”¹, яка розташовувалася “на фільварку”, тобто в бічному крилі колишнього палацу, таки в колишній графській стайні (Пекарська, 19). Відсутність деяких гімнастичних приладів з надлишком компенсувалася вигадливістю професора, який навчив нас навіть імітувати лещетарський спуск, використовуючи конструкцію з “лавчин”². Заняття вів виключно по-українськи, хоч згідно з польськими законами в державних гімназіях повинні були вони проводитися “урядовою мовою”.

Спортсменом був я неважненьким, хоча ходив колись на “приладівку”² у спортзал “Сокола” в “Дністрі” на Руській, де тренував нас бог-Аполлон Ярослав Благітка, але потім я це закинув, бо заважало і захоплення філателією, і книжки запоем, і скрипка, і підготовка до гімназії, так що в результаті

¹ спортзал

² гімнастика на приладах

з'ясувалося, що я стрибаю вгору мало що не гірше всіх, а на “відбиванці” (волейбол) був офермою¹ з оферм. Але Гайдучок зумів заохотити мене, як і багатьох інших, до спортивного самовиховання, так що я, під час літніх ваканцій 1938 р. влаштував “відбиванкову площу” (волейбольний майданчик) на “обійстю”² покійного мого діда в Кудерявцях, де з сільськими колегами взято лупив м'яч щоднини, а ранком тренував стрибки на саморобному пристрою, — і в другій клясі здивував Гайдучка неабиякими осягами.

Основні наші тіловиховні³ заняття, одначе, відбувалися поза “руханковою салею” — на гімназійному подвір'ї, на гришах “Сокола-Батька”, під час наших численних походів з професором, а то й без нього на Погулянку, Цетнерівку, а то й далі — на “Сагару”, Голоско, Брюховичі, Винники, Чортову скалу...

Отут Гайдучок виявився неабияким знавцем рідного міста й околиць. Здавалося, він знав кожний камінь у Львові й умів розповісти про нього. Так ми пізнавали історію визвольних змагань, довідалися про Листопадові Дні не теоретично, а безпосередньо з уст очевидця й учасника, — як “брали” головну пошту й двірцець⁴, як били гармати з Чортової скали... Розповідав він не тільки про дні боїв, але й про будні кропіткої, невсипущої праці, про “здобування” Львова в мирні дні. Зумів показати красу міста не тільки з кургану Високого Замку, але й з вежі Успенської церкви, де могутній двометрового проміру⁵ дзвін Кирило вразив мене до глибини. Розповідав про культуру й архітектуру міста, про його неповторність і унікальність, зумів прищепити і любов, і гордість, і знання...

З Гайдучком мандрували ми не тільки Львовом, а й по всій Галичині та Карпатах, але вже... теоретично. Були періоди, коли спортова зала була з якоїсь причини недоступною, а погода не дозволяла займатися на подвір'ї. Це для Гайдучка не було перешкодою: він зумів і в такій обстановці віддавати нам час ще більш ефективно, і бувало це не тільки “за Польщі” в 1937-39 рр., але й “за німців” у 1941-43 рр. Заняття в клясі перетворювалися в “заочну мандрівку”. Здавалося, не було села в Галичині, хребта чи дебри в Карпатах, де б він не бував, і про кожне місце вмів розповісти й історію, і етнографію, культуру й особливості діалекту. Розповіді про Карпати були мені особливо дорогі, бо я вже як пластун з трирічним стажем на Остодорі⁶ знав їх трішки. Розповідав не тільки про місцевість і людей, а й про техніку походу, “таборування”, додання перешкод, спорядження. Я впевнений, що не один гімназист, ставши через небагато років воїном УПА, з вдячністю згадував добрі поради досвідченого професора-“ходака” (з його ж слів, — один гуцул так і сказав Гайдучкові: “А ви добрий ходак” — тобто майстер ходити по горах). До речі, Гайдучок був теж добрий лінгвіст — мастак у справах називництва (термінології), зокрема спортивного, запропонував не одне нове слово. Знову згадуються цитовані Гайдучком слова якогось гуцула чи бойка: “О, які файні у вас зубаки!” — тобто черевики, цвяховані “триконами”, або ж “бергштайгери”.

Особливе місце серед розповідей Гайдучка займали справи тіловиховання (фізичної культури) і організацій, що цим займалися, особливо “Сокола”.

¹ невдаха, незграбний (молодіжний жаргон 1930-х років)

² сільський двір

³ фізкультурні

⁴ вокзал

⁵ діаметра

⁶ пластова оселя — табір в районі р. Лімниця

Зрозуміло, “Січам”, “Пластові” і навіть “Лугам” віддавав Гайдучок теж належну увагу. Він, один з творців “Сокола”, з натхненням переконливо проповідував і пропагував ідейні основи сокілства. Тіловиховання він сприймав виключно в комплексі з вихованням характеру й інтелекту (знаменита грецька калокагатія) і тому погорджував спортсменами, що являли собою лиш купу м’язів без інтелекту й духу, водночас виключне захоплення духовністю деяких молодих “інтелектуалів” намагався доповнити зрозумінням необхідності гармонійного розвитку духу й тіла. Це була в нього не теорія, а глибоке прагнення, яке він умів прищеплювати молоді й реалізувати його¹.

Над усе не любив він у людей, особливо у молоді, оцієї духовної й фізичної неохайності, незібраності, недбалства. Часто говорив він про чотири біди “галицького русина”: “не знав”, “заспав”, “забув”, “спізнився”... Він намагався нещадно випалювати їх з нашого “національного характеру”, вживаючи, коли було треба, й такий улюблений епітет: “Ти, русине гнилий!” (Тому й мав він серед гімназистів кличку “Русин”).

Про що тільки ми не довідалися під час тих цікавих годин “руханки в клясі”! Виклав він нам історію виникнення ідеї сокілства, розповів про наших подвижників та їх осяги, показав, що сила “Сокола” в його всенародності, розповсюдженні серед найширших кіл населення, особливо в селах. Як дохідливо й глибоко пояснював він нам суть кожного слова з сокілського гасла: “Все вперед, всі враз!”

Серед гімназистів було немало вихідців зі села. На них звертав він особливу увагу, це була його любов. Він зумів з них зробити пропагандистів тіловиховання серед сільської молоді й організаторів сокілських гнізд у селах. Відомо, що від 1902 до 1913 р. по селах Галичини було організовано 885 гнізд “Соколів” і “Січей”, і в цьому немалий вклад таких людей, як Гайдучок. (Тільки де тепер ці сільські “гнізда”? Де сьогоднішні “гайдучки”?)

Минулися гімназійні роки, мої контакти з Гайдучком послабли, тільки вряди-годи, під час лещетарських вилазок десь у Винники чи Брюховичі, зустрічав старого професора, як спогад молодості. Якось, спускаючись згори й думаючи, що мчусь я, як бог, чую раптом десь збоку: “Крип’якевич, ти, русине, ноги разом!” Стоїть на лещетах сивоволосий професор, голова, як завжди, непокрита, очі сміються...

Хоч мешкали ми в останні роки (1945-1967) близько по сусідству, зустрічались лиш випадково, в основному, на близькому “Кайзервальді” (Шевченківському Гаю); влітку чи взимку завжди з непокритою головою, бадьорий хід, часто на лещетах, оптимізм, ніяких пустих балачок, завжди схильність до глибокого аналізу. Любив він прогулюватися по Шевченківському Гаю з моїм Батьком.

Потім — кілька випадкових зустрічей, далі пішли часті візити до нас додому, поки жив мій брат Богдан-Петро; хоч прикутий хворобою до крісла, був він завжди оптиміст, завжди в напруженій інтелектуальній праці. Гайдучок таких любив. Йому хотілося передати нам, особливо Богданові, все, що тривожило душу, що залишилося в пам’яті й на папері. І передав. Встиг.

І тут ми збагнули, пізнали ще одну грань душі професора, про яку чули тільки мимохідь. Виявилось, що все своє життя був він завзятим і послідовним літописцем спортивного і громадського життя Львова й Галичини, при

¹ Був він, крім того, прикладом для молоді як абсолютний абстинент (як, зрештою, майже всі тодішні спортсмени, соколи, пластуни). Зате любив і часто жував шоколад.

чому літописцем “ілюстрованим”. Основний набуток його літописної діяльності — це велетенський і чудово впорядкований фонд фотографій. Як пише він сам у своїх спогадах, інстинкт збирача штовхнув його до збирання фотографій, що стосувалися “історії сьогоднішнього дня”, зокрема, подій громадського і спортивного життя. Гайдучок мав надзвичайно широке коло знайомих: учні, спортсмени, громадські діячі. Кожен з них радо передавав¹ Гайдучкові ці фотодокументи, сподіваючись, що вони попадуть у відповідні руки. Ці руки були справді відповідні й відповідальні.

Гайдучок не лінувався старанно розмішувати ці фотографії в альбомах, пронумерувати їх і, що найважливіше, додати до кожного альбому підписи до фотографій, часто з обширними дигресіями, біографіями показаних осіб, коментарями, історичними узагальненнями.

Гайдучкова “історія у фотографіях” охоплює період від 1900 по 1945 рік. Тематичний спектр фонду фотографій дуже широкий. Передусім, це історія українського спорту, в центрі якої стояв “Сокіл”. Знімки показують нам творців і організаторів сокільського руху в Галичині, масовість цього руху з дуже цікавими фотодокументами про повсякденну працю сокільських гнізд по районних містечках і селах, про добре організовану участь цих гнізд з усього краю в численних спортових зборах і з’їздах, що називалися тоді забутих українським словом “здви́г”. Бачимо детальні фоторепортажі із ювілейних сокільських здви́гів 1911, 1914, 1934 та інших років, бачимо і повсякденну працю тренерів і молоді на різних грищах (стадіонах), найрізноманітніші *види спорту, починаючи від традиційних і сьогодні забутих сокільських “веж”* та кінчаючи технічними видами спорту (стрілецтво, роверовий спорт, більш відомий тоді під забутою назвою “наколесники”, спортивно-протипожежні вправи і навіть молодий тоді мотоциклетний спорт). Цікава фоторозповідь про участь українського “Сокола” у міжнародному сокільському святі в Празі.

Окрім спортивного життя, в збірці Гайдучка широко розповідається про участь українців у I світовій війні — у складі австрійської армії, далі УГА, УСС; про варварські дії окупантів (страсти мирного населення мадярськими гонведами), а далі — знущання польських окупантів — арешти, переслідування, бандитські напади з бомбами на українські редакції та громадські установи. На противагу цьому показаний розвиток громадського життя, “Просвіти”, кооперації, і над усе — українського спорту, що гартував тіло й дух молоді напередодні визвольних змагань.

Проф. Гайдучок важко переніс перелом ноги (взимку 1976) і сказав тоді: “Пора вже мені в далеку дорогу...” Готувався до цієї дороги спокійно, як сильна духом, мужня й розумна людина. Запрошував до себе друзів, щоб передати їм усе, що зберігалось в його пам’яті, не без підстави знаючи, що це — найцінніше; щоб записали вони незафіксовані ще фрагменти найновішої історії, і над усе — щоб зберегли цінний архів.

Не стало професора 16 березня 1976 року. Похований на Личаківському цвинтарі; прекрасне прощальне слово біля його могили виголосив його колишній учень Михайло Гарух. Традиційне у таких випадках слово “пам’ять у віках” — не пуста фраза; ця пам’ять збережена. Залишилося її лиш належним чином оформити, щоб могла вона служити й сьогоднішній, і завтрашній молоді. Молоді, яку він так любив.

¹ деякі, однак, за “солені гроші” — як згадус Гайдучок у мемуарах.

Короткий спомин

Пригадую українське сокільство в Чехії під час студій у Празі. Група українських студентів (7-8 осіб) щотижня займалася в одному із залів чеського “Сокола”, який уже тоді мав високий авторитет. Згодом постали українські групи соколів у Подєбрадах, Брні та інших містах, які входили до складу чеського “Сокола”.

За зразком чеського “Сокола” в Галичині був організований український “Сокіл”. У Львові була створена централія товариства — “Сокіл-Батько”, діяльність якої швидко набула великої популярності. “Сокіл-Батько” об’єднав усі сокільські філії-гнізда, що постали в Галичині.

Два рази на тиждень у залі “Сокола-Батька” на вул. Руській гімназисти відбували руханку під керівництвом проф. С. Гайдучка. У цьому ж залі проходили заняття на приладах, відбиванки, ситківки.

У 1914 році відбувся здвиг соколів. Я з батьком спостерігав похід: йшли січовики, соколи, пластуни. Попереду на коні — Кирило Трильовський (організатор “Січей”). Це незабутнє враження. Урочистості та спортивні змагання відбувалися на площі “Сокола-Батька” при вул. Стрийській.

Наступного дня був концерт. Виконували “Кавказ” під диригуванням С. Людкевича. У концерті взяли участь співаки Модест Менцінський (героїчний тенор) та Олександр Мишуга (ліричний тенор). Менцінський виконав “Гетьмани” Лисенка, а Мишуга заспівав веснівку “Цвітка дрібная” на слова М. Шашкевича, музика Матюка.

Українські соколи виступали на найрізноманітніших здвигах та святах.

Праця “Сокола-Батька” заслужила добру пам’ять і пошану народу.

З історії Сокільства

На початку своєї діяльності товариство “Сокіл” підкреслювало ідею спадкоємництва духу українських лицарських часів у зовнішніх формах та атрибутах. На них був зображений лев, що пнеться на скалу, як символ Галичини, а з іншого боку — портрет одного з українських гетьманів: Хмельницького, Дорошенка, Мазепи. У коментарі до візця прапора пояснювалося, що в такий спосіб, зібравшись разом, “будемо мати на своїх хоругвах немов русько-українську історію в образах її головних діячів”. У товаристві плекався тип відважного, національно-свідомого українця.

З приходом у товариство молодого гімназійного професора І. Боберського діяльність організації поживилася. “Лише зорганізована фізична сила запевняє народові свободу й незалежність”, — проголосив Боберський. З його ініціативи починають виходити як орган “Сокола” “Сокільські Вісті”. “Сокіл, — пише Боберський, — це новий українець, який сміло змірється своїми силами-прикметами з англійцем, французом, чи німцем, сокіл хоче працювати, боротися, щоб український нарід дорівнював великим народам”.

Ідеологічні засади “Сокола” знайшли відображення у 10-ти заповідях українського Сокола:

1. Сокіл — це символ свободи.
2. Сокіл прагне виховати здорове тілом і душею молоде покоління Української нації.
3. Сокіл — це свідомий карний громадянин Української нації.
4. Сокіл вчиться єдності, послуху, карності, стаючи в ряд — в чету.
5. Сокіл слухає тільки наказів своєї виборної старшини.
6. Сокіл пам’ятає, що світ посідає той, хто його здобуває:
Ділами — не словами, не плачем, а мечем! Байдужі гинуть! Нероба стає рабом. Не лебедіти — але стреміти.
7. Сокіл дбає про народну честь, сміле око, сильні груди, щоб мало слів, а багато діл вершив.
8. Сокіл любить Україну.
9. Сокіл вірить, що працею і злукою здобуває нарід свободу.
10. Сокіл знає тільки один клич: “Все вперед, всі враз!”

Ці ідеї сповідували й інші організації, які за кінцеву мету ставили побудову Української Незалежної Держави. Сокільський рух дав перший поштовх до цього.

Боберський як головний ідеолог стверджував: “Коли українці не зуміли оборонити своєї власної землі і не доказали перемогою, що вона їм належить, то мали нагоду переконатися, що всяке право вирішується силою. Хто не має сили, той тратить майно і волю, стає залежним від сильнішого. Такий закон природи”.

Разом з фізичною силою гартується й дух людини, росте національна свідомість.

Грушевський, ще коли був професором української історії у Львівському університеті, зауважував, що “розвій читалень “Просвіти” й різних гімнастичних товариств, у тому числі “Соколів”, надзвичайно розворушили народні маси, розбудили в них бажання до знань, освіти, появились інстинкти організації, солідарності, дисциплінованості”. А у статті “Сучасне сокільство і наука минувшини” наголошував: “Соکیلські організації мають своїм завданням приготувати не сліпу воєнну силу, не масу гарматного м’яса, а силу громадянську, діяльну, що має творити нове життя народу, без хлопа і без пана. Отже, поза фізичною силою, вправністю, соکیلські організації вишколюють своїх членів на людей з великими культурними і моральними прикметами”.

Ідеологічні засади українського сокільства стали основою формувань українських збройних сил у визвольних змаганнях 1918-1920 років, Української Військової Організації (УВО), Організації Українських Націоналістів (ОУН) та Української Повстанської Армії (УПА).

У залі “Сокола-Батька” відбувалися різні імпрези, забави. Добре запам’яталася забава на “Маланки”: зал, прибраний гірляндами, затемнене світло, джаз-музика “Хоми”, привітання керівництва “Сокола”. Танці відбувалися майже кожної суботи. Культурна поведінка учасників та побратимів “Сокола” створювали атмосферу дружби, братерства, єдності. Люди приходили на різні імпрези з радістю і приємно проводили час. Під час танцю грали у “відбиванку” в той спосіб, що підходили із запаленою свічкою до танцюючої пари, вручали партнерові в руки палаючу свічку, а дівчина переходила до іншого партнера.

Нагляд за проведенням різних заходів здійснювали, як правило, керівники. Це заслужені спортсмени Благітка, Тихоліз, Хроновят.

Пригадую відзначення Листопадових Днів у соکیلському залі. Стояли лавами соколи: учасники, побратими, учасниці, посестри у святкових одностроях. Внесли прапор, пролунала команда “Позір”, зазвучав гімн “Соколи, Соколи”. Далі — промова інж. Хроновята. Потім викликали двох учасників (серед яких був я), котрі внесли в зал металеву чашу з землею з гори Маківки, що в Карпатах. Землю треба було доставити на цвинтар і висипати на могили Січових Стрільців. Польська поліція не дрімала: поблизу брами цвинтаря нас двох (а була 19-а година) затримали і не дозволили виконати завдання. Разом зі мною був делегований Святослав Шпитковський, котрий проживає у Львові.

У програмі соکیلського виховання були й мандрівки: краєзнавчі прогулянки в Карпати на Маківку, Лисоню, Говерлу, слідами діяльності легінів Довбуша, до пам’ятних хрестів воїнам, котрі полягли в боротьбі за незалежність Карпатської України в Яремчі. Щосуботи групи соколів вирушали в похід у Брюховицькі ліси, на ставки. Тут ставили намети, палили ватру, призначали сторожу. Біля ватри слухали різноманітні цікаві історії з соکیلського життя. Табір жіночої групи стояв окремо від чоловічої. Зранку спеціально призначені соколи готували кулешу (кукурудзяну кашу зі шкварками) на сніданок. Як смакувала вона на свіжому повітрі — може сказати тільки той, хто її куштував! Перед “побудкою” імітували “напад поляків” на жіночий табір. Після того — біг до ставка, приймали холодну купіль і поверталися на сніданок. Зі співом на устах вирушав табір до Львова.

Цих прогулянок не забути ніколи. Ще раз хочеться згадати добрим словом старших соколів, котрі не шкодували сил, енергії для виховання молоді:

проф. Боберського, проф. Гайдучка, інж. Хроновята, інж. Благітку, В.Тихоліза та інших. Ніхто з них не шукав особистої вигоди, а цілковито присвячував своє життя національній ідеї.

Відразу після “визволення” більшовицька влада взялася за переслідування видатних діячів Галичини. Ліквідували товариство “Сокіл” та інші спортивні організації. Заарештували провідників.

23 лютого 1940 року забрали інж. Благітку, запроторили на довгі місяці у в’язницю. Ніхто з родини не знав, у якій він в’язниці, бо ніде не приймали передач (ні на Лонцького, ні на Замарстинові, ні в Бригідках). Тодішній ректор університету К. Студинський, який був депутатом Верховної Ради, на прохання дружини арештованого, розшукав і вирвав його з Замарстинівської в’язниці живого, але знищеного, хворого: через параліч ніг інж. Благітка змушений був користуватися інвалідним візком, а відтак довгі роки пролежати в ліжку чи просидіти в кріслі без лікарської допомоги й пенсії. Чи міг передбачити знаний колись гімнаст, що на нього чекає така доля?!

У в’язницях НКВС загинули Степан Думанський (я готував його до матури у 1939 році), Р. Гавур, О. Заячук, Г. Лебішак. Івана Соловія з Любіня Великого у в’язниці на Казимирівській у Бригідках було порубано на шматки. Сестра впізнала його по одежі.

З боєм згадуємо цих людей. Вони були взірцем для нас. А ті патріоти, що вижили, залишились ними й донині і плідно працюють для добра нашої незалежної України.

На завершення хочу подякувати всім соколам з діаспори, які взяли участь в організації видання про “Сокіл”. Особливо велика подяка невтомній дружині бл. пам’яті інж. Я. Благітки Анні Степанівні, яка активно включилася до збору матеріалів і їх упорядкування для успішного видання альманаху.

Сподіваємось, що альманах стане корисною книгою для нашої молоді і залишиться гарною гілочкою в історії нашого сокілства.

Сокільський рух у Великому Любіні

Товариство “Сокіл”, столітній ювілей якого громадськість відзначила у 1994 році, відіграло велику роль у відродженні українського народу.

За часів панування Австро-Угорщини в Галичині українське населення жило в злиднях, безграмотності і становило скоріше етнічну групу, ніж націю. У селах української інтелігенції майже не було, а значна її частина, що проживала у містах і містечках, взяла орієнтацію “на Москву”, посіявши у такий спосіб розбрат серед українців, чим заподіяла велику шкоду українському відродженню.

Національно-освітню, культурологічну і патріотичну роботу серед українського населення у першій половині XIX століття взяла на себе жменька прогресивних діячів, студентська молодь і греко-католицька церква.

Згодом з утворенням у 1868 році товариства “Просвіта” розпочалась активізація національного життя в Галичині. Стали організовуватися різні культурно-освітні і громадські товариства, які об’єднувалися навколо “Просвіти”.

Товариство “Сокіл” набуло великої популярності серед українського населення. У селах почали організовуватися філії. У 1914 році налічувалося уже 974 філії.

Окрім спортивно-пожежної справи, “Сокіл” займався розвитком співу, музики і аматорських театрів.

Сокільська ідея стала вкрай популярною особливо серед молоді завдяки своїй культурно-просвітницькій спрямованості і пропаганді різних видів спорту.

Товариство “Сокіл” почасті взяло на себе ще й функції Пласту, який австрійські та польські політичні кола заборонили, вважаючи небезпечним.

У моєму рідному селі Великому Любіні, що на Городоччині, філія товариства “Сокіл” була заснована ще до першої світової війни Степаном Цигілем і Йосифом Сярим.

У селі траплялися в той час часті пожежі, жертвами яких ставали десятки селянських садиб, худоба і роками надбане важкою працею майно. У Великому Любіні частину села, де найчастіше виникали пожежі, навіть названо “Горівшиною”.

“Сокіл” організовував селян на боротьбу з пожежами, навчав протипожежній безпеці, займався придбанням протипожежного інвентаря і поступово залучав селянську молодь до гімнастично-руханкових вправ, виховуючи спритність, рішучість, сміливість, фізично загартовував, що дуже необхідно при гасінні пожежі.

Не маючи тоді ще Народного Дому, селяни збиралися в одному з будинків заможного газди. Розмовляли на національно-патріотичні теми, планували роботу товариства, готували заходи з протипожежної безпеки.

Після першої світової війни, за часів польського поневолення, Великолюбінська філія товариства “Сокіл” проводила значну спортивну роботу серед молоді. Була організована футбольна команда, яка успішно виступала у змаганнях. Молодь стала надавати перевагу катанню велосипедами.

Проводились фестини, на яких збиралось майже все доросле населення Великого Любіня. Окрім танців, різних забав і жартівливих витівок, на фестинах відбувалися спортивні ігри, змагання з бігу, боротьби та масові гімнастично-руханкові вправи молоді.

Перший фестин у Великому Любіні був проведений у 1909 році. Зібрані кошти передали на будівництво української бурси для гімназистів у Городку.

Спортивно-пожежну роботу “Сокіл” проводив у тісному контакті з читальнею “Просвіти”. Організовувалися різноманітні вечори і забави, виступи драматичного і хорового гуртків.

Із заснуванням при гміні так званої “стражі пожежної”, або по-польськи “Стражаки”, у сільського “Сокола” відпала потреба виконання протипожежних функцій. Тоді він сконцентрував усю свою увагу на спортивній та національно-виховній діяльності. “Сокіл” став духовним батьком для сільської молоді.

З приходом на наші землі у вересні 1939 року більшовицьких поневолювачів товариство “Сокіл”, як і всі інші українські громадські організації, було ліквідоване з огляду на його “буржуазно-націоналістичну ідеологію”. Сталінсько-беріївські опричники відразу розпочали “полювання” на прогресивних діячів “Просвіти”, “Сокола” та інших громадських організацій.

У жовтні 1939 року були заарештовані голова читальні “Просвіти” Іван Лига, Іван Процак, Михайло Гайдучик, Михайло Наварівський, у 1940-1941 роках — Андрій Гайдучик, Григорій Сярий, Михайло Сярий та студент Іван Соловій. Усі вони шойно були повернулися з польської катівні Берези Картузької. Тоді ж схопили Івана Богоноса, Івана Сярого, Івана Жилу, Андрія Яхницького, Василя Барана, Михайла Шмагалу, Степана Сярого та Івана Горностая.

У перші дні війни з фашистською Німеччиною більшість в'язнів були закатовані чекістами. Лише Іванові Процаку, Григорію Сярому та Андрієві Гайдучику дивом вдалося врятуватися під час розстрілу. Степан Сярий та Михайло Наварівський після суду були заслані у сибірські концтабори, де останній, не витримавши каторжних робіт, помер.

Отак жорстоко розправлялися більшовицькі поневолювачі, які називали себе “визволителями”, з українськими патріотами, що належали до різних громадських організацій, у тому числі й до “Сокола”.

“Прапор наш сокільський високо неси”

Сокільський рух охоплював широкі верстви населення. Його активістами були робітники, селяни, студентська молодь, інтелігенція. Сокільська організація була національною, а не політичною, як дехто намагався її представити після 1939 року. Приймали у товариство без огляду на політичні погляди й віросповідання.

Сучасна молодь повинна знати, що з сокільських лав свого часу вийшли Січові Стрільці, вояки УПА, УГА, дивізії “Галичина”. Це були мужні, відважні бійці, які захищали рідну землю, свій народ. Багато їх полягло смертю хоробрих. Деякі повернулися, щоправда, інвалідами — В. Ольшанецький (С IV, інв. I гр., вже немає в живих), М. Данчевський (С-Б, інв. II гр.). “Визволителі” забирали молодих дівчат, хлопців (Ольгу Мартиняк — С III, Люсю Ольшанецьку — С IV, В. Тихоліза — С-Б та інших), які пропали невідомо де і жодної звістки про них немає. Декого рідні знаходили у в’язницях (Ромка Гавура — С-Б, Гриця Лебішака — С-Б, Ольгу Зачківську-Гатум — С-Б). Інших разом з родинами вивозили в Сибір (Процаків з Клепарова, Котів з С-Б).

Отак жорстоко розправлялися “визволителі” з українським народом.

“Сокіл” виховував дисциплінованих, здорових тілом і душею юнаків і дівчат. Соколи регулярно (2 рази на тиждень) займались руханкою, відвідували заняття на приладах, перекладині, грали в кошиківку, відбиванку в руханковому залі на вул. Руській, 20. А влітку на площі “Сокола-Батька”, що розташовувалась на вул. Стрийській, відбувалися заняття з легкої атлетики. Члени товариства відзначали історичні дати, готували реферати, організовували пописи, здвиги, влаштовували прогулянки до сокільських гнізд району, області. Там виступали на фестинах (у Ланах, Борщовицях, Бібрці, Стрию). У гуртках вивчали народні, бальні танці. Для молоді організовували вечори відпочинку, а під Новий рік — “Маланку”.

Пригадується величне свято — Шевченківський здвиг у 1934 році (до 120-річчя від дня народження поета-пророка). Це була репрезентація не тільки українського сокілства, а й усього українського народу. Вишикувані відділи в одностроях, колони з прапорами, гірляндами, квітами пройшли вулицями міста в напрямку площі на вул. Стрийській. Тут відбувся попис. Соколи показували цікаву програму: масові вправи вільноруч під керівництвом начальника С-Б інж. Я.Благітки. Посестри виконували вправи з вінками під керівництвом Ірини Оглій. Видовище було захоплюючим. Спостерігала його маса людей, які прибули на здвиг. Цього не забути ніколи. Як і свято “Українська молодь Христові”, на якому всіх присутніх благословив Митрополит Андрей Шептицький.

Імпрези, які відбувалися на площі (а це не тільки сокільські, а й учнівські — “Рідної школи”, дитячі — “Української Захоронки”, гімназійної молоді), були демонстрацією патріотичних сил і вільного духу українського народу. Глядачі захоплювалися організованістю, різноманітністю виступів.

Поляки з заздрістю й ненавистю дивились на “гайдамаків”. І продовжували мстити: спалення дощенту трибуни на площі “Сокола-Батька”, кон-

Здвиг на площі "Сокола-Батька". 1934 р.

Посестри на Здвигу. 1934 р.

фіскація самої площі 1938 року. Та остаточного удару завдали "визволителі", ліквідувавши у 1939 році централю "Сокиль-Батько" та всі сокільські гнізда.

"Розлетілися" соколи. Одні, відчуючи біду, вчасно врятувалися: виїхали і вижили. Інші, не передбачивши страшної долі, постраждали. Багато загинуло чи втратило здоров'я у в'язницях і таборах. Лише жменька врятувалася. Мабуть, Господь Бог зберіг їх для того, аби було кому відновити славне минуле соколів для нащадків. Бо молоде покоління мусить знати історію сокільського руху в Галичині.

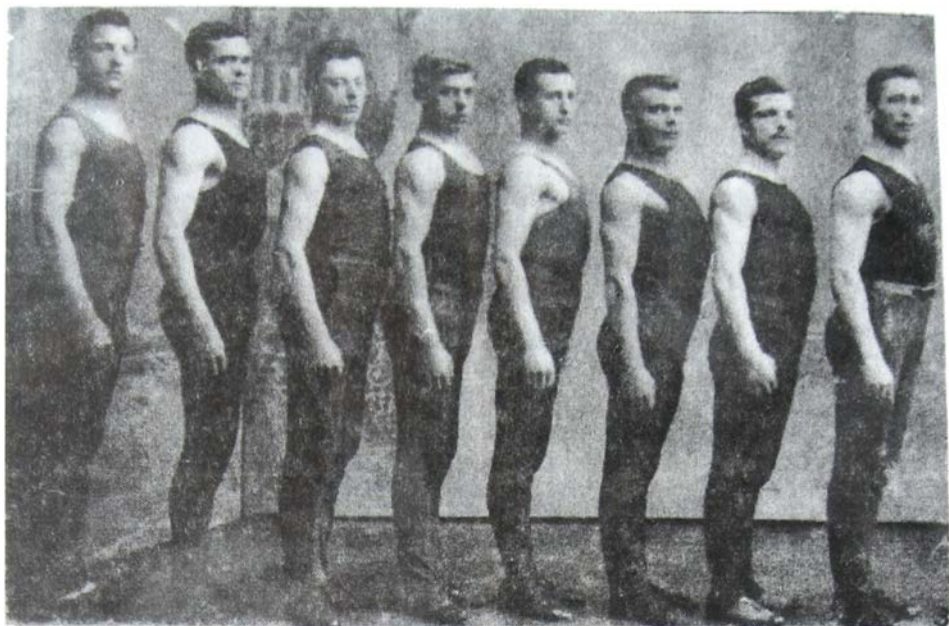
Світлини зі сокільського життя (1906-1939 рр.)

*Після сокільського виступу на площі "Сокола-Батька" 23 квітня 1912 р.
сокільки продають лотерейні квитки "вудки щастя".*

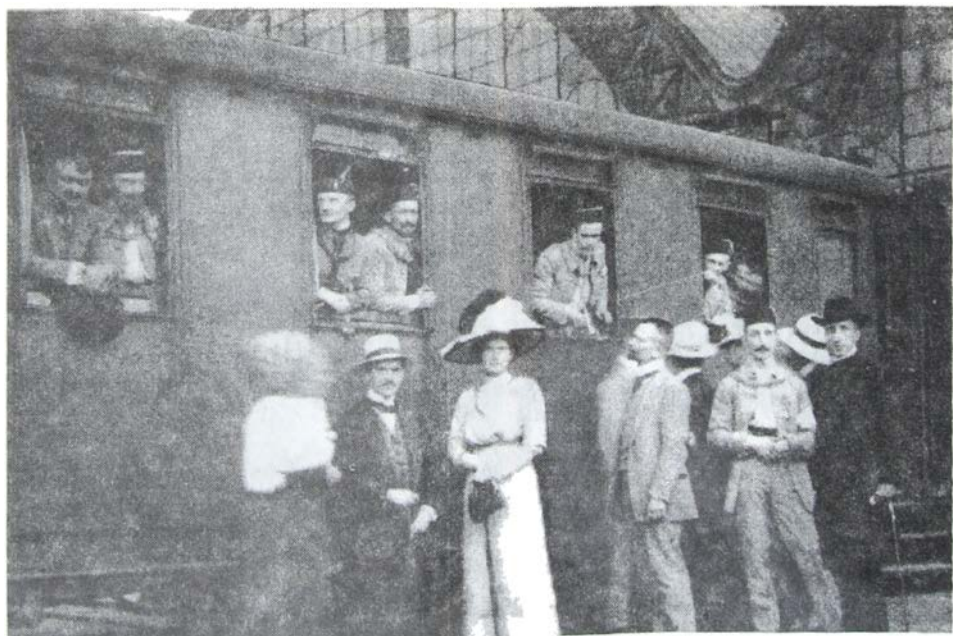
*Стоять (зліва): Дарія Левицька, Бордун, Когут, Копитківна, Ізя Левицька,
Дарія Білинська, Савина Сидорович (у сокільському однострої);
на другому плані справа — Сенник (студент ветеринарії з Тернополя, помер в УГА на
тиф у 1919 р.), в сокільському однострої Любомир Огоновський — "Чака"
(учасник захоплення влади у Львові 1.11.1918 р., помер у Нью-Йорку)*

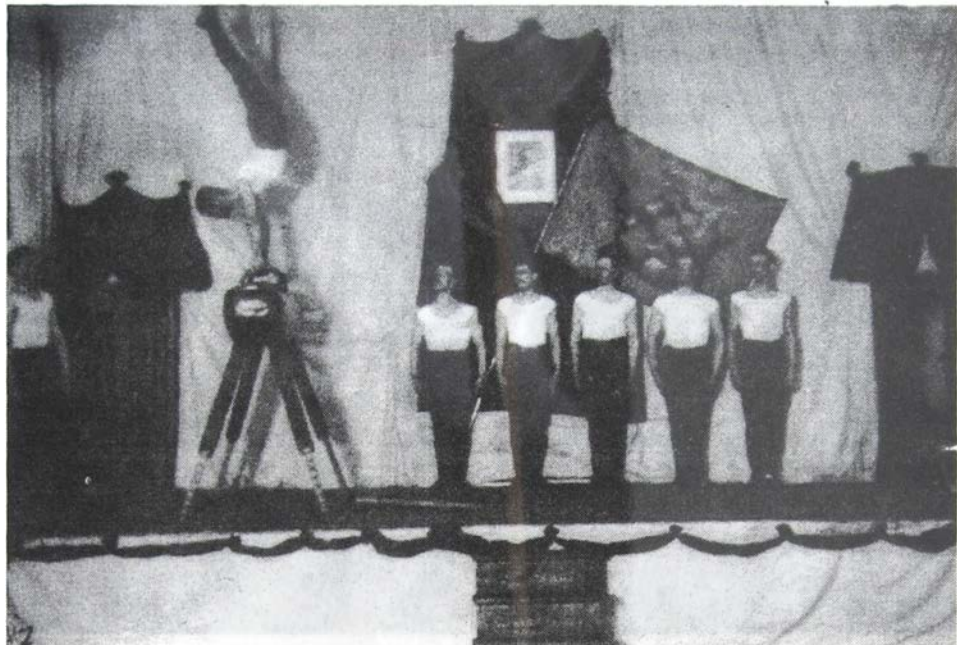

*Руховики Львівського "Сокола". 1906 р. Стоять (зліва):
Т. Козловський, С. Гайдучок, П. Франко, С. Цимбала, Гнатів, С. Кизима,
А. Лукасевич, І. Сохацький (провідник відділу)*

*Від'їзд представників "Сокола-Батька"
на Всесокольський з'їзд соколів у Прагу. 1912 р.*

*Виступ соколів на урочистому вечорі, присвяченому 40-річчю праці І. Франка.
Стійку на коні виконує Зима П. Стоять: Лукашевич, Волощук, Петро Франко,
Гузар Омелян. Вправами керує С. Цимбала. 1913 р.*

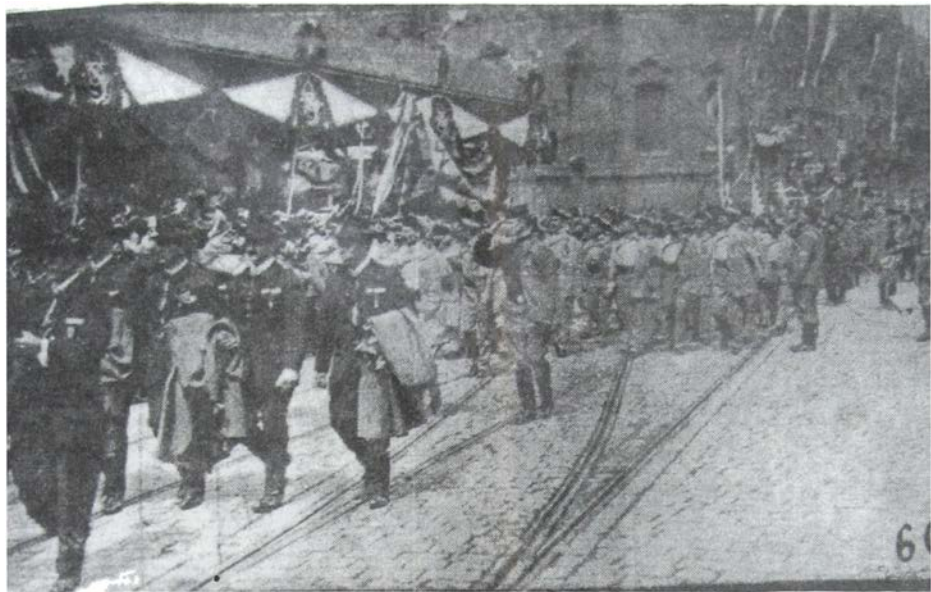
*Делегація українського сокілства на Чеському сокільському здвизі.
Попереду — проф. Р. Смаль-Стоцький. 1920 р.*

ПЛАСТО-СІЧОВО-СОКІЛСЬКИЙ ЗДВИГ У ЛЬВОВІ 1914 Р.

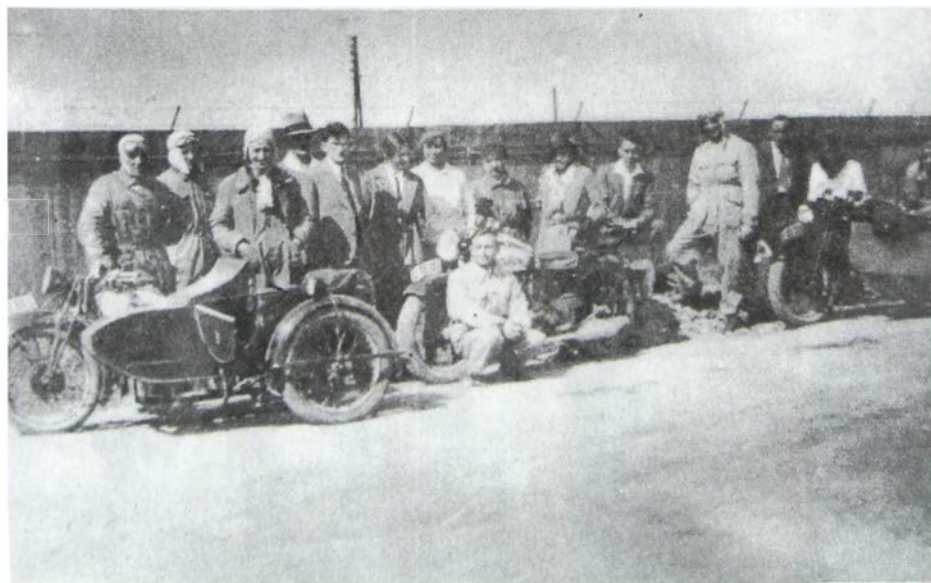

СОПІІ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРЕЛЬЦІВ, СІЧОВО-СОКІЛСЬКА СТАРШИНА С.Р. К. ТРИЛІВОНЬСЬКИЙ, Д. ВІТОВСЬКИЙ, ІОЖ. НАГІРНИЙ, Д. КАТАМАЙ І ЧМОЛА, С. ГОРЖ, ПРОФ. ГАЛИЦЬВИНСЬКИЙ І ІОЖ. ВІДДІЛИ УКРАЇНСЬКИХ СПОРТОВИХ ТОВАРИСТВ «СОКІЛ», «СІЧ» І ІОЖ.

*Українські соколи в часі дефіляди в Празі.
Перед ними — делегати американських словаків. 1920 р.*

Наколесники "Сокола-Батька" готові до бігу. 1925 р.

Українські соколи в Подєбрадах. 1928 р.

*Члени "Сокола-Батька" розкопують шлях наколесникам.
Попереду — голова "Сокола-Батька" Микола Заячківський.
Перший справа — заступник голови А. Будзиновський. 1930 р.*

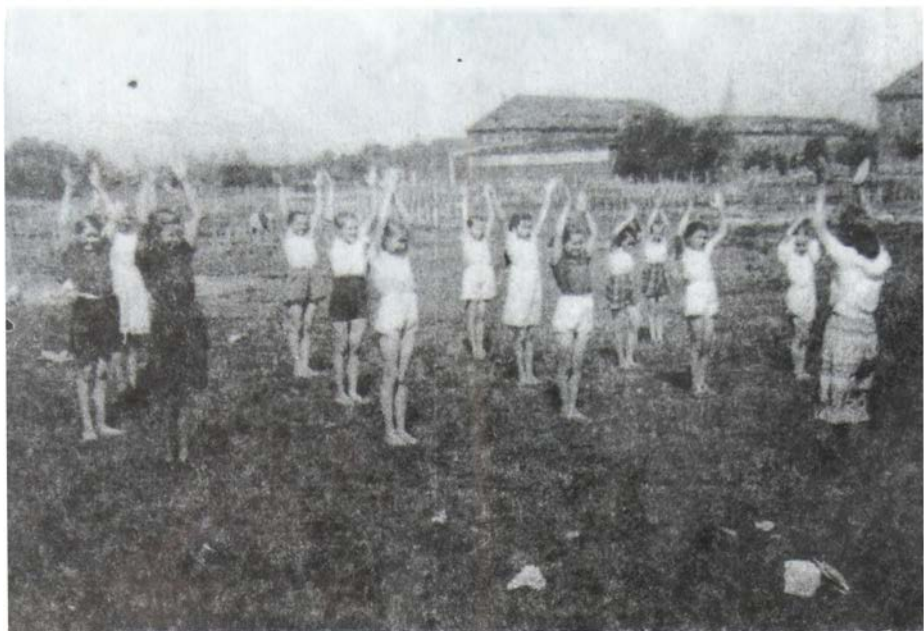

Сокільський здви́г у Празі. Посередині — д-р Михайло Волошин

Нарада Управи Союзу під час здви́гу

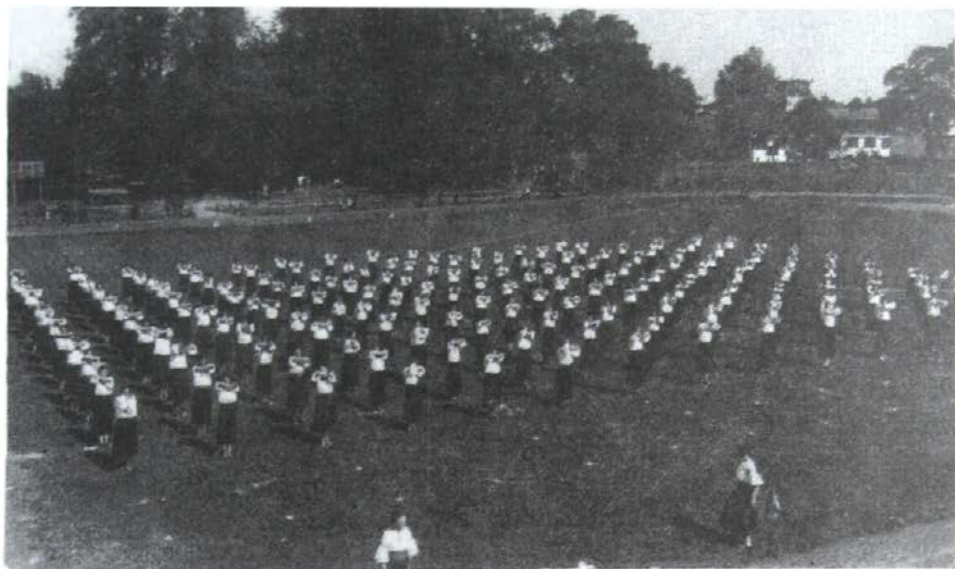

Соломія Кавка навчає руханкових вправ. 1933 р.

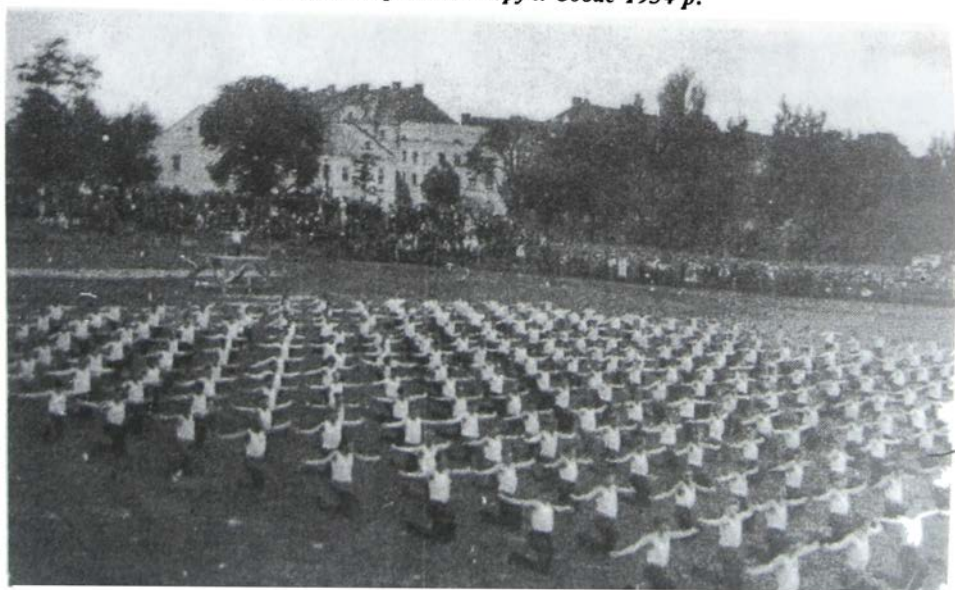
Учасники тіловиховного курсу "Сокола-Батька". Львів, 1933 р.

Вільноручні вправи посестер на площі "Сокола-Батька". 1934 р.

Сокільські вправи вільноруч. Здвиг 1934 р.

Сокільські лежцетарські змагання. 1934 р.

*Сокільський руханковий курс.
Площа "Сокола-Батька". 1934 р.*

*Старші члени "Сокола-Батька" — "Ольдбой". 1934 р.
Д-р Тисовський, М. Тріль, Вербицький, Т. Білостоцький,
д-р Німчук, д-р Єреміїв*

Сокільський попис у Народному домі. 1934 р.

Лещетарські змагання "Сокола-Батька". 1935 р.

*Побратими і провідники "Сокола-Батька"
після чемпіонату з гімнастики. 1935 р.*

Змагання з відбиванки

Вправи на брусах

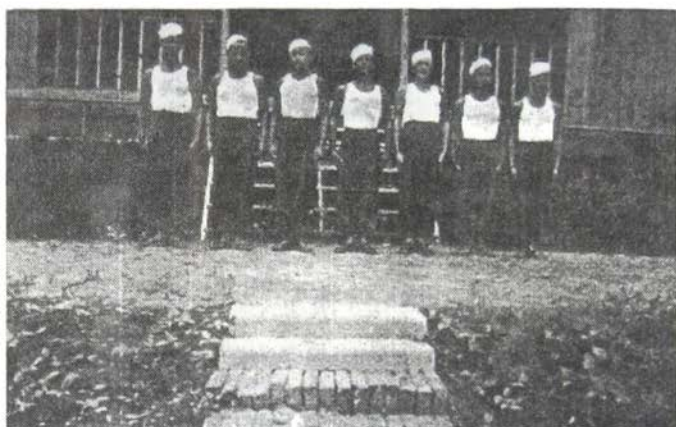
Боксерська секція "Сокола-Батька". Львів, 1937 р.

Біг на 100 м. Старт посестер

*Перед прогулькою
каюками по Дністру*

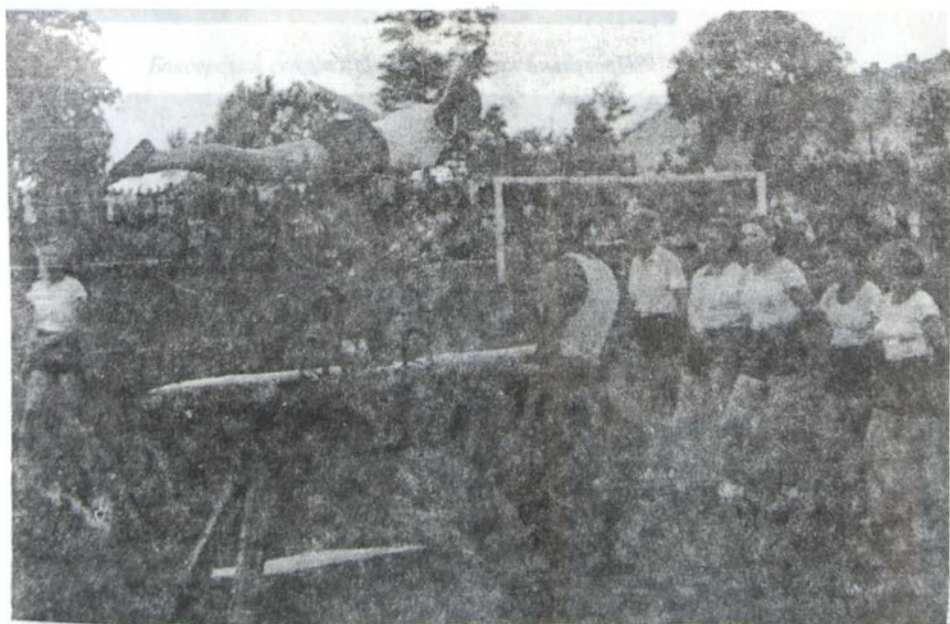
Прогулька каюками по Дністру

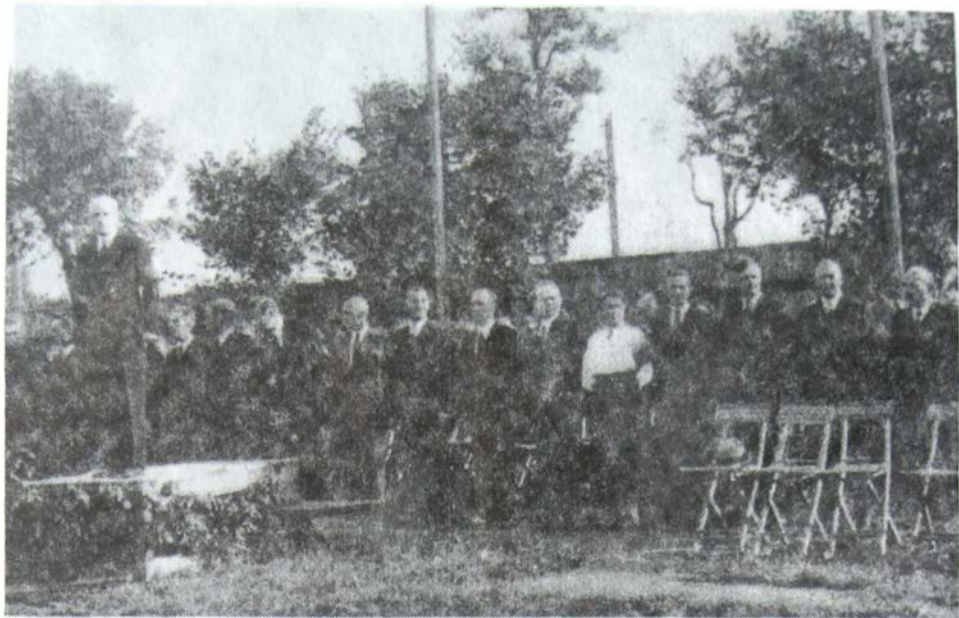

*Вистава "Ніч під Івана Купала".
Учасниці драматичного гуртка. 1936 р.*

*Попис на площі "Сокола-Батька".
Вправи на коні. Провідник В. Тихоліз. 1937 р.*

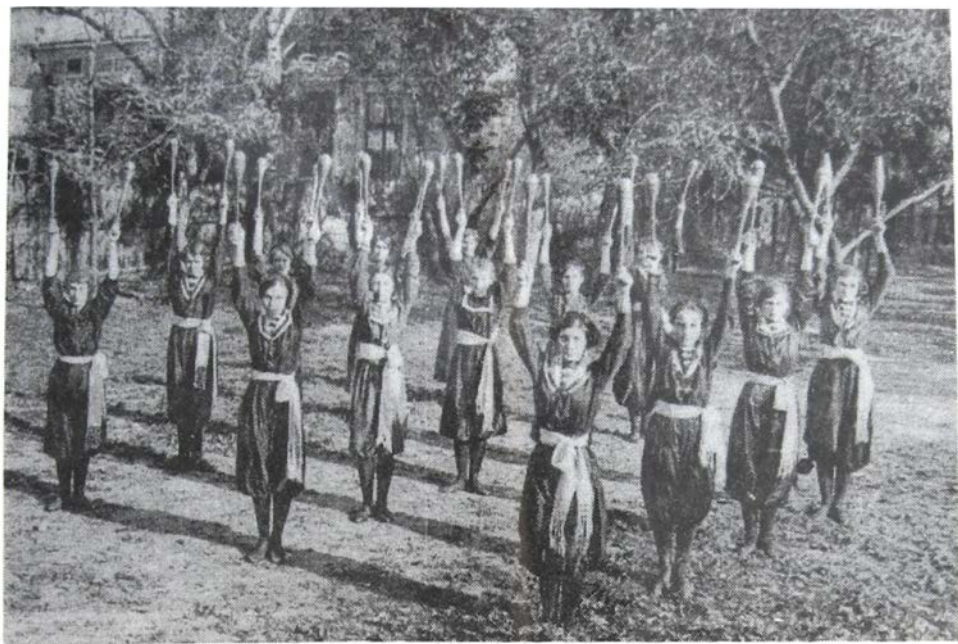

*Окружне сокільське свято у Львові. 1937 р.
На трибуні — голова "Сокола-Батька" М. Хроновят*

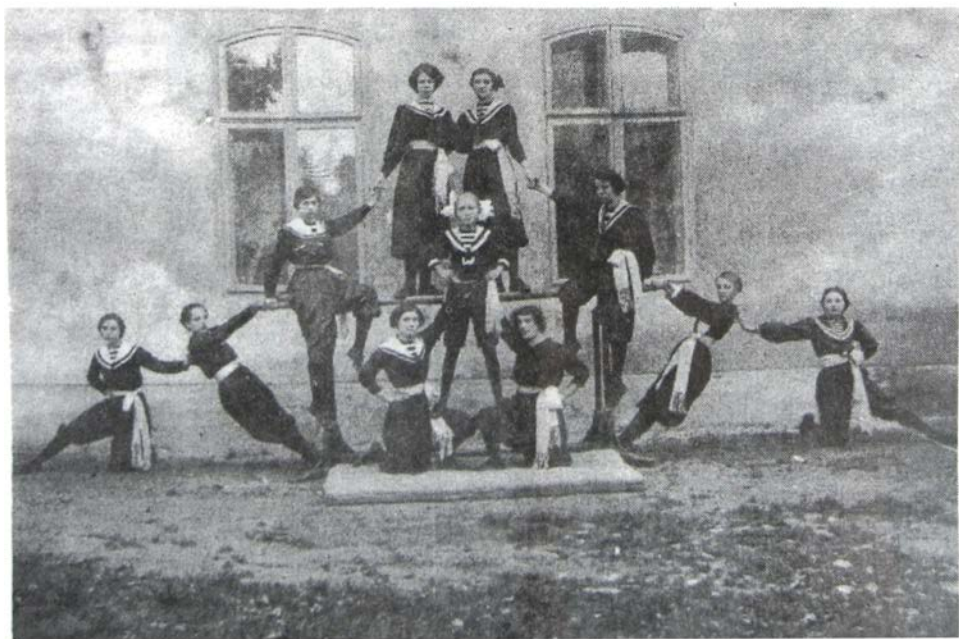
Чота посестер "Сокола-Батька" з провідником побр. В. Тихолізом. 1937 р.

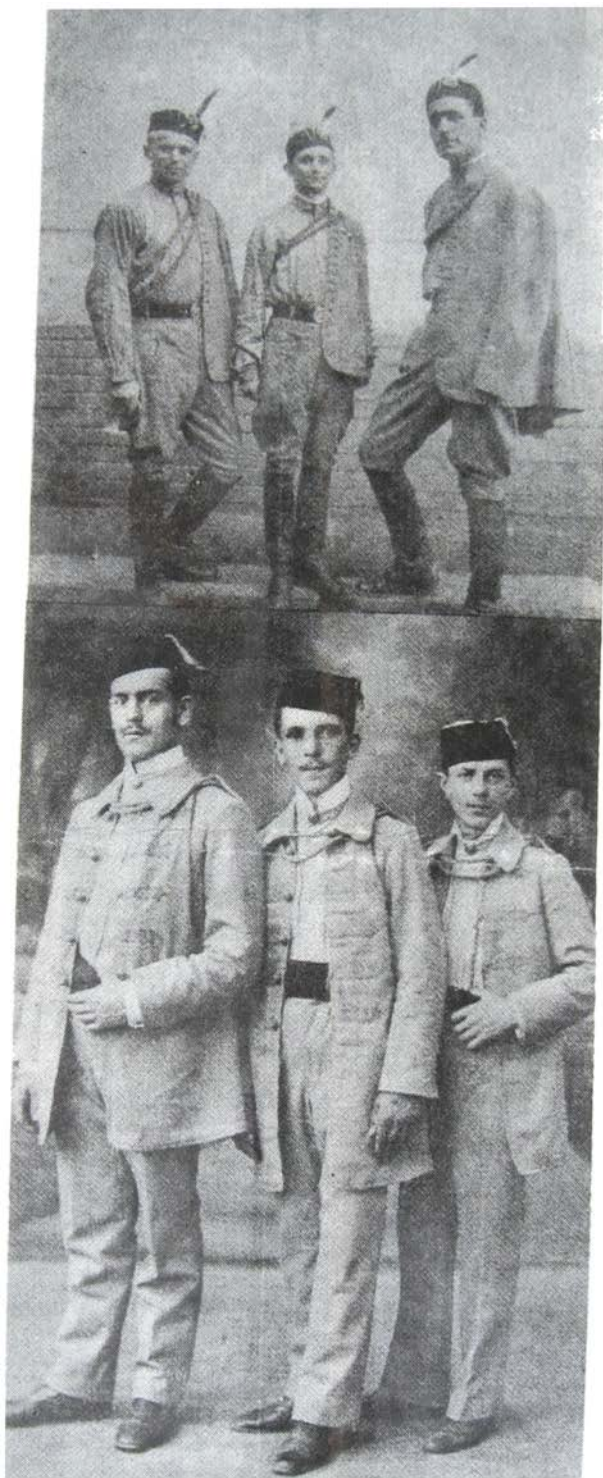

Вправи учасниць з булавами

Двоступеневі вежі на брусах

Соколы в одностроях

*Сень Горук —
голова організаційної секції "Сокола-Батька"*

Голова "Сокола" (Бібрка)

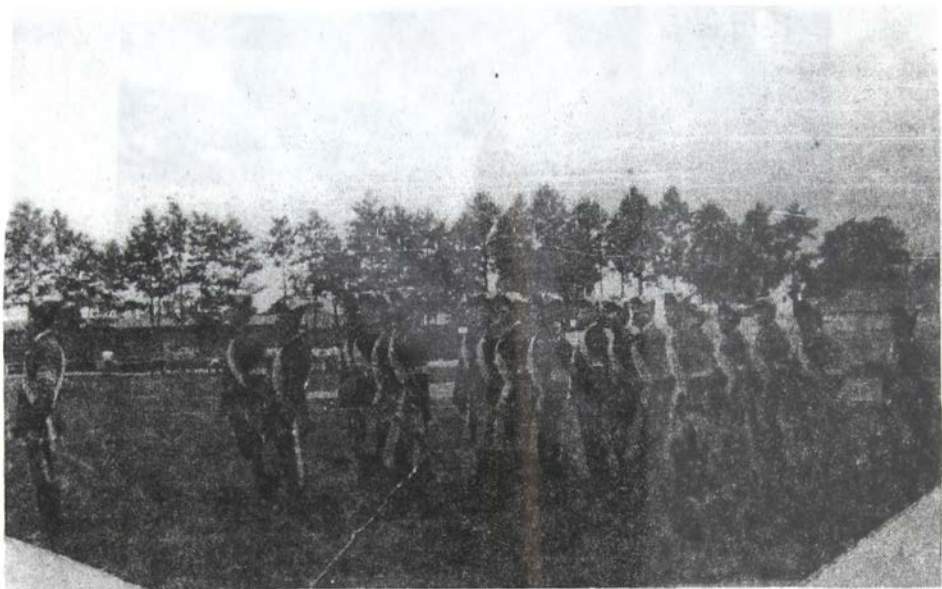

Шаховий клуб

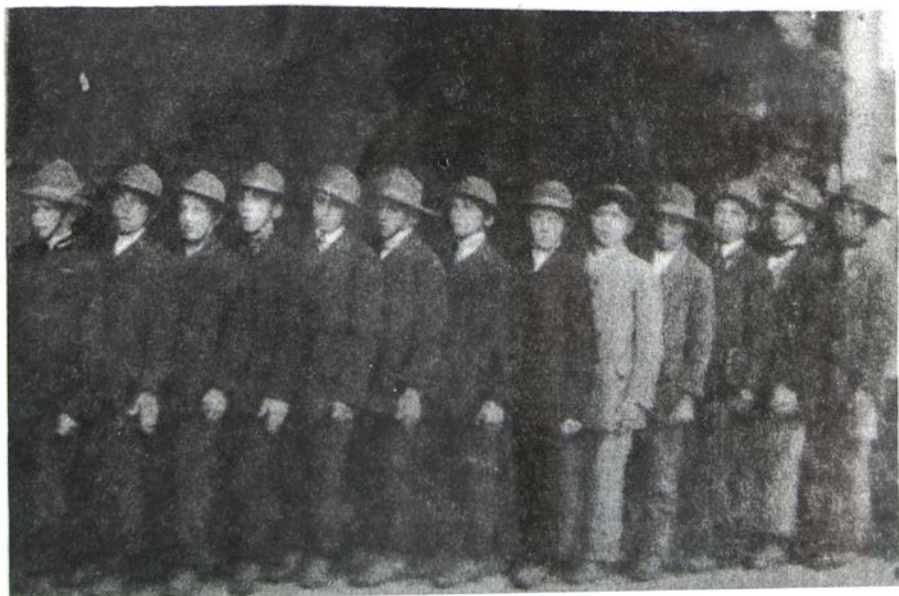
Метання ратищем

Соколи на святі. Пустомити. 1912 р.

Пластовий доріст

Руханковий курс. Галич-Залуква. 1933 р.

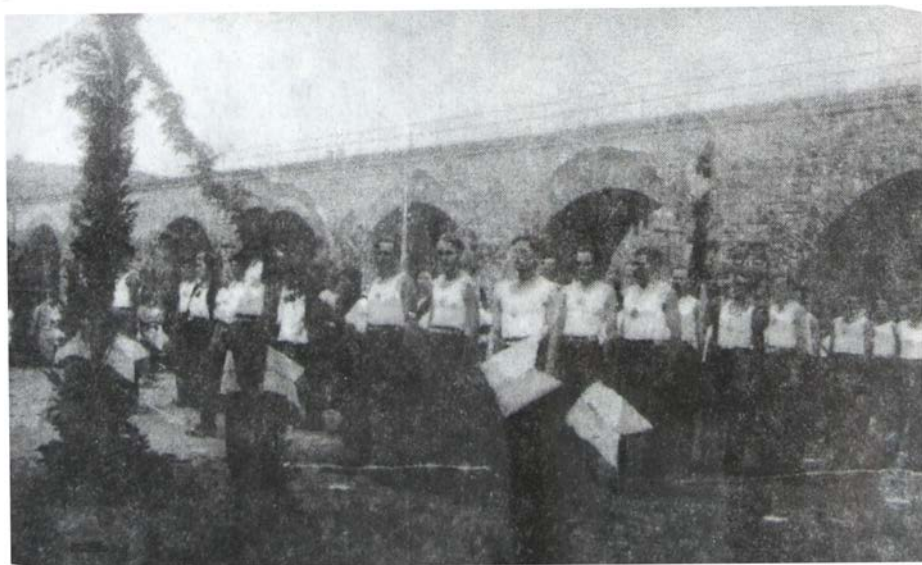
Попис молодих соколів. Станиславів. 1928 р.

Оркестр "Сокола" — Золочів. 1938 р.

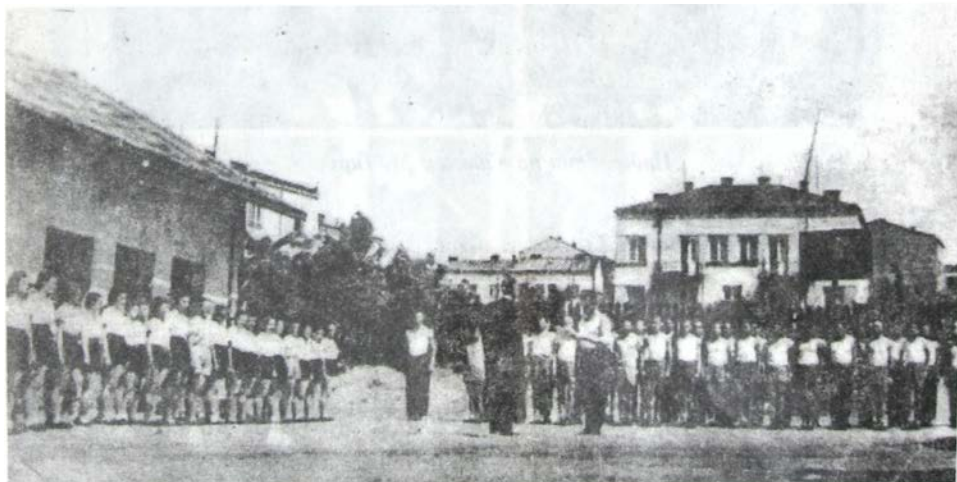
"Сокіл" — Турка. 1937 р.

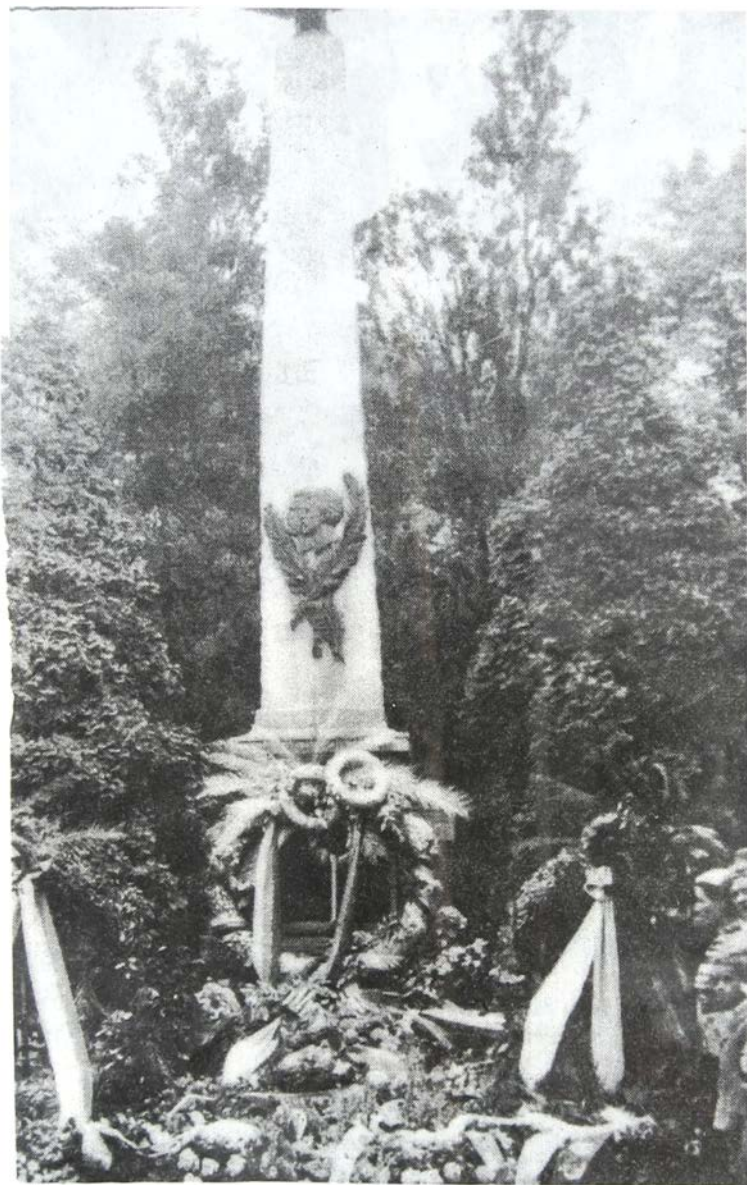

*"Сокіл" — IV Львів.
Учасники бігу навпростець. 1938 р.*

*"Сокіл" — IV (Львів-Личаків).
Звіт голові Юрію Салдиту про готовність
посестер і побратимів до свята. 1939 р.*

Надгробний пам'ятник М. Тишу

АВІА ПОШТА
PAR AVION

AÉROGRAMMA
AÉROGRAMME

❄️ 100

CITIVS! ALTIVS! FORTIVS!

12 лютого 1994 року у норвезькому місті Лілленгаммері вперше в історії вітчизняного спорту виступить на ХУІІ зимових Олімпійських іграх національна дружина України. Це наслідок стабілізації в 10 видів олімпійської програми.

Зважаючи, що дебют в найбільшому світовому спортиніженерстві відбувається в рік створення зовнішнього олімпійського руху та українського гокіда.

Орест Корчак-Городиський

Народився 15 липня 1918 року в Станиславові. Нині — мешканець Чикаго.

Ще гімназистом, як майже всі середньошкільники, належав до Українського Спортивного Клубу. У 1935 році, після розв'язання Українського Спортивного Союзу, разом з іншими членами УСК перейшов до “Сокола” (Станиславів). Захоплювався такими популярними секціями, як відбиванка та копаний м'яч.

Станиславівський “Сокіл” був власником будинку, у якому відбувалися театральні вистави мандрівних театрів, концерти та інші громадські імпрези. Незабутнім спогадом для всіх став Миколаївський вечір, що відбувся у грудні 1938 року. Підготував його Ярослав Андрухович, який веселив усіх присутніх діалогами та куплетами, за що виконавці були нагороджені бурхливими оплесками. Це була остання весела передвоєнна імпреза.

Влітку 1938 року відбулися Крайові Сокільські змагання. Орест Городиський посів 3-є місце з плавання класичним стилем. Після закінчення змагань у домівці “Сокола” було проведено товариську забаву, під час якої голова “Сокола-Батька” інж. М. Хроновят вручив змагунам грамоти.

Війна розпорошила соколів по цілому світі. Орест Городиський навесні 1939 року потрапив до польської тюрми. Був підсудним на останньому політичному процесі польської держави у вересні 1939 року в Бережанах.

Довго під большевицькою окупацією не перебував, бо вже в листопаді 1939 року перейшов Сян поблизу Сянока. Спочатку вчителював на Лемківщині, а з кінця 1940 до червня 1941 року був секретарем української гімназії в Ярославі. Разом з іншими професорами ярославської гімназії вступив у німецьку армію перекладачем. У грудні 1943 року повернувся з Одеси до Станиславова. Війну закінчив як бунчужний у дивізії “Галичина”. Потрапив до табору полонених у Ріміні, де організував і був головним редактором спочатку двотижневика, а згодом щоденника “Життя в таборі”. У жовтні 1946 року залишив табір, поїхав до Мюнхена, де продовжив студії історії та географії в Українському Вільному Університеті.

1950 року емігрував до Америки в Чикаго. Став організатором Братства колишніх вояків Дивізії “Галичина” та співзасновником Українського Музею в Чикаго, а також членом пластового куреня “Лісові Чорти”.

Зацікавився літературою про другу світову війну. Написав невелику працю про генерала Івана Васильовича Турчина — особистого приятеля А. Лінкольна. Протягом довгих років Орест Городиський збирав матеріали, які з'являлися на сторінках українських часописів Канади, Америки. Зібрані документи, рецензії, спогади увійшли в книжку “Без вигадок”, яка була опублікована в 1994 році в Івано-Франківську.

60 років на гімнастичному помості

Є люди, добре відомі у світі, і тільки у рідному краю несправедливо забуті або не згадувані. І як добре, що прийшов нарешті той час, коли про них можна сказати хоча б частинку того, на що вони заслужили своїм життям і діяльністю. До них належить відомий суддя міжнародної категорії з гімнастики Євген Оришин.

Пан Євген народився у Львові в рік початку першої світової війни, і його дитинство пройшло в ті нелегкі роки, опалені війною і революційними подіями. Зберігся будинок на Кордецького, 12а (потім вулиця Ленінградська), де мешкала велика родина Оришиних, бо були ще три сестри — Теодозія, Леся і Стефа. Шкільні роки нашого героя припали на той час, коли активно діяли українські пластові організації, а заняття спортом було неодмінною частиною виховання здорового молодого покоління. Серед його товаришів Роман Труш, син відомого художника Івана Труша, став потім хорошим хокеїстом і стрільцем з луку, а Федір Кулечко — знаним тенісистом і заслуженим тренером. Невисокий на зріст, жвавий і швидкий в рухах, Євген Оришин захопився гімнастикою і згодом став кращим гімнастом Галичини. Жодне сокольське свято не обходилося тоді без колективних гімнастичних вправ, якими часто керував Євген, а потім й сам виступав з показовими вправами.

Початок другої світової війни і прихід Червоної Армії на західноукраїнські землі перервали кар'єру талановитого спортсмена. Восени 1939 року за приналежність до “Сокола” НКВД заарештувало Євгена і “нагородило” 10 роками таборів, відправивши з тисячами інших українських дівчат та юнаків на північ до Воркути.

Скориставшись можливістю вирватись на волю, Оришин як колишній громадянин Польщі наприкінці війни попросився до Війська Польського, що формувалося на території Росії, а тому після війни опинився в Польщі. Звичайно, гімнастика не відпустила його зі своїх обіймів, і у 1948 році він вступає до Варшавської АВФ (Академії Виховання Фізичного), а тим часом пробує свої сили як тренер. Незабаром його вихованці починають здобувати не тільки польське, але й міжнародне визнання. Гелена Ракочі стає у 1950 році чемпіонкою світу, а Євген Соляж — членом збірної команди країни на Олімпійських Іграх 1952 року та чемпіонаті світу 1954 року.

Діяльна натура Оришина не дозволяє йому заспокоїтися на тренерській діяльності, і він починає також судити змагання з гімнастики. У 1955 році, коли у Варшаві проходив Всесвітній фестиваль молоді, відбулися і гімнастичні змагання, що зібрали кращих гімнастів світу — їх виступи оцінював і Є.Оришин. Так розпочалася міжнародна кар'єра, яка продовжувалася впродовж тридцяти п'яти років і захопила усі найкращі світові турніри з гімнастики — Олімпійські ігри, чемпіонати світу, Всесвітні універсиади, Кубок світу, Пан-американські ігри та інші.

Але на той час Євген Оришин вже представляв Канаду, бо у 1960 році вирішив покинути “комуністичний рай” і виїхав до Франції, а через кілька місяців до Канади, де зустрів багатьох колишніх друзів зі Львова. Тут він

Євген Оришин

**Колишній член "Сокола-III"
Євген Оришин — міжнародний суддя
з гімнастики на олімпіаді в Люблянах.
1970 р.**

одразу залучився до діяльності гімнастичної федерації, зокрема працював тренером у гімнастичному клубі Торонто, де були зібрані кращі канадські гімнасти. Але пан Євген також продовжує кар'єру судді найвищої світової кваліфікації і судить олімпійські змагання в Мехіко (1968), Мюнхені (1972), Монреалі (1976), Лос-Анджелесі (1984). Міжнародна федерація гімнастики нагороджує його Почесним дипломом за 25-літню бездоганну суддівську діяльність...

Стіни його квартири на 1562, Кінгстріт-вест обвішані картинами з львівським пейзажем, дипломами, фотографіями, на книжкових полицях книги українських авторів, спортивні альбоми. Господар помешкання, вікна якого виходять на величні простори озера Онтаріо, такий же жвавий і рухливий, як завжди. Згадує свої зустрічі з видатними гімнастами світу, зокрема добрі стосунки з українськими спортсменами В.Чукаріним і Б.Шахліним. Передає вітання Богдану Макуцу — олімпійському чемпіону зі Львова, мріє організувати змагання канадських та українських гімнастів.*

* Площа Ринок (Львів). 1992, № 39.

У газеті “За вільну Україну” від 21 грудня 1991 року знаходимо статтю “Острів свободи на Донеччині”, в якій автор описує свої виступи перед шкільною молоддю про видатних людей нашого краю: Івана Пулюя, Івана Франка, Сагайдачного, легендарного сотника УСС Івана Цяпку — земляка і сусіда автора — Івана Саврука.

У той час за такі виступи та статті ще переслідували, але мужній колишній сокіл не вагався: вважав за свій обов’язок єднати молодь Східної України з молоддю Галичини, розвивати патріотичний дух, ще як Батьківщина тільки пробуджувалася до самостійного життя.

Не випадково, мабуть, появилася у “Дзвоні” друга стаття автора про відвідини І. Франком сотника Цяпки в його рідному селі. Подібна стаття Івана Саврука була надрукована в газеті “Свобода” у Нью-Йорку. Згодом він написав вірш до 100-ліття поселення українців у Канаді “Благословенна будь, Канадо!”, котрий був опублікований в газеті “Батьківщина” (Торонто) та в газеті “Наша мета” 1991 року.

Канадські українці гідно оцінили працю автора: нагородили почесною грамотою та обрали почесним членом українського культурного товариства міста Вікторії в Канаді.

Як викладач вищої школи Іван Саврук нерідко допомагав молоді “ставати на ноги”. Він робив це з радістю, по-сокільськи безкорисливо, як колись допомагали йому старші побратими “Сокола-Батька”.

Л И С Т У В А Н Н Я

з приводу підготовки матеріалів до видання альманаху “СОКІЛ-БАТЬКО”

Цікаво буде дізнатися, як усе розпочалося!

12/VIII-1994

Шановний п. Степане!

Пише Вам Анна Благітка. Згадали? Довідалася, що Ви збираєте знимки і спогади про “Сокола-Батька”. Це дуже добре і похвально. Дехто з колишніх соколів є у Львові. Від них прошу дати мені сокільські матеріали (якщо збереглися), я зроблю копії і поверну.

Маю кілька фотографій (зі здвигу, змагань, забав і руханки), отже, посилаю їх Вам. Надалі буду старатися Вам передати більше, а Ви відберете, які потрібні.

Будьте здорові. З повагою Анна.

1.X.94 р.

Шановна Пані!

Услід за листом від 6.IX. посилаю другого, бо зроджується в мене непевність, чи Ви одержали попереднього. У нас кружляють різні “татарські вісті”, як-то: у Львові пропадають на пошті листи.

З листом післав я три знимки, рахуючись з можливістю, що Ви їх не маєте. Чи одержали Ви посилку в порядку?

Мене дуже заінтересувала Ваша обіцянка перевірити у соколів-львів'ян, чи мають знимки до запланованого альманаху. Я прохав теж зв'язатись з Оксаною Вацебою та запитати, як поступає збірка матеріалів до цього видання. Вона не пише, а ми “гинемо” з нетерпеливості.

Ми шукаємо за груповими фотографіями: напр. Старшина С-Б, групи посестер, побратимів.

Не пам'ятаю, чи я згадував в першому листі, що великий архів інж. Хронов'ята пропав. Він і син померли, а невістка не зберегла.

Прохаю писати. С. М.

14/X - 1994

Шановний п. Степане!

Була схвильована, одержавши В/листа.

Жаль, що інж. Хронов'ят з сином не живуть — вічна їм пам'ять. Прикро, що не довів справу з альманахом до кінця.

Продовжую ходити до соколів. Віддадуть для доброї справи все, що мають. Радію вісткою, що незабутній М.Тріль склав свій архів в Український музей у Детройті.

З п. Оксаною ще не сконтактувалася. Не застала.

До наступного листа.

Всього доброго Вам і Вашій дружині.

Анна.

Шановний п. Степане!

Знаю, що з нетерпінням чекаєте вістки, тому зразу повідомляю, що вдалося зустрітись з п. Оксаною і п. Мирославом. Не буду детально писати, як це відбулося, бо поспішаю. Хочу "кинути" лист, в якому від нас кілька слів про справи, що Вас цікавлять.

Думаю, Ви будете задоволені, бо справу видання книжки будуть організовувати у Львові. Шукають меценатів, бо коштів не мають. А книжка пам'яті потрібна для відродження славних традицій сокільського руху в Галичині.

З сокільським привітом!

Анна

15/XI - 1994

Шановна й дорога Пані!

Прошу прийняти прохання допомогти організувати справу видання у Львові. Маємо переслати наші збірки матеріалів, на чію адресу? напр., Можна до Вас? Ми дорожимо своїми збірками, вони неповторні. Вдруге не вдасться таких речей скомплектувати.

Я прошу Вас бути посередником між ініціативною групою на еміграції та діячами з Інституту фізкультури у Львові.

Ідею друкування книжки у нас пробував реалізувати в 1974 р. проф. А. Антонович, що збирав матеріали і кошти, але не здійснилася через фінансові справи.

Матеріали передам персонально.

Прошу писати про всі справи якнайскорше.

Степан Маланчук.

27.XI-1994

Пане Степане!

Не можу відмовитися від участі бути посередником. Буду допомагати. Під час зустрічі з п. Оксаною і п. Мирославом домовимось про наступні дії.

Буду продовжувати збирати спогади, фотодокументи.

Надішлю звернення до колишніх соколів:

Дорогі Краєни — Співвітчизники!

До Вас звертаємося з проханням взяти участь у підготовці матеріалів до видання книги спогадів про спортивно-руханкове товариство "Сокіл-Батько" з нагоди 100-річчя сокільського руху в Галичині від часу заснування в 1894 р.

Просимо прилучитися до справи видання альманаху й внести пожертви — спогади, світлини і грошові внески для доброї справи. Контактний телефон: 75-90-52.

Всього доброго! Анна.

29/XI - 1994

Шановна й дорога Пані!

Пишу до Вас вдруге в справі сокільських матеріалів. Не маю певності, чи попередній лист дійшов в порядку. Моє прохання до Вас: зв'язатись з п. М. Герциком (він знайшов матеріали до книжки у львівських архівах). Ми хотіли б долучити наші збірки. П. Оксана запевняла нас, що видавничі справи беруть на себе.

Просіть від нас, щоб написав, як дійсно виглядає справа підготовки матеріалів до друку.

Я прошу вибачення, що обтяжую Вас — але не бачу іншої дороги, щоб зрушити видавничі справи з місця.

Мені приємно, що нав'язали контакт з Вами. Ми переживали молодість в тому самому гурті людей і маємо багато приємних (хоч і драматичних не бракує) спогадів.

*Дуже прошу, пишіть, а зустрінетесь з моєю вдячністю.
Пересилаю палкий привіт
Ваш Степан.*

16/XII - 1994

В/шановний п. Степане!

Відповідаю на листи від 15-го і 29-го листопада ц.р. Дякую. Знимок в листах не було. Пишете, що конкретно зверталися до колишніх соколів, щоб подавали до збірки свої знимки, спогади, але ніхто вже не міг Вам подарувати, бо віддали голові С-Б (яка доля архіву інж. Хроновія — вже знаємо, на жаль!).

Відносно моїх пошуків: децю вдалося зібрати, але просять зробити копії і оригінали їм віддати. Особливо їх діти наполягають. Хочуть зберегти пам'ять своїх батьків (навіть дідів) в унікальних світлинах, бо є навіть з 1912 р. — "Соколи гнізда Пустомити" напр.

Не дивно, що трудно проходить збірка. Адже стільки часу минуло. Півстоліття!

З наступаючими святами Різдва Христового і Нового року!

Анна.

12 січня 1995

Шановна й дорога п. Анно!

Вчора одержав Вашого листа й хочу зразу висловити свою вдячність за нього — тим паче, зміст його був оптимістичний і запевнив мене в тому, що справа видання сокільського альманаху є на добрій дорозі.

Ми зібрали трохи матеріалів (друкованих і знимки). Також хочемо причинитись фінансово до справи. Проф. А. Антонович планував видати пропам'ятну книгу про "Сокіл-Батько" в 1974 р. Збирав пожертви, але задуму не вдалося йому зреалізувати. Родина передала нам (ініціативній групі) архів і невеликий фонд до диспозиції. Думаю, вже вкортці переслати на Вашу адресу першу рату для оплачення рахунку видання.

Знимок Ваших ще не відсилав.

Привіт! Степан

16.I.1995 р.

В/шановний п. Степане!

Продовжую "агітувати" колишніх соколів, щоб прилучилися до акції збирання матеріалів. Деякі знимки "позичають", а зі спогадами — важче. Кажуть — не можемо, не вміємо. Не дивуюся. Більшість з них це вже старші люди, пережили війну, висилку, смерть близьких; життєвий тонус понизився. Ще гірше з внесками. Що можуть виділити з малої пенсії, як на прожиття не вистачає? Молодші радо відгукуються, підтримують заходи, виконують доручення, допомагають. Але це одиниці! Хотілося б більше. Один з учасників С-Б в минулому відвідав бібліотеку ім. В. Стефаника. Там зберігаються деякі примірники "Сокільських Вістей". Написав, що може пригодиться. Чекаю на допис.

До наступної "розмови"!

Анна.

24 січня 1995.

Шановна Пані!

Ваші листи приймаю з великою вдячністю. Але переконаний, що Ви не одержуєте всіх моїх листів, а я Ваших. Чому? Ви писали, що збираєте матеріали. А мені цікаво, як

справа з міськими архівами? Казав мені проф. Жарський, що всі передвоєнні документи переховуються в Бернардинському костелі.

Ми маємо трохи фотографій і друків. Їх маю ким післати на Вашу адресу. Один львів'янин вертається додому в лютому. Справа коштів на друкування книжки рухається. Вислав "заклики" колишнім соколам на знані мені адреси.

Крім того: син бл. п. проф. Антоновича обіцяв виділити з фонду батька якусь суму. Я подав його дружині Орісі Вашу адресу.

Прошу запевнити п. Герцика і п. Вацебу, що ми за співпрацю і вдячні їм і Вам за ініціативу в здійсненні задуму.

Ваші знімки не пропали. Я пішлю їх з сокільськими матеріалами.

Привіт! Степан.

Шановний п. Степане!

Одержала В/лист. (Щось довго "йшов"). Дякую.

Зустрілася з п. Оксаною (з п. Мирославом не вдалося — була конференція). Я дала лист, щоб прочитала, як хвилюється і турбується про справи з виданням книжки. Попросила написати Вам кілька слів.

Збірку матеріалів, яку вони зібрали, не показували (не було часу). Я ознайомила зі своїми збутками. Про упорядкування і підготовку всіх документів до друку буде мова, коли все зберемо разом (Ваші і наші збірки). Будемо бачити, що маємо, що потрібно шукати в архівах.

Тим часом проведу розвідку, кому доручити друкування альманаху.

Детальніше в наступному листі.

Вас прошу по можливості надіслати фотографічний папір. Мусимо робити копії знімок, бо люди не дарують, а тільки позичають для справи.

З повагою і доброю згадкою про Вас

Анна Благітка.

2 лютого 1995

Шановна Пані Анно!

Починаю денервуватися. Не знаю, як мається справа нашої книжки? Рапورتую, що наші матеріали готові до висилки. Не скажу, що їх багато, але разом з Вашими буде достатньою кількістю для публікації.

Нам видається, що Ви були в кращій за нас ситуації. За 50 літ еміграційного життя приватні архіви перестали існувати. Потрібно мати статті, спогади з конкретними фактами, прізвищами діячів, статистикою гнізд і членів, переглядом їх діяльності.

Інформації від Вас про всі надбання є конче потрібні. Правдою є те, що до справи видання книжки треба було братися значно скоріше, коли ще люди мали збережені архіви, а відомості в умах були свіжі, а з тим вірніші і більш певні.

Ми хочемо прийняти фінансові зобов'язання — але треба знати, в якій висоті? Треба рішити про наклад.

Бажаю Вам і п. Оксані успіхів у підготовці матеріалів до друку.

п.с. В останній хвилині одержав листа від проф. Жарського. Він подає кілька цікавих думок, що прийдуться в роботі.

Додаю.

З найкращими побажаннями

Степан Маланчук.

10 лютого 1995

Шановна Пані!

Не дивуйтесь, що за листом від 2 лютого посилаю наступного, але справа вимагає. Одержав повідомлення від п. Ігоря, що затримується. Буде виїжджати 24 березня. Очевидно, я не був задоволений тою вісткою, що треба чекати, бо іншої можливості немає.

Часописи пишуть, що не лише листи, але й пачки від "нас" до "вас" часто пропадають.

Підтверджую, що в листі від 24 січня писав про те, що пані'Орися Антонович — член нашої групи, має переслати на першу "рату".

Таку саму збірку зможу і я провести в найближчому часі.

Висловлюю пошану Вам і п. Оксані, а сокільський привіт посилаю побр. Данчевському та його друзині.

Степан.

28 лютого 1995 р.

В/шановний пане Степане!

Одержувала від Вас листи за листами (друкований, писаний) з датами 2, 10 і останній від 25 лютого. В них ще раз повідомляли, що "кур'єр" прибуде наприкінці березня. Треба чекати.

Фактично не маємо чіткої уяви, що має бути — яка книжка? З Ваших проектів і побажань — Альманах "Сокіл-Батько". Зі слів п. Оксани — підручник з історії розвитку гімнастично-спортивного руху (в т. ч. сокільського). Отже, керівна роль інституту фізичної культури. Я тільки допоміжна сила і наші матеріали — додаток до підручника.

Трохи дивує мене діаспора. Від 1974 р. не спромоглася видати хоч би якусь книжечку. Тепер зробили б доповнення і було б репринтне видання. Адже там були "аси" (і архів був).

Сумно і прикро за нас. Чому стали ми байдужими, інертними? Та ж сокільський рух — це був патріотичний рух!

Важко на душі від цих роздумів.

Чекаю п. Ігоря.

До наступних міркувань і рішень!

Бажаю всього доброго і Вам, і нам!

Анна.

28.III.1995

Вельмишановна Пані Анно!

Остаточно вдалося вислати обіцяні матеріали. Настав, отже, час, що треба приступити до конкретної роботи — упорядкувати придбане та редагувати тексти.

Приймаємо фінансові зобов'язання і запевняємо в повній підтримці цілої акції нашими виплатами.

Відносно придбання паперу для друкування — можна купити за посередництвом п. Зінкевича (в-во "Смолоскип", Київ).

Що вдалося розвідати у видавничій справі? Які пропозиції й вимоги до нас? Пишіть. Бажаю успіхів в нелегкій ролі, яку Ви прийняли.

З пощаною Степан.

Львів, 8 квітня 1995 р.

В/шановний п. Степане!

В попередньому листі, який я передала, коротко повідомила про першу розмову з видавництвом, це було знайомство без конкретних матеріалів (бо їх ще не було).

Після 24 березня, як було домовлено, п. Ігор вручив матеріали. Дякую. Здавалося, що їх багато (разом Ваших і наших). Але коли почали упорядковувати, виявилось: не все підходить. Наприклад, знімки не мають точного опису, а деякі зовсім без пояснення. Друковані тексти цінні, але також не охоплюють весь спектр діяльності товариства.

Член Львівської групи сприяння в архіві бібліотеки ім. Стефаника випишує потрібне. Зміст книги групуємо по розділах. Поки що орієнтовно. Відповідно до кожного підібрали світлини.

Продовження буде.

Будьте здорові! Анна.

21 квітня 1995

Шановна й дорога п. Анно!

Мушу признатися, що... починаю денервуватися. Напевно, багато нового появилось в справі сокільської книжки, а ми не знаємо її подальшої долі. Жертводавці виказують велику нетерпеливість і бомбардують мене листами: "Як справи, — запитують. — Чи на добрій дорозі?"

Найважливіше — контакт з п. О. Антонович (головний спонсор книжки). Я подав Вам її адресу для контакту.

Поради відносно оформлення обкладинки, внутрішніх сторінок, запису прізвищ осіб, які беруть участь у виданні збірки, не вважайте їх як вимога (бо на це не маю права). Ви є редакцією книги і це дає Вам право формувати її.

Прошу про нові інформації.

Передаю мій привіт і вислови вдячності всім заангажованим у справі випуску книжки.

З пошаною

Степан Маланчук

Львів, 20 травня 1995

Вельмишановна Пані Орісю!

Ми з Вами знайомі (заочно) завдяки кореспонденції з п. Степаном. Ваше ім'я і моє нераз згадує у зв'язку з виданням альманаху. З приємністю "розмовляю" з Вами і перш усього посылаю щире вітання з рідного Львова!

На видання альманаху матеріал здано у в-во "Основа".

Для ознайомлення посылаю гарантійний лист, в якому вказано витрати на виконання окремих видів робіт, зв'язаних з підготовкою їх до друкування. Друкарня виставить рахунок, як книжка буде здана до друку.

З повагою Анна.

Львів, 20/V-1995 р.

Шановний пане Степане!

Лист Ваш одержала (від 21 квітня). По змісту зорієнтувалася, що Ви в момент писання ще не мали від мене листа, який я передала через п. Навроцьку (була в цей час у Львові). Хотіла я, щоб він скоріше "дійшов". Тепер знову шукаю нагоду, щоб передати Вам і п. Орісі листа. Хочу краще, а може вийти гірше.

Прошу не денервуватися. У видавництві є прихильні люди до нашої справи, добрі спеціалісти. Альманах з їх рук вийде гарним, змістовним, гідним уваги. В цьому я переконатася, зустрічаючись з ними в роботі над книжкою. Вона в добрих руках.

Посылаю Вам гарантійний лист, в якому вказані витрати (без друкування). Копію — п. Орісі післала. Ознайомтесь.

П. Оксана і п. Мирослав написали статті до альманаху, схвалили розміщення матеріалу. Робота об'ємна, трудно все описати.

Продовження в наступному листі.

Не хвилюйтесь! Анна.

Чикаго, 18. VI/95

Високоповажана Пані Анно!

Дуже дякую Вам за Вашого листа, який я одержала два тижні тому. Це була для мене дуже приємна несподіванка.

Приємно було мені почути, що п. Ольга Павлик є Вашим технічним редактором. Я тішусь, що ця книжка вже вийде на світ, бо покійний Адам А. збирав матеріали понад 20 років з мрією мати таке видання. В тім йому багато помагав бл. п. інж. Хроновят.

Якби не було спішно післати Вам архів, то він би, напевно, згорів би в пожежі. На щастя, перед тим ми вивезли з пивниці книжки, журнали і листи.

Посилаю матеріал про бл. п. А. Антоновича.

Щодо тиражу — я з Вами згідна, що 1000 екз. буде добре. П. Маланчук також погоджується. Йому належить велика подяка за то, що він цей проект організував.

Зі щирим привітом Орися Антонович.

Листування продовжується аж до появи альманаху!

14 липня 1995 р. Торонто (Канада).

До Комітету!

Для видання спогадів про товариство "Сокіл-Батько" від імені мого покійного чоловіка Романа Маланчука — довголітнього члена т-ва "Сокіл-IV" Львів-Личаків (філія-гніздо централі "С-Б") складаю на видання альманаху про це надзвичайно заслужене товариство пожертву.

Із щирою пошаною

Ольга Маланчук, дружина.

Уроки для сучасників

УКРАЇНСЬКЕ СОКІЛЬСТВО І СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Перегорнуто останню сторінку цього ювілейного альманаху. Комусь пригадалися трепетні юнацькі роки, комусь ближчими до серця стали справи та помисли українських соколів та сокілок. А декому вперше відкрилися колись приховані й замовчувані факти культурного життя Галичини, в якому одну з перших скрипок відіграло українське гімнастичне товариство “Сокіл”.

Історія цінна своїми уроками. Мудрі народи роблять висновки з цих уроків. Для себе і для своєї країни.

Нинішня епоха цілком відмінна від тієї, за якої народилося і діяло товариство “Сокіл”. Їм, соколам, що діяли сто чи понад п’ятдесят років тому, тільки мріялось про Україну. А ми вже нині начебто її маємо... Україна незалежна, Україна соборна, Україна демократична, Україна Християнська!

Все буцімто є, але чогось бракує !! Впевненості, що все це навіки ? Можливо. Відповідності сірої буденщини очікуваному ідеалу? Напевно.

А понад усе — внутрішньої готовності служити ідеї за будь-яких обставин. Незалежно від особистих інтересів. А чи не тому, що нема за плечима у багатьох такого вишколу, який проходили в молодості соколи і сокілки?

Нинішні українські спортсмени мають щастя носити на грудях тризуб, нести в руках синьо-жовтий стяг. Та чи відчувають вони від того щастя? Далеко не всі. У цьому не лише їхня вина, а й їхня біда. Адже не доглянуті їхні душі, не зігріті їхні серця любов’ю до України. Їм не пощастило мати за наставників і керівників таких чудових педагогів, як В.Нагірний, І.Боберський, С.Гайдучок.

Розуміємо, що сьогоднішнє національне відродження і державотворення не може бути успішним без засвоєння сокільського — “Не плачем, а мечем”.

Та чи маємо негайно спробувати відновити сокілство в тому вигляді, як воно було?

Либонь, ще ні. Нові обставини, нові завдання, нові виконавці не гарантують успішного повторення колись уже зробленого.

Але суть мусимо взяти і втілити в сучасні форми, реалізувати в нинішніх умовах.

Суть сокілства в духовності, підвалиною якої є патріотизм. Українські фізкультурні і спортивні організації стануть по-справжньому національними тільки за умов свого зросту на ґрунті патріотизму.

Поеднання фізкультурної роботи з просвітницькою — другий урок, який добре було б перейняти у сокілства. І це не суперечить ідеї професіоналізму в спорті. Радше робить сучасний спорт змістовнішим.

Третім уроком, гідним засвоєння, є тісна співпраця спорту з іншими чинниками суспільно-культурного життя. Бо спорт — по-справжньому всенародний і національний — є рухом сильним.

А “Де сила — там воля...”

БЕЗМЕЖНО ВДЯЧНІ ЖЕРТВОДАВЦЯМ — КОЛИШНІМ СОКОЛАМ З
ДІАСПОРИ (АМЕРИКИ, КАНАДИ) ТА СПІВВІТЧИЗНИКАМ В КРАЮ
ЗА СПОГАДИ, СВІТЛИНИ, ІНШІ МАТЕРІАЛИ ТА КОШТИ ДЛЯ
ЗДІЙСНЕННЯ ВИДАННЯ ЮВІЛЕЙНОГО
АЛЬМАНАХУ “СОКІЛ-БАТЬКО”.

СПИСОК ШАНОВНИХ ДРУЗІВ ПОДАЄМО:

Вп. Оріся Антонович — Чикаго (США)
з фонду бл. п. проф. А. Антоновича
з фонду “Сокіл-Батько” (кред. “Самопоміч”)
Вп. Степан Маланчук — Лорейн (США)

Зібрано кошти від колишніх соколів:

Володимир Каськів
Михайло Салдит
Любов Янович
Степан Маланчук
Марія Пашин
Едвард Жарський
Мар'ян Гавур
Ольга Кобзар

Друковані матеріали надійшли від:

Об'єднання колишніх вояків України, Юніон Н.Д.
І.Кашубинської
Романа Копача

Вп. Євген Оришин — Торонто (Канада)
з фонду “Сокіл-Батько”

Пожертви були зібрані в 1974 р.

Тося Марешко-Пузяк
Ліна Сав'як
Стефа Пасічник
Оля Капустяк-Цвик
Марія Стецьків
Стефа Гнатейко
Осип Скоцень
Євген Оришин
Роман Лисий-Карманін

Комітет зібрав

від жертводавців, що особисто передавали:

Тося Марешко-Пузяк
Юрій Пузяк (син)
Ірена Оглій-Благітка
Ольга Маланчук
Євгенія Пастернак
Євген Оришин
Ірина Круцько-Гавур
Олександра Квасничка
Стефанія Оришин

Сердечно дякуємо шановним друзям, що спричинилися до випуску давно
планованої книжки про славне сокілство в Галичині.

Також складаємо подяку працівникам Центрального державного історичного Архіву України у Львові (директор— п. О.Мацюк), Музею-Бібліотеки у Детройті (США; куратор — п. Роман Дацко), Українського Національного музею в Чикаго (директор — Еміліян Басюк), бібліотеки ім. В.Стефаника (директор — п. Лариса Крушельницька).

І співвітчизникам-краянам (за спогади, світлини і внески):

Євгену Вахняку
Данчевським Олі і Матвію
Марії Гришко-Билень
Олі Михаленич
Анні Пікулі
Андрію Козаку
Стефанії Оришин
Юрію Голинському

Окремо складаємо подяку

за надання допомоги у використанні архівних матеріалів бл. п. проф. Степана Гайдучка вельмишановному п. Роману Крип'якевичу;

проф. Миколі Колессі, почесному громадянину Львова, народному артисту України, лауреату державної премії ім. Т.Шевченка;

п. Левкові Різнику, голові львівського відділення Спілки письменників України;

п. Мирославу Герцику, ректору інституту фізичної культури у Львові;

п. Оксані Вацебі, деканові інституту фізичної культури у Львові

і всім, всім помічникам і вболівальникам!

Особливо треба сказати **ВЕЛИКЕ СПАСИБІ:**

пп. Орисі і Борисові Антоновичам (Чикаго; США)

п. Степану Маланчуку (Лорейн; США):

вони — рушійна сила видання альманаху “Сокіл-Батько”;

а також Лялі Кучмі (Чикаго) за фотографії;

і виконавцям замовлення — редакційно-видавничому об'єднанню “Основа”:

редактору п. Ігорю Гургулі, технічному редакторові п. Ользі Павлик, літературно-му редакторові п. Ірині Юрені.

Упорядник альманаху “Сокіл-Батько”
п. Анна Благітка.

Пам'ять народу ніщо не знищить

(Замість післямови)

Важливим аспектом повернення України в середовище цивілізованих держав є участь українських спортсменів у міжнародних спортивних змаганнях, що є однією з невід'ємних ознак державності. Тому зрозумілим є відродження національних спортивних традицій.

Витоки сучасного спорту в Галичині припадають на кінець XIX — початок XX століття. Тогочасна ситуація, що склалась на наших землях, свідчить про своєрідне піднесення національного життя, активізацію народних мас, звернення до духовних цінностей, до власної культури. Активним виразником того процесу стало і перше гімнастичне товариство “Сокіл”, засноване в лютому 1894 року.

Загальновідомо, що перші сокільські товариства виникли в Чехії на початку 60-х років минулого століття й за короткий час дістали поширення серед слов'янських народів. Ідея організатора сокільського руху Мирослава Тириша приваблювала не тільки плеканням фізичних і духовних сил, а й просвітительським характером.

Заснування львівського “Сокола” пов'язане з іменами Василя Нагірного та Володимира Лаврівського. Широке зацікавлення “Соколом” виявили студенти, ремісники й особливо молода українська інтелігенція.

Активно поширюється географія сокільської ідеї. Протягом першого десятиліття нинішнього століття весь галицький край покривається сіткою сокільських товариств, крайовою централею яких став “Сокіл-Батько” у Львові.

Зроджене на кращих європейських традиціях, виплекане на поживному ґрунті західноукраїнської культури, українське сокільство стало справжнім символом свободи для народу, який прагнув самостійного державницького життя, і посіло вагоме місце у культурному, суспільному розвитку Галичини з кінця XIX століття до трагічного 1939 року, коли новий поневолювач західноукраїнських земель — СРСР — брутально знищив усі прояви національно-культурного життя галичан.

1994 року товариству виповнилося 100 років. Рух “Соколів” почав відроджуватися у 1990 році з ініціативи ради засновників, до якої увійшли: старший викладач кафедри фізичного виховання лісотехнічного університету В.Портах, історики Р.Крип'якевич, М.Косів та інші.

Столітньому ювілею сокільського руху присвячено альманах “Сокіл-Батько”. У ньому представлено спогади, фотодокументи та інші матеріали про багатогранну й значущу діяльність українського сокільського осередку у Львові. Велике наукове значення мають і архівні матеріали про статут гімнастичного товариства “Сокіл” та регулямін (правильник) прапора, які містяться у розділі “З історії розвитку сокільського руху в Галичині”.

В історії сокільства чимало яскравих сторінок пов'язано з діяльністю голови “Сокола-Батька” Івана Боберського. Талановитий пропагандист, просвітитель, він вніс власну думку в ідею сокільства, враховуючи традиції українського народу й історичні особливості Західної України. Про організаційну, публікаторську, практичну діяльність Боберського читач зможе довідатися з матеріалів розділу “Визначні діячі сокільського руху”. Окрім того, тут вміщено спогади останнього голови “Сокола-Батька” Михайла Хроновята, статті відомих

сокільських діячів проф. Адама Антоновича, Степана Гайдучка, довідкові матеріали про Михайла Тріля та Ярослава Благітку.

На жаль, за браком документів ми не мали змоги зробити докладний огляд діяльності трьох перших голів “Сокола-Батька”: Василя Нагірного, Альфреда Будзиновського та Миколи Заячківського. Тому вважали за доцільне подати бодай короткі відомості про них.

Виразником поширення сокільської ідеї стала поява перших на галицькій землі сокільських і спортивних часописів. Розділ “Преса про діяльність сокільських товариств” містить статті й матеріали з сокільського життя, опубліковані в тогочасних газетах та журналах. Інформація цих видань дає змогу ближче пізнати ситуацію того періоду, проїнятися його атмосферою і водночас є важливою науковою цінністю. Значним аспектом діяльності “Сокола-Батька” була й видавнича праця.

В окремий розділ виділено статтю інж. Василя Проходи “Українське сокільство за кордоном”. Тут читач ознайомиться з докладною характеристикою українського сокільського руху в Чехії та діяльністю українських соколів.

Великий інтерес представляють і спогади посестер та побратимів про сокільське життя. Очевидці й учасники тих далеких подій відтворили їх з пам'яті для нас, аби услід за згадкою настало справжнє відродження сокільської ідеї. З вдячністю згадують колишні соколи своїх виховників, наголошуючи на їхньому величезному впливові на життя вихованців.

Альманах “Сокіл-Батько” зацікавить широкий загал громадськості, а насамперед українську молодь, оскільки історія “Сокола” — це історія виховного процесу молоді Галичини кінця ХІХ — початку ХХ століття. Це історія українського народу на західноукраїнських землях.

RESUME

Nothing Can Destroy The Memory of The Nation

Participation of Ukrainian athletes in international competitions since 1991 is important aspect of the return of Ukraine into the community of civilized countries.

In Galicia the experience of modern sport started in the late XIX-th and the beginning of the XX-th century. It was the springtime for the Ukrainian spiritual and cultural life and activation of the national movements. An initiator and significant participant of this campaign was SOKIL-gymnastic society, founded in February, 1894. •

SOKIL societies were started by the Czechs in early 1860s and in a short time spreaded among the other Slavik nations. The concept of Miroslav Tirsh, the founder of SOKIL movement, was to combine attractive sport skills with a public education and enlightenment.

Vasyl Nahirniy and Volodymyr Lavrivskiy were the founders of SOKIL society in Lviv. The most prominent supporters and members of Lviv SOKIL were students, craftsmen and especially young Ukrainian intelligentsia.

In a short time SOKIL's ideas expanded throught the region. During the first decade of the XXth century the network of the societies covered almost the whole province of Galicia. This network had its headquarters — SOKIL BAT'KO (or SOKIL-FATHER), based in Lviv.

The ideology of SOKIL society combined the best of European and West Ukrainian culture and sport traditions. For Ukrainians SOKIL movement became a form of expression of their national identity and the will to fight for the freedom and independence. This society had influenced the cultural and social development of all Galicia until 1939, when Western Ukraine was occupied by the Soviet Empire. Since then, all non-government organizations were forbidden.

In 1994 there was the centenary of this sport organisation. "The Sokil" movement has started to revive. This process has been initiated and conducted by the "council of founders", among them historians R.Krypyakevych and M.Kosiv and the teacher of Physical training department of Lviv University of Forestry, V.Portakh.

This publication, dedicated to centenary of "Sokil-Batko", presents recollections (memoirs), photos, and other materials about its activity. The statute and regulations of the society are found in the chapter "To the history of the development of the Sokil-movement in Galicia".

The development of Sokil-movement was greatly influenced by the personality of Ivan Boberskiy, who was its leader for many years. Being talented and highly-educated person, he brought in to this movement the elements of West Ukrainian traditions. Materials about the role and activity of Boberskiy, the reader can find in the chapter "Prominent Figures of the "Sokil-movement". Besides, in this chapter there are recollections of the last leader of "Sokil-Father", Mychailo Khronovat, the articles by other Sokil activists, such as profëssor Adam Antonovych and Stepan Haiduchok the references about Mychailo Tril and Yaroslav Blahitko.

Because of the lack of materials, it was impossible in this publication to make a detailed review of the activities of the first leaders of "Sokil-Father": Vasyl Nahirniy, Alfred Budzynovskiy and Mykola Zayachkovskiy.

Publications "Sokil" and other sport periodicals indicated the dissemination of "Sokil" ideas and influences. Such articles are found in the chapter "Press about the activity of "Sokil" societies", which had been published in the newspaper magazines of that time.

This historical data illustrate the political and social environment of the "Sokil" activities.

In the chapter "Ukrainian "Sokil" movement abroad Vasyl Prokhoda writes about this movement in Czech lands. Some memoirs are published for the first time.

The "Sokil-Father" publication can attract various group of readers, and Ukrainian youth in particular, because the history of Sokil is a part of history of the youth movement from the end of XIXth and the beginning of XXth centuries.

Оксана Вацеба. Сокіл — це символ свободи!	3
Анна Благітка. "Було колись ..."	4

РОЗДІЛ I. З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ СОКІЛЬСТВА В ГАЛИЧИНІ	5
Витяг з Енциклопедії Українознавства	5
Устав гімнастичного товариства "Сокіл" у Львові рр. 1892-1929	9
Про сокільський прапор	12
"Правильник" про відпоручників, затверджений Старшиною "С-Б" 6 червня 1934.	13
"Соколи, соколи ..." (гімн)	14
Дарія Навроцька, Степан Навроцький. Що таке сокілство ?	16
Оксана Вацеба. Сокільський рух в Галичині наприкінці XIX-початку XX ст.	19
Ігор Дацюк. Виникнення українського спортивного товариства "Сокіл" та його діяльність наприкінці XIX-на початку XX століття	23
Левко Різник. Великий здвиг	26

РОЗДІЛ II. ВИЗНАЧНІ ДІЯЧІ СОКІЛЬСЬКОГО РУХУ	35
Василь Нагірний	35
Альфред Будзиновський	36
Іван Боберський (1873-1947) — педагог, організатор сокільського руху у Західній Україні	36
Степан Гайдучок. Професор Іван Боберський	37
Едвард Жарський. Проф. Іван Боберський, його роля і значення для української фізичної культури	40
Відвідини з Канади	45
Микола Заячківський	53
Михайло Хроновят. Життєпис	54
Михайло Хроновят. "Сокіл-Батько". Руханково-спортивне товариство у 1934-1939 роках	57
Адам Антонович. Із споминів	63
Адам Антонович. У 80-ліття Сокільської Організації (Сокола-Батька) та 60-ліття Пропамятного Шевченківського Здвигу у Львові в 1914 р.	72
Слово о. митрата Маріяна Бутринського під час похоронних відправ сл.п. проф. Адама Антоновича	77
Оксана Вацеба, Роман Мозола. Сівач зерна добра на рідній ниві	80
Blue Boy. Ми й Вони	84
Степан Гайдучок. Деякі цифри про сокільську організацію за 35 літ	86
Степан Гайдучок. Приказ зперед 25 літ	90
Степан Гайдучок. Хроніка Закупна Українського Городу від рр. 1911-1929 ..	91
Степан Гайдучок. Звязки галицьких Соколів з наддніпрянцями перед війною	95
Михайло Тріль	101

Тиміш Білостоцький. Пам'яті М.Тріля	102
Євген Оришин. Начальник "Сокола-Батька"	103
РОЗДІЛ III. ПРЕСА ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ СОКІЛЬСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ	106
"Вісті з Запорожжя". 30 грудня 1911 р.	106
"Новий час"	117
"Сокільські вісті". Квітень 1928 р.	119
"Новий час". 24 травня 1929 р.	146
"Новий час". 1 липня 1929 р.	147
"Новий час". 27 квітня 1936 р.	148
"Діло". 5 березня 1939 р.	151
"Діло". 7 березня 1939 р.	153
"Діло". 29 березня 1939 р.	155
"Діло". 11 липня 1939 р.	157
РОЗДІЛ IV. ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ "СОКОЛА"	159
РОЗДІЛ V. Василь Прохода. УКРАЇНСЬКЕ СОКІЛЬСТВО ЗА КОРДОНОМ	166
Протокол з ініціативного з'їзду українських сокільських організацій за кордоном	184
РОЗДІЛ VI. СПОГАДИ ПОСЕСТЕР І ПОБРАТИМІВ ПРО СОКІЛЬСЬКЕ ЖИТТЯ	185
Омельчук А. Трійцять п'ять літ	185
Сильвестр Яричевський. Мої спомини про "Сокіл" у Львові	188
Михайло Губчак. Спомини про початки нашого "Сокола"	190
Андрій Качор. "Сокіл-Батько" у Львові	191
Едвард Жарський. "Соколи, соколи...". 1894 — 1914 — 1994	195
Степан Маланчук. "Сокіл-IV" у Львові	197
Ірина Круцько-Гавур. Спогад доньки	199
Ірина Оглій-Благітка. Спогад, спогад, спогад	200-
Роман Копач. В здоровому тілі — здорова душа	202
Євген Оришин. "Сокіл-III" (Львів)	204
Тося Марешко. Спогади учасниці "Сокола-V"	206
Євген Мاستикаш. Сокільський рух у повіті Рава Руська	208
Роман Крип'якевич. Наш професор Гайдучок	210
Микола Колесса. Короткий спомин	214
Іван Саврук. З історії Сокільства	215
Володимир Лига. Сокільський рух у Великому Любіні	218
Анна Степанів. "Прапор наш сокільський високо неси"	220
Світлини зі сокільського життя (1906-1939 рр.)	222
РОЗДІЛ VII. КОЛИШНІ СОКОЛИ — СЬОГОДНІ	248
Орест Корчак-Городиський	248
Іван Яремко. 60 років на гімнастичному помості	249
Іван Саврук	251
Листування з приводу підготовки матеріалів до видання альманаху "СОКІЛ-БАТЬКО"	252
Мирослав Герцик. Уроки для сучасників. Українське сокільство і сучасне українське державотворення	259
Пам'ять народу ніщо не знищить	262
RESUME. Nothing Can Destroy The Memory of The Nation	264

АЛЬМАНАХ „СОКІЛ-БАТЬКО”

Літературний редактор *Ірина Юреви*

Художник *Ростислав Різник*

Технічний редактор *Ольга Павланк*

Комп'ютерний набір і верстка фірми "Інтеграл"

Здано до складання 10.10.1995. Підписано до друку 22.12.95.

Гарнітура Таймс. Формат 70х108/16.

Папір друкарський № 1.

Друк офсетний. Ум. друк. арк. 23,8.

Ум. фарб.-відб. 24,48. Обл. ндл. арк. 22,8.

Зам. 2082. Тираж 2000.

Редакційно-видавниче об'єднання "Основа"

290000 Львів, Царніна, 4а.

Надруковано з діапозитивів

у Львівській обласній книжковій друкарні

290000, Львів, вул. Стефаніка, 11.